

Grey Scale #13

DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

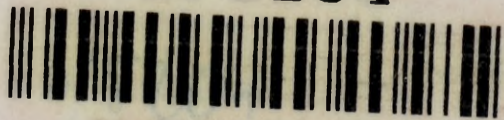
Płk rez. mgr Karol WIŁUN

ORGANIZACJA ORAZ PRZYGOTOWANIE SPECJALISTYCZNYCH UZBROJONYCH FORMACJI OCHRONNYCH DO DZIAŁAŃ W SYSTEMIE OBRONNOŚCI PAŃSTWA

Rozprawa doktorska

63792

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/5204

05-005204-002-0

WARSZAWA

2002

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

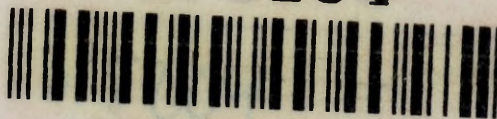
Płk rez. mgr Karol WIŁUN

ORGANIZACJA ORAZ PRZYGOTOWANIE SPECJALISTYCZNYCH UZBROJONYCH FORMACJI OCHRONNYCH DO DZIAŁAŃ W SYSTEMIE OBRONNOŚCI PAŃSTWA

Rozprawa doktorska

63792

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/5204

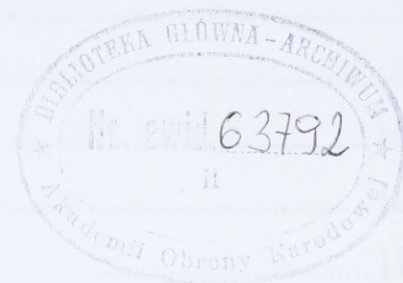

05-005204-002-0

WARSZAWA

2002

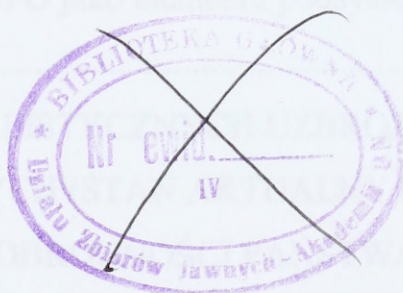
AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ STRATEGICZNO - OBRONNY

płk rez. mgr Karol WIŁUN

**ORGANIZACJA ORAZ PRZYGOTOWANIE
SPECJALISTYCZNYCH UZBROJONYCH
FORMACJI OCHRONNYCH DO DZIAŁAŃ
W SYSTEMIE OBRONNOŚCI PAŃSTWA**

Rozprawa doktorska

Opracowana

pod kierownictwem naukowym

płk. dr hab. inż. Michała DROSTA

Spis treści

WSTĘP.....	4
1. Cel badań	7
2. Problemy badawcze	8
3. Hipotezy	10
4. Założenia i ograniczenia	10
5. Metody badawcze	11
I PODSTAWOWE POJĘCIA I DEFINICJE, STAN AKTUALNY	14
1.1. Obszary, obiekty i urządzenia podlegające obowiązkowej ochronie	14
1.2. Wewnętrzne służby ochrony, Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne (SUFO) ...	18
1.3. Ochrona osób, ochrona mienia	23
1.4. Techniczne środki zabezpieczenia mienia	29
1.5. Dokumenty ujmujące problematykę ochrony osób i mienia	38
II ROLA, FUNKCJA I ZADANIA SPECJALISTYCZNYCH UZBROJONYCH FORMACJI OCHRONNYCH W SYSTEMIE OBRONNOŚCI PAŃSTWA	46
2.1. Ogniwa ochronne	57
2.2. Ogniwa gospodarczo - obronne	58
2.3. Ogniwa społeczno - polityczne	58
2.4. Miejsce i rola Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych w Systemie Obronności Państwa.....	61
2.5. Funkcje i zadania SUFO jako elementu podsystemu niemilitarnego (pozamilitarnego)	63
2.6. Synteza zagrożeń	65
III ORGANIZACJA SPECJALISTYCZNYCH UZBROJONYCH FORMACJI OCHRONNYCH (STAN AKTUALNY I WYMAGANIA Z PUNKTU WIDZENIA OBRONNOŚCI PAŃSTWA)	73
3.1. Struktura organizacyjna	73
3.2. Wymagania kwalifikacyjne pracowników ochrony.....	76
3.3. Zakres działania, zasady prowadzenia działalności gospodarczej w ochronie osób i mienia	80
3.4. Uzbrojenie i wyposażenie pracowników ochrony.....	82
3.5. Zasady, formy i metody szkolenia.....	84
3.6. Nadzór i kontrola funkcjonowania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych.....	86
3.7. Wymagania w zakresie organizacji SUFO z punktu widzenia potrzeb	

obronności państwa.....	90
IV PRZYGOTOWANIE SPECJALISTYCZNYCH UZBROJONYCH FORMACJI OCHRONNYCH DO DZIAŁANIA NA RZECZ ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO	93
4.1. Aktualny stan przygotowania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych pod względem organizacyjnym, wyszkolenia, uzbrojenia, wyposażenia i uzupełnienia podczas zagrożeń.	93
4.2. Dotychczasowe koncepcje dotyczące wykorzystania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego	98
4.3. Wypracowanie optymalnych rozwiązań w zakresie przygotowania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych do wykonywania zadań pozamilitarnych w warunkach kryzysu i wojny.....	101
4.4. Koncepcja wykorzystania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych w sytuacjach kryzysów polityczno-militarnych i wojny	130
ZAKOŃCZENIE.....	154
BIBLIOGRAFIA.....	157
ZAŁĄCZNIKI	
Ustawa o ochronie osób i mienia.....	163
Akty prawne związane z ochroną osób i mienia.....	177

WSTĘP

Rozpoczęta na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych transformacja ustrojowo - społeczna i gospodarcza wywołała zmiany we wszystkich sferach życia oraz spowodowała pojawienie się nowych zagrożeń i wyzwań w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego.

Korzystnym procesom transformacji towarzyszą zjawiska negatywne, jak obniżenie poziomu życia społeczeństwa, bezrobocie, zanikanie więzi rodzinnych, co w konsekwencji wpływa na zwiększenie rozmiarów przestępczości.

Umiędzynarodowienie grup przestępczych, łatwy dostęp do broni, otwarcie granic, wielokierunkowe migracje oraz zorganizowanie się świata przestępczego spowodowały konieczność bardziej racjonalnego podejścia do zaistniałej sytuacji, uwzględnienia tej tematyki w nowej koncepcji polityki bezpieczeństwa. Zmierzać ona ma do szerszego wykorzystania zasobów ludzkich i materialnych w strategii bezpieczeństwa państwa.

Początkowo niektóre podmioty gospodarcze zaliczone do sił pozamilitarnych nie były uwzględniane jako istotny - ważny element obrony i ochrony państwa, a jeśli były - to wybiórczo i częściowo.

Do nich, spośród kilkunastu dziedzin działalności gospodarczej zaliczyć można usługi ochrony osób i mienia, na które w tym czasie zaistniało zapotrzebowanie społeczne spowodowane transformacją i wolnością gospodarczą.

Początkowa, żywiołowa działalność i poruszanie się przez firmy ochroniarskie na krawędzi prawa, a niekiedy z naruszeniem przepisów prawa przez pracowników, spowodowały konieczność opracowania odpowiednich przepisów ujętych w ustawie o ochronie osób i mienia, z dn. 22.08.1997 r.

Ustawa spełniła oczekiwania środowiska pracowników ochrony, wbudowała w ramy prawne tę działalność i określiła m.in.:

- zasady ustalania obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie,
- wymogi co do kwalifikacji, stawiane pracownikom ochrony i właścicielom firm ochroniarskich,
- zakres i zasięg usług świadczonych przez firmy ochrony osób i mienia,
- uprawnienia pracownika ochrony,
- użycie broni i środków przymusu bezpośredniego,
- odpowiedzialność karną za naruszenie prawa przez pracowników ochrony.

Obecnie, jak wynika z dokumentów o wydaniu koncesji i licencji pracowników ochrony, ich liczba wynosi 320 tys. osób¹: sprawdzonych, uzbrojonych i przeszkolonych specjalistów wykonujących zadania w zakresie ochrony w ramach Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych (SUFO).

Jako uzupełnienie wymienionej liczby pracowników ochrony można zaliczyć rzeszę ok. 500 tys. indywidualnych posiadaczy broni, którzy mogą zasilić mobilizacyjnie tę formację.

Zarówno pierwsza jak i druga kategoria osób stanowi, w mojej ocenie, poważny potencjał, którego nie można nie doceniać w budowie podsystemu pozamilitarnego Systemu Obronności Państwa.

Ważny element obronności w podsystemie pozamilitarnym stanowią ogniwa gospodarczo-obronne, a w nich m.in. ochrona obiektów, obszarów i urządzeń istotnych dla funkcjonowania państwa, szczególnie zaś tych, które stanowią infrastrukturę gospodarczą państwa, służą bezpośredniej ochronie ludności, mają wpływ na funkcjonowanie gospodarki i organów władzy w okresie zagrożenia lub wojny. Decydują o gotowości elementów Systemu Obronności Państwa.

Za przykład takich obiektów mogą posłużyć chronione przez SUFO: zapory wodne, śluzy, elektrownie, magistrale energetyczne i inne obiekty, których zniszczenie lub uszkodzenie może spowodować istotne szkody materialne, straty w potencjale ludzkim i zniszczenia środowiska naturalnego.

Na uwagę zasługuje również ochrona przez te formacje miejsc przechowywania rezerw państwowych i surowców o strategicznym znaczeniu dla gospodarki.

Z powyższych rozważań wynika potrzeba wzmocnienia wyposażenia i takiego ujęcia organizacyjnego SUFO, by były w stanie chronić ludność, składy, magazyny i zakłady produkujące na potrzeby ludności i sił zbrojnych, a także inne obiekty o znaczeniu regionalnym i krajowym w sytuacjach kryzysowych.

Ażeby te wymagania w zakresie ochrony ludności, obiektów, obszarów i urządzeń zostały spełnione (także w zakresie kierowania, współdziałania z innymi siłami pozamilitarnymi i siłami militarnymi) istotne znaczenie będzie miało wypracowanie odpowiednich rozwiązań prawnych i organizacyjnych. Dotyczyły one będą użycia tych sił (ogniw gospodarczo - obronnych) i środków stosownie do potrzeb i zaistniałego zagrożenia.

Zaprezentowane w niniejszej rozprawie rozwiązania dotyczące Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych, a szczególnie organizacji i przygotowania do działań w systemie obronności państwa, zawarto w czterech rozdziałach merytorycznych.

¹ T. Hanausek, Ustawa o ochronie osób i mienia z dn. 22.08.1997 r. Komentarz, Wyd. Rolewski, Toruń, s. 5,6,7.

Uzasadnienie podjęcia tematu i część metodologiczna zostały ujęte we wstępie. Poza uzasadnieniem wyboru tematu, we wstępie wskazano także cel i przedmiot prowadzonych badań, określono problem badawczy, sformułowano przyjęte hipotezy, założenia i ograniczenia oraz scharakteryzowano przyjęte metody i techniki badawcze.

W rozdziale pierwszym scharakteryzowano i zdefiniowano podstawowe pojęcia dotyczące ochrony Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych. Wyjaśniono w tym rozdziale znaczenie pojęć: pracownik ochrony, wewnętrzne służby ochrony, obszary, obiekty, urządzenia podlegające obowiązkowej ochronie, Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne, formy pełnienia służby ochrony, ochrony osób, ochrony mienia, technicznych środków zabezpieczenia mienia oraz obowiązujących aktów prawnych dotyczących tej problematyki.

W drugim rozdziale przedstawiono rolę, funkcje i zadania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych w Systemie Obronności Państwa. Wyjaśniono pojęcia - System Obronności Państwa oraz ogniw ochronnych, społeczno - politycznych i gospodarczo - obronnych. W dalszej części określono miejsce i rolę Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych, a także ich funkcję w podsystemie pozamilitarnym. Przedstawiono również syntezę zagrożeń bezpieczeństwa państwa.

W trzecim rozdziale ujęto organizację Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych z uwzględnieniem struktury organizacyjnej, kwalifikacji, zakresu działania, prowadzenia działalności gospodarczej zarówno w zakresie ochrony osób i mienia, jak i uzbrojenia, wyposażenia oraz zasady, formy i metody szkolenia. Ponadto scharakteryzowano zasady nadzoru i kontroli a także wymagania w stosunku do SUFO z punktu widzenia potrzeb obronności państwa.

W rozdziale czwartym omówiono przygotowanie Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych do działań na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego, a szczególnie ocenę dotychczasowych koncepcji wykorzystania SUFO do działań na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego pod względem organizacyjnym, wyszkolenia, uzbrojenia i wyposażenia. Zakończono wypracowaniem rozwiązań w zakresie przygotowania SUFO do wykonywania zadań w warunkach kryzysu i wojny.

W przedstawieniu niniejszej problematyki nie sposób pominąć tego, iż obecny stan badań nad tematyką wykorzystania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych jest skromny. Ukazująca się literatura, prace naukowe, dotyczą w zasadzie ochrony osób i mienia. Z tego powodu rozprawa w części dotyczącej miejsca, roli i zadań w zakresie wykorzystania SUFO do wykonania zadań w warunkach kryzysu i wojny jest wynikiem osobistej pracy badawczej doktoranta.

W końcowej części dysertacji przedstawiono wnioski i spostrzeżenia, które nasunęły się podczas prowadzonych badań.

1. Cel badań

Celem każdego badania naukowego jest wzbogacenie naszej wiedzy,² czy też uświadomienie sobie w obszarze nauki obiektywnej niewiedzy.³ Powinniśmy również zdawać sobie sprawę z możliwości wykorzystania tych osiągnięć w celach praktycznych. Celem naszych badań jest przyczynienie się do zrozumienia niekiedy bardzo drobnego wycinka rzeczywistości. Zebrane drobne wycinki poznanej rzeczywistości, w ogromnej ilości dają dopiero to, co nazywamy światem.⁴

Głównym celem rozprawy doktorskiej jest wypracowanie założeń teoretycznych w zakresie organizacji i funkcjonowania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych w ochronie obszarów, obiektów i urządzeń w podsystemie pozamilitarnym Systemu Obronności Państwa.

Zasygnalizowana w uzasadnieniu wyboru tematyki rozprawy problematyka wytycza cel niniejszej rozprawy, jakim jest zbadanie aktualnego stanu SUFO oraz możliwości włączenia tych formacji do działań w systemie obronności państwa.

Tak uszczegółowiony zakres badań został sprecyzowany w poniżej przedstawionych celach szczegółowych:

- A. Z badać ustalenia ogólne dotyczące ochrony obiektów, obszarów i urządzeń, w tym ochronę obiektów obowiązkowo chronionych i wynikające z tego implikacje;
- B. Z badać dotychczasowe poglądy i praktyczne doświadczenia w zakresie wykorzystywania SUFO do działań innych niż ochrona obiektów;
- C. Z badać, na jakich zasadach obecnie planuje się i organizuje w czasie kryzysów polityczno - militarnych i wojny ochronę obiektów, obszarów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie;
- D. Z badać problematykę, zakres i możliwości współdziałania SUFO z militarnymi i pozamilitarnymi komponentami systemu obronności państwa w czasie pokoju, kryzysów polityczno - militarnych i wojny.

² Zob. W. Pytkowski PWN, Organizacja badań i ocena prac naukowych, Warszawa 1985 r., s. 289-290.

³ Zob. S. Kamiński, Nauka i metoda. Pojęcie nauki, klasyfikacja nauk. Towarzystwo Naukowe KWL Lublin 1992 s. 203.

⁴ W. Pytkowski, op. cit., s. 189.

2. Problemy badawcze

Punktem wyjścia w każdym procesie badawczym, a równocześnie składnikiem metody naukowego poznania, jest określenie problemu oraz zadań badawczych.

W dostępnej literaturze dotyczącej metodologii prac badawczych przyjmuje się, że problem badawczy to pytanie lub zespół pytań, na które poszukuje się odpowiedzi w toku procesu badawczego.⁵ Problem badawczy postrzega się jako swoiste pytanie określające jakość i rozmiar pewnej wiedzy.

W odniesieniu do przedmiotu badań, jakim jest organizacja oraz przygotowanie Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych do działań w systemie obronności państwa, oraz celu podjętych badań można uznać, że dotychczasowy stan, jakość i zasięg wiedzy w pełni uzasadniają podjęcie badań naukowych w tym zakresie.

Problem naukowy jest nierozłącznie związany z procesem badań naukowych. Stanowi niezbędny i konieczny warunek zarówno podczas rozpoczęcia, jak i przebiegu procesu badawczego. Rozwiązanie problemu pozwala zdobyć nową wiedzę lub poszerzyć dotychczasową.

W naukach wojskowych termin „problem naukowy” oznacza „Subiektywne stwierdzenie obiektywnych niedostatków w nauce. Fragment uświadomionej niewiedzy w obszarze nauki. Swoiste pytanie określające jakość i rozmiary tej niewiedzy i wreszcie zadania wynikające z niedostatku wiedzy naukowej, wymagające rozwiązania metodami naukowymi”.⁶

Główny problem badawczy

Jak zorganizować i jak powinny funkcjonować SUFO w podsystemie pozamilitarnym aby zapewnić skuteczną ochronę i obronę obszarów, obiektów i urządzeń?

Problemy szczegółowe

- A. Jakie czynniki decydowały w przeszłości o przyjęciu określonej koncepcji ochrony obiektów ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz na jakich zasadach kwalifikowano do ochrony obiekty ważne dla bezpieczeństwa i obronności państwa w przeszłości i obecnie.
- B. Według jakich zasad funkcjonują SUFO, szczególnie w zakresie specyfiki ochraniających obiektów w formie bezpośredniej ochrony fizycznej, zabezpieczenia technicznego i działań interwencyjnych, oraz które z zagrożeń i w jakim zakresie mają decydujący wpływ na bezpieczeństwo obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie.

⁵ J. Pieter, *Ogólna metodologia pracy naukowej*, Ossolineum, Wrocław 1967, s. 67.

⁶ *Metodyka wojskowych badań naukowych*, Warszawa 1983, s. 169.

- C. Jakie wymogi muszą być spełnione przy projektowaniu (tworzeniu) SUFO, aby były w stanie skutecznie realizować zadania w ramach podsystemu pozamilitarnego ogniwa ochronnego Systemu Obronności Państwa.
- D. Jakie czynniki i w jakim zakresie wpływają na wybór form i sposobów ochrony i obrony obiektów.
- E. Według jakich zasad organizować ochronę i obronę obiektów, obszarów i urzędzeń.
- F. Jak zapewnić koordynację działań w SUFO z innymi elementami podsystemu pozamilitarnego.

W toku realizacji przedstawionych zadań badawczych przyjęto na wstępie ściśle określony tryb działania, ujęty w rozważaniach metodologicznych, których najistotniejszym punktem było precyzowanie problemu naukowego i formułowanie pytań badawczych.

Przyjęte problemy badawcze i hipotezy robocze oraz wyniki przeprowadzonych studiów literatury przedmiotu wytyczyły kierunki badań. Stanowiły one też podstawę oceny i interpretacji przedmiotowych faktów naukowych, a także doborze stosownych metod badawczych.

W dostępnej literaturze nie ma jednoznacznej definicji metody badawczej. J. Pieter określa metodę badawczą jako racjonalną drogę rozwiązywania problemu już sprecyzowanego i uzasadnionego. Jej zastosowanie ma znaczenie w pracach krytyczno - porównawczych, w których chodzi o wykazanie podobieństw, różnic związków, zależności i cech istotnych w teoriach naukowych, hipotezach, założeniach, w ideach działania, przekonaniach w poglądach na wartości, w poglądach na świat wielu autorów, wielu ludzi.⁷

Natomiast W. Kopaliński określa metodę - jako sposób postępowania, stosowany świadomie, konsekwentnie i systematycznie; to zespół czynności i środków użytych dla osiągnięcia celu, sposób wykonywania zadania, rozwiązania problemu, zespół założeń ogólnych przyjętych w określonych badaniach.⁸

Inny naukowiec, A. Kamiński, przyjmuje, że metodą badawczą jest zespół teoretycznie uzasadnionych zabiegów koncepcyjnych i instrumentalnych stosowanych podczas postępowania badawczego, zmierzających do rozwiązania określonego problemu naukowego.⁹

Szczególną uwagę skupiono w dysertacji na analizie dotychczasowych aktów prawnych i dostępnej literatury dotyczącej ochrony osób i mienia.

⁷ J. Pieter, *Zarys metodologii pracy naukowej*, Warszawa 1975, s. 103.

⁸ W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1989, s. 320.

⁹ A. Kamiński, *Metodologia Pedagogiki Społecznej*, Warszawa 1974, s. 56.

3. Hipotezy

Według Encyklopedii popularnej PWN hipoteza to zdanie nie w pełni uzasadnione, rozważane jako racja dla uznanych już zdań, założeń, przypuszczeń, oparte na prawdopodobieństwie, wymagające weryfikacji, mające na celu odkrycie nieznanych jeszcze zjawisk lub praw.¹⁰

Bardziej precyzyjnie określa hipotezę T. Kotarbiński, nazywa nią wszelkie twierdzenia, częściowo tylko uzasadnione, przeto wszelki domysł, za pomocą którego tłumaczymy dane faktyczne, a więc i domysł w postaci uogólnienia osiągniętego na podstawie danych wyjściowych.¹¹

Z powyższych rozważań wynika, że hipoteza jest, z jednej strony, próbą udzielenia odpowiedzi na pytania zawarte w problemie naukowym, z drugiej zaś strony - jest jego prawdopodobnym rozwiązaniem.

Główna hipoteza brzmi:

Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne będące ogniwem sił pozamilitarnych na szczeblach lokalnych, w rejonach dyslokacji obiektów, obszarów i urzędów podlegających szczególnej ochronie będą wykonywały zadania w zakresie ochrony tych obiektów a także zadania w zakresie ochrony ludności przed niebezpieczeństwami wynikającymi z działań zbrojnych, klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków.

Będą to też działania polegające na współdziałaniu z siłami zbrojnymi przez terytorialne organa dowodzenia w zakresie: ewakuacji ludności, rozbudowy inżynierskiej terenu, (prowadzenia akcji ratunkowych na rzecz sił zbrojnych i ludności cywilnej, wzajemnego informowania, ostrzegania i powiadamiania o zagrożeniach. Sposób współdziałania powinien być ustalony już w czasie pokoju.

4. Założenia i ograniczenia

Po wstępnym zapoznaniu się z literaturą przedmiotu, na podstawie dotychczasowych badań i wniosków możemy na wstępie przyjąć określone ograniczenia.

Przy rozpatrywaniu problemu użycia Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych do działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego przyjęto następujące ograniczenia i założenia:

¹⁰ Encyklopedia popularna PWN, Warszawa 1982, s. 275.

¹¹ T. Kotarbiński, Elementy teorii poznania logiki formalnej i metodologii nauk, Warszawa 1961, s. 321.

1. Istniejące przepisy prawa, Ustawa o ochronie osób i mienia z 22.08.1997 r. i wydane do niej rozporządzenia wykonawcze przyjmujemy jako odpowiednie rozwiązania prawne dotyczące tej problematyki w czasie pokoju.
2. Ocenie został poddany aktualny stan przygotowania SUFO do działań podczas zagrożeń.
3. Przedmiotem badań nie były inne oprócz SUFO funkcjonujące w kraju formacje ochronne.
4. Przyjęto, że Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne będą wykonywały zadania w zakresie ochrony ludności przed niebezpieczeństwami wynikającymi z działań zbrojnych i klęsk żywiołowych.
5. Ponadto będą one współdziałać z siłami zbrojnymi i wykonywać zadania na ich rzecz w zakresie inżynierskiej rozbudowy terenu i prowadzenia akcji ratunkowych.
6. Problem przygotowania SUFO do działań w okresie zagrożeń został rozstrzygnięty drogą stosownych rozwiązań prawnych.
7. Badania zostały ograniczone tylko do materiałów jawnych.

5. Metody badawcze

Rozwiązując główny problem badawczy korzystałem z wiadomości uzyskanych podczas prowadzonych badań - szukania odpowiedzi na sformułowane szczegółowe problemy badawcze.

Wybór stosownych metod wynikał z treści materiałów źródłowych dotyczących funkcjonujących w kraju i za granicą służb ochrony osób i mienia. Przedmiotem badania były akty prawne obowiązujące w kraju i niektórych państwach Unii Europejskiej, obejmujące tę problematykę.

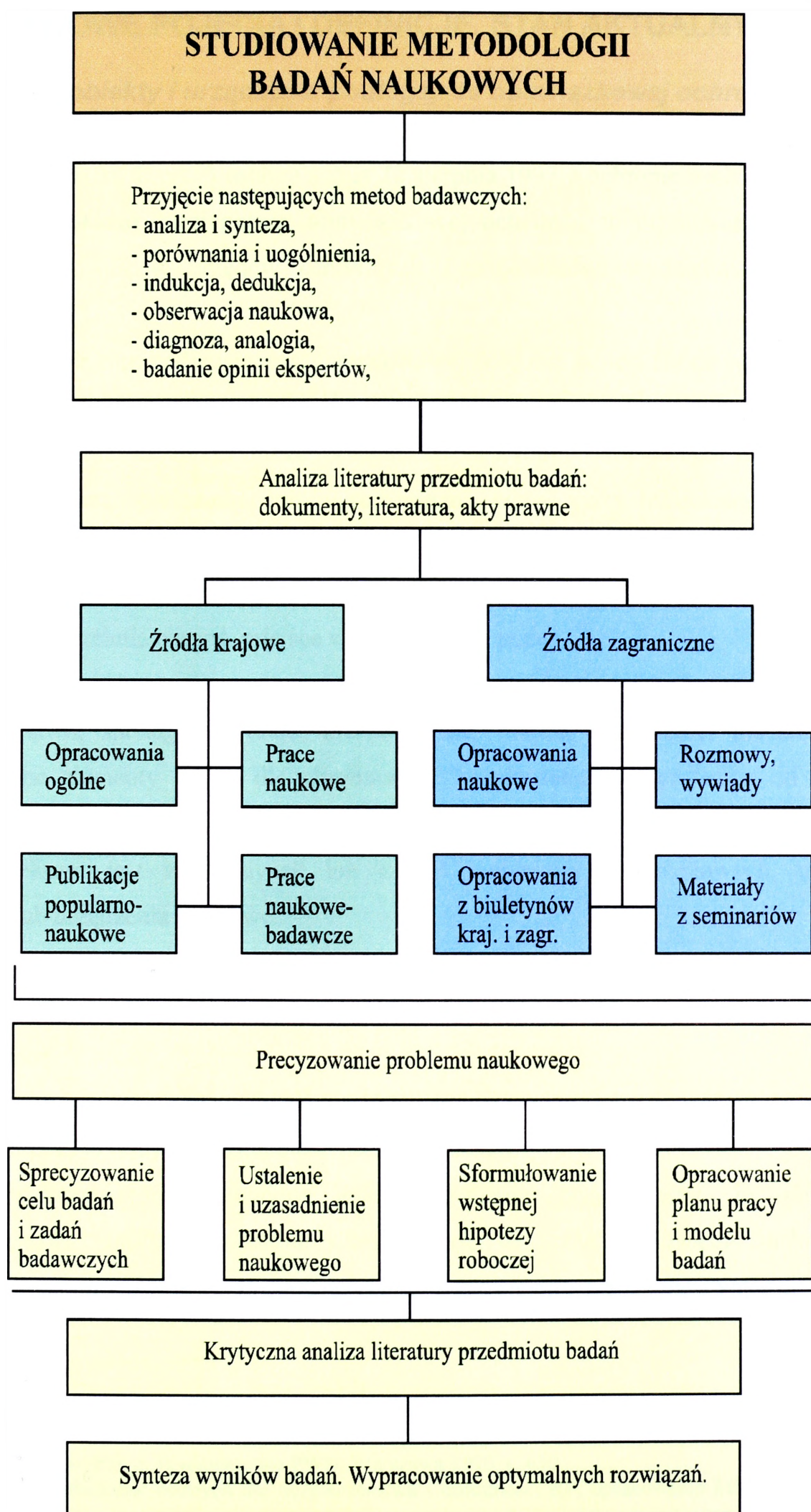
W celu bezpośredniego rozwiązania przedstawionych wyżej problemów badawczych stosowałem zarówno metody teoretyczne, jak i empiryczne.

Metody teoretyczne stosowane były we wszystkich etapach badań, począwszy od okresu poprzedzającego właściwe badania, a kończąc na etapie zamykającym proces badawczy. Zebrany materiał, wstępne - podstawowe założenia teoretyczne, miał umożliwić określenie roli Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, następnie poddałem tę wiedzę procesowi logicznego uporządkowania i naukowej oceny, stosując następujące metody badań: analizę, diagnozę, syntezę, analogię, obserwację naukową, porównanie, indukcję, dedukcję, badanie opinii i badanie opinii ekspertów.

1. Analiza znalazła zastosowanie głównie w badaniach literatury przedmiotu oraz pozwoliła dokonać diagnozy aktualnego stanu prawnego funkcjonujących służb ochrony, zasad kwalifikowania służb ochrony w przeszłości, z uwagi na ważność obiektów.

2. Synteza umożliwiła poddanie ocenie wyników analizy z badań, a następnie porównanie ich, a także była pomocna w formułowaniu wniosków końcowych.
3. Porównanie umożliwiło wydobycie różnic i podobieństw w służbach funkcjonujących w Polsce i za granicą oraz wybranie cech wspólnych.
4. Analogia pozwoliła wydobyc i dokonać dekompozycji cech wspólnych stosowanych rozwiązań w służbach ochrony w przeszłości i dzisiaj.
5. Obserwacja naukowa prowadzona była w toku całego procesu badawczego w celu weryfikacji precyzowanych wniosków i ocen, poprzez udział w rozprawach doktorskich, rozmowy ze specjalistami w tej dziedzinie, Internet.
6. Badanie opinii: zastosowano wywiad jako źródło pozyskiwania materiału badawczego.
7. Badanie opinii ekspertów wykorzystano jako jeden z ostatnich szczebli weryfikacji wyników badań.

Przedstawione wyżej metody umożliwiły krytyczną ocenę naukową możliwości i potrzeb włączenia SUFO do skutecznej ochrony i obrony obszarów, obiektów i urządzeń w podsystemie pozamilitarnym.

Źródło: opracowanie własne

I PODSTAWOWE POJĘCIA I DEFINICJE, STAN AKTUALNY

1.1. Obszary, obiekty i urządzenia podlegające obowiązkowej ochronie

Zgodnie z art. 1. ust. 3 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 o ochronie osób i mienia Dz U, nr 114, poz. 740 **obszar podlegający obowiązkowej ochronie**, to przestrzeń określona przez ministrów, kierowników urzędów centralnych i wojewodów, wydzielona i odpowiednio oznakowana.

Pojęcie obszaru podlegającego obowiązkowej ochronie odnosi się do ograniczonej części przestrzeni, zwykle dużych rozmiarów.¹²

Ograniczenie to zatem może polegać na otoczeniu określonego wycinka terenu - przestrzeni płotem, parkanem lub ogrodzeniem, albo tylko tablicami, lecz wyraźnie wskazującymi granice chronionego obszaru.

Natomiast **obszar** - to ograniczona część przestrzeni, zwykle dużych rozmiarów, określona powierzchnia czegoś, miejsce występowania, zasięg.¹³

Obiektem istotnym ze względów bezpieczeństwa i obronności nazywamy przedsiębiorstwo, spółkę, instytucję, nieruchomość, obszar, urządzenie, instalację lub ich wyodrębnione elementy ważne dla obronności i bezpieczeństwa niezależnie od podległości i tytułu własności tych obiektów.¹⁴

Obiektem jest też budynek lub zespół budynków przemysłowych, użyteczności publicznej lub urządzenia terenowe.¹⁵

Także **obiektem** może być budynek, zespół budynków oraz wewnętrzne urządzenia i instalacje techniczne i przynależne do nich urządzenia terenowe - drogi oraz mieszkanie, lokal, pomieszczenie.¹⁶

Obiekt jest też pojmowany jako odpowiednio urządzone i wyposażone pomieszczenia, w których może się odbywać działalność jakiejś jednostki.¹⁷

Podsumowując przedstawione wyżej określenia, przyjmujemy, że *obiektem jest przedsiębiorstwo, spółka, instytucja, nieruchomość, a także pojedynczy budynek, zespół budynków, oraz mieszkanie lokal, pomieszczenia, odpowiednio urządzone i wyposażone. W tych*

¹² T. Hanausek, Ustawa o ochronie osób i mienia z 22.08.1997 r. Komentarz, Wydawnictwo Rolewski, Toruń 1998 r., s. 13.

¹³ Słownik języka polskiego. Wydawnictwo PWN, Warszawa 1996, s. 430.

¹⁴ Zasady obrony obiektów ważnych dla bezpieczeństwa i obronności RP, opracowanie MSWiA MON, 2000 r., s.10.

¹⁵ Słownik języka polskiego, wydawnictwo PWN, Warszawa 1996 r., s. 420.

¹⁶ T. Nowicki., Ochrona osób i mienia, Wyd. TNOIK Toruń 1999 r., s. 135.

¹⁷ J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, Kodeks karny, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1987 r., s. 19.

przedsiębiorstwach, spółkach i instytucjach może odbywać się produkcja, świadczone usługi lub magazynowane dobra istotne ze względu na ważne interesy obronne, gospodarcze państwa, bezpieczeństwo publiczne i inne ważne interesy państwa.

Urządzenie, to składniki wyposażenia technicznego danego obiektu w postaci sprzętu, aparatury, instalacji, maszyn i narzędzi służących prawidłowemu funkcjonowaniu przedsiębiorstwa, zakładu.¹⁸ Urządzeniami są również drogi, środki komunikacji lub łączności oraz inne urządzenia użyteczności publicznej.

Przed omówieniem szczególnej ochrony obszarów, obiektów, urządzeń zastanowimy się nad pojęciem ochrony w szerokim sensie znaczenia tego słowa. Z intencji ustawy należy przyjąć, że winna ona być rozumiana jako ochrona aktywna i pasywna.

Ochrona aktywna - uważana za zespół ruchów fizycznych przed wszelkim niebezpieczeństwem.

Ochrona pasywna - rozumiana jako sama obecność pracownika ochrony w określonym miejscu i czasie, gdzie może pojawić się zagrożenie dla osoby, mienia, przedmiotu, działa odstraszająco na sprawcę.

Zatem **ochrona** to działania rozumiane jako aktywne, ale również działania rozumiane jako pasywne, zabezpieczające przed wszelkim bezprawnym zagrożeniem, bez względu na to, czy sprawcy tych czynów będą ponosili odpowiedzialność karną za popełnione czyny, czy też nie,¹⁹ mając na względzie osoby nieletnie, niepoczytalne, które nie będą ponosiły odpowiedzialności karnej za swoje czyny.

Ustawa stanowi również, że wymienione obszary, obiekty, urządzenia podlegają szczególnej ochronie - **obowiązkowej**, to znaczy pod groźbą kary za jej niewykonanie, gdyż zniszczenie lub uszkodzenie ich może spowodować niepowetowane szkody dla gospodarki, obronności lub innych ważnych interesów państwa.

Celem obowiązkowej ochrony jest zapewnienie właściwego funkcjonowania obszarów, obiektów, urządzeń, tzn. przedsiębiorstw, spółek, budynków przemysłowych, instalacji technicznych, urządzeń terenowych, dróg funkcjonujących na rzecz obronności, gospodarki narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

W pierwszym etapie wykazy obszarów, obiektów i urządzeń określonych w ustawie sporządzają: prezes Narodowego Banku Polskiego, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, ministrowie, kierownicy urzędów centralnych i wojewodowie, w stosunku do podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych jednostek organizacyjnych, w drodze decyzji

¹⁸ J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, Kodeks karny, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1987 r., s. 19.

¹⁹ T. Hanausek, ustawa o ochronie osób i mienia z 22 sierpnia 1997 r. Komentarz, Wyd. Rolewski, Toruń 1998 r., s. 76.

administracyjnej. Art. 5 ustawy o ochronie osób i mienia określa obszary, obiekty i urządzenia podlegające obowiązkowej ochronie. Stanowi on, iż obszary, obiekty i urządzenia ważne dla obronności, interesu gospodarczego państwa, bezpieczeństwa publicznego i innych ważnych interesów państwa podlegają obowiązkowej ochronie przez **specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne (SUFO)** lub odpowiednie zabezpieczenie techniczne.

Do tych obszarów obiektów i urządzeń należą:

1. W zakresie obronności państwa, w szczególności:

- a. zakłady produkcji specjalnej oraz zakłady, w których prowadzone są prace naukowo-badawcze lub konstruktorskie w zakresie takiej produkcji;
- b. zakłady produkujące, remontujące i magazynujące uzbrojenie, urządzenia i sprzęt wojskowy;
- c. magazyny rezerw państwowych.

2. W zakresie ochrony interesu gospodarczego państwa w szczególności:

- a. zakłady mające bezpośredni związek z wydobyciem surowców mineralnych o strategicznym znaczeniu dla państwa;
- b. porty morskie i lotnicze;
- c. banki i przedsiębiorstwa wytwarzające, przechowujące bądź transportujące wartości pieniężne w znacznych ilościach.

3. W zakresie bezpieczeństwa publicznego, w szczególności:

- a. zakłady, obiekty i urządzenia mające istotne znaczenie dla funkcjonowania aglomeracji miejskich, których zniszczenie lub uszkodzenie może stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi oraz środowiska, w szczególności elektrownie i ciepłownie, ujęcia wody, wodociągi i oczyszczalnie ścieków;
- b. zakłady stosujące, produkujące lub magazynujące w znacznych ilościach materiały jądrowe, źródła i odpady promieniotwórcze, materiały toksyczne, odurzające, wybuchowe bądź chemiczne o dużej podatności pożarowej lub wybuchowej;
- c. rurociągi paliwowe, linie energetyczne i telekomunikacyjne, zapory wodne i śluzy oraz inne urządzenia znajdujące się w otwartym terenie, których zniszczenie lub uszkodzenie może stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, środowiska, albo spowodować poważne straty materialne.

4. W zakresie innych ważnych interesów państwa w szczególności:

- a. zakłady o unikalnej produkcji gospodarczej;
- b. obiekty i urządzenia telekomunikacyjne, pocztowe oraz telewizyjne i radiowe;
- c. muzea i inne obiekty, w których zgromadzone są dobra kultury narodowej.

d. archiwa państwowe.

W drugim etapie wykazy, o których mówimy wyżej, przedstawiają wymienieni kierownicy urzędów centralnych i ministrowie właściwym terytorialnie wojewodom oraz na bieżąco je aktualizują. Wojewodowie prowadzą ewidencję obszarów, obiektów i urzędów podlegających obowiązkowej ochronie, znajdujących się na terenie województwa. Ewidencja ta ma charakter poufny.

W drodze decyzji administracyjnej wojewoda może umieścić w wykazie obiektów, obszarów, urzędów podlegających obowiązkowej ochronie obiekty, obszary i urzędnia innych podmiotów niż określili kierownicy urzędów centralnych i ministrowie. Musi to jednak być uzasadnione ważnymi względami gospodarczymi lub interesem publicznym.

Obowiązkowa ochrona obiektów, obszarów jest realizowana w formie:

- a. bezpośredniej ochrony fizycznej;
- b. odpowiedniego zabezpieczenia technicznego.
- c. bezpośredniej ochrony fizycznej i zabezpieczenia technicznego.

Minister spraw wewnętrznych i administracji na wniosek prezesa NBP, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji zainteresowanych ministrów lub kierowników urzędów centralnych, może wprowadzić dla jednostek organizacyjnych, podległych lub podporządkowanych wnioskującemu organowi albo przez niego nadzorowanym regulaminy ogólnych warunków i tryb wykonywania ochrony obszarów, obiektów i urzędów, o których mowa w art. 5 ustawy.

Z powyższego wynika, że część obszarów, obiektów i urzędów przedstawionych przez uprawnione organy centralne i wojewodów, będzie dotyczyła instytucji państwowych (np. porty morskie i lotnicze) i samorządowych (np. oczyszczalnie ścieków, rurociągi).

Wytypowane przez wojewodów obiekty ważne ze względu na interesy gospodarcze państwa prowadzone są przez przedsiębiorców prywatnych (np. właściciele kantorów wymiany walut, właściciele przedsiębiorstw gospodarczych produkujących na rzecz armii).

Kierownik jednostki (albo upoważniona przez niego osoba), który bezpośrednio zarządza obszarami, obiektami i urządzeniami umieszczonymi w ewidencji obszarów, obiektów i urzędów podlegających obowiązkowej ochronie, jest obowiązany uzgadniać z właściwym terytorialnie komendantem wojewódzkim Policji plan ich ochrony, czego nie musi dokonywać z mocy przepisów prawa kierownik zarządzający obszarem nie podlegającym obowiązkowej ochronie.

1.2. Wewnętrzne służby ochrony, Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne (SUFO)

Nie wdając się w rozważania prawne dotyczące szczegółów powoływania, definiowania wewnętrznych służb ochrony czy też Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych przedstawiam podstawowe ustawowe informacje.

Wewnętrzne Służby Ochrony

Ustawodawca określa, że **wewnętrzne służby ochrony (WSO)**, to uzbrojone i umundurowane zespoły pracowników, przedsiębiorców lub jednostek organizacyjnych powołane do ich ochrony.

Z tej definicji ustawowej wynika, że są one powoływane w celu ochrony obszarów, obiektów i urzędzeń, którymi zarządzają przedsiębiorcy lub kierownicy innych jednostek organizacyjnych.

WSO podlegają **kierownikowi jednostki** lub osobie pisemnie przez niego upoważnionej, bezpośrednio podporządkowanej temu kierownikowi.

Według ustawy **kierownik jednostki**²⁰ - to osoba lub organ przedsiębiorcy, lub innej jednostki organizacyjnej, uprawniony zgodnie z przepisami prawa, statutem,²¹ umową²² do zarządzania nią. Za kierownika jednostki uważa się również likwidatora²³ lub syndyka.²⁴

Zadania wewnętrznych służb ochrony

1. zapewniają ochronę mienia w granicach chronionych obszarów, obiektów, urzędzeń,
2. zapewniają ochronę ważnych urzędzeń jednostek znajdujących się poza granicami chronionych obszarów, obiektów,
3. konwojują mienie jednostki,
4. wykonują inne zadania wynikające z planu ochrony jednostki.

Wewnętrzne służby ochrony, powołane przez przedsiębiorców, mogą wykonywać usługi w zakresie ochrony osób i mienia po uzyskaniu przez nich koncesji.

Minister spraw wewnętrznych i administracji rozporządzeniem z dnia 17.11. 1998 r.

²⁰ Kierownik jednostki - osoba fizyczna - dyrektor, prezes jak i organ - zarząd, uprawnieni, upoważnieni do zarządzania nią.

²¹ Statut - zbiór przepisów określających strukturę zadania, zakres i sposób działania instytucji. Słownik języka polskiego PWN, Warszawa 1981, s. 325.

²² Umowa - pisemne lub ustne porozumienie stron mających na celu ustalenie czegoś, wzajemnych praw i obowiązków, Słownik języka polskiego PWN, Warszawa 1981 r., s. 601.

²³ Likwidator - urzędnik przeprowadzający likwidację przedsiębiorstwa lub organizacji.

²⁴ Syndyk - zarządca majątku niewypłaconego dłużnika, komputerowy słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 1996 r.

uzupełnia wyżej wymienione zadania wewnętrznych służb ochrony o następującą problematykę:

5. zapewnienie bezpieczeństwa osób znajdujących się w granicach chronionych obszarów i obiektów,
6. ochrona obiektów, pomieszczeń i urządzeń jednostki przed dostępem do nich osób nieuprawnionych,
7. ochrona mienia jednostek przed kradzieżą, zniszczeniem i uszkodzeniem,
8. zapobieganie zakłóceniom porządku na terenie jednostki oraz powiadamianie kierownika jednostki o zdarzeniach powodujących naruszenie porządku jednostki,
9. ujawnianie faktów dewastacji mienia jednostki,
10. niezwłoczne powiadamianie organów ścigania o czynach przestępczych zaistniałych na terenie jednostki i zabezpieczenia miejsca ich popełnienia do czasu przybycia organów ścigania.

Wewnętrzne służby ochrony w zakresie ochrony osób i mienia współpracują z Policją, jednostkami ochrony przeciwpożarowej, obrony cywilnej i strażami miejskimi oraz gminnymi.

Ustawa o ochronie osób i mienia dopuszcza możliwość wykonywania usług przez wewnętrzne służby ochrony po uzyskaniu przez nie koncesji określającej zakres i formy tych usług.

Zasady powoływania - tworzenia wewnętrznej służby ochrony

Tworzenie, powoływanie wewnętrznych służb ochrony przebiega z zachowaniem określonych procedur w następującej kolejności:

1. sporządzenie planu ochrony obszaru, obiektu, urządzenia, potencjalnych zagrożeń i stanu bezpieczeństwa jednostki,
2. skierowanie przez kierownika jednostki wniosku o utworzenie WSO do właściwego terytorialnie komendanta Wojewódzkiego Policji,
3. wydanie zezwolenia na utworzenie WSO przez właściwego komendanta wojewódzkiego Policji,
4. powołanie WSO przez uprawnionego do tego kierownika jednostki,
5. sprawdzenie i potwierdzenie powołania WSO przez komisję powołaną przez właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego Policji.

Kierownik jednostki, który bezpośrednio zarządza obszarami, obiektami i urządzeniami podlegającymi obowiązkowej ochronie albo upoważniona przez niego osoba jest zobowiązana uzgadniać z właściwym terytorialnie komendantem wojewódzkim Policji plan ochrony tych obszarów, obiektów i urządzeń.

Plan ochrony powinien uwzględniać:²⁵

1. charakter produkcji, lub rodzaj prowadzonej działalności jednostki,
2. analizę stanu potencjalnych zagrożeń i aktualnego stanu bezpieczeństwa jednostki,
3. informacje dotyczące oceny aktualnego stanu ochrony jednostki,
4. dane dotyczące specyficznej uzbrojonej formacji ochronnej, a w tym:
 - a. stan etatowy,
 - b. rodzaj oraz ilość uzbrojenia i wyposażenia,
 - c. sposób zabezpieczenia broni i amunicji.
5. dane dotyczące rodzaju zabezpieczeń technicznych,
6. zasady organizacji i prowadzenia ochrony jednostki.

Komendant wojewódzki Policji przy uzgadnianiu planu ochrony bierze pod uwagę potencjalny stan zagrożenia jednostki oraz wymagania określone w obowiązujących przepisach prawa.

Zezwolenie na utworzenie wewnętrznej służby ochrony (WSO) nie może być wydane (o czym mowa w art. 10 ust. 1. ustawy o ochronie osób i mienia z 22.08.1997 r.), jeżeli:

1. plan ochrony nie uwzględnia wszystkich przedstawionych wyżej informacji,
2. jednostka wnioskująca nie zapewnia spełnienia warunków wynikających z przepisów wydanych na podstawie ustawy.

Komendant wojewódzki Policji w drodze decyzji administracyjnej cofa zezwolenie na działalność WSO, jeżeli:

1. kierownik jednostki organizacyjnej złoży taki wniosek,
2. nie utworzono WSO w okresie 3 miesięcy od dnia wydania zezwolenia,
3. nie usunięto w wyznaczonym terminie stwierdzonych podczas kontroli rażących uchybień lub nieprawidłowości w organizacji WSO,
4. działalność WSO prowadzona jest niezgodnie z planem ochrony.
5. ustały okoliczności, dla których zezwolenie zostało wydane.

Od wspomnianych wyżej decyzji komendanta wojewódzkiego Policji przysługuje odwołanie do komendanta głównego Policji.

Wewnętrzne Służby Ochrony WSO w zakresie ochrony osób i mienia współpracują z Policją, jednostkami ochrony przeciwpożarowej, obroną cywilną i strażami gminnymi czy też miejskimi.

Zasady prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia

Minister spraw wewnętrznych i administracji, po zasięgnięciu opinii właściwego

²⁵ Ustawa o ochronie osób i mienia z 22.08.1997 r., Dz U, nr 144.

komendanta wojewódzkiego Policji, jest organem właściwym do udzielenia odmowy lub ograniczenia zakresu działalności gospodarczej lub formy usług oraz cofania koncesji w zakresie prowadzenia działalności usług ochrony osób i mienia.

Podjęcie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia wymaga uzyskiwania **koncesji** określającej zakres i formy prowadzenia tych usług.

Koncesja zawiera:²⁶

1. oznaczenie przedsiębiorcy (jego siedzibę i miejsce zamieszkania),
2. imiona i nazwiska wspólników, członków zarządu, prokurentów, pełnomocników, w razie ich ustanowienia, ze wskazaniem osób posiadających licencję drugiego stopnia,
3. określenie formy usługi i zakresu działalności gospodarczej,
4. miejsca wykonywania działalności gospodarczej,
5. czas jej ważności,
6. obszar wykonywania działalności gospodarczej i datę jej rozpoczęcia.

Przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą w zakresie ochrony osób i mienia zobowiązany jest:²⁷

1. powiadomić organ koncesyjny o podjęciu działalności gospodarczej,
2. prowadzić i przechowywać dokumentację dotyczącą zatrudnienia pracowników ochrony oraz zawieranych i realizowanych umów,
3. przedstawiać dokumentację o której mowa wyżej, na żądanie organu uprawnionego do kontroli,
4. zachowywać formę pisemną umów w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej,
5. spełniać nieprzerwanie warunek posiadania licencji drugiego stopnia, jeśli przedsiębiorcą nie jest osoba fizyczna.

Koncesję²⁸ na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia cofa się w drodze decyzji administracyjnej, jeżeli:

1. przedsiębiorca:
 - a. przez swoje działania stwarza zagrożenie interesu gospodarki narodowej, obronności lub bezpieczeństwa państwa, albo zagrożenia bezpieczeństwa lub dóbr osobistych obywateli,
 - b. nie wykonuje obowiązków, o których mowa w art. 19 ust.1 ustawy lub uniemożliwia przeprowadzenie kontroli przez uprawnione organy,

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże.

²⁸ Tamże.

- c. nie podjął działalności gospodarczej w ciągu 6 miesięcy od daty jej rozpoczęcia, określonej w koncesji,
 - d. zawiadomił o zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej określonej w koncesji albo okoliczności faktyczne wskazują na zaprzestanie jej prowadzenia.
2. wobec kierownika jednostki wydane zostało prawomocne orzeczenie sądu zakazujące prowadzenia działalności gospodarczej,
 3. przedsiębiorca będący osobą fizyczną utracił licencję drugiego stopnia.

Przedsiębiorca może utracić prawo prowadzenia działalności gospodarczej, można również cofnąć lub ograniczyć w niej zakres lub formę świadczonych usług, jeśli przedsiębiorca:

1. utracił zdolność należytego wykonywania działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia,
2. nie wykonuje obowiązków ustawowych w zakresie oznaczenia ubioru umożliwiającego identyfikację pracowników i podmiotu zatrudniającego, oraz posiadanych licencji,
3. nie usunął stwierdzonych uchybień w terminie wyznaczonym przez organ uprawniony do kontroli,
4. wyraźnie - rażąco uchybił warunkom wykonywania działalności gospodarczej określonym w koncesji, szczególnie w zakresie podania nazwisk osób zarządzających przedsiębiorstwem i osób posiadających licencję drugiego stopnia.

Właściwy terytorialnie komendant wojewódzki Policji może w drodze decyzji administracyjnej na wniosek kierowników tych jednostek uzasadniony ważnym interesem gospodarczym lub publicznym wydać zezwolenie na utworzenie WSO w jednostce, w skład której nie wchodzi obszary, obiekty i urządzenia podlegające obowiązkowej ochronie.

Przedstawionych wyżej zasad nie stosuje się do WSO działających na terenie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministerstwo Obrony Narodowej.

Powołanie WSO potwierdza protokół sporządzony przez komisję, podpisany przez wszystkich jej członków powołanych przez właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego Policji. Komisja składa się z dwóch przedstawicieli jednostki organizacyjnej, powołanych przez jej kierownika i przedstawiciela komendanta wojewódzkiego Policji.

Kierownik jednostki organizacyjnej powołuje WSO w terminie trzech miesięcy od dnia uzgodnienia planu ochrony.

Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne (SUFO)

Specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne (SUFO) to wewnętrzne służby ochrony oraz przedsiębiorcy, którzy uzyskali koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia, posiadający pozwolenie na broń na okaziciela, wydane na podstawie odrębnych przepisów.²⁹

Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne mogą być powoływane:

1. przez przedsiębiorcę, kierownika jednostki organizacyjnej jako wewnętrzne służby ochrony (WSO). Chroniona przez tę WSO jednostka (obszar, obiekt, urządzenia) podlegają obowiązkowej ochronie. Innych, nie objętych wpisem do ewidencji na wniosek ich kierowników uzasadniony ważnym interesem gospodarczym lub publicznym na podstawie zezwolenia właściwego Komendanta Wojewódzkiego Policji,
2. przez przedsiębiorcę, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia oraz posiada pozwolenie na broń na okaziciela wydane na podstawie odrębnych przepisów.

Z powyższego wynika, że wewnętrzne służby ochrony będą powoływać przede wszystkim kierownicy jednostek, tj. osoby lub organ przedsiębiorcy, lub innej jednostki organizacyjnej, które zostały wpisane do ewidencji obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie prowadzonej przez wojewodów i wówczas będą one nosiły nazwę - SUFO.

1.3. Ochrona osób, ochrona mienia

Zgodnie z treścią ustawy **ochrona osób** - to działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa, życia, zdrowia i nietykalności osobistej.³⁰

Natomiast **ochrona mienia** - to działania zapobiegające przestępstwom i wykroczeniom przeciwko mieniu, a także przeciwdziałające powstawaniu szkody wynikającej z tych zdarzeń oraz nie dopuszczające do wstępu osób nieuprawnionych na teren chroniony.³¹

Powyższe działania wykonuje pracownik ochrony, w rozumieniu ustawy - **pracownik ochrony** - to osoba posiadająca licencję pracownika ochrony fizycznej lub licencję pracownika zabezpieczenia technicznego i wykonująca zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony albo na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże

³¹ Tamże.

gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia, lub osoba wykonująca zadania ochrony w zakresie nie wymagającym licencji.³²

Zadania w zakresie ochrony osób i mienia realizują instytucje państwowe oraz przedsiębiorstwa prywatne.

Zadania w zakresie ochrony osób i mienia w szerokim znaczeniu realizują następujące instytucje państwowe wyspecjalizowane i profesjonalne w działaniu:

1. Policja - powołana ustawą z dnia 6.04.1990 r (ze zmianami w ustawie z dnia 21 lipca 1995 r.).
2. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencja Wywiadu - powołane ustawą z dnia 24.05.2002 r Dz. U. nr 74 poz. 676 w drodze przekształcenia dotychczasowego Urzędu Ochrony Państwa i podporządkowane Prezesowi Rady Ministrów
3. Straż Graniczna - powołana ustawą z dnia 12.10.1990 r. ze zmianami w ustawie z dnia 21 lipca 1995 r.
4. Państwowa Straż Pożarna - powołana ustawą z dnia 24.08.1991 ze zmianami w ustawie z dnia 8 listopada 1996 r.
5. Obrona Cywilna - podporządkowana MSWiA w 1997 r.

Ponadto problematyką ochrony, bezpieczeństwa i porządku publicznego zajmuje się obok wyżej wymienionych instytucji szereg równie wyspecjalizowanych instytucji, jak:

1. Straż Leśna - powołana ustawą o lasach z dnia 28.09.1991 r.
2. Państwowa Straż Rybacka - powołana ustawą o rybactwie śródlądowym z dnia 18.04.1985 r.
3. Straż Parkowa powołana ustawą o ochronie przyrody z dnia 16.10.1991 r.
4. Straż Łowiecka powołana ustawą o hodowli i ochronie zwierząt łownych i prawie łowieckim z dn. 17.06.1959 r., ze zmianami z dn. 13.10.1995 r.

oraz inne formacje ochronne, które wykonują zadania ograniczone z punktu widzenia miejsca wykonywania oraz zadań i kompetencji pracowników jak: Służba Więzienna, straże gminne, miejskie, Straż Ochrony Kolei oraz **wewnętrzne służby ochrony w obiektach obowiązkowo chronionych.**

Zadania ochrony osób i mienia wykonują również przedsiębiorstwa prywatne - komercyjne, co niekiedy przyjmowane jest jako uzupełnienie - dopełnienie ochrony państwowej - instytucjonalnej.

W obecnych warunkach obydwie one wzajemnie się uzupełniają i stanowią ważne zasadnicze ogniwo systemu bezpieczeństwa wewnętrznego.

³² Tamże.

Podjęcie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia wymaga uzyskania koncesji określającej zakres i formy prowadzenia tych usług.

Koncesji nie wymaga działalność gospodarcza w zakresie zabezpieczenia technicznego na terenie obszarów, obiektów i urządzeń nie objętych obowiązkową ochroną.

Minister spraw wewnętrznych i administracji, po zasięgnięciu opinii właściwego komendanta wojewódzkiego Policji, jest organem właściwym do udzielenia, odmowy udzielenia, ograniczenia zakresu działalności gospodarczej lub formy usług oraz cofania koncesji na działalność gospodarczą w zakresie usług ochrony osób i mienia.

Koncesję wydaje się na wniosek przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną, jeżeli osoba ta posiada licencję drugiego stopnia, albo przedsiębiorcy innego niż osoba fizyczna, jeżeli licencję drugiego stopnia posiada co najmniej jedna osoba będąca współnikiem³³ spółki cywilnej, jawnej³⁴ lub komandytowej,³⁵ członkiem zarządu,³⁶ prokurentem³⁷ lub pełnomocnikiem³⁸ ustanowionym przez przedsiębiorcę do kierowania działalnością określoną w koncesji. Decyzje te podejmowane są w drodze decyzji administracyjnych, od których przysługuje odwołanie w terminie czternastu dni od dnia doręczenia decyzji.

Ustawa wprowadza zasadę istotnego ograniczenia w zakresie udzielania koncesji na działalność gospodarczą w zakresie usług ochrony osób i mienia polegającą na tym, że koncesja może być wydana jedynie wówczas, gdy osoba kierująca działalnością określoną w koncesji posiada licencję **drugiego stopnia**. (szczegóły dot. licencji w rozdz. III dot. organizacji SUFO)

Celowo pomijam w rozważaniach nad ochroną osób i mienia kategorię pracowników ochrony wykonujących zadania w zakresie nie wymagającym licencji, gdyż ta kategoria osób - pracowników ochrony, jeśli wchodzi w skład specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych, to wykonuje zadania o charakterze pomocniczym, jedynie pośrednio związane z ochroną osób (np. pilnowanie, lecz nie merytoryczny dozór urządzeń elektronicznych). Działalność takiej osoby powinna być nadzorowana i kontrolowana przez osobę posiadającą co najmniej licencję pracownika ochrony fizycznej pierwszego stopnia lub

³³ współnik - osoba wnosząca swój kapitał do spółki i czerpiąca niego zyski proporcjonalnie do wkładu.

³⁴ spółką jawną jest spółka osobowa, która prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą, a nie jest inną spółką handlową.

³⁵ spółką komandytową jest spółka osobowa mająca na celu prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą, w której wobec wierzycieli za zobowiązania spółki co najmniej jeden współnik odpowiada bez ograniczenia (komplementariusz), a odpowiedzialność co najmniej jednego współnika komandytariusza jest ograniczona.

³⁶ zarząd spółki - zespół ludzi uprawnionych do kierowania działalnością jednostki, spółki. (954).

³⁷ prokurent - pełnomocnik przedsiębiorstwa handlowego, upoważniony do działania w jego imieniu na zasadzie prokury - pełnomocnictwa do podejmowania wszelkich czynności związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa w imieniu kupca. (Słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 1979 r.).

³⁸ pełnomocnik - osoba upoważniona przez pracodawcę do działania w jego imieniu.

pracownika posiadającego licencję pierwszego stopnia zabezpieczenia technicznego.

Ochrona osób i mienia realizowana jest w następujących dwóch formach:³⁹

1. bezpośredniej ochrony fizycznej

- a. **stałej lub doraźnej,**
- b. **polegającej na stałym dozorze sygnałów przesyłanych,** gromadzonych i przetwarzanych w elektronicznych urządzeniach i systemach alarmowych.
- c. **polegającej na konwojowaniu wartości pieniężnych** oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych.

2. zabezpieczenia technicznego, polegającego na:

- a. montażu elektronicznych urządzeń i systemów alarmowych, sygnalizujących zagrożenia chronionych osób i mienia oraz eksploatacji, konserwacji i naprawach w miejscach ich zainstalowania;
- b. montażu urządzeń i środków mechanicznego zabezpieczenia oraz ich eksploatacji, konserwacji, naprawach i awaryjnym otwieraniu w miejscach zainstalowania.

Określenia użyte w formach zabezpieczenia technicznego, oprócz wymienionych, dotyczą systemów alarmowych, tzw. włamania i napadu, telewizyjnych systemów nadzoru, systemu sterowania dostępem, systemu transmisji alarmu, samochodowych systemów alarmowych mieszanych i systemów alarmowych zintegrowanych.⁴⁰ Szerzej problematyka zabezpieczenia technicznego będzie rozważana w zagadnieniu dotyczącym technicznych środków zabezpieczenia mienia.

Bezpośrednia ochrona fizyczna występująca w **formie stałej lub doraźnej** polega na tym by pracownik ochrony mający do dyspozycji szeroką gamę środków ochrony mógł w każdej chwili zapobiec zagrożeniu lub wyeliminować powstałe już zagrożenie.

Forma **stała** ochrony fizycznej polega na zachowaniu pewnej ściśle określonej niezmienności w określonym przedziale czasu, ujętym w stosownym dokumencie, np.: w tabeli służby, dzienniku zmiany WSO.

Forma **doraźna** bezpośredniej ochrony fizycznej jest stosowana sporadycznie, okolicznościowo w zaistniałej sytuacji, np. wykonanie - przeprowadzenie konwoju. Zadanie takie niekiedy jest wykonywane w trudnej do przewidzenia sytuacji i ma charakter jednorazowy.

Ochrona osób i mienia może również polegać na **konwojowaniu wartości pieniężnych** oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych.

Konwojowanie polega na zapewnieniu przez pracownika lub pracowników z reguły

³⁹ Ustawa o ochronie osób i mienia z 22 sierpnia 1998 r., Dz U, nr 114.

⁴⁰ T. Nowicki, Ochrona osób i mienia, TNOIK, Toruń 1999 r., s. 85.

uzbrojonych bezpośrednio ochrony fizycznej przemieszczania się osoby lub osób wraz z wartościami pieniężnymi lub innymi przedmiotami wartościowymi lub niebezpiecznymi.⁴¹

Szczegółowo zasady i wymagania, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne, określa Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14.10.1998 r. Dz U, nr 129, poz. 858.

Rozporządzenie ustala m.in. jednostki obliczeniowe odnoszące się do limitów przechowywanych, transportowanych wartości pieniężnych, kwalifikacji i zasad wyposażenia konwojentów w broń i ilościowe stany konwojentów w konwoju w zależności od transportowanych wartości pieniężnych.

Materiały niebezpieczne określone w definicji konwojowania - to substancje radioaktywne, trucizny i inne produkty łatwo palne, określone zazwyczaj przez odpowiednie przepisy resortowe.

Z powyższych definicji określeń użytych w przepisach ustawy, dotyczących ochrony osób i mienia, dobrami podlegającymi ochronie są: osoby, mienie i porządek.

Dlatego też ochrona komercyjna nie może odnosić się do innych dóbr niż te, które wyszczególnia ustawa.

Zgodnie z treścią ustawy można podejmować działania ochronne w wymienionych wyżej przypadkach.

Szczególnie wówczas gdy istnieje w sposób oczywisty bezpośrednio zagrożenie życia, zdrowia, czy też nietykalności osobistej oraz gdy można zapobiec przestępstwu i wykroczeniu przeciwko mieniu, przeciwdziałać powstaniu szkody z nich wynikłej oraz gdy należy nie dopuścić do wstępu osób nieuprawnionych na tereny chronione.

Na przykładzie wymienionych wcześniej zadań ochrony osób i mienia, kwalifikacji, wymagań i kompetencji, ochronę osób i mienia można ująć jako:

1. kwalifikowaną ochronę fizyczną (pełną),
2. niekwalifikowaną ochronę fizyczną⁴² (ograniczoną).

Kwalifikowana ochrona fizyczna wykonywana jest przez: pracowników ochrony fizycznej, którzy:

- a. posiadają odpowiednie przygotowanie zawodowe (szkoły, kursy, inne przeszkolenia prowadzone przez placówki oświatowe w zakresie służby strażniczej z bronią, ochrony osób i mienia),

⁴¹ T. Hanausek, Ustawa o ochronie osób i mienia z dn. 22.08.1997. Komentarz, Wydawnictwo Rolewski, Toruń 1998 r., s. 19.

⁴² T. Nowicki, Ochrona osób i mienia TNOIK, Toruń 1999 r., s. 86.

- b. uzyskali urzędowe zezwolenie na wykonywanie zawodu pracownika ochrony (licencja),
- c. mają na podstawie licencji uprawnienia do stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz do użycia broni palnej,
- d. posiadają odpowiednie wyposażenie w środki ochrony fizycznej osób i mienia oraz ochrony osobistej,
- e. pracują przeważnie zespołowo,
- f. wykonują złożone zadania.

Pracownicy prezentujący wspomniane wyżej cechy to przede wszystkim członkowie specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych lub pracownicy wykonujący zadania w zakresie konwojowania wartości pieniężnych, przedmiotów wartościowych i niebezpiecznych. Ponadto osoby wykonujące zadania związane z bezpośrednią ochroną osób i członkowie załóg interwencyjnych.

Niekwalifikowana ochrona fizyczna, wykonywana przez pracowników fizycznych, którzy:

- a. nie posiadają odpowiedniego przygotowania zawodowego,
- b. nie mają obowiązku posiadania licencji na wykonywanie zadań ochrony,
- c. nie posiadają uprawnień do stosowania środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej,
- d. nie posiadają również odpowiedniego wyposażenia w środki ochrony fizycznej i środki ochrony osobistej,
- e. pracują przeważnie indywidualnie,
- f. wykonują w zasadzie proste zadania w zakresie ochrony osób i mienia.

Do pracowników ochrony prezentujących powyższe cechy zaliczyć należy tych, którzy świadczą usługi w szatniach, na parkingach. Są to stróże na budowach, portierzy, recepcjoniści, oraz ci, którzy sprawują prosty nadzór nad sygnałami przesyłanymi, gromadzonymi, przetwarzanymi w elektronicznych urządzeniach i systemach alarmowych.

Z powyższego wynika, że pracownicy kwalifikowani prezentujący odpowiednie przygotowanie zawodowe, posiadający na podstawie licencji zezwolenie na stosowanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, pracując w ochronie obiektów, stwarzają przedsiębiorcy, kierownikowi jednostki organizacyjnej, małe ryzyko starcia z bandytą w zamachach przestępczych, są oni bowiem profesjonalistami. Natomiast przedmiotem ataków bandytów i grup przestępczych są obiekty strzeżone przez niekwalifikowaną ochronę fizyczną i w których nie ma stosownego zabezpieczenia technicznego. Potwierdzają to prowadzone

badania.⁴³

1.4. Techniczne środki zabezpieczenia mienia

Podstawą prawną stosowania technicznych urządzeń zabezpieczających jest art. 3 ust. 2 ustawy o ochronie osób i mienia z 22.08.1997 r, który stanowi, że ochrona osób i mienia realizowana jest w formie zabezpieczenia technicznego polegającego na:

- a. montażu elektronicznych urządzeń i systemów alarmowych, sygnalizujących zagrożenie chronionych osób i mienia, oraz eksploatacji, konserwacji i naprawach w miejscach zainstalowania,
- b. montażu urządzeń i środków mechanicznego zabezpieczenia oraz ich eksploatacji, konserwacji, naprawach i awaryjnym otwieraniu w miejscach ich zainstalowania.

Ponadto art. 5 ustawy o ochronie osób i mienia stanowi, że obszary, obiekty i urządzenia podlegają obowiązkowej ochronie przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne lub odpowiednie **zabezpieczenie techniczne**.

W ustawie określono również zasady prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie zabezpieczeń technicznych (koncesja, licencja pierwszego i drugiego stopnia) oraz kwalifikacje i uprawnienia pracowników zabezpieczenia technicznego.

W zakresie zabezpieczenia technicznego (na terenie obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie) zadania te mogą wykonywać wyłącznie przedsiębiorcy, którzy uzyskali koncesję wydaną przez Ministra spraw wewnętrznych i administracji. Koncesji nie wymaga działalność gospodarcza w zakresie usług zabezpieczenia technicznego, jeżeli nie dotyczy obszarów, obiektów i urządzeń określonych w ustawie.

Koncesję w zakresie świadczenia usług technicznej ochrony wydaje się na wniosek:

1. przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną, jeżeli osoba ta posiada licencję drugiego stopnia pracownika zabezpieczania technicznego,
2. przedsiębiorcy innego niż osoba fizyczna, jeśli licencję drugiego stopnia pracownika zabezpieczenia technicznego posiada co najmniej jedna będąca współnikiem spółki cywilnej jawnej lub komandytowej, członkiem zarządu, prokurentem lub pełnomocnikiem ustanowionym przez przedsiębiorcę do kierowania działalnością określoną w koncesji.⁴⁴

Ustawa nakłada na wszystkich pracowników ochrony świadczących usługi w zakresie zabezpieczenia technicznego obowiązek posiadania licencji bez względu na obiekt i obszar

⁴³ Roczny poszerzony biuletyn statystyczny za 1997 r. Komenda Główna Policji - Biuro informatyki, s. 109-110.

⁴⁴ Ustawa o ochronie osób i mienia z 22.08.1997 r.

wykonywania tych usług. Natomiast przedsiębiorcy, którzy wykonują usługi w obiektach lub obszarach podlegających obowiązkowej ochronie, obowiązani są do posiadania licencji drugiego stopnia zabezpieczenia technicznego.

Licencja **pierwszego stopnia** pracownika zabezpieczenia technicznego upoważnia do wykonywania niżej przytoczonych czynności:

1. montażu elektronicznych urządzeń i systemów alarmowych, sygnalizujących zagrożenie chronionych osób i mienia, oraz eksploatacji konserwacji i naprawach w miejscach ich zainstalowania.
2. montażu urządzeń i środków mechanicznego zabezpieczenia oraz ich eksploatacji, konserwacji, naprawach i awaryjnym ich otwieraniu w miejscach ich zainstalowania.

Licencja pracownika ochrony drugiego stopnia w zakresie zabezpieczenia technicznego upoważnia do wykonywania czynności wchodzących w zakres licencji pierwszego stopnia oraz do wykonywania następujących czynności:

1. opracowywania projektów zabezpieczenia technicznego;
2. organizowania i kierowania zespołami pracowników ochrony wykonującymi zadania w zakresie zabezpieczenia technicznego;
3. wynikających z art. 3 ust. 2 pkt. a i b ustawy o ochronie osób i mienia, dotyczących ochrony osób i mienia realizowanych w formie zabezpieczenia technicznego;
4. ubieganie się o koncesję w zakresie ochrony osób i mienia w formie zabezpieczenia technicznego jak również prowadzenia tej działalności.⁴⁵

Przedsiębiorcy, kierownicy jednostek organizacyjnych wykonujący zabezpieczenia budynków, pomieszczeń i pojazdów zobowiązani są stosować urządzenia zabezpieczenia technicznego, posiadające świadectwa badań jakościowych certyfikaty, świadectwa kwalifikacyjne lub inne dokumenty potwierdzające ich zgodność z obowiązującymi normami, wydane przez upoważnione jednostki, którymi są:

1. Polski Komitet Normalizacji;
2. Główny Urząd Miar,
3. Polskie Centrum Badań i Certyfikacji.

Polski Komitet Normalizacji ustala zasady opracowywania i stosowania polskich norm. Polskie Centrum Badań i Certyfikacji organizuje i nadzoruje krajowy system certyfikacji.

Polski Komitet Normalizacji ustanowił następujące, obowiązujące od dnia 1 stycznia 1994r., polskie normy w zakresie systemów alarmowych PN-93/E-08390, obejmujące:

^{45/} Rozporządzenie Ministra Spr. Wewn. i Administracji w sprawie wzoru i trybu wydawania licencji pr. ochrony i licencji pracownika zabezp. tech. oraz trybu i częstotliwości wydawania przez organa Policji opinii o pracownikach ochrony z dn. 04.06.1998, Dz U, nr 78 poz. 511.

1. zagadnienia ogólne (terminologia, próby stosowania, zasady postępowania podczas stosowania systemów alarmowych),
2. problematykę dotyczącą czujek - wymagania ogólne i rodzaje czujek: czujki podczerwieni, czujki ultradźwiękowe, Dopplera, czujki mikrofalowe, czujki pasywnej podczerwieni, czujki stłuczenia szyby i inne,
3. zagadnienia dotyczące systemów transmisji alarmu i wymagania ogólne, wymagania dotyczące urządzeń, transmisji alarmu przez tory specjalizowane. Systemy łączności cyfrowej, systemy łączności akustycznej wykorzystujące technikę komputerową.

W ochronie osób i mienia, w systemach elektronicznych zabezpieczeń stosowane są też automatyczne urządzenia sygnalizacji pożaru.

Zgodnie z ustawą o ochronie przeciwpożarowej, polega ona na realizacji przedsięwzięć mających na celu ochronę życia, zdrowia i mienia przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem przez m. in. zapewnienie koniecznych warunków ochrony technicznej nieruchomościom lub ruchomościom.⁴⁶

Przedsięwzięcia te realizowane są w formie wyposażenia obiektów, obszarów, urządzeń w instalacje sygnalizacyjno - alarmowe oraz stałe urządzenia gaśnicze, odpowiadające polskiej normie (PN).

Minister spraw wewnętrznych i administracji w rozporządzeniu w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów określił, jakie obiekty wymagają stosowania instalacji sygnalizacyjno - alarmowej.⁴⁷

Instalacje sygnalizacyjno - alarmowe wykonuje się w:

1. obiektach handlowych
 - a. jednokondygnacyjnych o pow. strefy pożarowej powyżej 5000 m²;
 - b. wielokondygnacyjnych o pow. strefy pożarowej powyżej 1500 m²;
2. teatrach o liczbie miejsc powyżej 300;
3. kinach o liczbie miejsc powyżej 600;
4. obiektach gastronomicznych o liczbie miejsc powyżej 300;
5. salach widowiskowych i zamkniętych budynkach sportowych o liczbie miejsc powyżej 1500;
6. obiektach wystawowych
 - a. jednokondygnacyjnych o powierzchni strefy pożarowej powyżej 5000 m²;
 - b. wielokondygnacyjnych o powierzchni strefy pożarowej powyżej 2000 m²;
7. szpitalach, z wyjątkiem psychiatrycznych, oraz w sanatoriach o liczbie łóżek powyżej 200

⁴⁶ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3.11.1992 r.

⁴⁷ Tamże.

w budynku;

8. szpitalach psychiatrycznych o liczbie łóżek powyżej 100 w budynku;
9. domach pomocy społecznej i ośrodkach rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych o liczbie łóżek powyżej 100 w budynku;
10. zakładach pracy zatrudniających ponad 100 osób niepełnosprawnych w budynku;
11. budynkach administracyjno - biurowych o wysokości powyżej 25 m;
12. domach wczasowych, domach studenckich, internatach i innych obiektach hotelowych, w których przewidywany okres pobytu tych samych osób przekracza 3 dni, jeżeli liczba miejsc noclegowych w budynku przekracza 200;
13. obiektach hotelowych nie wymienionych w pkt. 12, jeżeli liczba miejsc noclegowych w budynku przekracza 50;
14. archiwach wyznaczonych przez centralny organ administracji państwowej właściwy w sprawach archiwistyki;
15. muzeach oraz zabytkach budowlanych, wyznaczonych przez generalnego konserwatora zabytków w uzgodnieniu z komendantem głównym Państwowej Straży Pożarnej;
16. ośrodkach elektronicznego przetwarzania danych o zasięgu krajowym, wojewódzkim i resortowym;
17. centralach telefonicznych o pojemności ponad 10.000 numerów i centralach telefonicznych tranzytowych o poj. powyżej 5000 do 10000 numerów, o znaczeniu miejscowym lub regionalnym;
18. garażach podziemnych o liczbie stanowisk powyżej 50;
19. stacjach metra, kolei podziemnych;
20. dworcach i portach posiadających pomieszczenia, w których może przebywać jednocześnie powyżej 500 osób;
21. obiektach bankowych, w których strefa pożarowa zawierająca salę operacyjną ma powierzchnię 500 m².

Instalacje sygnalizacyjno - alarmowe w obiektach wymienionych w rozporządzeniu muszą być połączone z najbliższą jednostką ratowniczo - gaśniczą Państwowej Straży Pożarnej.

System technicznego zabezpieczenia obiektów

System technicznego zabezpieczenia obiektu - to zbiór środków ochrony: budowlanej, mechanicznej i elektronicznej, które pod względem spełnianych funkcji uzupełniają się, zapewniając skuteczną - efektywną ochronę obiektów.

Zabezpieczenia budowlane

Zabezpieczenia budowlane chronią obiekty i przechowywane w nich wartości pieniężne, przedmioty wartościowe i niebezpieczne przy pomocy przegród murowanych, metalowych i innych urządzeń utrudniających dostęp osobom nieuprawnionym.

Wielkością, która charakteryzuje zabezpieczenie budowlane i mechaniczne, jest **klasa odporności na włamanie** określona w **jednostkach oporowych**, które stanowią określoną współzależność **czasu niezbędnego na dokonanie skutecznego włamania** i jednostkowej wartości **narzędzi użytych** do wykonania tej czynności. Dlatego też urządzenia zabezpieczające muszą posiadać świadectwo kwalifikacyjne określające m.in. klasę odporności, wydawane przez Instytut Mechaniki Precyzyjnej w Warszawie.

Do zabezpieczeń budowlanych zaliczamy:

1. zabezpieczenie otworów okiennych,
2. zabezpieczenie otworów drzwiowych,
3. drzwi skarbcowe,
4. pomieszczenia specjalne, skarbiec i inne.

Do zabezpieczenia otworów okiennych stosuje się kraty stalowe lub szyby ochronne - budowlane. Kraty wykonuje się z kształtowników stalowych, mocowanych ze wszystkich czterech stron w ścianie.

Szyby ochronne - budowlane objęte są odrębną klasyfikacją uwzględniającą trzy grupy szyb:

1. szyby o zwiększonej odporności na przebicie i rozbicie,
2. szyby odporne na ostrzał z broni palnej,
3. szyby o zwiększonej odporności na działanie fali detonacyjnej.

Ponadto każdą z tych grup dzielimy na klasy charakteryzujące się określoną odpornością na działanie czynników niszczących. Szyby stosowane do zabezpieczenia obiektów powinny posiadać świadectwo kwalifikacyjne oraz trwałe oznakowanie klasy w widocznym miejscu od wewnątrz.

Do zabezpieczenia otworów drzwiowych do chronionych obiektów lub pomieszczeń stosuje się drzwi typu zabezpieczeniowego o podwyższonej odporności na włamanie; mogą to być:

1. drzwi zabezpieczeniowe pełne,
2. drzwi kratowe wykonane z kształtowników stalowych,
3. drzwi pełne wykonane ze szkła ochronnego - budowlanego.

Zabezpieczenia drzwi od garaży, wymagające szczególnej ochrony, mogą być wykonane jako drzwi wrota uchylne zabezpieczeniowe pełne.

Drzwiami skarbcowymi zabezpieczane są wejścia do skarbców bankowych, które wyposażone są w specjalne zamki i sposoby ryglowania. Drzwi skarbcowe muszą mieć taką samą klasę odporności na włamanie jak skarbiec (liczoną w jednostkach oporowych).

Pomieszczenia specjalne - przeznaczone do ochrony i przechowywania szczególnie ważnych przedmiotów, urządzeń lub wartości, mają specjalną konstrukcję ścian, podłóg i stropów, do nich należy skarbiec bankowy, który w zależności od konstrukcji - sposobu wykonywania może być w formie:

1. **skarbcia monolitycznego** - wykonanego w całości metodą wylewania betonu zbrojonego,
2. **skarbcia modułowego** - wykonanego z prefabrykowanych elementów ścian, podłóg i stropów.

Skarbiec do przechowywania wartości powinien być usytuowany w najniższej kondygnacji budynku. W sąsiedztwie skarbcia winny znajdować się pomieszczenia w całości kontrolowane przez użytkownika przez całą dobę. Wszystkie ściany i stropy winny stanowić w całości związane konstrukcyjnie pomieszczenia. Ściany mogą być częścią konstrukcji nośnej budynku.

Otwór drzwiowy jest zabezpieczony drzwiami skarbcowymi. Skarbiec nie może zawierać żadnych otworów dodatkowych oprócz wentylacyjnych.

Skarbiec depozytowy służący do przechowywania depozytów może być wykonany jako wolno stojący skarbiec monolityczny lub modułowy. Powinien posiadać oddzielny przedskarbiec i klatkę schodową prowadzącą z części sali operacyjnej dostępnej dla klientów. Skarbiec depozytowy należy wyposażyć w szafy metalowe ze skrytkami zamykanymi na zamki mechaniczne lub elektroniczne. W przedskarbcu skarbcia winna znajdować się przynajmniej jedna kabina dla klientów.

Do przedskarbcia mogą prowadzić wejścia z klatki schodowej skarbcowej i pomieszczenia rozładunkowego.

Wejścia te muszą być zabezpieczone drzwiami typu zabezpieczeniowego pełnego lub kratowego (wejście z klatki schodowej). Przedskarbiec nie może mieć okien⁴⁸ Skarbiec wykonywany jest w klasach odporności XI - XIII.

Zabezpieczenia mechaniczne wartości

Do grupy zabezpieczeń mechanicznych należą:

1. Szafy do przechowywania wartości.
2. Kasety do wmurowywania w ściany i podłogi.

⁴⁸ Wymagania techniczne urządzeń zabezpieczających wartości pieniężne - Narodowy Bank Polski, Warszawa 1993 r. (opracowanie na podstawie projektu normy europejskiej EN-1143).

3. Skrytki sejfowe.
4. Bankomaty.
5. Automaty kasjerskie.

Szafy do przechowywania wartości są to mechaniczne urządzenia zabezpieczające, których najdłuższy wymiar zamkniętego wnętrza jest mniejszy lub równy 1 m, wykonywane w klasach odporności I-X. Szafy wolno stojące, których masa jest mniejsza od 1000 kg, muszą być mocowane na podłożu kotwami. Szafy do przechowywania wartości mogą również być użytkowane w zestawach z wrzutnią nocną lub bankomatem. W zależności od posiadanej klasy odporności w szafach można przechowywać wartości pieniężne o określonych przepisami dopuszczalnych limitach.

Do przechowywania depozytów przeznaczone są skrytki sejfowe. Zespoły skrytek połączone konstrukcyjnie w jedną całość umieszczone są w skarbcach lub szafach do przechowywania wartości. Skrytki powinny być wyposażone w dwa zamknięcia mechaniczne lub elektroniczne w klasie od A do D.

Bankomaty to stacjonarne urządzenia mechaniczne przeznaczone do okresowego przechowywania i automatycznego wydawania, sterowane kartą kredytową.⁴⁹

Automat kasjerski - jest urządzeniem stanowiącym wyposażenie stanowiska kasowego przeznaczonym do automatycznego obliczania pieniędzy z pojemnika wchodzącego w skład automatu oraz ich wypłat przez kasjera w założonej wysokości oraz przyjmowania wpłat, zaś wypłaty są dokonywane z programowaną zwłoką czasową.⁵⁰ Wszystkie pojemniki począwszy od klasy III winny być wyposażone w urządzenia meldujące o włamaniu (systemy alarmowe⁵¹).

Zabezpieczenia elektroniczne wartości

Zadaniem systemu alarmowego jest wykrywanie i sygnalizowanie zaistniałego zdarzenia. Stosuje się je do ochrony budynków, pomieszczeń i pojazdów. Do zabezpieczenia wartości stosuje się następujące rodzaje systemów alarmowych:

1. systemy alarmowe włamania,
2. telewizyjne systemy nadzoru,
3. systemy kontroli dostępem,
4. systemy alarmowe osobiste,
5. systemy transmisji alarmu,

⁴⁹ Wymagania techniczne urządzeń zabezpieczających wartości pieniężne NBP Warszawa 1993 r. (opracowanie na podstawie projektu normy europejskiej EN-1143).

⁵⁰ Wymagania techniczne urządzeń zabezpieczających wartości pieniężne NBP Warszawa 1993 r.

⁵¹ T. Nowicki, Ochrona osób i mienia TNOIK, Toruń 1999 r., s.67.

6. systemy alarmowe napadowe,
7. samochodowe systemy alarmowe,
8. systemy alarmowe mieszane oraz systemy alarmowe zintegrowane.

Powyżej przedstawiony podział rodzajowy systemów alarmowych został oparty na klasyfikacji ujętej w polskiej normie (PN).⁵²

Przyjęte rodzaje systemów alarmowych można zdefiniować następująco:

1. System alarmowy włamania, to instalacja elektryczna do wykrywania i sygnalizowania obecności wejścia lub próby wejścia osoby nieuprawnionej do obiektu dozorowanego.
2. Telewizyjny system nadzoru, to zespół telewizyjnych środków technicznych i programowych, przeznaczony do obserwowania, wykrywania, rejestrowania i sygnalizowania nienormalnych warunków wskazujących na istnienie niebezpieczeństwa.
3. System sterowania dostępem, to zespół urządzeń i oprogramowania mający za zadanie:
 - a. identyfikację osób albo pojazdów uprawnionych do przekroczenia granicy, obszaru zastrzeżonego oraz umożliwienie im wejścia, wyjścia.
 - b. niedopuszczenie do przejścia przez osoby albo pojazdy nieuprawnione granicy obszaru zastrzeżonego.
 - c. wytworzenie sygnału alarmowego informującego o próbie przejścia osoby albo pojazdu nieuprawnionego przez granicę obszaru zastrzeżonego.
4. Osobisty system alarmowy, to system przeznaczony do używania przez osoby mogące znaleźć się w stanie zagrożenia.
5. System transmisji alarmu, to system stosowany do przekazywania informacji o stanie jednego lub więcej systemów alarmowych między dozorowanym obiektem i jednym lub większą liczbą alarmowanych centrów odbiorczych (centrów monitoringu, stacji monitorujących).
6. System alarmowy napadu, to system pozwalający wysłać i odebrać sygnał alarmowy o napadzie na osobę zagrożoną.
7. Samochodowy system alarmowy, to instalacja elektryczna instalowana w samochodzie, przeznaczona do wykrywania i sygnalizowania nienormalnych warunków wskazujących na wtargnięcie, zamiar wtargnięcia do samochodu albo naruszenia samochodu.
8. Systemy alarmowe mieszane, to systemy alarmowe przeznaczone do wykrywania więcej niż jednego rodzaju zagrożenia.

Systemy alarmowe włamania i napadu dzielą się na cztery klasy od SA-1 do SA-4 w zależności od swoich charakterystyk. **Klasę systemu** określa dopuszczany limit wartości

⁵² Polskie Normy Systemy Alarmowe (PN-E-09390-1:1996) Terminy i definicje.

pieniężnych (obliczany w jednostkach obliczeniowych), jakie mogą być przechowywane w pomieszczeniach i urządzeniach.

Samochodowe systemy alarmowe powinny odpowiadać wymaganiom PN-IEC839-10-1, która została ustanowiona przez Polski Komitet Normalizacyjny.

Systemy alarmowe zainstalowane w obiektach Narodowego Banku Polskiego muszą być podłączone do najbliższej jednostki Policji pełniącej całodobowo służbę lub do jednostki Policji monitorującej systemy alarmowe, wskazanej przez właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego Policji. Umowa zawarta między komendantem głównym Policji i prezesem Narodowego Banku Polskiego określa warunki podłączenia systemów sygnalizacji alarmowej.

W pomieszczeniach przeznaczonych do przechowywania wartości pieniężnych rozmieszczonych w granicach obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie w przypadku stwierdzenia niesprawności systemów alarmowych, która trwa dłużej niż 12 godzin, liczbę posterunków bezpośredniego dozoru budynków i pomieszczeń zwiększa się do czasu usunięcia nieprawidłowości o co najmniej jednoosobowy posterunek doraźny, w miejscu, które wymaga ochrony natychmiastowej i tymczasowej.⁵³

Jeśli niesprawność systemów alarmowych wystąpiła poza godzinami pracy jednostki chronionej, albo spodziewany czas naprawy wspomnianych urządzeń wykracza poza te godziny, posterunek doraźny tworzy co najmniej dwóch pracowników ochrony, w tym jeden uzbrojony.⁵⁴

Pracownicy ochrony wykonujący zadania w ramach posterunków doraźnych winni być wyposażeni w **środki łączności wewnętrznej** - służące do nawiązywania łączności w obrębie chronionego obiektu i **środki łączności zewnętrznej** - służące do nawiązania łączności z instytucjami zewnętrznymi.⁵⁵

Ochronę wartości pieniężnych transportowanych pojazdami mechanicznymi wykonują konwojenci wyposażeni w wewnętrzne i zewnętrzne środki łączności.

Wartości pieniężne nie przekraczające jednej jednostki obliczeniowej⁵⁶ można transportować dowolnym pojazdem; powyżej jednej jednostki obliczeniowej pojazdem przystosowanym⁵⁷ lub specjalnym.⁵⁸ Powyżej 20 jednostek obliczeniowych, transport wartości

⁵³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 14.10.1998 r w sprawie ochrony wartości pieniężnych.

⁵⁴ Tamże.

⁵⁵ Tamże.

⁵⁶ Jednostka obliczeniowa - to jednostka określająca dopuszczalny limit stale lub jednorazowo przechowywanych i transportowanych wartości pieniężnych, wynosząca 120 krotność średniego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za ubiegły kwartał ogłoszonego przez prezesa GUS w Dzienniku Urzędowym Monitor Polski.

⁵⁷ pojazd przystosowany to taki, który świadczy usługi w zakresie ochrony osób i mienia, który początkowo był wykorzystywany do innych celów a po przeróbkach, usprawnieniach, został przygotowany do transportu wartości pieniężnych.

⁵⁸ pojazd specjalny - to taki, który został wyprodukowany w celu transportowania wartości pieniężnych i posiada niezbędne wyposażenie i zabezpieczenia.

pieniężnych odbywa się przy użyciu tylko pojazdów specjalnych, które winny odpowiadać odpowiednim warunkom technicznym; transport wartości pieniężnych powyżej 30 jednostek obliczeniowych odbywa się pojazdem specjalnym, który powinien być dodatkowo chroniony przez samochód ubezpieczający.

Do transportu wartości pieniężnych kolumną samochodów należy do transportu przydzielić dwa samochody ubezpieczające, ustalając po dwóch konwojentów na samochód ubezpieczający i po jednym konwojencie na każdy samochód przewożący wartości pieniężne.

Konwojowania wartości pieniężnych można dokonywać drogą lotniczą, wykonuje je co najmniej dwóch pracowników ochrony, którzy mogą być nieuzbrojeni.

Samochody specjalne przewożące wartości pieniężne mogą być wyposażone w przepustkę specjalną „W”, umożliwiającą zwolnienie z kontroli drogowej, którą wydaje komendant główny Policji na wniosek kierownika jednostki organizacyjnej lub przedsiębiorcy.

W świetle określonych wyżej wymogów należy podkreślić, że bezpieczeństwa transportu wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych i niebezpiecznych nie można zapewnić tylko przez przestrzeganie określonych norm prawnych, ale przede wszystkim przez zabezpieczenie pojazdów drogą montażu urządzeń zabezpieczenia technicznego, (posiadających świadectwa badań jakościowych, certyfikaty), które będą obsługiwane przez pracowników ochrony posiadających najwyższe kwalifikacje (licencje i koncesje) do prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie świadczenia usług ochrony osób i mienia.

1.5. Dokumenty ujmujące problematykę ochrony osób i mienia

Podstawowym zadaniem każdego państwa jest zapewnienie ładu, porządku publicznego oraz bezpieczeństwa obywateli. Z uwagi na to, że zakres zagadnień związanych z bezpieczeństwem państwa, bezpieczeństwem publicznym i bezpieczeństwem obywateli jest bardzo szeroki, problematyką tą zajmuje się szereg wyspecjalizowanych instytucji: Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu, Straż Graniczna, Policja i Państwowa Straż Pożarna. Każda z tych służb wykonuje specyficzne, określone zadania. Określone są też ściśle ich cele, uprawnienia i kompetencje.

Na mocy ustawy z dnia 21.06.1996 r. naczelnym organem administracji państwowej realizującym politykę państwa w zakresie ochrony jego bezpieczeństwa i porządku jest MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI.⁵⁹

Jak wynika z treści ustawy z dnia 21.06.1996 r. o urzędzie ministra spraw wewnętrznych i administracji, realizuje on politykę państwa w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa państwa oraz

⁵⁹ Ustawa z dnia 21.06.1996 r. o Urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Dz U, nr 106 (roz. 491).

bezpieczeństwa i porządku publicznego, jak też przed bezprawnymi zamachami na zdrowie i życie obywateli oraz dorobek kulturalny i materialny społeczeństwa i poszczególnych obywateli, wykonuje także inne zadania.

Wcześniej, bo w 1992 r., przy Radzie Ministrów powołano Zespół ds. Przeglądu Specjalistycznych Pomocniczych Formacji Ochrony Mienia i Porządku, którego celem było dokonanie analizy stanu prawnego i faktycznego skuteczności działalności uzbrojonych formacji, a ponadto określenie ich roli w nowych warunkach transformacji społeczno - gospodarczej państwa, zasad funkcjonowania formacji ochronnych oraz przedstawienie konkretnych wniosków zmierzających do kompleksowego uregulowania tej problematyki. W wyniku prac zespołu w grudniu 1992 r. został opracowany raport o specjalistycznych uzbrojonych formacjach ochronnych. Analizie poddano zasady ochrony zakładów pracy ważnych dla gospodarki narodowej chronionych przez Straż Przemysłową i Straż Pocztową, zasady ich funkcjonowania oraz działalność firm koncesjonowanych świadczących usługi ochrony osób i mienia. Zaproponowano ministrowi spraw wewnętrznych i administracji opracowanie projektu nowej ustawy ujmującej następujące kwestie:

- a. przedmiotowy zakres ochrony mienia publicznego i niepublicznego o specjalnym znaczeniu dla państwa, np. z powodu potencjalnego zagrożenia dla ludzi, środowiska i państwa,
- b. środki przymusu bezpośredniego, stosowane przez firmy ochrony i pracowników ochrony, oraz zasady posiadania i użycia broni palnej,
- c. tryb powoływania i sposób porządkowania własnych oraz państwowych i niepaństwowych służb ochronnych,
- d. warunki koncesjonowania usług firm ochroniarskich,
- e. kwalifikacje zawodowe i psychofizyczne pracowników ochrony i kierowników,
- f. zakres i formy nadzoru państwowego nad działalnością ochronną.

Komenda Główna Policji w związku z tym przygotowała w 1993 r wstępny projekt ustawy o ochronie osób i mienia. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w kwietniu 1993 r. przyjęło projekt i nadało mu bieg legislacyjny. Najwyższa Izba Kontroli w związku z występującymi patologiami w zakresie ochrony osób i mienia przeprowadziła w okresie od czerwca 1996 r do lutego 1997 kontrolę w zakresie nadzoru organów administracji państwowej nad niepaństwowymi formacjami ochronnymi. Najważniejszym efektem przebiegu kontroli było wystąpienie do prezesa Rady Ministrów o podjęcie działań na rzecz uporządkowania prawnego podmiotów prowadzących działalność w zakresie ochrony osób i mienia. Rada Ministrów przyspieszyła prace nad projektem ustawy o ochronie osób i mienia i złożyła do Sejmu wniosek

o rozpatrzenie w trybie pilnym. W dniu 22 sierpnia 1997 r. Sejm uchwalił ustawę o ochronie osób i mienia. W związku z tym konieczne stało się wydanie odpowiednich zarządzeń wykonawczych do ustawy - w formie rozporządzeń ministra spraw wewnętrznych i administracji. Rady Ministrów, poszczególnych ministrów oraz kierowników urzędów centralnych. Wprowadzenie tej ustawy w życie oraz jej stosowanie nasunie wiele problemów wymagających natychmiastowych rozstrzygnięć.

Po przedstawieniu warunków i okoliczności, w jakich na początku lat dziewięćdziesiątych powstawała ustawa o ochronie osób i mienia, zajmiemy się zadaniami organów powołanych przez Sejm RP (wchodzących w skład systemu bezpieczeństwa państwa), które zabezpieczają podstawowe interesy państwa w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz przed bezprawnymi zamachami na życie, zdrowie i mienie obywateli.

Ustawa z dnia 6.04.1990 r. „O urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych” stanowi,⁶⁰ że minister spraw wewnętrznych jest naczelnym organem administracji państwowej realizującym politykę państwa w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa państwa oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego, a także ochrony przed bezpośrednimi zamachami na życie i zdrowie ludzkie oraz dorobek kulturalny i materialny społeczeństwa i poszczególnych obywateli, jak również w dziedzinie ochrony granicy państwa i kontroli ruchu granicznego, ochrony przeciwpożarowej oraz administracji spraw wewnętrznych.

Wynika z tego że minister spraw wewnętrznych strzeże praworządności i współdziała z innymi organami państwowymi w zakresie ochrony praw i wolności obywateli.

Policja zaś, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencja Wywiadu realizują zadania w zakresie ochrony i bezpieczeństwa państwa.

Zadania te uszczegóławia i poszerza ustawa z dnia 21.06.1996 r., która stanowi iż naczelnym organem administracji państwowej, realizującym politykę państwa w zakresie ochrony jego bezpieczeństwa i porządku publicznego jest MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI,⁶¹ mówią o tym także akty prawne niższego rzędu, takie jak:

- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 07.08.1997 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Dz U, nr 95, poz. 581.
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dn. 24.12. 1996 r. w sprawie nadania statusu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (Dz U, nr 157, poz. 799).

⁶⁰ Ustawa o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 6.04.1990 r.

⁶¹ Ustawa z dnia 21.06.1996 r. o Urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Dz U, nr 106, poz. 491.

Przedmiotowa ustawa określa, iż minister spraw wewnętrznych i administracji realizuje politykę państwa w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa państwa oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego, jak również ochronę przed bezprawnymi zamachami na zdrowie i życie obywateli oraz dorobek kulturalny i materialny społeczeństwa i poszczególnych obywateli. Wyznacza zadania i zakres ochrony granic państwa i kontroli ruchu granicznego, ochrony przeciwpożarowej, administracji publicznej, stosunków państwa z Kościołem, katolickim i innymi kościołami i związkami wyznaniowymi.

Zakres działalności ministra spraw wewnętrznych i administracji określa art. 2 ustawy, który stwierdza, że:

- minister spraw wewnętrznych inicjuje politykę rządu w zakresie bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego oraz sprawowanie nadzoru nad działalnością Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Granicznej i Obrony Cywilnej (pkt. 1 i 2), w tym sprawy z zakresu kontroli ruchu granicznego, wjazdu, przejazdu, pobytu i wyjazdu cudzoziemców (pkt. 3), koordynowania działań porządkowo - ochronnych oraz czynności ratowniczych w razie klęsk żywiołowych i innych podobnych zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu powszechnemu - (pkt. 4) oraz organizacji i planowania cywilnej ochrony ludności, mienia i środowiska w okresie pokoju i wojny (pkt. 5).

Należy jeszcze do tego dodać koordynację działań w zakresie ochrony tajemnicy państwowej i służbowej (pkt. 6) oraz sprawowanie zwierzchniego nadzoru nad funkcjonowaniem administracji rządowej oraz pełnienie innych funkcji nadzorczych i kontrolnych nad działalnością podległych instytucji.

Z treści ustawy wynika, że podstawową formą działalności ministra spraw wewnętrznych i administracji jest sprawowanie nadzoru nad działalnością podległych mu instytucji w zakresie ochrony bezpieczeństwa publicznego, w tym zwłaszcza nad działalnością Policji, Straży Granicznej, Straży Pożarnej.

A. Podstawowe zadania Policji określone zostały w ustawie z dnia 6.04.1990 r. Dz U, nr 30, poz. 179 oraz w wielu innych aktach prawnych o charakterze wykonawczym, jak np.:

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 17.09.1990 r. w sprawie korzystania przez policjantów z pomocy instytucji państwowych;
- Ustawa z dnia 22.03.1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej;
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 8.08.1991 r. w sprawie uzbrojenia Policji Dz U, nr 81, poz. 361;
- Ustawa z dnia 8.03.1990 r. o samorządzie terytorialnym;
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 17.09.1990 r w sprawie określenia przypadków

oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego Dz U, nr 70, poz. 410.

Jak wynika z powyższego, ustawa o Policji nie stanowi zamkniętego, jedyne źródła prawnego o jej działalności, uzupełniają ją bowiem inne akty prawne.

Do podstawowych zadań Policji należą:

1. ochrona życia i zdrowia obywateli oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra,
2. ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach komunikacji publicznej i w ruchu drogowym,
3. inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z zainteresowanymi organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi,
4. wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców,
5. nadzór nad strażami miejskimi powołanymi przez organy samorządu terytorialnego, a także **nadzór nad innymi specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi**, w zakresie określonym w odrębnych przepisach,
6. kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych,
7. współdziałanie z policjami innych państw oraz z organizacjami międzynarodowymi na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów.

B. Straż Graniczna

Powołana ustawą o Straży Granicznej z dnia 12.10.1990 r. Dz U, nr 78, poz. 462, ze zmianami w ustawie z dnia 21 lipca 1995 r. określa zadania w zakresie ochrony granicy państwowej i kontroli ruchu granicznego.

Straż Graniczna - służy do zapewnienia nienaruszalności i ochrony granicy państwowej. Ochrona ta obejmuje zespół administracyjno - politycznych, celnych i sanitarnych oraz militarnych przedsięwzięć podejmowanych przez suwerenne państwo celem niedopuszczenia do nielegalnego przekroczenia granicy państwowej i przewożenia bądź przenoszenia przez nią bez zezwolenia określonych towarów.⁶²

Straż Graniczna w Polsce jest wyspecjalizowanym organem odpowiedzialnym za ochronę i obronę granicy państwowej. Jako wyspecjalizowany organ administracji państwowej wypełnia określone funkcje wykonawczo zarządzające.

⁶² Prawo administracyjne, wyd. II, E. Ura, Wyd. Oświatowe FOSZE, Rzeszów 1996, s. 113.

Z treści ustawy wynika, że centralnym organem administracji państwowej w sprawach granicy państwowej i kontroli ruchu granicznego jest komendant główny Straży Granicznej, który podlega ministrowi spraw wewnętrznych i administracji.

Podległość Straży Granicznej zmienia się z chwilą ogłoszenia mobilizacji i wojny. Staje się ona wówczas częścią sił zbrojnych i podlega ministrowi obrony narodowej.

Do zadań Straży Granicznej, zgodnie z postanowieniami ustawy, należą:

1. ochrona granicy państwowej, organizowanie i kontrolowanie ruchu granicznego,
2. wydawanie zezwoleń na przekraczanie granicy państwowej,
3. zapobieganie i wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców w zakresie przewidzianym w ustawie o ochronie granicy państwowej,
4. zapewnienie porządku publicznego na przejściach granicznych oraz w strefie nadgranicznej, (znaki graniczne na lądzie, nadzorowanie transportu niebezpiecznych substancji chemicznych (NSCh.), materiałów promieniotwórczych, niedopuszczenie do zanieczyszczenia wód przygranicznych),
5. wykonywanie zadań operacyjno - rozpoznawczych i administracyjno - porządkowych w zakresie ochrony granicy państwowej oraz kontroli pojazdów (statków).

C. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW) i Agencja Wywiadu (AW)

Powołane zostały ustawą z dnia 24.05.2002 r.⁶³ Dz. U. nr 74 poz. 676 w drodze przekształcenia dotychczasowego Urzędu Ochrony Państwa i podporządkowane Prezesowi Rady Ministrów⁶⁴.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Do zasadniczych zadań Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego należą:

1. rozpoznawanie, zapobieganie i zwalczanie zagrożeń godzących w bezpieczeństwo wewnętrzne państwa, porządek konstytucyjny, suwerenność i międzynarodową pozycję Polski oraz niepodległość i nienaruszalność terytorium,
2. rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw szpiegostwa, terroryzmu i naruszenia tajemnicy państwowej
3. rozpoznawanie i zapobieganie przestępstwom godzącym w podstawy ekonomiczne państwa,
4. ujawnianie korupcji osób pełniących funkcje publiczne, jeśli to godzi w bezpieczeństwo państwa,
5. rozpoznawanie i ujawnianie produkcji i obrotu technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa,

⁶³ Ustawa z dn. 24.05.2002 o Agencji Bezpieczeństwa i Agencji Wywiadu, Dz. U. 74 poz. 676.

⁶⁴ Zarządzenie nr 65 Prezesa RM z 14.06.2002r. (MP nr 24 poz 402) w sprawie zadań i uprawnień pełnomocników do organizacji ABW, AW i likwidatora UOP.

6. ujawnianie nielegalnego wytwarzania, posiadania oraz obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, bronią masowej zagłady oraz środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi,
7. ochrona informacji niejawnych w stosunkach międzynarodowych.

Z powyższych zadań wynika, że zapewnienie bezpieczeństwa i porządku konstytucyjnego w Polsce jest podstawowym obowiązkiem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Agencja Wywiadu

Do zasadniczych zadań Agencji Wywiadu należą:

1. uzyskiwanie informacji mających istotne znaczenie dla bezpieczeństwa i pozycji Polski oraz jej potencjału obronnego i ekonomicznego,
2. przeciwdziałanie zagrożeniom zewnętrznym godzącym w bezpieczeństwo, obronność, niepodległość i nienaruszalność terytorium,
3. ochrona zagranicznych przedstawicielstw RP,
4. rozpoznanie międzynarodowego terroryzmu i przestępczości zorganizowanej,
5. rozpoznawanie obrotu bronią, amunicją, materiałami wybuchowymi, towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa RP,
6. rozpoznawanie obrotu bronią masowej zagłady, jej rozprzestrzeniania oraz środków przenoszenia,
7. rozpoznawanie konfliktów i napięć w stosunkach międzynarodowych mających wpływ na bezpieczeństwo państwa,
8. prowadzenie wywiadu elektronicznego.

D. Państwowa Straż Pożarna

Zadania i organizację ochrony przeciwpożarowej określa ustawa z dnia 24.08.1991r. o ochronie przeciwpożarowej. Dz U, nr 81, poz. 351, zaś organizację i zadania Państwowej Straży Pożarnej Dz U, nr 88, poz. 400. PSP funkcjonuje na mocy ustawy „Prawo o stowarzyszeniach”, a jej zadania szczegółowo określa statut.

Art. 1 ustawy stanowi, że jest ona umundurowaną, wyposażoną w specjalistyczny sprzęt formacją przeznaczoną do walki z pożarem, klęskami żywiołowymi i innymi zagrożeniami.

Do podstawowych zadań PSP należy:

1. organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczej w czasie walki z pożarem oraz likwidacja miejscowych zagrożeń,
 2. wykonywanie pomocniczych czynności ratowniczych w czasie klęsk żywiołowych,
-

3. rozpoznawanie zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń,
4. szkolenie kadr na potrzeby PSP i ochrony przeciwpożarowej,
5. podejmowanie działań organizacyjno - technicznych usprawniających system alarmowania i współdziałania z innymi służbami ratowniczymi.

Zatem Państwowa Straż Pożarna jest organizatorem całego systemu ratowniczego, ratownictwa technicznego i chemicznego w kraju, ma on na celu ochronę życia, zdrowia i mienia podczas walki z pożarem, klęskami żywiołowymi i katastrofami.

Państwowa Straż Pożarna obok czynności ratowniczych prowadzi działalność prewencyjną w zakresie czynności kontrolno - rozpoznawczych, rozpoznawania zagrożeń ppoż. oraz wykonuje zadania na polecenie odpowiednich organów (NIK, sądy, prokuratura), takie jak: oceny, ekspertyzy, analizy.

Przedstawione wyżej instrumenty prawne, w zakresie zwalczania szeroko pojętej przestępczości uzupełnia ustawa o ochronie osób i mienia oraz wydane do niej akty wykonawcze i inne funkcjonujące przepisy prawne, określające zasady działalności ochronnej, czy też związane z tą działalnością.

Wymienione akty prawne przedstawione w załącznikach do rozprawy stanowią zarządzenia wykonawcze do ustawy o ochronie osób i mienia z 22.08.1997 r oraz prawne uregulowania w zakresie zasad funkcjonowania określonych dziedzin gospodarki narodowej, dóbr kultury, organizacji imprez masowych i innych działań. Znajomość tych przepisów da nam umiejętność właściwego ukierunkowania pracy służb ochrony i stanie się pomocna we właściwym rozstrzygnięciu różnych problemów wynikających w toku realizacji zadań, w zakresie ochrony osób i mienia. Umiejętności i wiedza pracowników ochrony wpłyną na bardziej bezkonfliktowe i kompetentne działania w zakresie ochrony osób i mienia. Stanowiąc to będzie poważne obciążenie dla sił policyjnych i może stworzyć dogodne warunki do dyslokacji ich w rejony bardziej zagrożone, np. ze strony środowisk przestępczych.

II ROLA, FUNKCJA I ZADANIA SPECJALISTYCZNYCH UZBROJONYCH FORMACJI OCHRONNYCH W SYSTEMIE OBRONNOŚCI PAŃSTWA

W rozważaniach o obronie państwa właściwe wydaje się zastanowienie nad celami politycznymi i militarnymi RP, bowiem określenie celów stanowić będzie punkt wyjścia. W ocenie teoretyków wojskowości polityka zawsze brała prymat nad celami militarnymi. Cele polityczne zmierzają w istocie do zapewnienia narodowi codziennego, swobodnego funkcjonowania i osiągania coraz to wyższych szczebli na drodze swojego rozwoju. Cele polityczne państw w różnych warunkach historycznych i geopolitycznych są zróżnicowane.

Celem RP, zgodnie z polityką bezpieczeństwa i strategią obronności, jest umacnianie i obrona suwerennej państwowości, respektowanie praw człowieka oraz wolności i swobód obywatelskich.

Natomiast celem strategicznym jest zachowanie suwerenności, niepodległości i integralności terytorialnej państwa. Do podstawowych celów politycznych należy zaliczyć istnienie państwa jako niezależnego podmiotu politycznego, zachowanie tożsamości narodowej, integralności i zapewnienie wysokiego poziomu życia obywateli.

Cele militarne są konsekwencją celów politycznych i polegają na obronie państwa przed zagrożeniami wojennymi oraz wspieraniu polityki państwa środkami militarnymi. W wypracowywaniu celów militarnych winniśmy uwzględnić:

- odstraszanie potencjalnych przeciwników, polegające na zniechęcaniu do użycia siły zbrojnej jako instrumentu nacisku politycznego,
- odstraszanie potencjalnych przeciwników, polegające na zniechęceniu do dokonania agresji zbrojnej,
- odparcie agresji bądź uczynienie jej nieopłacalną dla potencjalnego agresora,
- umacnianie militarnej pozycji Polski na arenie międzynarodowej przez udział naszych sił zbrojnych w akcjach sił międzynarodowych ONZ lub w ramach zobowiązań koalicyjnych NATO i innych zobowiązaniach sojuszniczych.

Wspomniane cele strategiczne winniśmy formułować wyraźnie i opierać je na prognozie wydarzeń w obszarze polityki bezpieczeństwa.

Należy stwierdzić, że odstraszanie jako element realizacji celów polityki bezpieczeństwa ma duże znaczenie i jest szeroko stosowane. Odstraszanie zatem: oznacza zniechęcenie przeciwnika do podjęcia akcji przez wykazanie mu, że nie zdoła siłą osiągnąć swoich celów politycznych, oraz że może ponieść takie straty i narazić się na takie uciążliwości, które

przewyższą ewentualne korzyści z agresji. Odstraszenie osiąga się dzięki posiadaniu odpowiednich sił i środków, oraz realizacji przygotowań obronnych, które dla potencjalnego agresora stanowią będą wiarygodną przestrożę.

Tak jak w dochodzeniu Polski do standardów europejskich nie możemy liczyć na bogactwo naszych sąsiadów, a na mnogość wytworzonych przez nas samych dóbr materialnych, tak i o bezpieczeństwo swoje przede wszystkim musimy zadbać sami.⁶⁵

Polska winna pokazać swoim sojusznikom, że jesteśmy wiarygodnym partnerem w NATO. Jeśli potwierdzimy, że państwo funkcjonuje bez zakłóceń, a obrona jest jego stałą i najważniejszą powinnością, możemy stać się dla innych partnerem wręcz pożądanym.

Członkostwo w NATO jest natomiast czynnikiem determinującym zdolność odstraszenia potencjalnego przeciwnika przed agresją i obrony podczas agresji. Istotne znaczenie w tej materii mają też zobowiązania sojusznicze ujęte w traktacie Północnoatlantyckim i nuklearny potencjał odstraszenia NATO.

Zastanawiając się nad budową koncepcji obronności państwa, należy stwierdzić, że obronność jest dziedziną bezpieczeństwa obejmującą cały potencjał państwa, militarny i niemilitarny, wykorzystywany do przeciwdziałania zagrożeniom polityczno - militarnym, kryzysowym i wojennym.

Podstawową częścią składową strategii bezpieczeństwa państwa jest strategia obronności, która określa źródła i charakter wyzwań i zagrożeń militarnych - zewnętrznych istotnych dla bezpieczeństwa państwa. Określa też sposób przeciwstawienia się tym zagrożeniom w czasie pokoju i wówczas jest to strategia prewencyjno - stabilizacyjna, podczas kryzysu zwraca się ona w strategię reagowania kryzysowego, a w czasie wojny zwana jest strategią wojenną. Strategia ustala siły i środki, jakie państwo winno wydzielić do realizacji tych koncepcji, czyli ustala elementy, strukturę i zasady utrzymania systemu obronności.⁶⁶

Swoje zadania i zobowiązania sojusznicze Polska będzie realizować opierając się na utrzymywanym systemie obronności o potencjale zapewniającym sprostanie wyzwaniom i przeciwstawianie się potencjalnym zagrożeniom zewnętrznym oraz możliwości aktywnego uczestnictwa w bieżących międzynarodowych działaniach prewencyjno - stabilizacyjnych.⁶⁷

System obronności stanowią wszystkie siły i środki przeznaczone do realizacji zadań obronnych, odpowiednio do tych zadań zorganizowane, utrzymywane i przygotowywane.⁶⁸

⁶⁵ Józef Marczak, Jacek Pawłowski, O obronie militarnej Polski przełomu XX i XXI wieku, Biblioteka Wiedzy Wojskowej, Bellona, Warszawa 1995 r, s. 234.

⁶⁶ Stanisław Koziej, Podstawowe problemy strategii i systemu obronności na przełomie XX i XXI wieku, s. 156.

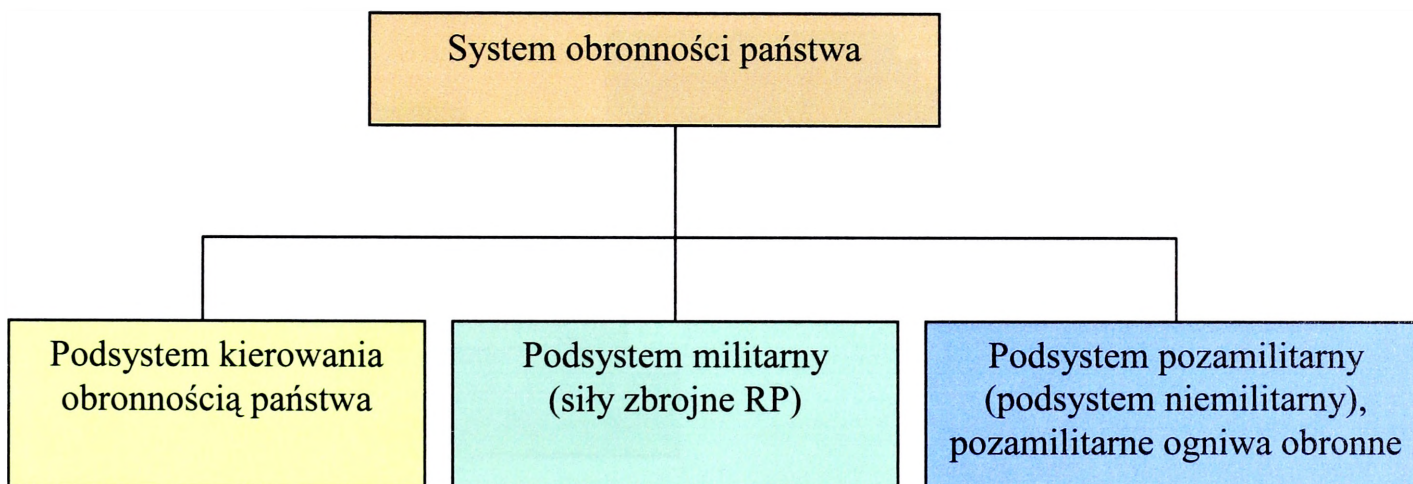
⁶⁷ Tamże.

⁶⁸ Tamże, s. 156.

System obronności - opiera się na potencjale narodowym państwa w celu realizacji zadań prewencyjno - stabilizujących, kryzysowych i obronnych. Państwo ustawicznie modernizuje swój system obronności, który przygotowany jest do rozwinięcia pełnego lub częściowego, w zależności od potrzeb i sprawnego działania w sytuacjach nadzwyczajnych, szczególnie w stanie zewnętrznego kryzysu polityczno - militarnego lub wojny.⁶⁹

System obronności RP opiera się, jak wyżej określiliśmy, na potencjale narodowym i obejmuje ściśle ze sobą powiązane podsystemy: kierowania obronnością państwa, inaczej organy kierowania obronnością, podsystem militarny - siły zbrojne RP i podsystem pozamilitarny, czy-jak niekiedy jest określany - niemilitarny lub pozamilitarne ogniwa obronne.

3.1. Struktura organizacyjna systemu obronności państwa

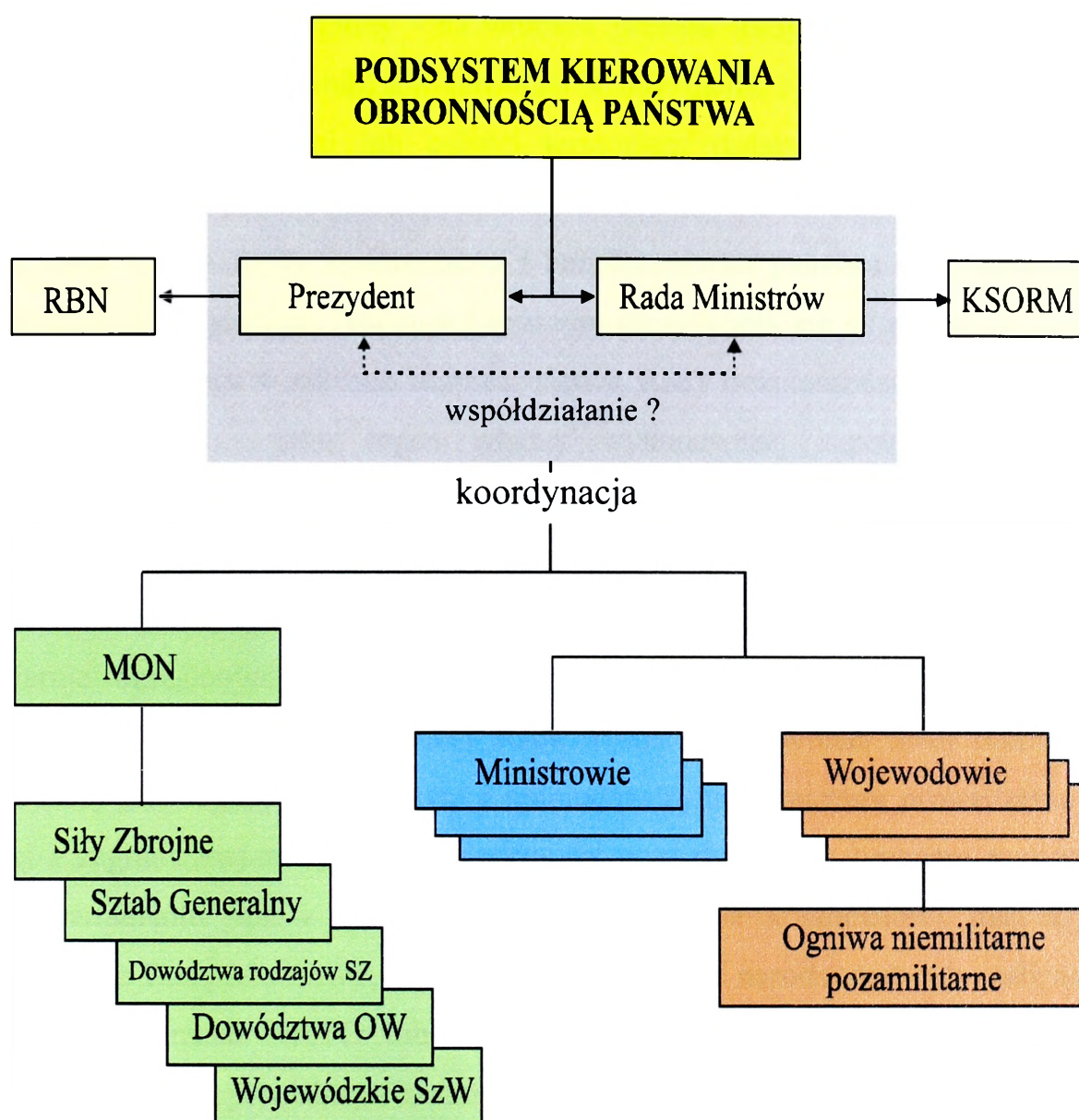
Źródło: opracowanie własne

A. Podsystem kierowania obronnością

Organy kierowania zapewniają realizację decyzji państwa w dziedzinie obronności na wszystkich szczeblach struktury państwowej centralnym (resortowym) i terenowym w tym organy dowodzenia sił zbrojnych stosownie do swych kompetencji. Stawiając zadania podległym jednostkom organizacyjnym lub zlecając zadania obronne innym jednostkom organizacyjnym państwa.⁷⁰

⁶⁹ Tamże, s. 136.

⁷⁰ Tamże, s. 157.

Źródło: S. Koziej i przemyślenia własne

Podsystem kierowania obronnością tworzą wszystkie organy kierowania odpowiadające za realizację zadań obronnych powiązane informacyjnie ze swoim aparatem wykonawczym, administracyjnym, sztabowym, organizacyjnym w ustalonych prawem relacjach kompetencyjnych. Do zasadniczych zadań podsystemu zaliczyć należy kierowanie przygotowaniem obronnym w czasie pokoju, kierowanie reagowaniem na zagrożenia kryzysowe i kierowanie obroną państwa podczas wojny.

W skład podsystemu kierowania obronnością wchodzi następujące organy:⁷¹

a. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów.

Zgodnie z konstytucją RP organa władzy wykonawczej - są one naczelnymi organami kierowania obronnością i wykonują swoje zadania opierając się na przepisach konstytucji RP i innych ustaw, w formie rządzenia i nadzoru.

⁷¹/ Strategia obronności RP z dnia 23 maja 2000 r. s. 16.

Prezydent RP jest uprawniony - na wniosek prezesa Rady Ministrów, do zarządzenia powszechnej lub częściowej mobilizacji (art. 126 Konstytucji). Na wniosek Rady Ministrów prezydent wprowadza na części lub całości terytorium państwa stan wojenny (art. 229 konstytucji) oraz stan wyjątkowy (art. 230) na czas nie dłuższy niż 90 dni.

Prezydent stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium. Jest on najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych, korzysta ze swojego organu doradczego w zakresie bezpieczeństwa, Rady Bezpieczeństwa Narodowego.

Rada Ministrów - jako organ władzy wykonawczej zapewnia bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne państwa oraz porządek publiczny (art. 146 konstytucji), koordynuje i kontroluje pracę organów administracji narodowej drogą rozporządzeń oraz przez organizowanie kolegialnych zespołów do wykonywania ściśle określonych zadań. Każdy minister kieruje określonym działem administracji oraz wypełnia zadania prezesa Rady Ministrów. Do realizacji złożonych zadań Rada Ministrów powołała swój Komitet Spraw Obronnych, który jest organem doradczym i opiniodawczym w zakresie prowadzenia polityki wewnętrznej i zagranicznej w sprawach obronności oraz dysponuje organem wykonawczym w postaci Departamentu Spraw Obronnych MON. W razie konieczności realizacji zadań szczególnych przez Radę Ministrów, wynikających z potrzeb narodowych lub realizacji zadań wykonawczych w ramach NATO lub innych organizacji międzynarodowych, mogą być wprowadzone dodatkowe procedury i tworzone doraźne struktury (zespoły, komisje, komitety itp.).

b. minister obrony narodowej

Kieruje resortem obrony narodowej. W zakresie obrony narodowej odgrywa główną rolę.

Kieruje resortem obrony narodowej i całokształtem działalności sił zbrojnych. Przygotowuje projekty założeń obronnych państwa oraz sprawuje ogólne kierownictwo w sprawach wykonywania powszechnego obowiązku obrony. Koordynuje i sprawuje nadzór w zakresie powierzonym przez Radę Ministrów, nad realizacją zadań obronnych przez organa administracji publicznej, samorządy, instytucje, podmioty gospodarcze, przedsiębiorców i kierowników jednostek organizacyjnych. W czasie pokoju minister obrony narodowej kieruje całością sił zbrojnych, łącznie z żołnierzami i jednostkami wydzielonymi do sił sojuszników, przy pomocy Ministerstwa Obrony Narodowej. Sztab Generalny jest zasadniczym organem planowania strategicznego sił zbrojnych. Dowództwa rodzajów sił zbrojnych dowodzą wszystkimi podległymi im wojskami.

Dowództwa rodzajów sił zbrojnych dowodzą w pełni wszystkimi podległymi jednostkami i ponoszą odpowiedzialność za całokształt działalności pokojowej podległych

wojsk, a także za przygotowanie ich do działań podczas kryzysu i wojny. Odpowiedzialne są też za współpracę z dowództwami sojuszniczymi, na ich rozkaz wydzielają i podporządkowują swe wojska oraz czuwają nad ich odpowiednim wszechstronnym zabezpieczeniem.

W razie zaistnienia polityczno - militarnych sytuacji kryzysowych, tworzących pośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski, kierują obronnością na ogólnych zasadach. Siłami wydzielonymi do międzynarodowych zgrupowań sojuszniczych wykonujących zadanie w ramach reagowania kryzysowego dowodzą dowódcy tych zgrupowań. W warunkach wojennych natomiast wprowadza się szczególne rozwiązania kierowania działaniami wojennymi jeżeli sejm nie może się zebrać na posiedzeniu. Prezydent sprawuje funkcję organu ustawodawczego i na wniosek Rady Ministrów wydaje rozporządzenia z mocą ustawy, dotyczące prowadzenia działań wojennych. Na czas wojny uruchamia się Centralne Stanowisko Kierowania Obronnością Państwa, prezydenta RP, prezesa Rady Ministrów i członków Rady Ministrów wyznaczonych przez prezesa Rady Ministrów. Siłami zbrojnymi w czasie wojny dowodzi naczelnym dowódcą sił zbrojnych mianowany przez prezydenta RP na wniosek prezesa Rady Ministrów. Dla bezkolizyjnego rozwinięcia sił zbrojnych oraz kierowania nimi podczas wojny tworzy się wojenny system dowodzenia, który jest organizowany w czasie pokoju, a rozwijany podczas zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny. Służy on do zapewnienia sprawnego wdrożenia decyzji władz państwa i dowodzenia siłami zbrojnymi we współdziałaniu z wojskami sojuszniczymi.

Dowodzenie odbywa się na szczeblu narodowym w odniesieniu do sił nie wydzielonych do struktur NATO, a na szczeblu sojuszniczym w stosunku do sił wydzielonych do zgrupowań sojuszniczych i nosi ono wówczas nazwę dowodzenia pozaoperacyjnego. Przekazanie wojsk operacyjnych dowództwu sojuszniczemu nie zwalnia nas od szkolenia rezerw, ich uzupełniania i wsparcia logistycznego. Siły zbrojne są też gotowe do przyścia na teren kraju sił wzmocnienia. Dowódca sił zbrojnych dowodzi siłami będącymi w narodowym podporządkowaniu, a siłami wydzielonymi do wojsk sojuszniczych dowodzą wielonarodowe dowództwa sojusznicze, na które możemy wpływać przez organy kierowania NATO.

B. Siły zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej

Siły zbrojne RP są podstawowym elementem systemu obronności, służą ochronie niepodległości RP i niepodzielności jej terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jej granic,⁷² wykonują zadania wynikające ze strategii obronności

⁷² Konstytucja RP, s. 5.

Rzeczypospolitej Polskiej, ujęte w Polityczno - Strategicznej Doktrynie Obronnej i stosownych narodowych i sojuszniczych planach operacyjnych.

Jak wynika z tego podporządkowania są one przygotowane do wykonywania zadań strategicznych i obronnych w razie napaści na Polskę lub państwo sojusznicze, a także uczestniczenia w odparciu agresji. .

Poza tym realizować będą zadania reagowania kryzysowego na terenie państwa i w ramach misji organizacji międzynarodowych oraz zadań stabilizacyjnych i prewencyjnych podczas pokoju mogą także reagować na zagrożenia pozamilitarne.

Siły zbrojne RP zachowują neutralność w sprawach politycznych oraz podlegają cywilnej i demokratycznej kontroli.⁷³

Potencjał sił zbrojnych w czasie pokoju będzie utrzymywany na poziomie umożliwiającym skuteczne i elastyczne reagowanie na zmiany w sytuacji militarnej w otoczeniu Polski, siły zbrojne będą gotowe do działań w obronie własnego terytorium i Sojuszu, w ramach działań osłonowych i obronnych, oraz do udziału w międzynarodowych siłach pokojowych i reagowania kryzysowego. Muszą być również przygotowane do mobilizacyjnego rozwinięcia w razie zagrożenia i wojny.

W Siłach zbrojnych są utrzymywane wojska o wysokim stopniu gotowości do działania (**wojska gotowości operacyjnej**), zdolne już w czasie pokoju do szybkiego reagowania na każde zagrożenie, do odparcia agresji włącznie. W skład sił zbrojnych wchodzi wojska o zróżnicowanym stopniu gotowości (w tym mobilizacyjnej) zdolne do prowadzenia lub kontynuowania już prowadzonych operacji, po pewnym okresie przygotowań, w tym mobilizacyjnego rozwijania dodatkowych sił w razie prowadzenia działań wojennych na dużą skalę.

We wszystkich rodzajach sił zbrojnych występują **wojska operacyjne**, które są przygotowane do działania w strukturach wielonarodowych NATO w tym poza granicami kraju oraz **wojska obrony terytorialnej**. Ten rodzaj wojsk pozostaje pod dowództwem narodowym i jest przygotowany do prowadzenia działań na obszarze kraju. Wojska te będąc w obszarze działań wojsk sojuszniczych mogą być podporządkowane czasowo dowództwu sojuszniczemu.

a. Wojska lądowe

Przygotowane do obrony przed atakiem lądowo - powietrznym w każdym rejonie kraju oraz na każdym kierunku i różnych formach zagrożenia militarnego. Struktura wojsk operacyjnych oparta jest na związkach taktycznych, oddziałach, pododdziałach. Zorganizowane, posiadają

⁷³ Konstytucja RP s. 5.

jednostki w określonej liczbie w centralnej dyspozycji. W systemie terytorialnym występują okręgi wojskowe - posiadające w dyspozycji jednostki obrony terytorialnej, terytorialne organa dowodzenia i odpowiednie szkolnictwo wojskowe.

b. Wojska lotnicze i obrony powietrznej

Jeden z podstawowych rodzajów sił zbrojnych, przygotowany do działań bojowych we współdziałaniu z innymi rodzajami wojsk. Stanowi fundament systemu obrony powietrznej kraju. Jest w gotowości do przeciwdziałania naruszeniom przestrzeni powietrznej, odparcia agresji sił powietrznych przeciwnika i osłabienia jego potencjału. W okresie kryzysu i wojny wykonują zadania osłonowe ważnych kierunków, rejonów i obiektów, wspierania wojsk lądowych, zwalczania desantów powietrznych, wsparcia sił morskich. Organizacja oparta na korpusach obrony powietrznej, w których składzie znajdują się formacje lotnictwa taktycznego, raket obrony przeciwlotniczej, radiotechniczne i jednostki zabezpieczenia.

c. marynarka wojenna

Rodzaj sił zbrojnych przeznaczony do prowadzenia działań bojowych na morzu - do obrony granicy morskiej państwa oraz obrony strefy brzegowej, ochrony żeglugi i interesów gospodarczych Polski na akwenach morskich, a także do obrony strefy odpowiedzialności sojuszniczej, niszczenia sił głównych floty nieprzyjaciela oraz obrony wybrzeża we współdziałaniu z innymi rodzajami wojsk. Wysadzają desanty morskie i biorą udział w obronie przeciwdesantowej. W strukturze marynarki wojennej znajdują się: flotylla oraz oddziały odpowiednich wojsk i służb. Część sił marynarki wojennej może być wydzielona do działań w ramach zadań sojuszniczych na Bałtyku lub poza nim.

W strukturach sił zbrojnych występują także **wojska specjalne**. W ich składzie organizacyjnym znajdują się oddziały i pododdziały. Żołnierze wyposażeni w specjalne środki walki są starannie dobierani i szkoleni według specjalnego programu. Wojska te przygotowane są do działań w niewielkich grupach o różnym składzie, wykonują zadania o znaczeniu operacyjnym lub strategicznym o podwyższonym ryzyku, jak np. opanowywanie lotnisk, baz wojskowych, sztabów i innych bardzo ważnych jednostek, osłabiając i dezorganizując w ten sposób potencjał militarny przeciwnika w zakresie dowodzenia.

Siły zbrojne w czasie pokoju utrzymują odpowiedni (dostosowany do możliwości) system mobilizacyjny obejmujący zarządzanie zasobami osobowymi, materiałowymi i transportowymi oraz szkolenia niezbędnych rezerw w celu odpowiedniego rozwinięcia sił zbrojnych do etatu czasu wojennego i uzupełniania w toku działań zbrojnych.

W celu właściwego wykonania zadań prewencyjno - stabilizacyjnych siły zbrojne winny cechować następujące zdolności operacyjne:

- a. gotowość bojowa i mobilizacyjna, właściwe szybkie reagowanie na polityczno - militarne i pozamilitarne zagrożenia, realizacja sojuszniczych zobowiązań i strategicznego rozwinięcia podczas zagrożeń bezpieczeństwa państwa i wojny.
- b. skuteczność wywiadu i rozpoznania wojskowego - polegająca na terminowym i wiarygodnym dostarczaniu informacji o zagrożeniach, potencjalnym przeciwniku, warunkach atmosferycznych i terenie. Informacje te będą zdobywane przez własne siły wywiadu i rozpoznania we współpracy i współdziałaniu sojuszniczym.
- c. efektywność dowodzenia - zapewnienie dowódcom na wszystkich szczeblach dowodzenia danych do planowania, organizowania, koordynowania i kontrolowania przebiegu działań oraz sprawność systemów dowodzenia.
- d. elastyczność reagowania na zaistniałe zagrożenia osiąga się przez zapewnienie zdolności bezkolizyjnego przejścia sił zbrojnych ze stanu stałej gotowości bojowej w wyższe stany i rozpoczęcia różnych rodzajów operacji. Czynnikiem wpływającym na elastyczność reagowania jest mobilność wojsk, którą osiąga się przez wyposażenie wojsk w odpowiednie środki transportu lądowego, powietrznego i morskiego, i utrzymanie odpowiedniej infrastruktury w potencjalnym teatrze działań bojowych.
- e. skuteczność rażenia - to przede wszystkim nasycenie współczesnego pola walki bronią precyzyjnego rażenia i koncentrowanie ognia na celach wyłącznie wojskowych oraz stosowanie na polu walki specjalnych środków rażenia, np. obezwładniających siłę żywą przeciwnika, a nie śmiercionośną. Osiąga się te zmiany przez odpowiednie planowanie operacyjne, odpowiednie systemy wykrywania celów, naprowadzania i nowoczesnych centrów dowodzenia.
- f. żywotność wojsk - osiąga się przez odpowiednią odporność na oddziaływanie przeciwnika i posiadanie zdolności do długotrwałego działania w różnych środowiskach operacyjnych, warunkach terenowych i klimatycznych z wyposażeniem ich w środki ochrony przed skutkami użycia współczesnych systemów ogniowych i informacyjnych oraz broni masowego rażenia. Dotyczy to systemów obrony powietrznej, środków rozpoznania i środków ochrony indywidualnej i zbiorowej przed skutkami użycia broni masowego rażenia.⁷⁴

⁷⁴ Stanisław Koziej, Podstawowe problemy strategii i systemu obronności na przełomie XX i XXI w, Warszawa 2001, s. 166.

c. Niemilitarne (pozamilitarne) ogniwa obronne.

Biorąc pod uwagę różne ujęcia komponentów obrony niemilitarnej, przedstawiam kilka z nich:

1. Wśród ogniw pozamilitarnych występują ogniwa informacyjne, ochronne i gospodarcze.
2. W skład układu pozamilitarnego wchodzi ogniwa polityczno - administracyjne i społeczne, ogniwa ochronne i ogniwa gospodarczo - obronne.⁷⁵
3. Niemilitarne ogniwa obronne tworzą: ogniwa ochrony struktur państwa i społeczeństwa, ogniwa gospodarczo - obronne i ogniwa społeczno - polityczne.⁷⁶
4. Pozamilitarne ogniwa obronne tworzą: ogniwa ochrony państwa, gospodarczo - obronne i obronno - cywilne.
5. Wśród ogniw pozamilitarnych występują ogniwa informacyjne, ochronne i gospodarcze.⁷⁷

Z wymienionych definicji najbardziej pełna i precyzyjna (nie dzieląca państwa, bo przecież państwo to jego struktury, terytorium i społeczeństwo) jest definicja stanowiąca, iż **niemilitarne ogniwa obronne tworzą ogniwa ochrony struktur państwa i społeczeństwa, ogniwa gospodarczo - obronne i ogniwa społeczno - polityczne.**

Podsystem niemilitarny (pozamilitarny) jest częścią struktury obronnej państwa, której istnienie gwarantuje, że przygotowania i działania obronne stają się obowiązkiem całego społeczeństwa, a nie tylko sił zbrojnych.^{78/}

Ogniwa niemilitarne wykonują następujące zadania obronne:

- a. ochrona struktur państwa i ochrona ludności w warunkach zagrożenia państwa i wojny,
- b. zapewnienie materialnych, informacyjnych i duchowych podstaw egzystencji ludności w warunkach zagrożenia wewnętrznego i zewnętrznego,
- c. zasilanie zasobami ludzkimi i materiałowymi sił zbrojnych oraz niemilitarne wsparcie wojsk własnych i sojuszniczych na terytorium Polski.

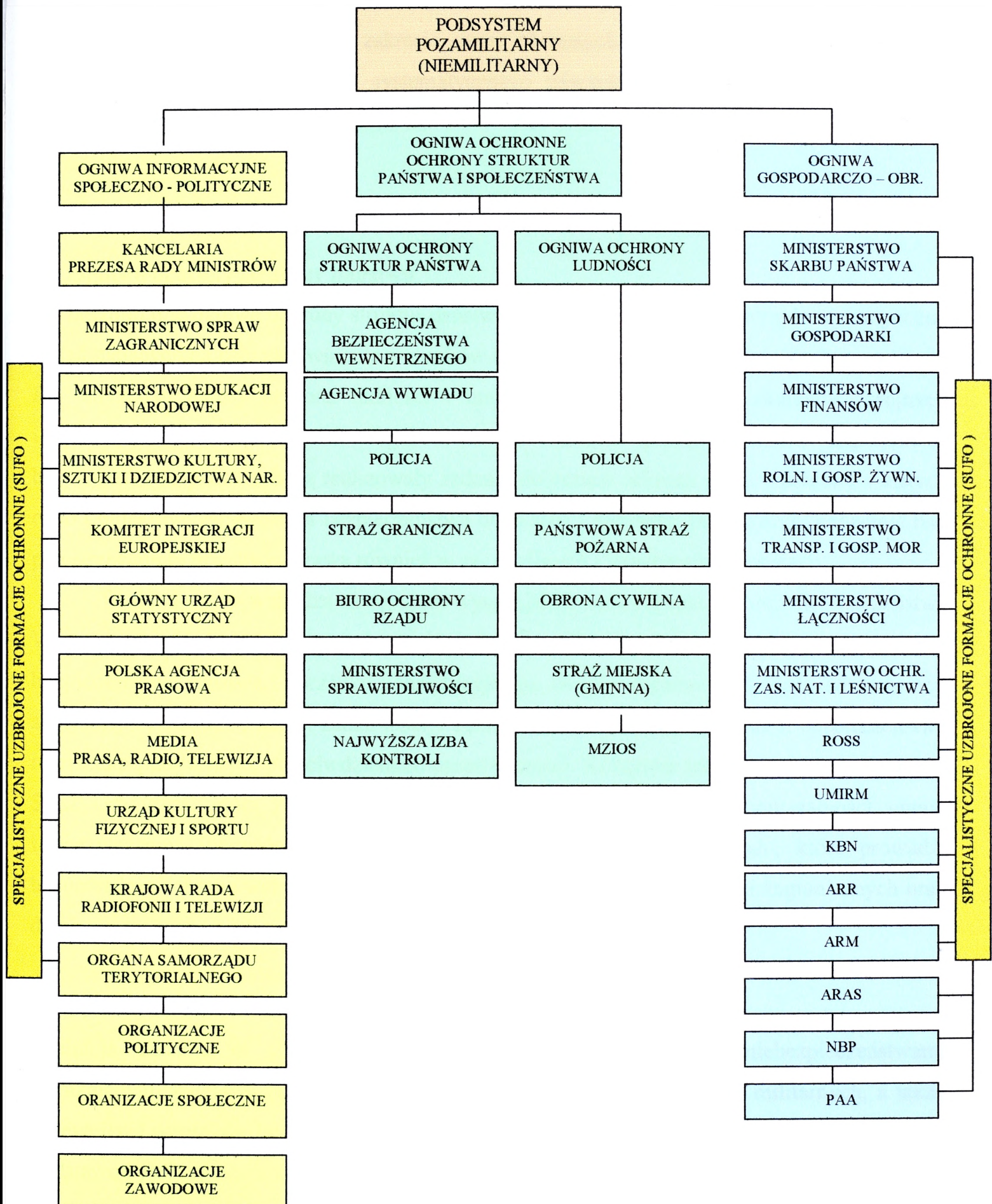
Z powyższego wynika, że podsystem niemilitarny w istotnym stopniu będzie wpływał na funkcjonowanie podsystemu militarnego, szczególnie w zakresie wspomagania mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych, uruchamiania zaopatrzenia struktur państwa, ochrony stanowisk kierowania i zapewnienia bezpieczeństwa obywateli.

⁷⁵ Franciszek Wilk, Aglomeracje miejskie i ośrodki przemysłowe w obronie powszechnej państwa, Warszawa 1997, zał. nr 16.

⁷⁶ Michał Drost i Gabriel Zmarzliński, Obrona niemilitarna RP, cz. I, Warszawa 1998, s. 15.

⁷⁷ Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej, przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów 23 maja 2000 r, s. 25.

⁷⁸ M. Drost, G. Zmarzliński, Obrona niemilitarna, cz. I. Warszawa 1998.

Źródło: F. Wilk, oraz przemyślenia własne

Źródło: Na podstawie opracowania płka Wilka, (uzupełniony własnymi przemyśleniami)

Funkcjonowanie i możliwości podsystemu niemilitarnego są w dużym stopniu uzależnione od szeregu czynników, między innymi od potencjału gospodarczego państwa, świadomości i przygotowania w zakresie spraw obronnych kierowniczej kadry administracji rządowej i samorządowej, oraz systematycznego uświadamiania społeczeństwa na temat zagrożeń i świadczeń na rzecz obronności.

2.1. Ogniwa ochronne

a. Ogniwa ochrony struktur państwa

Niemilitarne ogniwa ochrony struktur państwa, z definicji, przeznaczone są do wykonywania zadań mających na celu zapewnienie warunków bezpiecznego funkcjonowania struktur państwa. Do ich zadań należy ochrona ludności i majątku narodowego przed skutkami zbrojnych i pozamilitarnych oddziaływań. Ogniwa te w ramach przeciwdziałania zagrożeniom bezpieczeństwa państwa będą realizowały zadania dotyczące ochrony granic, ochrony ważnych osób i obiektów, zapewnienia bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego, czuwania nad przestrzeganiem przepisów prawa również w szczególnych - wojennych warunkach.

W skład ogniw wchodzi następujące wyspecjalizowane organa: Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencja Wywiadu - do których podstawowych zadań należy zapewnienie bezpieczeństwa państwa i porządku konstytucyjnego. Drugim organem jest organ administracji specjalnej - Policja, do której zadań należy ochrona życia i zdrowia obywateli, bezpieczeństwa i porządku publicznego, przeciwdziałanie przestępczości. Kolejnym jest organ ochrony granic - Straż Graniczna, która realizuje zadania w zakresie zapewnienia nienaruszalności granic i zabezpieczenia interesów państwa. Następnym - Biuro Ochrony Rządu, które prowadzi bezpośrednią ochronę ważnych osób w kierownictwie państwa i osobistości zagranicznych oraz działania związane z ich przemieszczaniem.

b. Ogniwa ochrony ludności

Realizują zadania w zakresie ochrony ludności cywilnej przed niebezpieczeństwami wynikającymi z działań zbrojnych, klęsk żywiołowych i innych zagrożeń militarnych, a także zapewnienia warunków koniecznych do przetrwania.

Podstawowymi organami zajmującymi się tą problematyką są:

- Państwowa Straż Pożarna - chroni ludność i mienie przed wszelkimi zagrożeniami za pomocą scentralizowanego systemu ratowniczego,
- obrona cywilna - zajmująca się problematyką ochrony ludności, zakładów pracy, urządzeń

użyteczności publicznej i dóbr kultury oraz ratowaniem i udzielaniem pomocy osobom poszkodowanym podczas klęsk żywiołowych (powodzi, pożarów) oraz w czasie wojny.

2.2. Ogniwa gospodarczo - obronne

Realizują zadania dotyczące materialnych podstaw oraz przetrwania ludności podczas zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny. Tworzą te ogniwa resorty, podległe jednostki organizacyjne podporządkowania centralnego, regionalnego, wojewódzkiego i gminnego w tym przedsiębiorstwa prywatne. Ogniwa gospodarcze, państwowe i prywatne, wykonują w dziedzinie obronności zadania w zakresie tworzenia i utrzymywania rezerw na potrzeby obronne, utrzymywania infrastruktury obronnej, prowadzenia prac badawczych na rzecz obrony państwa, uczestniczą w wykonywaniu zadań na rzecz wsparcia sił sojuszniczych w ramach HNS na terenie kraju. Ponadto wspierają realizację sojuszniczych inwestycji obronnych w Polsce oraz prowadzonych w innych państwach członkowskich NATO. Przemysł obronny zajmuje bardzo ważne miejsce w ogniwach gospodarczo - obronnych. Wymaga on z punktu widzenia potrzeb restrukturyzacji szerszego korzystania z nowoczesnych technologii w ramach współpracy z sojusznikami NATO i ich przemysłami obronnymi.

W skład ogniw gospodarczo - obronnych wchodzi jednostki podporządkowania centralnego i niższych wyżej wymienionych szczebli, stanowiące potencjały gospodarki wojskowej i gospodarki cywilnej.

2.3. Ogniwa społeczno - polityczne

Wykonują zadania związane z ochroną i propagowaniem polskich interesów na arenie międzynarodowej, okazywaniem pokojowych zamiarów wobec sąsiadów, eksponowaniem nie - wysuwania roszczeń terytorialnych, szanowaniem suwerenności innych państw i wyrzekaniem się użycia siły, tzw. „informacyjnym osłabieniem przeciwnika”.

Natomiast umacnianie woli, morale i determinacji obronnej i wytrwałości w ekstremalnych warunkach, jakimi są zagrożenia militarne i wojna, odbywa się przez informacyjne oddziaływanie na potencjalnego przeciwnika i własne społeczeństwo. Istotne znaczenie ma dbałość i troska o wszechstronny rozwój potencjału informacyjno - obronnego. Zajmują się tym ogniwa społeczno - polityczne siły i środki resortu spraw zagranicznych, kultury i sztuki, edukacji narodowej, prasa, radio - telewizja publiczne i prywatne, ponadto organizacje społeczne, stowarzyszenia i organizacje młodzieżowe.

a. Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Oprócz wyżej wymienionych zadań w zakresie propagowania polskich interesów za granicą należy wymienić dostosowanie sił zbrojnych do naszych potrzeb obronnych oraz zgodność

naszej polityki obronnej z zasadami prawa międzynarodowego.

Na uwagę zasługuje również prowadzenie polityki odstraszenia obronnego w otoczeniu najbliższych sąsiadów poprzez ukazywanie potencjału obronnego i gotowości do natychmiastowego przeciwstawienia się potencjalnemu agresorowi w przypadku zaistnienia zagrożenia.

b. Ministerstwo Edukacji Narodowej, Kultury i Sztuki oraz media (prasa, radio, telewizja)

Przygotowanie obronne społeczeństwa realizowane jest między innymi przez edukowanie ludności w zakresie poczucia potrzeby świadczeń na rzecz obrony i utrwalania takich podstawowych wartości jak poczucie suwerenności, niepodległości, patriotyzmu, nienaruszalności granic i umiejętności pojmowania racji nadrzędnych. Systematyczne przekazywanie społeczeństwu takiej wiedzy przed pojawieniem się zagrożenia spowoduje osiągnięcie celu, tj. wykształcenie świadomości patriotyczno - obronnej i gotowości poświęceń dla ojczyzny.

c. Organizacje społeczne, stowarzyszenia, organizacje młodzieżowe

Prowadzona od wielu lat w mediach, w uczelniach średnich i wyższych praktyka zniechęcania do służby wojskowej, a także rezygnowanie lub ograniczanie nauczania obronnego spowodowały spadek przygotowania i zainteresowania obronnością ze strony młodzieży.

Liczne badania i osobiste obserwacje potwierdzają słabą znajomość tej problematyki przez dzisiejszą młodzież. Nie bez wpływu na tę sytuację są dyskusje z udziałem młodzieży w mediach, niekiedy w obecności autorytetów naukowych, na temat patriotyzmu, deprecjonujące pojęcie patriotyzmu, a gloryfikujące takie wartości, jak: spryt, dorabianie się za wszelką cenę i wszelkimi metodami. Niski poziom świadomości młodzieży o potrzebie edukacji obronnej ma swoje przyczyny w trudności uzyskania pracy, zasilaniu szeregów bezrobotnych przez młodzież i brak możliwości samorealizacji intelektualnej. Pomocne mogą być w tej sytuacji organizacje młodzieżowe i społeczne, które w swych programach podejmują problematykę wychowania patriotycznego i przygotowania obronnego. Jednak do ich działania brak jest odpowiedniego klimatu. Do realizacji tego celu winny się aktywnie włączyć ministerstwa, a także media i całe społeczeństwo, o czym mówi konstytucja.

Do stowarzyszeń młodzieżowych należy zaliczyć:

- Związek Harcerstwa Polskiego
- Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
- Związek Strzelecki „Strzelec” - organizacja społeczno - wychowawcza
- Związek Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” w Polsce

- stowarzyszenia i kluby survivalowe.

Organizacje te nie tylko zrzeszają młodzież, ale prowadzą pracę wychowawczą i szkoleniową mającą na celu kształtowanie postaw patriotycznych i obywatelskich, a niektóre doskonałą w zakresie podejmowania obowiązków obronnych.

Do stowarzyszeń o charakterze pozamilitarnym zaliczamy:

- Aeroklub Polski,
- Ligę Obrony Kraju,
- Ligę Morską,
- Polski Czerwony Krzyż,
- Związek Polskich Spadochroniarzy,
- Polski Związek Radioorientacji Sportowej,
- Polski Związek Motorowy,
- Polski Związek Biegu na Orientację,
- Polski Związek Żeglarski,
- Polski Związek Łowiecki,
- Związek Ochotniczych Straży Pożarnych,
- Wodne i Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe.

Stowarzyszenia te zrzeszają młodzież i osoby dorosłe, przygotowują specjalistów w różnych dziedzinach oraz działają na rzecz utrzymania w sprawności rezerw dla wojska.

Istotne zadanie w zakresie utrzymania rezerw dla wojska ma **stowarzyszenie byłych żołnierzy zawodowych i żołnierzy rezerwy**. Nie w pełni wykorzystuje się ich możliwości w edukowaniu młodzieży i społeczeństwa oraz popularyzacji spraw wojska i obronności.

Do stowarzyszeń tych należy zaliczyć:

- Kluby Oficerów Rezerwy LOK
- Stowarzyszenie Oficerów Marynarki Wojennej RP
- Stowarzyszenie Seniorów Lotnictwa Wojskowego
- Towarzystwo Wiedzy Obronnej
- Związek Byłych Żołnierzy Zawodowych
- Związek Oficerów Rezerwy RP
- Związek Żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego.⁷⁹

⁷⁹ M. Drost, G. Zmarzliński, Obrona niemilitarna RP, cz. I. s. 40-45.

2.4. Miejsce i rola Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych w Systemie Obronności Państwa

Wróćmy w rozważaniach nad rolą i miejscem SUFO, do definicji obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie. Według ustawy z 22.08.1997 r o ochronie osób i mienia ministrowie, kierownicy urzędów centralnych i wojewodowie w porozumieniu z organami samorządu terytorialnego uznają je za ważne dla **obronności, interesu gospodarczego państwa, bezpieczeństwa publicznego** i innych ważnych interesów państwa, wydzielone i odpowiednio oznakowane.

Do obiektów ważnych dla obronności państwa, jak określono w ustawie, zalicza się przedsiębiorstwa i spółki przemysłowego potencjału obronnego realizującego zadania na potrzeby obronne państwa.

Ponadto zalicza się do nich magazyny rezerw państwowych przechowujących środki materiałowe, w tym bazy i składy paliw płynnych i żywności o znaczeniu strategicznym, niezbędne do prowadzenia działań obronnych, drogowe i kolejowe obiekty inżynierskie o znaczeniu strategicznym, obiekty i urządzenia telekomunikacyjne, w tym stacje linii radiowych, centrale telefoniczne, stacje teletransmisyjne, centrale międzynarodowe i międzymiastowe, tranzytowe o znaczeniu strategicznym. Centralny Skarbiec państwa i jego terenowe wydziały (zespoły skarbcowe) oraz obiekty jednostek i komórek organizacyjnych podległych i podporządkowanych ministrowi obrony narodowej, przez niego nadzorowane i przedsiębiorstw państwowych, których jest on organem założycielskim, obiekty łączności będące w dyspozycji ministra spraw zagranicznych i obiekty podlegające prezesowi Państwowej Agencji Atomistyki, a także obiekty ABW i AW oraz innych organów i instytucji.

Do obiektów ważnych dla interesu gospodarczego państwa zaliczamy zakłady związane wydobywaniem kopalin podstawowych ujętych w przepisach prawa geologicznego i górniczego, porty morskie i lotnicze, banki i przedsiębiorstwa wytwarzające, przechowujące i transportujące wartości pieniężne w ilościach istotnych dla interesu gospodarczego państwa.

Obiekty ważne dla bezpieczeństwa publicznego to zakłady takie, jak: wodociągi, elektrownie, ciepłownie, ujęcia wodne, oczyszczalnie ścieków, rurociągi paliwowe, linie energetyczne i telekomunikacyjne, obiekty hydrotechniczne, jak: zapory wodne, śluzy, jazy i mosty, których zniszczenie lub uszkodzenie może stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi oraz środowiska, albo spowodować poważne straty materialne. Innymi ważnymi obiektami są drogowe, kolejowe obiekty inżynierskie, w tym mosty o znaczeniu operacyjnym, zakłady stosujące, produkujące lub magazynujące materiały jądrowe, toksyczne, odurzające, wybuchowe bądź chemiczne o dużej podatności pożarowej, lub wybuchowej w znacznych ilościach, obiekty

i urzędnia administracji publicznej, obiekty magazynowe, siedziby jednostek organizacyjnych, stacje obsługi transportu Policji, siedziby jednostek organizacyjnych i obiekty państwowej Straży Pożarnej i Ochotniczych Straży Pożarnych, inne obiekty ważne dla bezpieczeństwa RP dotyczące spraw finansów publicznych, architektury i budownictwa, gospodarki morskiej, gospodarki wodnej, instytucji finansowych, gospodarki przestrzennej, mieszkaniowej, nauki, rolnictwa, środowiska oraz zdrowia.

Wykaz obiektów ważnych dla obronności przygotowuje minister obrony narodowej w porozumieniu z właściwymi ministrami i organizacjami.

Przedstawione wyżej obiekty i urzędnia podlegające obowiązkowej ochronie znajdują się w strukturach organizacyjnych systemu obronności państwa - ogniw gospodarczo - obronnych, ogniw społeczno - politycznych i również w ogniwach ochrony struktur państwa i ogniwach ochrony ludności. Liczba zarejestrowanych do końca 2000 r. Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych chroniących wymienione obiekty jest oceniana na około 8000.⁸⁰ Z poznanych materiałów można wnioskować, że liczba ta będzie z biegiem czasu systematycznie wzrastać.

Oceniając rozmieszczenie obiektów, obszarów i urzędzeń podlegających obowiązkowej ochronie ze względu na ich przeznaczenie należy stwierdzić, że większość z nich znajduje się w miastach, aglomeracjach miejskich i konurbacjach. Do nich należą wodociągi, porty morskie i lotnicze, banki, elektrownie, ujęcia wodne, ciepłownie, magazyny rezerw państwowych, poczty itp. Natomiast obiekty i urzędnia hydrotechniczne, energetyczne i paliwowe są rozmieszczone poza miastami. Do nich należą zapory wodne, śluzy, jazy, kable podziemne energetyczne, gazociągi i magistrale paliwowe. Miasta i ośrodki przemysłowe skupiają podstawowy potencjał ogniw gospodarczo - obronnych państwa. Zaspokajają potrzeby obronne sił zbrojnych, ogniw ochrony struktur państwa i ogniw ochrony ludności, gromadzą rezerwy i zapasy na okres zagrożenia państwa i wojny. W okresie zagrożenia przestawiają gospodarkę państwa na tory wojenne. Podobnie ogniwa społeczno - polityczne również skupiają się w dużych miastach i ośrodkach przemysłowych. Gros sił SUFO będzie wykorzystywana do ochrony przedsiębiorstw, jednostek organizacyjnych gospodarki narodowej i przedsiębiorstw prywatnych, realizacji zadań ochronnych w sytuacji zagrożeń niemilitarnych, oraz realizacji zadań obronnych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny. Działania SUFO w okresie zagrożeń niemilitarnych należy umiejscowić na styku z siłami OC, które również będą użyte do likwidacji skutków klęsk żywiołowych, awarii i innych zagrożeń, o których będziemy

⁸⁰ Bezpieczna Polska w bezpiecznej Europie, Materiały na konferencję branżową ochrony osób i mienia, Międzynarodowe Centrum Targowe w Warszawie, Warszawa sierpień 2000 r., s. 65.

wspominać w toku dalszych rozważań nad tą problematyką.

2.5. Funkcje i zadania SUFO jako elementu podsystemu niemilitarnego (pozamilitarnego)

Podsystem niemilitarny jako element systemu obronnego państwa obejmujący niemilitarne ogniwa obronne jest przygotowany do wsparcia podsystemu militarnego, zapewnienia funkcjonowania struktur państwa, przetrwania społeczeństwa w warunkach kryzysu i wojny.⁸¹

Jest również przygotowany do prowadzenia działań mających na celu:

- likwidację skutków klęsk żywiołowych spowodowanych siłami przyrody (powodzie, śnieżyce),
- likwidację pożarów przestrzennych,
- udzielanie pomocy ludności w likwidacji skutków uwolnienia toksycznych środków chemicznych i substancji radioaktywnych,
- likwidację wielkich katastrof budowlanych, komunikacyjnych i ekologicznych.

Klęski żywiołowe to określone negatywne zjawiska meteorologiczne o bardzo dużej intensywności występowania, zaliczamy do nich:

1. powodzie, roztopowe - wiosenne i opadowe - o dużej intensywności. jako zjawisko meteorologiczne występują niekiedy przez cały rok, częściej jako niespodziewane, gwałtowne ulewy i burze, połączone z oberwaniem chmur, huraganem, sztormem, oraz z gradobiciem,
2. śnieżyce, zawieje śnieżne, utrudniające transport i związane z tym zaopatrzenie ludności,
3. katastrofy drogowe, komunikacyjne powodujące uwolnienie środków chemicznych, substancji promieniotwórczych, skażające środowisko, niekiedy wywołujące pożary jako skutek awarii technicznych,
4. pożary punktowe i przestrzenne ciągów mieszkalnych i handlowych w większych miastach i pożary kompleksów leśnych.

Wymienionym zagrożeniom cywilizacyjnym i przemysłowym przeciwstawią się będą kompetentne siły oraz struktury systemu obronnego państwa.

Zasygnalizowane wyżej klęski żywiołowe, katastrofy, awarie techniczne, skażenia środowiska - niosą dla społeczeństwa zagrożenia równe skutkom działań wojennych. Dlatego też, gdy mówimy o współczesnym bezpieczeństwie narodowym, obronie narodowej nie sposób nie ująć oprócz sił militarnych strategii ochrony ludności, a przy tym ochrony wartości

⁸¹ M. Drost, G. Zmarzliński, Obrona militarna RP, s. 63.

materialnych - czy też, jak to można określić substancji materialnej społeczeństwa i środowiska przed zagrożeniami niemilitarnymi.

Problematykę tę określa powszechny system ochrony ludności jako szereg kompleksowych interdyscyplinarnych przedsięwzięć realizowanych wysiłkiem wszystkich podmiotów prawa państwowego, mających na celu ochronę ludności cywilnej przed niebezpieczeństwami spowodowanymi działaniem sił natury, działalnością człowieka, likwidacją ich następstw, a także stworzenie warunków koniecznych do przetrwania.⁸²

Do zasadniczych zagadnień jakimi zajmuje się powszechny system ochrony ludności, należą: walka z pożarami, powodzią i innymi zagrożeniami, opieka medyczna, odkażanie i likwidacja skażeń i zakażeń, doraźne przywracanie działania służb użyteczności publicznej, przywracanie i utrzymanie porządku w rejonach powstałych klęsk, zapewnienie schronienia i zaopatrzenia dla poszkodowanych, ratowanie dóbr niezbędnych do przetrwania, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, ratownictwo i ewakuacja oraz doraźne grzebanie zmarłych.

Te, przedstawione wyżej, zadania wykonują w ramach podsystemu niemilitarnego poszczególne ogniwa na ogół w okresie pokojowym, choć zagrożenia, a przede wszystkim ich skutki podczas powodzi, pożarów niekiedy nie są mniejsze od zagrożeń spowodowanych działaniami wojennymi.

Wymienione zadania, w jakże innych warunkach, wykonują siły podsystemu niemilitarnego podczas zagrożenia militarnego i wojny.

Zmasowane uderzenia lotnictwa, broni raketowej i artylerii z zastosowaniem środków zapalających mogą spowodować pożary punktowe, a także przestrzenne, zniszczenia budowli i zawalenia chronionych przez SUFO obiektów. Szczególnie groźne dla ochraniających zakładów przemysłowych, zakładów produkujących na rzecz obronności mogą być także zniszczenia głównych zbiorników wodnych w kraju, jak np.: w Solinie, Włocławku, Otmuchowie, Rożnowie i Goczałkowicach, co może spowodować poważne regionalne zagrożenia. Ośrodki przemysłowe są też zagrożone ekologicznie wskutek skażenia powietrza, gleby, wody do takiego stężenia, które może zagrażać życiu ludności.

Zagrożenia skażeniami chemicznymi mogą również wystąpić w przypadku zniszczenia zakładów chemicznych i zbiorników z toksycznymi środkami chemicznymi. Szczególnie zniszczenie zakładów produkujących acetylen, amoniak, benzen, wodór, które w połączeniu z powietrzem tworzą mieszaniny wybuchowe, stwarzają dodatkowe zagrożenie. Zagrożenie skażeniami promieniotwórczymi może wystąpić w sytuacji zniszczenia elektrowni jądrowych

⁸² W. Kitler, *Koncepcja ochrony ludności, aktualny stan, perspektywy rozwiązań prawnych i organizacyjnych*. Warszawa, s. 2.

w pobliżu granic Polski lub naszych reaktorów jądrowych w Świerku.

Zakłady przemysłowe, magistrale gazowe i energetyczne, oczyszczalnie ścieków, wodociągi miejskie są narażone podczas zagrożeń wojennych na działania grup specjalnych i rozpoznawczych przeciwnika. Celem ich będzie terroryzm, sabotaż, dywersja, dezorganizacja życia ludności, funkcjonowania zakładów, obiektów ważnych z uwagi na obronność państwa i względy gospodarcze, organy władzy i porządek publiczny. Działania takich grup wymierzone będą szczególnie w funkcjonowanie aglomeracji miejskich, np. zaopatrzenie ich w wodę, gaz, energię elektryczną i inne środki przetrwania.

Wzrośnie również zagrożenie przestępczością zorganizowaną (wszelkiego rodzaju grupy, szajki przestępcze, bandy) i przez indywidualnych przestępców.

W likwidacji zagrożeń i ich skutków uczestniczyć będą ogniwa niemilitarne w granicach swoich, przewidzianych prawem zadań i możliwości a także w ramach ogniw gospodarczo - obronnych - Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych.

2.6. Synteza zagrożeń

Przemiany zachodzące w krajach Europy Środkowej i Wschodniej na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych stworzyły nowe uwarunkowania bezpieczeństwa Rzeczypospolitej, zainicjowały wiele korzystnych zmian społecznych i gospodarczych, ale spowodowały również powstanie zmian patologicznych, które wpłynęły na wzrost przestępczości.

Upadek imperium sowieckiego i pojawienie się niezależnych państw, Ukrainy, Litwy, Łotwy, Estonii, powoduje powstanie nowego układu sił i stwarza warunki na trwałe bezpieczeństwo w skali kontynentu.

Powstała sytuacja nie może jednak wykluczyć takich zagrożeń, jak: zbrojne konflikty na tle granicznym, etnicznym lub ekonomicznym. Zagrożenie dla naszego kontynentu w zakresie bezpieczeństwa może stanowić wielka migracja ze wschodu, następstwa ekonomiczne zerwania kontraktów handlowych, w tym dostaw surowców strategicznych, utrata tradycyjnych rynków zbytu i terroryzm - są to tzw. zagrożenia zewnętrzne.

Powstała sytuacja nie pozostaje bez wpływu na wzrost zagrożeń wewnętrznych, politycznych, społeczno - ekonomicznych i ekologicznych, które osłabiają nasze państwo i doprowadzają do rozprężenia, migracji i nasilenia przestępczości.

Na stan bezpieczeństwa istotny wpływ mają zatem czynniki wewnętrzne i zewnętrzne.

Czynniki wewnętrzne - to powstające sprzeczności społeczne w zakresie współistnienia określonych systemów politycznych, partyjnych, religijnych, czy też niezgodność stawianych

celów, a ponadto: frustracja społeczna, wrogość, fanatyzm, nacjonalizm, antagonizm grup społecznych i wrogość ich wobec władz, ostre formułowanie żądań politycznych z użyciem przemocy włącznie.

Drugą grupę zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego stanowi działalność grup przestępczych, przestępczość zorganizowana lub mafijna, spiskowa, wywrotowa.. Spiskowcy, grupy wywrotowe stawiają sobie za cel zdobycie wpływów w sprawowaniu władzy przy użyciu szantażu politycznego, przewrotu, zamachu stanu czy też powstania zbrojnego. Podłożem tworzenia się przestępczości zorganizowanej są czynniki ekonomiczne i społeczne.

Czynniki zewnętrzne, o których wspomniano wyżej, to zagrożenia wynikające z sytuacji bezpośredniego sąsiedztwa Polski, zobowiązań i sojuszy i ewentualnych przygotowań tych państw do inwazji na Polskę.

Do zagrożeń zewnętrznych należy zaliczyć sytuacje kryzysowe i wojny w państwach bezpośredni sąsiadujących z Polską. Występują tam takie zjawiska, jak: terroryzm, przemyt broni, substancji rozszczepialnych, przejawy przestępczości mafijnej i międzynarodowej.

Innym zagrożeniem dla bezpieczeństwa Polski byłby konflikt w jej dalszym otoczeniu, a użycie naszych sił będzie zależało od zobowiązań sojuszniczych i może wywołać akcje odwetowe i terrorystyczne. Do głównych zagrożeń i wyzwań należą:

- terroryzm,
- handel narkotykami,
- fundamentalizm religijny,
- handel materiałami rozszczepialnymi, pranie brudnych pieniędzy,
- rasizm i czystki etniczne,
- ruchy nacjonalistyczne.

Zasygnalizowane zagrożenia Polski, choć sytuacja międzynarodowa na to nie wskazuje muszą być w polu naszego widzenia na co dzień. Dlatego też te formy przestępczej działalności są przedmiotem zainteresowania organów przewidzianych do ich ścigania.

Należy zauważyć, że rozmiary, struktura i dynamika przestępczości zależą od: systemu prawa, które decyduje jakie zachowanie jest przestępczym, a jakie nie jest, oraz organizacji i sprawności aparatu ścigania. Ponadto wpływ mają takie czynniki, jak:

- zaangażowanie społeczeństwa w ujawnianie przestępczych zachowań,
- istnienie lub brak atmosfery potępienia przez społeczeństwo tego typu zachowań,
- funkcjonowanie aparatu władzy,
- sytuacja gospodarcza (materialna społeczeństwa),
- poziom świadomości społecznej,

- stosunki społeczne.

Zagrożenia przestępczością będą przedmiotem dalszych rozważań z uwagi na jej często międzynarodowy charakter i wpływ na bezpieczeństwo obywateli oraz nie notowany dotychczas wzrost przestępczości w Polsce.

Jeśli przyjmiemy rok 1989 jako rok przemian systemowych w Polsce, to wzrost przestępczości w ogóle kształtował się następująco pod względem przestępstw stwierdzonych:

1989 r. - wzrost - o 60 % do poziomu 883346 nie notowanego w przeszłości

1994 - wzrost o - 106,3 %

1995 - wzrost o - 107,6 %

1996 - wzrost o - 107 % mniejszy o kilka zdarzeń (zmiany w przepisach prawa)
uznanie za wykroczenie niektórych przestępstw.

1997 - wzrost o 110,5 %

1998 - wzrost o 108,1 %

1999 - wzrost o 104,5 % tj. 1121545 o 104 % więcej niż w 1989 r.

2000 - wzrost przestępczości do ok. 1500.000 przypadków.⁸³

Zagrożenie przestępczością w Polsce usystematyzujemy w następujący sposób:

A - przestępczość kryminalna

Charakteryzuje się wzrostem liczby przestępstw popełnionych z użyciem broni palnej, materiałów wybuchowych, na tle rabunkowym, o charakterze międzynarodowym, z udziałem Rosjan i osób z WNP, porachunków przestępczych, zabójstw (wzrost liczby od 1990 do 1996 o 55 % (1100)), uprowadzeń, terroryzm.

Uwidacznia się coraz bardziej przestępczość zorganizowana o strukturach mafijnych, napady rabunkowe na drogach, przerzuty przez granicę, nielegalne wytwarzanie broni i materiałów wybuchowych, kradzieże i włamania do samochodów, kradzieże i włamania do mieszkań prywatnych. Jako narzędzie zabójstw rozpowszechnia się broń palna, wzrost w stosunku do połowy lat 90-tych (odnotowano 278 takich zdarzeń), szczególnie w porachunkach, wzrost przestępstw o charakterze rozbójniczym - jako przejaw narastającej agresji i przemocy.

Na uwagę zasługuje również brutalność działania tego typu sprawców i posługiwanie się bronią palną, którą sprawcy nabywają z przemytu z państw ościennych, drogą przesyłek pocztowych z USA i Kanady, drogą przeróbki z broni gazowej, drogą oficjalną ze sklepów na podstawie fałszywych dokumentów oraz podczas włamań i napadów do magazynów broni. Liczba napadów z bronią wzrosła ponad dwudziestokrotnie w stosunku do 1990 r. –

⁸³ B. Hołyst, *Przestępczość w Polsce*, Warszawa 2000 r., s. 34.

z 92 w 1990 r. do 2000 w 1999 r.

Napady są dokonywane w większości na stacje benzynowe oraz kantory wymiany walut. Wzrosła liczba napadów na banki, szczególnie wiejskie, a także konwoje. W poprzednich latach napady na konwoje były bardzo sporadyczne. Obecnie „duże zainteresowanie” wynika ze słabej ochrony tego typu obiektów. Zauważa się co raz częstsze napady na osoby poruszające się pojazdami samochodowymi. Zorganizowane napady zdarzają się też na transporty ciężarowe, tzw. TIR-y, często przestępcy podszywają się tu pod policjantów. Przedmiotem zaboru są pojazdy ze sprzętem elektronicznym, kawa, papierosy, alkohol, najczęściej w województwach: mazowieckim, łódzkim, podlaskim; dokonują tego zorganizowane grupy przestępcze. Niepokojąco rośnie przestępczość cudzoziemców. Liczba ich z 719 w 1990 r. wzrosła do ok. 6000 w 1999 r., z tego 70 % stanowili obywatele byłego ZSRR, w tym:

- 2071 - Ukraińców,
- 1104 - Białorusinów,
- 784 - Rosjan,
- 588 - Litwinów,
- 487 - Niemców,
- 335 - Rumunów.⁸⁴

Najczęściej dopuszczali się oni kradzieży z włamaniem, rozbojów, wymuszeń rozbójniczych i innych.

B. Przestępczość gospodarcza

Przemiany społeczno - gospodarcze po 1989 r. spowodowały też zmiany w rodzajach, strukturze i metodach popełniania przestępstw w gospodarce, co było wynikiem zaistnienia nowych zjawisk, jak: giełdy, międzynarodowy obrót kapitału finansowego, powstawania spółek kapitałowych, konsorcjów. Wraz z ich powstaniem pojawiły się nowe i także różnorodne przestępstwa: wymienione już fałszerstwa i wyłudzenia, przestępstwa przemytnicze i celne, podatkowe, dewizowe, przestępstwa w obrocie paliwami, alkoholem, papierami wartościowymi, w transporcie, komunikacji, bankowości. Liberalizacja w gospodarce spowodowała podejmowanie ryzykownych decyzji doprowadzających do strat i szkód w majątku narodowym. Od 1990 do końca 1999 r liczba przestępstw gospodarczych wynosiła około 85 000. W wyniku tych przemian tradycyjne przestępstwa zaczęły stopniowo zanikać, a ujawniać się zaczęły takie kategorie przestępstw, jak: oszustwa i fałszerstwa gospodarcze, przestępstwa akcyzowe i przeciwko własności intelektualnej.

⁸⁴ B. Hołyst, *Przestępczość w Polsce*, Warszawa 2000, s. 34.

Główne obszary tych zagrożeń to wyłudzenia pod pozorem legalności, np.: sprzedaży ratalnej lub innych z wydłużonym terminem zapłaty, wyłudzeń pod pozorem finansowania przedsięwzięć gospodarczych, przy współudziale pracowników bankowych, za odpowiednie korzyści oraz przestępstwa związane z zarządzaniem i wykorzystaniem państwowych dotacji i funduszy, oszustwa związane z zagarnięciem mienia, wyłudzeniem kredytów i gwarancji bankowych.

W ramach przestępczości gospodarczej popełniane są także przestępstwa celne i podatkowe związane z podatkiem VAT i akcyzą, popełniane w sposób zorganizowany, powodujące uszczuplenie należności w mieniu znacznej wartości, pranie tzw. brudnych pieniędzy, polegające na wprowadzeniu do obrotu pieniędzy z przestępstwa, piractwo intelektualne w zakresie kinematografii, oprogramowania komputerowego, fonografii, znaków towarowych.

C. Przestępstwa zorganizowane

Przestępczość zorganizowaną tworzą grupy przestępcze, których członkowie są ze sobą połączeni związkami rasowymi, językowymi, etnicznymi i innymi, posiadają protektorów strzegących interesów grupy oraz specjalistów świadczących określone usługi, a także pojedyncze osoby lub organizacje, które dopuszczają członków grup przestępczych do władzy i umożliwiają pozorną działalność.

Grupy przestępcze mają różny stopień zorganizowania: słabe, średnio i wysoko zorganizowane, ukierunkowane międzynarodowo.

Według ocen organów ścigania, obecnie w Polsce kontynuuje działalność około 400 grup przestępczych liczących 5000 członków, w tym 158 o różnym narodowościowym składzie. (Ukraińcy, Rosjanie, Ormianie, Wietnamczycy, Cyganie, Bułgarzy i inni).⁸⁵

Główne przestępstwa popełniane przez te grupy, to:

- przestępstwa związane z produkcją i przemytem narkotyków - 66 grup,
- wymuszenia rozbójnicze, haracze, okupy, napady, porachunki - 60 grup,
- przestępczość gospodarcza, oszustwa finansowe - 40 grup
- produkcja i dystrybucja fałszywych pieniędzy - 28 grup,
- przemyt towarów na wielką skalę - 27 grup,
- pranie brudnych pieniędzy - 20 grup,
- obrót bronią i materiałami wybuchowymi - 14 grup,
- fałszerstwa dokumentów i ich dystrybucja - 9 grup,

⁸⁵ Tamże, s. 36.

- **terroryzm** z użyciem materiałów wybuchowych - 5 grup.

Zasadnicze działania przestępczości zorganizowanej zmierzają do:

- nawiązania współpracy ze strukturami przestępczymi na świecie w celu handlu narkotykami, produkcją narkotyków (narkobiznes),
- zorganizowania przemytu broni, materiałów wybuchowych, samochodów i innych towarów,
- prania brudnych pieniędzy,
- stosowania terroru wobec osób w celu realizacji przyjętych zamierzeń strategii grup przestępczych,
- tworzenia grup składających się z adwokatów, lekarzy, urzędników chroniących interesy grup przestępczych i ich liderów,
- wywoływania obaw i wywierania nacisku na celników, policjantów, sędziów, prokuratorów,
- fizycznej likwidacji niewygodnych osób zagrażających interesom grup przestępczych, świadków popełnianych przestępstw.

W rozważaniach nad zagrożeniami przestępczością nie sposób nie zwrócić uwagi na terroryzm, który jako zjawisko wymaga odrębnego potraktowania.

Terroryzm może przyjmować różne formy działalności, jak np. **terroryzm kryminalny**, polegający na osiąganiu swoich przestępczych celów, zamiarów, przy użyciu broni, materiałów wybuchowych. Tymi celami mogą być: zdobycie wartości pieniężnych, broni, amunicji, towarów, dokumentów i innych wartości.

Inną formą - przejawem działalności jest **terroryzm religijny**, etniczny, polityczny, który różni się tym, iż inny jest obiekt i cel działania. **Terroryzm polityczny** zaś może mieć charakter lewicowy lub ultrapravicowy. Lewicowy rozwijał się w latach 70. i 80. do rozpadu bloku socjalistycznego, a ultrapravicowy rozwinął się na początku lat 90. wraz ze wzrostem aktywności ugrupowań ultrapravicowych. Ekstremizm prawicowy dokonuje aktów przemocy w imię czystości rasy i narodu. Etniczny walczy w imię obrony swoich rodzin i społeczności a także własnej tożsamości.

Terroryzm religijny widzi świat jako stworzony i rządzony przez siły nadprzyrodzone, których człowiek nigdy nie potrafi w pełni zrozumieć, a obowiązkiem człowieka jest walka zapewniająca zwycięstwo dobra nad złem.

Formy terroryzmu mogą się od siebie znacząco różnić w takich kwestiach, jak: motywacja, strategia, taktyka działań, struktura wewnętrzna organizacji i potencjał terrorystów.

Zwracamy szczególną uwagę na terroryzm dlatego, iż znane są powiązania tych organizacji z międzynarodowym narkobiznesem, handlem materiałami radioaktywnymi, praniem brudnych pieniędzy oraz ich wpływ na działalność rynków papierów wartościowych, systemów

bankowych i handel bronią oraz powiązania ze światem polityki.

Coraz większą rolę odgrywają mafie powstałe na terenie b. ZSRR, czyli mafia rosyjska, azerska, czeczeńska, gruzińska i ukraińska.

Organizacje te, nie przebierając w środkach, używają takich metod jak: porwania, morderstwa przy użyciu broni i materiałów wybuchowych, tortury, zastraszanie. Przejawy ich działalności widoczne są również w Polsce.

Wydarzenia z 11 września 2001 r., które przyniosły tak wiele ofiar i spowodowały zniszczenie budynków światowego Centrum Handlowego na Manhattanie w Nowym Jorku, dokonane przez przeszkolonych islamskich terrorystów, potwierdzają zlekceważenie takich zagrożeń przez demokratyczny świat i potrzebę zwrócenia szczególnej uwagi na tę problematykę. Zwłaszcza, że do 11 września br. problematyka ta była przez same Stany Zjednoczone i państwa zachodnie niedoceniana. Choć sytuacja po rozpadzie Związku Radzieckiego, otwarcie granic, przepływ ludności, głównie specjalistów z Rosji i byłych republik radzieckich do państw arabskich, ich wiedza w zakresie atomistyki, uzbrojenia, broni raketowej przekazana tym krajom islamskim powinna wzbudzić niepokój, wzmóc czujność demokratycznych państw.

Atak terrorystyczny na Manhattan, a wcześniej na ambasady amerykańskie, bazy wojskowe i inne akty terroru oraz użycie broni bakteriologicznej (bakterie węglika) w USA przez terrorystów islamskich potwierdza tezę, że terroryzm stanowi zagrożenie dla porządku politycznego i społecznego każdego z państw demokratycznych w najodleglejszych rejonach świata. Terrorysty, jak wykazują dane narodowe oraz ostatnie oceny wywiadu i kontrwywiadu USA działalność swą prowadzą od początku XX w., a nasilenie się ich działalności trwa po II wojnie światowej pod hasłem zjednoczenia świata - fundamentalizmu islamskiego i stworzenia jednego wspólnego państwa afirmowanego przez „Koran”.

Terroryzm islamski ma swoje siedziby (ośrodki szkolenia, politycznego przywództwa, dowodzenia), rozrzucone po wielu państwach. Centrum terroryzmu rozmieszczone jest w Teheranie. Ideologiczna baza - w Waszyngtonie, oprócz tego baza w Londynie, ośrodki ćwiczeń w Sudanie, Afganistanie, Arabii Saudyjskiej, Pakistanie, Libii. Inne ośrodki terroryzmu znajdują się na Cyprze i w Turcji. Organizacje terrorystyczne działają w Niemczech, Norwegii, Kanadzie, Argentynie, Tajlandii. Stąd zapadają istotne decyzje w sprawie dżihadu, świętej wojny, skrajnej ekstremy islamistów.

Ostatnie lata wskazują na to, że działalność terrorystów jest lepiej zorganizowana, kamuflowana i istnieje wszędzie tam, gdzie żyją muzułmanie, a więc w dowolnym zakątku świata.

Z uwagi na to, że niektóre państwa nie wypowiedziały wojny terroryzmowi, udając że im nie zagraża, lub nie dostrzegając go lub wręcz w jakiś sposób wspomagając terroryzm, skrajne organizacje terrorystyczne wykorzystały tę inercję i ulokowały swych przedstawicieli w różnych co raz to nowych punktach świata. Pozwala to na dokonanie ataków terrorystycznych na wybrane państwa nie tylko z ich terytorium, ale również na obiekty oddalone setki kilometrów od nich.

Skutki ataków są boleśnie odczuwalne, jak wykazuje ostatni atak na Manhattan, zagrożenie rozbicia grupy zazwyczaj jest małe, mała jest też możliwość zapewnienia ochrony narażanym ludziom.

Mając na uwadze organizację terroryzmu, wtapiającą się w lokalne społeczności muzułmańskie skupiające się wokół meczetów - jak to czyni Hamas, techniczne wyposażenie w środki łączności, zaplecze - rozrzucone po świecie bazy i brak, jak dotychczas, zdecydowania państw w walce z terroryzmem, należy stwierdzić, że świat nie jest w stanie przeciwstawić się temu zagrożeniu.

Zatem ostatnie wydarzenia skłaniają do przyjęcia wspólnej definicji terroryzmu i podjęcia stanowczej decyzji politycznej - ścigania terrorystów, zgodnie z międzynarodowym prawem przez wszystkie demokratyczne państwa świata.

W ocenie naukowców konflikty na tle religijnym i etnicznym oraz związane z tym terroryzm będą w najbliższej przyszłości największymi źródłami niestabilności w świecie.

Podsumowując powyższą problematykę zagrożeń, zwrócono większą uwagę na zagrożenia przestępczością jako elementem zagrożeń wewnętrznych, których źródeł należy szukać również poza granicami kraju w otoczeniu najbliższym, a niekiedy także w państwach Ameryki Południowej.

III ORGANIZACJA SPECJALISTYCZNYCH UZBROJONYCH FORMACJI OCHRONNYCH (STAN AKTUALNY I WYMAGANIA Z PUNKTU WIDZENIA OBRONNOŚCI PAŃSTWA)

3.1. Struktura organizacyjna

Ustawa z dnia 22.08.1997 r. o ochronie osób i mienia jest podstawowym aktem prawnym regulującym między innymi, zasady organizacji i działania wewnętrznych służb ochrony.

Na mocy tejże ustawy minister spraw wewnętrznych i administracji za pomocą rozporządzenia z dnia 17 listopada 1998 r. w sprawie wewnętrznych służb ochrony określił w sposób ogólny między innymi ich strukturę organizacyjną i zakres działania.

Na strukturę organizacyjną specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych ma wpływ wiele czynników, do najważniejszych z nich zaliczamy:

1. rodzaj, charakter i usytuowanie chronionych obiektów,
2. rodzaj występujących zagrożeń,
3. zadania stawiane służbom ochrony,
4. życzenia specjalne zlecniodawców,
5. dyspozycyjność i mobilność posiadanych sił i środków do ochrony obiektu.

1.1. Przed podjęciem decyzji o ochronie obiektu należy dokonać wstępnego określenia jego struktury organizacyjnej, możliwości i potrzeb w zakresie niezbędnych sił i środków, które powinny zapewnić bezpieczeństwo chronionego obiektu.

Osiągnąć ten cel możemy dokonując oceny charakteru obiektu, czy jest to zakład świadczący usługi, czy też produkujący określone dobra (obiekt handlowy, zakład przemysłowy lub inny obiekt). Jaką powierzchnię obejmuje obiekt (jego wielkość), sposób zabezpieczeń (fizycznego i technicznego zabezpieczenia), usytuowanie obiektu w najbliższym otoczeniu. W przypadku ochrony osób zwracamy uwagę na pozycję społeczną tych osób, majątek, miejsce zamieszkania, wykonywaną funkcję, cechy osobiste chronionych osób.

2.1. Kolejnym elementem, który należy uwzględnić przy podejmowaniu decyzji o wyborze struktury organizacyjnej wewnętrznej służby ochrony obiektów jest wstępne poznanie występujących zagrożeń. Będzie ono polegało na dokonaniu analizy zagrożeń wewnętrznych, jak również zagrożeń występujących na zewnątrz obiektu. Ponadto bierzemy pod uwagę wyszkolenie i profesjonalizm pracowników ochrony.

3.1. Istotnym elementem w wyborze odpowiedniej struktury i organizacji służby ochrony jest rodzaj wykonywanych zadań oraz to, na ile będą one skuteczne w ochronie obiektu – zapewnieniu bezpieczeństwa osób i mienia.

4.1. Oceniając poszczególne elementy podlegające analizie, przy wyborze odpowiedniej struktury służby ochrony należy również uwzględnić życzenia zlecniodawców związane z ochroną obiektu, uwzględniające możliwości w zakresie sił i środków oraz zgodnie z ustawą o ochronie osób i mienia.

5.1. Ważnym czynnikiem przy ocenie i doborze odpowiednich środków jest właściwa ich kalkulacja w odniesieniu do możliwości przedsiębiorstwa, jednostki organizacyjnej, tj. wyposażenia w środki transportu, sprzęt, zasoby i możliwości finansowe przedsiębiorstw.

A zatem przy kalkulacji sił i środków pozostających w dyspozycji służby ochrony należy uwzględnić następujące czynniki:

- wielkość, charakter obiektów, urządzeń i obszarów podlegających ochronie oraz występujące zagrożenia,
- rodzaje zabezpieczeń technicznych obiektów,
- obowiązujące przepisy prawne regulujące specyficzne formy ochrony jak konwojowanie wartości pieniężnych i przedmiotów wartościowych i niebezpiecznych, zabezpieczenie imprez masowych,
- życzenia zlecniodawcy dotyczące ilości sił i środków,
- właściwą kalkulację kosztów ochrony,
- siły i środki służby ochrony, kwalifikacje, ilość i jakość posiadanych do dyspozycji środków technicznych.

W zależności od wymienionych czynników w Rozporządzeniu MSWiA z dnia 17.11.1998 r. w sprawie wewnętrznych służb ochrony przewiduje się, iż WSO, w zależności od rodzaju i wielkości jednostki, mogą tworzyć oddziały, pododdziały i samodzielne posterunki.

W tych oddziałach, pododdziałach, samodzielnych posterunkach w zależności od składu, struktury organizacyjnej, można tworzyć następujące stanowiska służbowe:

- 1) szef ochrony,
- 2) zastępca szefa ochrony,
- 3) dowódca zmiany,

- 4) starszy wartownik - konwojent,
- 5) wartownik - konwojent,
- 6) młodszy wartownik - konwojent.

1.1. Zakres działania szefa ochrony

Do zakresu działania szefa ochrony należy:

- opracowanie planu ochrony i innej dokumentacji ochronnej,
- organizowanie ochrony jednostki,
- planowanie zadań dla podległych pracowników ochrony,
- kierowanie oddziałem,
- sprawowanie nadzoru i kontroli nad wykonaniem zadań ochrony,
- prowadzenie instruktaży i zajęć szkoleniowych z pracownikami ochrony oraz dokumentowanie tych czynności,
- podejmowanie działań zmierzających do stałego doskonalenia form i metod ochrony jednostki,
- dokonywanie okresowych pisemnych analiz i ocen stanu bezpieczeństwa jednostki,
- informowanie kierownika jednostki o stanie zagrożenia i ochrony jednostki,
- sprawowanie nadzoru na przechowywaniem broni i amunicji oraz ich ewidencjonowaniem,
- udział w naborze pracowników.

1.2. Zakres działania zastępcy szefa ochrony

Do obowiązków zastępcy szefa ochrony należy:

- wykonywanie obowiązków szefa ochrony podczas jego nieobecności,
- wykonywanie zadań zgodnie z podziałem pracy ustalonym przez szefa ochrony,
- kierowanie pododdziałem,
- wykonywanie poleceń szefa ochrony.

1.3. Zakres działania dowódcy zmiany.

Do obowiązków dowódcy zmiany należy:

- organizowanie wykonania zadań przez pracowników podległej zmiany zgodnie z dokumentacją ochronną,
- dokonywanie obchodów jednostki oraz instruowanie i kontrolowanie wykonania zadań przez pracowników ochrony,

- przeprowadzenie interwencji w związku z zaistniałymi zagrożeniami bezpieczeństwa jednostki,
- wydawanie z magazynu broni, amunicji i środków przymusu bezpośredniego,
- wykonywanie poleceń przełożonych służbowych.

W bezzmianowej organizacji obowiązki te wykonuje szef ochrony lub jego zastępca.

1.4. zakres działania wartowników, konwojentów.

Do obowiązków wartowników, konwojentów należy:

- utrzymywanie w gotowości do natychmiastowego użycia przydzielonej broni, środków przymusu bezpośredniego oraz innego wyposażenia,
- wykonywanie zadań wynikających z tabeli służby i innej dokumentacji ochronnej,
- wykonywanie poleceń przełożonych.⁸⁶

Jak wynika z przedstawionej treści Rozporządzenia i Ustawy o ochronie osób i mienia z dnia 22.08.1997 r. nie określają one szczegółowych zasad i trybu tworzenia SUFO oraz ich struktury wewnętrznej.

3.2. Wymagania kwalifikacyjne pracowników ochrony

Ustawa o ochronie osób i mienia, przyjmując określenie - wymagania kwalifikacyjne pracowników ochrony podaje, jakimi cechami powinien charakteryzować się pracownik ochrony.

Wymagania te możemy podzielić na takie, które upoważniają do złożenia wniosku o wydanie licencji, i wymagania merytoryczne - na podstawie których komendant wojewódzki Policji podejmuje stosowną decyzję w tej sprawie.

Przedstawione wymagania są różne dla poszczególnych grup pracowników ochrony i stopni licencji.

W dalszych rozważaniach, ze względów oczywistych, zajmować się będziemy wymaganiami kwalifikacyjnymi pracowników ochrony, wykonujących zadania w ramach Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych. Wykonywanie zadań przez te formacje wymaga posiadania licencji pracownika ochrony fizycznej lub pracownika zabezpieczenia technicznego pierwszego i drugiego stopnia.

Dwa rodzaje dokumentów potwierdzają posiadanie specjalistycznych kwalifikacji

⁸⁶ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Nr 31 z dnia 17 listopada 1999 r. W sprawie wewnętrznych służb ochrony, Dz U, nr 4 z dnia 18 stycznia 1999 r.

w zakresie fizycznej ochrony osób i mienia.

Pierwszym z nich są dyplomy i świadectwa wydawane przez szkoły publiczne, w tym wchodzące w skład kształcenia ustawicznego lub szkoły niepubliczne posiadające uprawnienia szkoły publicznej, kształcące w zawodzie pracownika ochrony według programów nauczania uwzględniających podstawę programową ustaloną zgodnie z odrębnymi przepisami.

Jeśli osoba ubiegająca się o uzyskanie licencji pierwszego lub drugiego stopnia przedstawi taki dyplom lub świadectwo, jest zwolniona przez organ wydający licencję z obowiązku uczęszczania na kurs i zdawania egzaminów przed właściwą komisją.

Wyjątek stanowią osoby, które posiadają świadectwa szkół podoficerskich oraz dyplomy szkół oficerskich resortu spraw wewnętrznych i administracji, które potwierdzają uzyskanie specjalistycznych kwalifikacji w zakresie prawno - administracyjnej ochrony porządku publicznego.

Świadectwa szkół podoficerskich potwierdzają uzyskanie specjalistycznych kwalifikacji odpowiadających licencji pierwszego stopnia ochrony fizycznej, natomiast dyplomy szkół oficerskich - drugiemu stopniowi.

Drugim rodzajem dokumentów potwierdzających posiadanie specjalistycznych kwalifikacji w zakresie ochrony osób i mienia są dyplomy, świadectwa i zaświadczenia potwierdzające ukończenie pozaszkolnego kształcenia, które przeprowadzone zostało w oparciu o minimalny zakres programów kursów dla osób ubiegających się o licencję pracownika ochrony fizycznej pierwszego oraz drugiego stopnia.

Z powyższego wynika, że jedyną formą kształcenia pozaszkolnego są kursy. Warunkiem uznawania tych kursów jest potwierdzona w dokumencie zgodność treści kształcenia dla osób ubiegających się o licencję pierwszego lub drugiego stopnia pracownika ochrony fizycznej. Kursy te mogą być prowadzone na zasadach określonych w przepisach o systemie oświaty lub w przepisach o działalności gospodarczej.

Z treści ustawy wynika również, że licencja pracownika ochrony fizycznej pierwszego stopnia wymagana jest do wykonywania czynności, o których jest mowa w art. 3 pkt. 1⁸⁷ przez członków specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych i innych czynności wymagających licencji, a także pracowników ochrony wykonujących zadania na obszarach, obiektach i urządzeniach podlegających obowiązkowej ochronie, które również są chronione przez Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne.

Ubiegać się o licencję może osoba, która ukończyła 21 lat, posiada ukończoną szkołę podstawową, ma pełną zdolność do czynności prawnych, stwierdzoną własnym oświadczeniem,

⁸⁷ Ustawa o ochronie osób i mienia z dn. 22.08.1997 r.

nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne, posiada uregulowany stosunek do służby wojskowej.

Licencję pierwszego stopnia wydaje się osobie, która posiada nienaganną opinię w miejscu zamieszkania, wydaną przez Policję, posiada zdolność fizyczną i psychiczną do wykonywania zadań, stwierdzoną orzeczeniem lekarskim, legitymuje się stosownym dyplomem lub świadectwem ukończenia szkoły lub innej placówki oświatowej, o czym wspomniano wcześniej. Zdolność fizyczną osoby stwierdza się na egzaminie na podstawie wyników prowadzonych zajęć z samoobrony i technik interwencyjnych, a psychiczną na podstawie badań lekarskich.

Po uzyskaniu licencji pierwszego stopnia pracownik ochrony jest upoważniony do: ustalenia uprawnień i legitymowania osób w celu ustalenia tożsamości, wezwania do opuszczenia obszaru lub obiektu w przypadku braku posiadania uprawnień do przebywania na obiekcie lub zakłócania porządku, ujęcia osób stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia osób, a także chronionego mienia, w celu niezwłocznego oddania ich Policji, stosowania środków przymusu bezpośredniego (art. 38 ust. 2⁸⁸) w przypadku zagrożenia dóbr powierzonych ochronie, odparcia ataku na pracownika ochrony, użycia broni palnej:

- w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie, zdrowie pracownika ochrony lub innej osoby,
- przeciwko osobie, która nie zastosowała się do wezwania natychmiastowego odrzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, które może zagrozić życiu, zdrowiu pracownika ochrony lub innej osoby,
- przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną pracownikowi ochrony,
- w celu odparcia gwałtownego, bezpośredniego i bezprawnego zamachu na chronione osoby, wartości pieniężne, przedmioty wartościowe i niebezpieczne, np. podczas ich konwojowania. Te i inne okoliczności określają akty wykonawcze do ustawy, ujęte w załącznikach do rozprawy.

Licencja drugiego stopnia, jak wynika z treści ustawy jest wydawana pracownikom ochrony pełniącym w zasadzie funkcje kierownicze w formacjach ochrony oraz przedsiębiorcom prowadzącym działalność gospodarczą w zakresie ochrony osób i mienia lub pracownikom ochrony kierującym formacjami zabezpieczenia technicznego.

Licencja pracownika ochrony fizycznej drugiego stopnia upoważnia w związku z powyższym do:

⁸⁸/Tamże.

- opracowywania planu ochrony,
- organizowania i kierowania zespołami pracowników ochrony fizycznej.

Osoba ubiegająca się o wydanie licencji pracownika ochrony fizycznej drugiego stopnia musi spełniać wymagania jak dla pracownika ubiegającego się o licencję pierwszego stopnia i mieć wykształcenie co najmniej średnie. Ponadto powinna mieć nienaganną opinię, zdolności psychofizyczne wykształcenie specjalistyczne lub pełnienie nienagannie służby w stopniu oficera w Biurze Ochrony Rządu przez co najmniej 15 lat albo ukończyć kurs pracowników ochrony drugiego stopnia i zdać egzamin przed właściwą komisją.

Jak wynika z powyższego, wymagania do uzyskania licencji drugiego stopnia są odpowiednio wyższe: co najmniej średnie wykształcenie, służba w stopniu oficera w Biurze Ochrony Rządu przez co najmniej 15 lat lub służba w stopniu oficera w Policji w oddziałach prewencji i zabezpieczenia porządku publicznego.

Licencja pracownika zabezpieczenia technicznego pierwszego stopnia upoważnia do wykonywania czynności ujętych w art. 3 pkt. 2 Ustawy o ochronie osób i mienia z 22.08.1997 r. Ubiegać się o licencję pracownika zabezpieczenia technicznego pierwszego stopnia może osoba, która ukończyła 18 lat i spełnia pozostałe warunki jak na uzyskanie licencji pierwszego stopnia ochrony fizycznej - oraz posiada wykształcenie zawodowe techniczne o specjalności elektronicznej, elektrycznej, łączności, mechanicznej lub ukończyła kurs pracownika zabezpieczenia technicznego przysposabiający do tych zawodów na podstawie odrębnych przepisów.

Licencja pracownika zabezpieczenia technicznego drugiego stopnia upoważnia do opracowywania planów - projektów zabezpieczenia technicznego i organizowania i kierowania zespołami pracowników zabezpieczenia technicznego.

O licencję pracownika zabezpieczenia technicznego drugiego stopnia może ubiegać się osoba, która spełnia określone warunki a ponadto posiada wykształcenie co najmniej średnie techniczne o specjalnościach wymaganych przy uzyskaniu licencji pierwszego stopnia pracownika zabezpieczenia technicznego albo stopień specjalizacji zawodowej przyznawany na podstawie odrębnych przepisów.

Użyte wyżej wymagania potwierdzają, że licencję pracownika zabezpieczenia technicznego może uzyskać osoba posiadająca specjalistyczne zawodowe przeszkolenie techniczne.

Komendant wojewódzki Policji posiada uprawnienia do cofnięcia licencji, zawieszenia praw wynikających z licencji w przypadkach naruszenia przepisów prawa i w innych okolicznościach, np. wygaśnięcie licencji w przypadku nie podjęcia pracy w służbie ochrony przez okres dłuższy niż 2 lata.

3.3. Zakres działania, zasady prowadzenia działalności gospodarczej w ochronie osób i mienia

A. Zakres działania poszczególnych osób funkcyjnych został omówiony na wstępie przy przedstawianiu struktury organizacyjnej formacji ochronnych. W tym miejscu zajmę się zakresem prowadzenia działań ochronnych. Z treści ustawy o ochronie osób i mienia wynika, że działania ochronne nie mogą dotyczyć innych dóbr prawnie chronionych niż określa ustawa. Tymi dobrami chronionymi są: życie, zdrowie, nietykalność osób ochronionych, mienie powierzone ochronie i porządek na terenie chronionym. Pracownik ochrony nie może wykorzystywać środków ochrony do ochrony np.: mienia nie powierzonego ochronie i innych dóbr osobistych. **(Przez zakres ochrony rozumiemy natomiast prawem dopuszczony rodzaj wykonywanych czynności i środków ochrony osób i mienia).**

B. Do zakresu działania wewnętrznych służb ochrony należy zatem:

- zapewnienie bezpieczeństwa osób znajdujących się w granicach chronionych obszarów i obiektów jednostki;
- ochrona mienia jednostki przed kradzieżą, zniszczeniem lub uszkodzeniem;
- konwojowanie mienia jednostki;
- zapobieganie zakłóceniom porządku na terenie jednostki oraz powiadomienie kierownika jednostki o zdarzeniach powodujących naruszenie porządku;
- ujawnienie faktów dewastacji mienia jednostki;
- niezwłoczne powiadomienie organów ścigania o czynach przestępczych zaistniałych na terenie jednostki i zabezpieczenie miejsca ich popełnienia do czasu przybycia organów ścigania.

C. Środki ochrony osób i mienia

Pracownik ochrony przy wykonywaniu zadań w zakresie ochrony osób i mienia w granicach ochraniających obiektów i obszarów ma prawo:

- ustalania uprawnień, do przebywania na obszarach, obiektach chronionych oraz legitymowania osób w celu ustalania ich tożsamości,
- wezwania osób do opuszczenia obszaru lub obiektu w przypadku stwierdzenia braku uprawnień do przebywania na terenie chronionego obszaru lub obiektu albo stwierdzenia zakłócenia porządku,
- ujęcia osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla chronionego mienia w celu niezwłocznego oddania tych osób policji,
- stosowania środków przymusu bezpośredniego w przypadku zagrożenia dóbr powierzonych ochronie lub odparcia ataku na pracownika ochrony,

- użycia broni palnej w następujących przypadkach:
- w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie pracownika ochrony albo innej osoby,
- przeciwko osobie, która nie zastosowała się do wezwania natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu pracownika ochrony albo innej osoby,
- przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie przemocą odebrać broń palną pracownikowi ochrony,
- w celu odparcia gwałtownego bezprawnego zamachu na ochraniane osoby, wartości pieniężne oraz inne przedmioty wartościowe lub niebezpieczne.

Środki przymusu bezpośredniego zgodnie z ustawą uprawniają do stosowania:

- siły fizycznej w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obronnych,
- kajdanek,
- pałki obronnej wielofunkcyjnej,
- psa obronnego,
- paralizatora elektrycznego,
- broni gazowej i ręcznych miotaczy gazu.

Wymienione środki ochrony winny być użyte w ściśle określony sposób, uwzględniający wykonywane zadania, czas i miejsce ich wykorzystywania. Winny być użyte w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której zostały zastosowane.

D. Działalność gospodarcza w zakresie usług ochrony osób i mienia wymaga uzyskania koncesji określającej sposób i formy prowadzenia tych usług

Koncesji wymaga działalność gospodarcza w zakresie ochrony fizycznej oraz zabezpieczenia technicznego na terenie obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie.

Koncesję wydaje się na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 grudnia 1988 o działalności gospodarczej Dz U, nr 41, poz. 324 z późniejszymi zmianami. Natomiast zasady prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia określa szczegółowo Ustawa z dnia 22.08.1997 r. - art. 15-24, stanowiąc, iż koncesję wydaje się na wniosek przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną, jeżeli osoba ta posiada licencję drugiego stopnia lub przedsiębiorcy innego niż osoba fizyczna, jeżeli licencję drugiego stopnia posiada co najmniej jedna osoba będąca współnikiem spółki cywilnej jawnej lub komandytowej, członkiem zarządu, prokurentem lub pełnomocnikiem ustanowionym przez przedsiębiorcę do kierowania jego działalnością w zakresie podanym w koncesji.

Przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą w zakresie ochrony osób i mienia jest

zobowiązany powiadomić organ koncesyjny o podjęciu działalności gospodarczej, prowadzić i przechowywać dokumentację dotyczącą zatrudnionych pracowników ochrony oraz zawieranych i realizowanych umów, przedstawić dokumentację wymienioną na żądanie organu upoważnionego do kontroli, zachowywać formę pisemną umów w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej, spełniać warunek posiadania licencji drugiego stopnia, jeżeli koncesję posiada przedsiębiorca inny niż osoba fizyczna.

Koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia cofa się, ogranicza, w drodze decyzji administracyjnej, gdy przedsiębiorca nie spełnia ustawowych warunków.

3.4. Uzbrojenie i wyposażenie pracowników ochrony

Ustawa o ochronie osób i mienia z dnia 22 sierpnia 1997 r. w rozdziale 6 określa środki ochrony fizycznej osób i mienia. Na jej podstawie minister spraw wewnętrznych i administracji, Rozporządzeniem z dnia 6 sierpnia 1998 r. w sprawie zasad uzbrojenia specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych i warunków przechowywania oraz ewidencjonowania broni i amunicji dopuścił uzbrojenie ich w następującą broń:

1. broń palną krótką (pistolety i rewolwery),
2. broń palną długą (pistolety maszynowe i strzelby gładkolufowe),
3. broń sygnałową,
4. środki przymusu bezpośredniego, na które jest wymagane (zgodnie z odrębnymi przepisami) pozwolenie na broń. Do nich zaliczamy:
 - a. broń gazową (pistolety i rewolwery),
 - b. ręczne miotacze gazu,
 - c. paralizatory elektryczne (zwane dalej bronią).

W celu uzbrojenia pracowników ochrony w wymienioną broń przedsiębiorca winien zwrócić się do odpowiedniego komendanta wojewódzkiego Policji o wydanie pozwolenia na broń (na okaziciela), tzw. „świadectwa broni”. Z chwilą otrzymania pozwolenia przedsiębiorca otrzymuje zaświadczenie uprawniające do nabycia określonych rodzajów broni oraz liczby ich egzemplarzy.

Komendant wojewódzki Policji może odmówić przedsiębiorcy wydania pozwolenia na broń na okaziciela, określić w zaświadczeniu na jej zakup inny rodzaj broni i inną liczbę egzemplarzy, cofnąć pozwolenie na broń na okaziciela - w uzasadnionych prawem przypadkach, ujętych w tym rozporządzeniu.

Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne mogą być uzbrojone w broń palną długą

wyłącznie do ochrony konwojowanych wartości pieniężnych, przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych.

Dla każdej jednostki broni palnej i gazowej ustala się do wykonywania zadań normatyw amunicji. I tak, za normatyw amunicji na pistolet lub pistolet maszynowy przyjmuje się ilość amunicji do pełnego załadowania czterech magazynków, a na rewolwer lub strzelbę gładkolufową - 24 sztuki amunicji.

Broń i amunicję alarmową w ilości stanowiącej połowę całego stanu amunicji Specjalistycznej Uzbrojonej Formacji Ochronnej przechowuje się w magazynie broni.

Broń i amunicję będącą w posiadaniu Specjalistycznej Uzbrojonej Formacji Ochronnej rejestruje się w książce stanu uzbrojenia, którą wraz z potwierdzonymi przez organ Policji kopiami zakupu broni i amunicji przechowuje się w siedzibie przedsiębiorcy, a jeśli jest w przedsiębiorstwie kilka magazynów broni i amunicji, to książkę taką prowadzi się na każdy magazyn oddzielnie.

Zgodnie z art. 13 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r o ochronie osób i mienia Dz U, nr 114, poz. 740 minister spraw wewnętrznych i administracji Rozporządzeniem z dnia 17 listopada 1998 r., w sprawie wewnętrznych służb ochrony, zarządził wyposażenie pracowników ochrony w następujące środki:

- łączność bezprzewodową,
- kamizelki i hełmy kuloodporne,
- maski przeciwgazowe,
- latarki elektryczne,
- środki opatrunkowe,
- środki transportu.

Kierownik jednostki organizacyjnej, przedsiębiorca, zapewnia pracownikom pomieszczenia, w tym wartownię i pokoje socjalne zapewniające im prawidłowe funkcjonowanie. Pomieszczenia wartowni powinny być wydzielone w sposób uniemożliwiający dostęp osobom postronnym, usytuowane przy głównych wyjściach i wjazdach na teren obiektu i wyposażone w oświetlenie sztuczne i awaryjne, ogrzewanie, instalację i środki łączności, instalację sygnalizacyjno - alarmową i przeciwpożarową.

Rozporządzenie ustala jednolite umundurowanie dla pracowników wewnętrznych służb ochrony, z zastrzeżeniem odrębności dla umundurowania dla pracowników ochrony w bankach, portach lotniczych, pocztach i na Zamku Królewskim.

3.5. Zasady, formy i metody szkolenia

Pracownik ochrony, obok formalnych kwalifikacji do wykonywania tego zawodu, wynikających z posiadanej licencji, przed przystąpieniem do pracy powinien przejść przeszkolenie wstępne w zakresie zapoznania ze specyfiką chronionego obiektu, jego charakterem, warunkami wykonywanych zadań oraz obowiązującymi przepisami, a także dokumentami ochranianego obiektu.

Przepisy prawne określające warunki dopuszczenia pracownika do pracy ujmuje art. 237 § 1⁸⁹ Kodeksu pracy, z którego treści wynika, iż nie wolno dopuścić pracownika do pracy, do wykonywania której nie ma wymaganych kwalifikacji lub potrzebnych umiejętności, a także potrzebnych umiejętności i dostatecznej znajomości przepisów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Przez kwalifikacje⁹⁰, rozumiemy wykształcenie, przygotowanie potrzebne do wykonania zawodu, jakichś czynności, uzdolnienia, nadawanie się do czegoś.

Umiejętność⁹¹ zaś - to praktyczna znajomość czegoś, biegłość w czymś, zdolność wykonywania czegoś.

Szkolenie, sposób jego zorganizowania, należy do obowiązków pracodawcy i musi zmierzać do zapewnienia pracownikowi zdobycia niezbędnych umiejętności. Ustawa o ochronie osób i mienia, stanowiąc - „ustawowe wymagania kwalifikacyjne” - odnosi się jedynie do pracowników ochrony przygotowujących się do zdania egzaminów na określony stopień licencji i licencjonowanych.

W myśl obowiązujących przepisów prawnych nabycie specjalistycznych kwalifikacji w zakresie ochrony osób i mienia może nastąpić w trybie:

- a. szkolnym - po ukończeniu policealnej szkoły kształcącej w zawodzie pracownika ochrony lub ukończenia szkoły w resorcie MSWiA w zakresie prawno - administracyjnej ochrony porządku publicznego,
- b. kursów określonych przez ministra SWiA⁹² w sprawie rodzajów dyplomów i świadectw wydawanych przez szkoły i inne placówki oświatowe, które potwierdzają uzyskanie specjalistycznych kwalifikacji w zakresie ochrony osób i mienia, minimalnego zakresu programów kursów pracownika ochrony fizycznej pierwszego i drugiego stopnia oraz zakresu obowiązujących egzaminów i trybu ich składania, składu komisji egzaminacyjnej i sposobu przeprowadzenia egzaminów.

⁸⁹ Kodeks Pracy, Wyd. TARBONUS, Tarnobrzeg, Wrzesień 2001 r., s. 48.

⁹⁰ Słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 1978, s. 1096.

⁹¹ op. cit., T. III, s. 598.

⁹² Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 sierpnia 1998, Dz U, nr 113.

c. doksztalujących szkoleń okresowych, których przepisy o ochronie osób i mienia nie poruszają. Wcześniej obowiązujące przepisy dotyczące straży przemysłowej nakładały taki obowiązek prowadzenia szkolenia doskonalącego w wymiarze dwóch godzin miesięcznie.

Zgodnie z treścią obowiązujących przepisów szkolenia prowadzone są jedynie w związku z przygotowaniem do uzyskania licencji.

Pracodawca nie został jednak zwolniony z obowiązku prowadzenia okresowych szkoleń, o czym stanowi treść art. 237 § 2 i 3 Kodeksu Pracy⁹³ - pracodawca obowiązany jest zapewnić pracownikowi na własny koszt szkolenie w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przed dopuszczeniem go do pracy oraz prowadzenia okresowych szkoleń w tym zakresie. Szkolenia te ze względu na specyfikę pracy pracownika ochrony, różnią się w zasadniczy sposób od szkolenia innych grup zawodowych, szczególnie w zakresie problematyki zagrożeń życia i zdrowia pracownika ochrony i osób powierzonych ochronie podczas pracy. Dotyczą one także zagrożeń związanych z działaniami przestępczymi, które niejednokrotnie doprowadzają do wypadków śmiertelnych w czasie pełnienia służby na chronionych obiektach i podczas konwojowania wartości pieniężnych, przedmiotów wartościowych i niebezpiecznych. Zaznaczyć też należy, że wypadki śmiertelne w innych przypadkach mają zazwyczaj charakter losowy, natomiast w przypadku pracowników ochrony są efektem celowych działań.

Udział pracownika ochrony w szkoleniach należy więc do jego podstawowych obowiązków ujętych w Kodeksie Pracy. Szkolenie winno odbywać się w godzinach pracy, a jeśli odbywa się po godzinach pracy, pracodawca ponosi koszty związane z godzinami nadliczbowymi. W związku z tym zajmiemy się głównie szkoleniem doskonalącym pracowników ochrony.

Celem szkoleń doskonalących jest:

- a. przypomnienie pracownikom ochrony obowiązujących przepisów prawa w tym zakresie i zasad prowadzenia działalności w zakresie ochrony osób i mienia,
- b. pogłębianie zdobytych wiadomości stosownie do wydawanych nowych ustaw, rozporządzeń i wewnętrznych zarządzeń na obiekcie w zakresie ochrony osób i mienia, i sprawdzanie zdobytych wiadomości.

Szkolenie w tym zakresie powinno uwzględniać:

1. zapoznanie z zagrożeniami związanymi z ochranianym obszarem, obiektem, urządzeniem,
2. poznanie przepisów związanych z przestrzeganiem zasad bezpieczeństwa na zajmowanym stanowisku, obowiązków i istniejących zagrożeń,

⁹³ Kodeks Pracy Wyd. TARBONUS, Tarnobrzeg, Wrzesień 2001, s. 48.

3. zdobycie praktycznych umiejętności niezbędnych do właściwego wykonania obowiązków w różnych sytuacjach, w tym zagrożeń, udzielania pomocy osobom poszkodowanym itp.

Jak pokazuje nauka, samo doświadczenie zdobyte podczas pracy, nie poparte solidną wiedzą, doprowadza do rutyny, która szczególnie, gdy mamy na co dzień do czynienia ze środkami przymusu bezpośredniego i bronią palną, przyczynia się do utrwalania niepożądanych a wręcz niebezpiecznych nawyków. Natomiast prowadzenie okresowych szkoleń może doprowadzić do skorygowania i w ostateczności do wyeliminowania popełnionych błędów w pracy. Powtarzanie czynności dotyczących działania pracownika ochrony w różnych niebezpiecznych, ekstremalnych sytuacjach pozwala nabyć umiejętności postępowania w okolicznościach nie znoszących improwizacji.

Dokształcające szkolenia strzeleckie, mimo braku wymogów prawnych, są prowadzone nieregularnie na ochranianych obiektach.

Do najczęściej stosowanych form realizacji zadań dydaktycznych prowadzonych różnymi metodami należą: wykład, seminarium, pokaz i ćwiczenie.

Dokumentowanie szkoleń dla pracowników ochrony należy do obowiązków przedsiębiorcy, kierownika jednostki organizacyjnej lub wyznaczonej przez nich osoby do kierowania WSO, bezpośrednio im podporządkowanej.

3.6. Nadzór i kontrola funkcjonowania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych

Ustawa o ochronie osób i mienia kompetencje nadzorczo - kontrolne organów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji określa bardzo szeroko.

Najogólniej czynności i uprawnienia nadzorczo - kontrolne można podzielić na należące do kompetencji:

1. Ministra spraw wewnętrznych i administracji:

- a. udzielanie koncesji, określenie zakresu i formy usług, odmawianie jej udzielenia, cofanie, ograniczanie zakresu i formy usług.
- b. określanie rodzajów dokumentów wymaganych przy składaniu wniosków o wydanie koncesji,
- c. określenie szczegółowych warunków prowadzenia działalności gospodarczej,
- d. nadzorowanie realizacji obowiązków nałożonych przez ustawę na przedsiębiorców,
- e. określenie dokumentacji, która winna być prowadzona przez przedsiębiorców oraz czasu jej przechowywania.

2. Komendanta głównego Policji:

- a. sprawowanie nadzoru nad działalnością specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych,
- b. kontrolowanie przedsiębiorców z upoważnienia ministra spraw wewnętrznych i administracji.

3. Komendanta wojewódzkiego Policji:

- a. opiniowanie decyzji organu koncesyjnego w sprawach udzielania, odmowy udzielania, ograniczenia zakresu działalności gospodarczej lub formy usług oraz cofania koncesji,
- b. wydawanie decyzji o uzgodnieniu lub odmowie uzgodnienia planu ochrony - utworzenia wewnętrznej służby ochrony w jednostce objętej obowiązkową ochroną,
- c. wydawanie zezwoleń na utworzenie wewnętrznej służby ochrony w jednostce nie objętej obowiązkową ochroną,
- d. wydawanie decyzji o cofnięciu zezwolenia na działalność wewnętrznej służby ochrony,
- e. wydawanie licencji pracownika ochrony, odmawianie jej wydania, zawieszanie i cofanie w formie decyzji administracyjnej.
- f. nadzorowanie realizacji obowiązków nałożonych przez ustawę na pracowników ochrony, którym wydano licencję.
- g. powoływanie komisji państwowej i organizowanie egzaminów dla kandydatów na licencję pracownika ochrony,
- h. wydawanie pozwolenia na broń na okaziciela wewnętrznym służbom ochrony i przedsiębiorcom.

4. Komendanta komisariatu Policji:

- a. wydawanie opinii kandydatom na posiadanie licencji pracownika ochrony oraz okresowo - licencjonowanym pracownikom ochrony.

Kontroli prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia oraz funkcjonowania wewnętrznych służb ochrony może dokonywać organ koncesyjny w zakresie rodzaju wykonywanych zadań, zgodności ich z zezwoleniem na prowadzenie działalności gospodarczej, przestrzegania warunków wykonywania działalności i stosowanych sposobów oraz środków z punktu widzenia możliwości stworzenia zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa i zagrożeń dóbr osobistych obywateli.

Z powyższego wnioskujemy, że kontrolować może każda osoba reprezentująca organ koncesyjny, np. pracownik Departamentu Nieruchomości, Zezwoleń i Koncesji MSWiA oraz działający z jego upoważnienia przedstawiciel innego organu państwowego w swoim zakresie jak: funkcjonariusz Państwowej Straży Pożarnej, pracownik służby zdrowia itp.

Minister spraw wewnętrznych i administracji może upoważnić komendanta głównego Policji do kontroli działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia wymagającej

koncesji. Komendant główny Policji w takim przypadku może powierzyć przeprowadzenie kontroli komendantom wojewódzkim Policji. Osoba zamierzająca podjąć czynności kontrolne winna przedstawić upoważnienie wydane przez właściwy organ oraz dokument umożliwiający stwierdzenie tożsamości.

Osoba kontrolująca upoważniona jest do:

- wstępu na teren nieruchomości, obiektu, obszaru, urządzeń lub ich części, gdzie prowadzona jest działalność,
- żądania pisemnych lub ustnych wyjaśnień,
- żądania okazania dokumentów lub innych nośników informacji oraz udostępniania danych mających związek z przedmiotem kontroli.

Kontrolujący ma obowiązek dopilnowania aby czynności kontrolne odbywały się w obecności kontrolowanego a w razie nieobecności tych osób - w obecności powołanego świadka. Pracownik ochrony powinien o kontroli powiadomić natychmiast swojego bezpośredniego przełożonego i poprosić o przybycie na miejsce jej prowadzenia.

Komendant główny Policji sprawuje nadzór nad działalnością specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych⁹⁴, w zakresie:

1. zasad i sposobów realizacji zadań ochrony osób i mienia,
2. sposobów użycia przez pracowników ochrony tych formacji środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej,
3. posiadania przez pracowników ochrony niezbędnych kwalifikacji.

Nadzór ze strony komendanta głównego Policji polega na:

- a. kontroli organizacji i zasad działania, uzbrojenia, wyposażenia oraz współpracy z innymi formacjami i służbami,
- b. kontroli zgodności aktualnego stanu ochrony jednostki z planem ochrony,
- c. wstępie na teren obszarów, obiektów a także innych miejsc, w których jest prowadzona ochrona oraz żądania wyjaśnień i udostępniania bądź wglądu w dokumentację ochronną,
- d. wstępie na teren siedziby przedsiębiorcy prowadzącego działalność w zakresie ochrony osób i mienia, w takich dniach i godzinach, w jakich jest prowadzona lub powinna być prowadzona działalność,
- e. wydawaniu pisemnych zaleceń mających na celu usunięcie stwierdzonych

⁹⁴ Ustawa o ochronie osób i mienia z dn. 22.08.1997 r.

nieprawidłowości i dostosowanie działalności specjalistycznej uzbrojonej formacji ochronnej do przepisów prawa.

Kierownik jednostki (lub osoba przez niego upoważniona) w skład której wchodzi obszary, obiekty i urządzenia chronione przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne jest zobowiązany do usunięcia w terminie określonym w zaleceniu uchybień i nieprawidłowości stwierdzonych podczas kontroli.

Czynności nadzoru nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi są prowadzone w postaci kontroli, które ze względu na zakres ich prowadzenia określamy jako:

- a. **problemowe** - obejmujące wybrany zakres zagadnień związanych z ochroną lub prowadzoną działalnością ochronną,
- b. **kompleksowe** - obejmujące całokształt zagadnień związanych z ochroną lub działalnością ochronną.

Ze względu na tryb wszczynania dzielimy je na:

- a. **planowe**, wynikające z rocznego planu kontroli specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych, zatwierdzonego przez właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego Policji,
- b. **wyrywkowe**, przeprowadzone w związku z zaistniałą sytuacją na ochranianym obiekcie.

Czynności kontrolne wykonywane są przez sprawdzenie:

- a. zgodności organizacji ochrony z obowiązującymi przepisami prawa,
- b. zgodności faktycznie wykonywanych czynności ochronnych z dokumentacją ochronną,
- c. uprawnień pracowników ochrony do wykonywania czynności w ramach SUFO,
- d. zakresu i prawidłowości wykonywanych zadań ochronnych przez poszczególnych pracowników ochrony,
- e. zgodności wyposażenia pracowników ochrony z warunkami wynikającymi z planu ochrony lub innej dokumentacji określającej zasady wykonywania zadań ochronnych na poszczególnych stanowiskach,
- f. warunków przechowywania broni i amunicji oraz zgodności ewidencji broni i amunicji ze stanem, faktycznym,
- g. prawidłowości prowadzenia dokumentacji ochronnej.

3.7. Wymagania w zakresie organizacji SUFO z punktu widzenia potrzeb obronności państwa

Ogniwa pozamilitarne, patrząc z punktu widzenia potrzeb obronności państwa, szczególnie w okresie kryzysu polityczno - militarnego lub wojny będą realizowały zadania o charakterze militarnym. Zatem wysiłek główny tych ogniw będzie skierowany na realizację zadań związanych z zabezpieczeniem działań sił zbrojnych. Siły i środki niemilitarne (pozamilitarne) powinny być skierowane na realizację zadań związanych ze wspomaganiem sił zbrojnych. Będą one polegały na umożliwianiu prowadzenia działalności gospodarczej i produkcji, szczególnie przez ogniwa gospodarczo - obronne. Ponadto winny wspomagać funkcjonowanie administracji oraz realizację przedsięwzięć związanych z ochroną struktur państwa i ochroną ludności.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa jedną z najistotniejszych ról w systemie obrony RP będzie odgrywało województwo. Ustawa z dnia 22 marca 1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz U, nr 21, poz. 123.) określa, że celem obrony województwa jest zabezpieczenie tej części kraju przed działalnością przeciwnika, utrzymanie ciągłości pracy gospodarki i administracji, jak również zapewnienie ochrony ludności przed skutkami nadzwyczajnych zagrożeń i likwidacja ich skutków.

Wojewoda natomiast jako przedstawiciel rządu zapewnia i koordynuje współdziałanie wszystkich jednostek administracji rządowej i samorządowej działających na obszarze **województwa w zakresie zapobiegania zagrożenia życia i zdrowia ludzi, zagrożenia środowiska, utrzymania porządku i bezpieczeństwa, ochrony praw obywatelskich i zapobiegania klęskom żywiołowym oraz innym nadzwyczajnym zagrożeniom i usuwania ich skutków.**

Z powyższego wynika, iż część zadań w zakresie obronności na szczeblu województwa (w okresie pokojowym podczas zagrożenia i w czasie wojny) będą wykonywały ogniwa pozamilitarne (niemilitarne).

Do zadań tych będą należały:

w czasie pokoju:

- określanie problemów, jakimi będą się zajmowały ogniwa pozamilitarne, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (w zakresie dotyczącym powszechnego obowiązku obrony itp.);
- przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w ramach przygotowania obszaru kraju do obrony;
- wspomaganie w realizacji zadań dotyczących świadczeń na rzecz obrony;
- organizacja systemu ostrzegania i alarmowania o zagrożeniach.

W okresie zagrożenia

- wspomaganie rejonu koncentracji wojsk;
- wzmacnianie sił zajmujących się ochroną i utrzymaniem porządku na drogach przegrupowania wojsk i transportu sprzętu wojskowego,
- udzielanie pomocy w rozpoznawaniu i zwalczaniu grup dywersyjnych i rozpoznawczych wroga.

Podczas wojny:

- wspomaganie logistyczne wojsk operacyjnych i OT;
- instruowanie o zagrożeniach i zachowanie się ludności cywilnej podczas działań wojennych;
- udzielanie pomocy w zabezpieczaniu dróg w rejonach przegrupowania, manewru i zaopatrzenia wojsk;
- współdziałanie w wyszukiwaniu i zwalczaniu grup rozpoznawczych i dywersyjnych przeciwnika;
- prowadzenie akcji ratunkowych w rejonach działań bojowych.

Przedstawione wyżej ogólnie obowiązki województwa i wojewodów w zakresie obronności implikują cele i zadania obrony niemilitarnej w okresie zagrożenia i konfliktu zbrojnego.

Zadania sił niemilitarnych systemu obronności państwa, będą między innymi polegały na ochronie obiektów infrastruktury gospodarczo - obronnej, w szczególności zaś ochronie obiektów pośrednio służących ochronie ludności. Dotyczy to również ogniw ochrony struktur państwa, ludności i sprawności funkcjonowania organów władzy.

Celem obrony niemilitarnej, jej ogniw ochronnych, jest wykonywanie zadań w zakresie:

- organizacji ochrony składów i magazynów oraz zakładów produkujących na potrzeby sił zbrojnych i ludności,
- ochrony obiektów o istotnym znaczeniu regionalnym lub krajowym, których uszkodzenie lub zniszczenie może spowodować poważny uszczerbek dla gospodarki, zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi i środowiska,
- przygotowania i uruchomienia zapasowych źródeł energii, rozśrodkowania zgromadzonych rezerw surowców, głównie o strategicznym znaczeniu dla gospodarki.

Przedstawione zadania w sposób ogólny określają czynności niemilitarnych ogniw obronnych w okresie zagrożenia konfliktem lub wojny.

Ochrona i obrona tych środowisk, dziedzin gospodarki i obiektów ważnych dla funkcjonowania państwa wymaga przygotowania odpowiednich sił i środków, takich jak:

- organy bezpieczeństwa i porządku publicznego (policja, straże miejskie, wewnętrzne służby ochrony w zakładach pracy, agencje ochrony specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne

SUFO) itp.

- siły ratownictwa medycznego i technicznego (Państwowa Straż Pożarna, Ochotnicza Straż Pożarna, Pogotowie Ratunkowe, formacje OC, drogowe i zakładowe formacje pomocy technicznej).

Obecnie nie ma szczegółowych uregulowań prawnych co do użycia takich niemilitarnych ogniwo obronnych, jak: ogniwo ochrony ludności, ochrony struktur państwa, ogniwo gospodarczo - obronne i roli w nich specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych.

IV PRZYGOTOWANIE SPECJALISTYCZNYCH UZBROJONYCH FORMACJI OCHRONNYCH DO DZIAŁANIA NA RZECZ ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO

4.1. Aktualny stan przygotowania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych pod względem organizacyjnym, wyszkolenia, uzbrojenia, wyposażenia i uzupełnienia podczas zagrożeń

Każdy obiekt, obszar, urządzenie ważne dla obronności, interesu gospodarczego, bezpieczeństwa publicznego i innych istotnych interesów państwa, podlegający obowiązkowej ochronie, bez względu na miejsce jego dyslokacji odgrywa określoną rolę w podsystemie pozamilitarnym.

Zatem zapewnienie warunków właściwego ich funkcjonowania w ramach ich ochrony przez Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne powinno być potraktowane szczególnie przede wszystkim w okresie kryzysów polityczno - militarnych i wojny.

Zasadniczym celem badań jest odpowiedź na pytanie, czy aktualny stan przygotowania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych do działań w sytuacjach szczególnych - zagrożeń militarnych i pozamilitarnych jest wystarczający. Jeśli jest niewystarczający, co należy zmienić.

Rozpatrując działania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych w sytuacjach szczególnych, należy pamiętać o tym, że oprócz podstawowych zadań polegających na bezpośredniej ochronie fizycznej, zabezpieczeń technicznych obiektów (bezpieczeństwa, życia, zdrowia osób chronionych i mienia) muszą być stworzone warunki do bezpiecznego funkcjonowania gospodarki bez względu na zaistniałe zagrożenia.

Aby sprostać tym wymaganiom, ochrona obiektów przez Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne winna uwzględniać wszystkie możliwe aspekty fizycznego i technicznego zabezpieczenia przed takimi zagrożeniami, jak: klęski żywiołowe, działanie grup dywersyjno - rozpoznawczych, desantów przeciwnika, sabotaż, działania rajdowe przeciwnika.⁹⁵

Zadania te Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne na szczeblach lokalnych w rejonach dyslokacji obiektów, obszarów i urządzeń podlegających obowiązkowej szczególnej ochronie będą wykonywały we współdziałaniu z Policją, Strażą Graniczną, wojskami

⁹⁵ Działania rajdowe polegają na zdecydowanym wtargnięciu i uderzeniu przeciwnika z zaskoczenia na określone obiekty w celu ich obezwładnienia lub zniszczenia i szybkim wycofaniu, dla uniknięcia związania walką, w celu naruszenia potencjału bojowego i moralnego strony przeciwnej (zniszczenia broni jądrowej, lotnisk, składów amunicji i uzbrojenia), Przegląd Obrony Terytorialnej Kraju Inspektoratu OT i Wojsk Obrony Wewnętrznej, lipiec - wrzesień 1979 r., nr 3, s. 6.

operacyjnymi, siłami OT, Państwową Strażą Pożarną, Obroną Cywilną, Strażą Miejską i Gminną i ludnością cywilną w rejonie rozmieszczenia obiektów, obszarów, urzędów. Zasady współdziałania SUFO z siłami zbrojnymi i ogniwami pozamilitarnymi będą przedmiotem dalszych rozważań.

Należy tu zaznaczyć, że tego rodzaju ochronę z użyciem ww. sił i w takim zakresie powinno się stosować w stosunku do obiektów szczególnie narażonych na ataki ze strony przeciwnika, których zniszczenie spowoduje poważny uszczerbek w gospodarce narodowej, sparaliżuje zaopatrzenie wojsk, obniży potencjał obronny państwa.

Z uwagi na możliwość zaistnienia przedstawionych wyżej zagrożeń, w ochronie obiektów podlegających obowiązkowej ochronie powinniśmy uwzględnić ich zabezpieczenie przed wszystkimi możliwymi oddziaływaniami przeciwnika - militarnymi i pozamilitarnymi.

Szczególne role w ochronie tych obiektów będą spełniać siły Policji (nadzorujące SUFO) oraz posiadające stały kontakt z ludnością, formacje OC zakładów oraz siły Obrony Terytorialnej tych rejonów, na których funkcjonują SUFO.

W celu wykonania zadań związanych z bezpośrednią ochroną obiektów w okresie zagrożeń (konfliktów polityczno - militarnych i wojny) siły SUFO powinny być przygotowane do ochrony bezpośredniej obiektu oraz kontrolować sytuację na przedpolu obiektu. W szczególnych sytuacjach powinny być gotowe do udzielania pomocy siłom Policji i Obrony Terytorialnej zaangażowanym w walce na przedpolu, a niekiedy do ich ustąpienia.

W przypadku rozmieszczenia istotnych obiektów gospodarczych lub innych ważnych obiektów, jak: zapory wodne, śluzy, węzły energetyczne, zbiorniki retencyjne w rejonach niezamieszkałych, w celu stworzenia dogodnych warunków do ochrony należy dokonać wstępnej oceny inżynierskiej rozbudowy terenu, urządzeń sygnalizacyjno - alarmowych, zapór, przewidywanych stanowisk ogniowych, okopów i rowów łączących.

Natomiast w obiektach znajdujących się w miastach oraz aglomeracjach miejskich Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne powinny uczestniczyć w przygotowaniu schronów dla załogi, umocnień na kierunkach możliwych podejść przeciwnika, zaopatrzenia w wodę i dróg ewakuacji. Umocnienia powinny być ujęte w planach ochrony w czasie pokoju, a wykonywane lub dokończane podczas zaistniałych zagrożeń.

Zastanawiając się, czy w świetle powyższych zagrożeń, obecny stan przygotowania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych jest wystarczający do realizacji zadań (w okresie zagrożeń militarnych i niemilitarnych), dokonano ich oceny pod względem:

A. Organizacyjnym

Zgodnie z ustawą o ochronie osób i mienia z 22.08.1997 r. strukturę organizacyjną wewnętrznych służb ochrony, w zależności od rodzaju i wielkości jednostki, mogą tworzyć oddziały, pododdziały i samodzielne posterunki. W zależności od składu struktury organizacyjnej można tworzyć następujące stanowiska służbowe:

- szef ochrony,
- zastępca szefa ochrony,
- dowódca zmiany,
- starszy wartownik - konwojent,
- wartownik - konwojent,
- młodszy wartownik - konwojent.

Z przedstawionej struktury organizacyjnej wynika, że funkcjonuje ona w celu realizacji zadań w zakresie ochrony osób i mienia w czasie pokoju. Nie uwzględnia stanowisk i z nimi związanych specyficznych zadań czasu kryzysu, i wojny. W zakresie działania poszczególnych osób funkcyjnych nie ujęto zadań związanych z udziałem w likwidacji klęsk żywiołowych i ich skutków, pomocy ludności w sytuacjach zagrożeń. Nie uwzględnia się też tworzenia innych stanowisk wynikających z zaistniałej sytuacji podczas zagrożeń militarnych i niemilitarnych oraz tworzenia w związku z tym dokumentacji ochronnej.

B. Wyszkolenia

Pod względem wyszkolenia ustawa nakłada na pracownika ochrony obowiązek posiadania podstawowej wiedzy z dziedziny prawa, znajomości przepisów ustawy o ochronie osób i mienia z 22.08.1997 r. oraz rozporządzeń wykonawczych do niej, sprawności fizycznej, umiejętności posługiwania się i obchodzenia z bronią, środkami przymusu bezpośredniego będących w wyposażeniu Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych. Obowiązujące przepisy prawa nie uwzględniają jednak szkoleń mających na celu utrwalanie zdobytej wiedzy i doskonalenie w posługiwaniu się bronią poza przygotowaniem wstępnym do zawodu i do egzaminów na licencję I i II stopnia. Nie przewiduje się szkoleń w zakresie znajomości broni będącej w wyposażeniu sił zbrojnych, chyba że dotyczy to broni z demobilu będącej w posiadaniu niektórych wewnętrznych służb ochrony (kbk, PM wz. 43/52). Nie szkoli się również w zakresie realizacji zadań służb ochrony podczas zagrożeń militarnych i niemilitarnych, poza nielicznym wykorzystaniem pracowników ochrony do realizacji zadań w strukturach Obrony Cywilnej. Wówczas określa się ich obowiązki w nadzwyczajnych sytuacjach i szkoli na tę okoliczność.

C. Uzbrojenia i wyposażenia

W uzbrojeniu Wewnętrznych Służb Ochrony, zgodnie z ustawą o ochronie osób i mienia, może znajdować się broń palna długa (pistolety maszynowe i strzelby gładkolufowe), broń palna krótka (pistolety i rewolwery), broń sygnałowa i broń gazowa. Ten rodzaj uzbrojenia służy do realizacji zadań w zakresie konwojowania wartości pieniężnych i ochrony obiektów z możliwością ewentualnego użycia jej na krótkich odległościach podczas zagrożeń życia i zdrowia pracowników ochrony, osób chronionych i mienia. Pracownicy ochrony nie posiadają broni będącej w wyposażeniu sił zbrojnych, Policji a szczególnie broni maszynowej niezbędnej do zwalczania np. grup dywersyjno - rozpoznawczych przeciwnika, desantów powietrznych, pododdziałów rajdowych i innych sił przeciwnika. Nie są w tym zakresie szkoleni. Nie szkoli się też ich w posługiwaniu się granatami obronnymi i innymi rodzajami uzbrojenia.

W wyposażeniu Wewnętrznych Służb Ochrony znajdują się też środki przymusu bezpośredniego (które były omawiane wcześniej). Ponadto wewnętrzne służby ochrony wyposaża się w zależności od potrzeb, w następujące środki:

- łączność bezprzewodową;
- kamizelki i hełmy kuloodporne;
- maski przeciwgazowe;
- latarki elektryczne;
- środki opatrunkowe;
- środki transportu.

Już z treści ustawy wynika, że wewnętrzne służby ochrony wyposaża się w środki w zależności od potrzeb, a niekoniecznie w każdej wymagającej tego sytuacji, co daje powody do dowolnego interpretowania tego przepisu. Przytoczony wykaz środków wyposażenia pracowników ochrony dotyczy tylko określonych sytuacji. Brak jest takich środków niezbędnych w sytuacjach zagrożeń i wojny, jak: radiostacje i środki łączności, sprzęt ratunkowy, ubrania ochronne podgumowane i inny sprzęt niezbędny w przypadku pełnienia służby nieprzerwanie poza miejscem zamieszkania, a także sprzęt niezbędny do inżynierskiej rozbudowy terenu oraz schronów i ukryć.

D. Uzupelnienia podczas kryzysu i zagrożeń polityczno - militarnych

W podstawowych dokumentach dotyczących obronności państwa (ustawa o powszechnym obowiązku obrony RP z 21 listopada 1967 r.) nie określa się obowiązku nadawania przydziałów mobilizacyjnych pracownikom służb ochrony do jednostek, w których pełnią służbę. Pracownicy ochrony, jeśli nie zostali w jednostkach zmilitaryzowanych zakładów

pracy, przedsiębiorstw, w okresie zagrożeń i wojny, udają się do swych jednostek zgodnie kartami przydziałów mobilizacyjnych, które otrzymali ze swoich WKU. Ponadto w przedsiębiorstwach pozostaną pracownicy ochrony reklamowani z uwagi na przynależność do formacji Obrony Cywilnej i wykonywanie na jej rzecz określonych zadań. Na tych pracowników ochrony jednak nie możemy liczyć, będą wykonywali oni zadania w ramach Obrony Cywilnej.

W związku z tą sytuacją mogą zaistnieć przypadki, że w wielu przedsiębiorstwach, jednostkach organizacyjnych, Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne w okresie zagrożenia państwa zostaną całkowicie zdekompletowane. Musimy mieć na uwadze również to, że część pracowników ochrony z różnych względów nie posiadających przydziałów mobilizacyjnych, wykorzystując sytuację opuści służbę w SUFO.

Przedstawione wyżej zagrożenia, które mogą zaistnieć w chronionych przez SUFO obiektach, obszarach, urządzeniach wymagać będą zaangażowania dużej ilości sił i środków ze strony tych formacji. Pozyskiwanie i przygotowanie odpowiednich sił w postaci rezerw osobowych w związku z tym winno odbywać się już w okresie pokojowym. Po nadaniu im przydziałów mobilizacyjnych powinno się prowadzić szkolenie i organizacyjne przygotowywanie ich do realizacji określonych zadań w Specjalistycznych Uzbrojonych Formacjach Ochronnych. Siły niezbędne do uzupełniania SUFO powinny wywodzić się ze środowiska osób posiadających broń na podstawie zezwolenia, będą to: myśliwi, członkowie Związku Łowieckiego; osoby będące członkami strzeleckich klubów sportowych; kolekcjonerzy broni palnej i pamiątkowej oraz inne osoby, które legalnie weszły w posiadanie broni palnej.

Rozważając aktualny stan przygotowania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych, stwierdzić należy, że są one gotowe do działań w zakresie ochrony osób i mienia w okresie pokoju. Natomiast ich funkcjonowanie w okresie kryzysów polityczno - militarnych, a szczególnie w czasie wojny, wymaga istotnych zmian w zakresie organizacyjnym, wyszkolenia, uzbrojenia, wyposażenia, a także organizacyjno - mobilizacyjnego uzupełnienia.

Zmianę tych struktur warunkują zagrożenia takie jak: działania grup dywersyjno - rozpoznawczych w rejonach chronionych obiektów lub skierowane do zniszczenia naszych obiektów desantów przeciwnika, działania rajdowe sił zbrojnych przeciwnika, sabotaż, klęski żywiołowe.

Do przeciwstawienia się tym zagrożeniom SUFO powinny posiadać stosowne środki i siły odpowiednio do tego przeszkolone i przygotowane.

Pod względem organizacyjnym należałoby przewidzieć w strukturach podział na siły, które będą wykonywały zadania stricto ochronne, a także takie, które będą wykonywać zadania

obronne, i siły odwodowe. Przewidywać należy również posiadanie takich specjalistycznych elementów, jak: inżynieryjne, przeciwchemiczne, obserwacyjne, łączności.

Przyjęcie stosownych struktur organizacyjnych warunkować będzie obsadzenie ich pracownikami ochrony odpowiednio przeszkolonymi do wykonywania przydzielonych im zadań. Szkolenie powinno odbywać się już w okresie pokoju. Każdy pracownik ochrony powinien dokładnie znać swój obiekt i być szkolony na tym obiekcie, zgodnie z planem ochrony i obrony obiektu. Pracownik ochrony powinien być zapoznany z taktyką działania wymienionych wyżej grup specjalnych przeciwnika oraz posiadanym w wyposażeniu uzbrojeniem. Szkolenia należy prowadzić w różnych porach roku i dnia, a w zajęciach wykorzystywać grupy pozorujące przeciwnika.

Przewidywane zagrożenia implikują sposób uzbrojenia Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych. Użycie przez przeciwnika desantów, pododdziałów w działaniach rajdowych wymusza uzbrojenie SUFO w broń automatyczną, pistolety i karabiny maszynowe, małe rakiety plot., granatniki ppanc., granaty ręczne, miny. Broń maszynowa (karabiny i pistolety maszynowe) będą niezbędne szczególnie w działaniach na obiektach liniowych, których odcinek do ochrony przez pluton sięga niekiedy 20 i więcej km. W zakresie wyposażenia pracowników ochrony w niezbędne środki ochrony, oprócz przewidzianych w ustawie z 22.08.97 r. o ochronie osób i mienia, należy przewidzieć środki transportu w większej ilości, (być może ze świadczeń rzeczowych), ponadto sprzęt optyczny (lornetki, lornety nożycowe) do obserwacji przedpola na większych odległościach, sprzęt łączności, odzież ochronną, urządzenia dozymetryczne, sprzęt kwatermistrzowski, namioty, umundurowanie letnie i zimowe, sprzęt saperski.

W celu uzupełnienia Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych do stanów wojennych należy przewidzieć wykorzystanie rezerw osobowych z wymienionych wcześniej środowisk posiadających zezwolenie na posiadanie broni palnej. Osobom tym należy nadać przydziały mobilizacyjne do SUFO, przeszkolić, a następnie, w sytuacjach zagrożenia, włączyć w struktury formacji ochrony w siłach zbrojnych zmilitaryzowanych przedsiębiorstwach, jednostkach organizacyjnych i prywatnych podmiotach gospodarczych.

4.2. Dotychczasowe koncepcje dotyczące wykorzystania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego

Bardzo ważną rolę w ochronie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa spełnia Policja - jako umundurowana i uzbrojona formacja przeznaczona do utrzymania porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Poza ustawowymi funkcjami i zadaniami Policja szczególnie jej siły specjalne (antyterrorystyczne) realizuje zadania na rzecz sił zbrojnych i Obrony Cywilnej.

Ważną rolę w zakresie wsparcia policji w tym czasie będą spełniać odpowiednio zorganizowane, przygotowane, i przeszkolone **Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne**, które ochraniać będą obiekty, obszary, urządzenia podlegające szczególnej ochronie - zarówno administracyjne, jak i gospodarcze. SUFO funkcjonują w jednostkach organizacyjnych takich resortów państwa jak: łączność, transport, gospodarka morska, gospodarka przestrzenna, budownictwo, przemysł i handel, rolnictwo, gospodarka żywnościowa oraz ochrona środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa, a także innych ogniwach gospodarczo - obronnych.⁹⁶

Na podstawie dotychczasowych badań przyjmujemy, że **Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne to integralna część podsystemu pozamilitarnego, spełniająca obok Policji pomocniczą rolę w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego w zakresie ochrony życia, zdrowia i mienia w szczególnie ważnych obiektach gospodarki narodowej - przedsiębiorstw, jednostek organizacyjnych i prywatnych podmiotów gospodarczych.**

W ustaleniach dokonanych w biurze ds. obronnych niektórych ministerstw (skarbu państwa, finansów, GUS) w sprawie SUFO, w zasadzie odwoływano się do ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej z 21 listopada 1967 r. w tym przepisów ujętych w dziale V określającym problematykę służby w jednostkach zmilitaryzowanych, którego art. 174 stanowi, iż w razie ogłoszenia mobilizacji w czasie wojny Rada Ministrów może objąć militaryzacją jednostki organizacyjne, które wykonują zadania szczególnie ważne dla obronności lub bezpieczeństwa państwa, a także jednostki organizacyjne specjalnie tworzone do wykonywania takich zadań.

Powszechnie wiadomo, że po przemianach ustrojowych rozpoczętych w 1989 r. zaniechano przygotowania organizacyjno - mobilizacyjnego jednostek przewidzianych do militaryzacji, w tym także ćwiczeń. Prowadzono je do 1991 r. jeszcze w Policji, Służbie

⁹⁶ Ogniwa gospodarczo - obronne zapewniają niezbędny poziom produkcji i usług przeznaczonych na cele obronne kraju. Wykonują też one określone zadania organizacyjno - mobilizacyjne. Stwarzają warunki do optymalnego zaspokojenia materialnych potrzeb społeczeństwa w okresie (zagrożeń) kryzysów polityczno - militarnych i wojny. Ponadto zasilają siły zbrojne i ogniwa pozamilitarne. W tym celu planują i gromadzą rezerwy państwowe. W czasie pokoju produkują i świadczą usługi zapewniające osiągnięcie gotowości obronnej państwa. Dokonują tego w ramach programu mobilizacji gospodarki. Program mobilizacji gospodarki obejmuje takie problemy, jak: transport, łączność, produkcja przemysłowa, służba zdrowia, skup, zaopatrzenie, rolnictwo, dostawy wojenne amunicji, uzbrojenia, części zamiennych na rzecz sił zbrojnych remonty uzbrojenia i sprzętu. Zadania te koordynują ministrowie i wojewodowie oraz je nadzorują. Także realizują przedsięwzięcia organizacyjno - mobilizacyjne i kierują nimi w poszczególnych resortach i województwach. W czasie podwyższonej gotowości obronnej kierują procesem osiągania wyższych stanów gotowości w jednostkach organizacyjnych i nadzorowanych podmiotach gospodarczych. Ich struktury organizacyjne i obszar działania nie pokrywa się z podziałem terytorialnym sił zbrojnych na okręgi wojskowe i podziałem terytorialnym kraju.

Więziennej, Państwowej Straży Pożarnej, w jednostkach zajmujących się ochroną środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa, natomiast w resortach typowo produkcyjnych już takich ćwiczeń nie prowadzono. Formalnie jednostek przewidzianych do militaryzacji obecnie nie ma.

W związku z powyższym tym pracownikom ochrony, którzy nie posiadali przydziałów mobilizacyjnych planowano nadawać przydziały do tych jednostek organizacyjnych, w których pracowali. Natomiast ci, którzy otrzymali przydziały do określonych jednostek wojskowych, mieli odejść do miejsc powołania. Pracownicy ochrony - byli funkcjonariusze MO i żołnierze zawodowi WP mieli być kierowani do jednostek wojskowych zgodnie z otrzymanymi przydziałami mobilizacyjnymi w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny.

W tej sytuacji w przypadku wystąpienia zagrożeń mogło dojść do sytuacji, w której niektóre służby ochrony będą całkowicie zdekompletowane. Tę problematykę dostrzegają również pracownicy zajmujący się sprawami organizacyjno - mobilizacyjnymi w Wojewódzkim Sztabie Wojskowym w Warszawie.

W rozważaniach nad rozwiązaniem organizacyjnym problematyki przygotowania i użycia Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych w działaniach na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego podczas kryzysów polityczno - militarnych i wojny powinniśmy między innymi uwzględnić takie elementy, jak:

1. Strukturę podmiotową tworzonych formacji:

- stan osobowy i przygotowanie zawodowe pracowników ochrony, wyszkolenie,
- określenie poszczególnych stanowisk, obsadzenie ich pracownikami ochrony,
- przygotowanie do wykonania zadań w okresie zagrożeń,
- mobilizacyjne uzupełnienie Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych;

2. Strukturę przedmiotową:

- stan wyposażenia i uzbrojenia,
- stan techniczny otrzymanego wyposażenia i uzbrojenia w czasie pokoju i mobilizacji,
- stanowiska kierowania i dowodzenia SUFO,
- sposób uzupełniania sprzętu, uzbrojenia i wyposażenia;

3. Strukturę funkcjonalną;

- niezbędną dokumentację dotyczącą funkcjonującej SUFO w czasie pokoju i zagrożeń (plan ochrony i obrony, współdziałanie, inżynierską rozbudowę terenu),
- struktury organizacyjne czasu pokoju i zagrożeń,
- szkolenie,
- zasady współdziałania z organizacjami pozamilitarnymi,
- rozwiązania prawne dotyczące organizacji, wyposażenia, uzbrojenia, szkolenia i użycia

SUFO w okresie zagrożeń,

- ogólne zasady kierowania przez organa rządowe i samorządowe, stosownie do ich kompetencji.

Z powyższych ustaleń wynika, że obecnie nie ma rozwiązań prawnych w zakresie wykorzystania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego. Z uwagi na to, iż po 1991 r. zaniechano przygotowania organizacyjno - mobilizacyjnego jednostek przewidzianych do militaryzacji, a także ćwiczeń w tym zakresie, należałoby opierając się na przepisach Ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej z 21 listopada 1967 r., z późniejszymi zmianami, i Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 marca 1993 r. w sprawie nadawania przydziałów organizacyjno - mobilizacyjnych do jednostek przewidzianych do militaryzacji i jednostek zmilitaryzowanych oraz powoływania osób do odbycia ćwiczeń w jednostkach przewidzianych do militaryzacji, spowodować nadanie tymże pracownikom przydziałów mobilizacyjnych do jednostek zmilitaryzowanych. Osobom przewidzianym do mobilizacyjnego uzupełnienia z wcześniej określonych kategorii osób nadać przydziały do SUFO i powoływać do odbycia ćwiczeń w wymiarze i na zasadach przewidzianych dla ćwiczeń wojskowych żołnierzy rezerwy.

4.3. Wypracowanie optymalnych rozwiązań w zakresie przygotowania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych do wykonywania zadań pozamilitarnych w warunkach kryzysu i wojny

4.3.1. W zakresie współdziałania sił ogniwo pozamilitarnych z wojskami operacyjnymi i OT

Zgodnie z konstytucją i prawnie nałożonymi kompetencjami wynikającymi ze strategii obronności podsystem kierowania obronnością (który tworzą wszystkie organa kierowania odpowiadające za realizację zadań obronnych) kieruje przygotowaniem obronnym w czasie pokoju, reagowaniem na zagrożenia kryzysowe oraz obroną państwa w czasie wojny.

Organa kierowania obronnością zostały wcześniej omówione w niniejszej dysertacji. Zajmiemy się natomiast problematyką współdziałania pomiędzy siłami pozamilitarnymi i wojskami, szczególnie terytorialnymi organami dowodzenia, a organami kierowania siłami pozamilitarnymi.

Nie ulega wątpliwości, że wysiłek ogniwo pozamilitarnych (niemilitarnych) musi być ukierunkowany na realizację zadań związanych z zabezpieczeniem działania sił zbrojnych, co nie zwalnia od prowadzenia działalności gospodarczej właściwego funkcjonowania administracji i realizacji zadań w zakresie ochrony ludności, w tym przez **Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne (SUFO)**.

Współdziałanie wojsk i sił ogniowych pozamilitarnych odbywa się na wszystkich szczeblach dowodzenia i kierowania.

Na szczeblu centralnym współdziałanie powinno odbywać się w ramach realizacji planu strategicznego użycia sił zbrojnych pomiędzy Sztabem Generalnym WP a ministerstwami, a w nich departamentami, biurami spraw obronnych.

Na szczeblu okręgu wojskowego współdziałanie będzie polegało na uzgodnieniu miejsca i czasu wykorzystania sił i środków oraz sposobów realizacji zadań w obronie regionu odpowiedzialności okręgu wojskowego, w którego obszarze znajduje się kilka do kilkunastu województw.

Ze względu na wprowadzenie do struktur dowodzenia siłami zbrojnymi dowództw korpusów będą one realizowały zadania bojowe w różnych obszarach kraju, a z uwagi na ich manewrowość nie będą przywiązane do określonego terytorium. Dlatego też utrudnione będzie ich współdziałanie z organami pozamilitarnymi. Rolę OW w tej sytuacji przejmą prawdopodobnie Wojewódzkie Sztaby Wojskowe, które będą gospodarzami przygotowania i wykorzystania potencjału militarnego.

Na szczeblu województwa (które będzie odgrywało zasadniczą rolę w systemie obrony RP) współdziałanie będzie się opierało na zadaniach otrzymanych z OW i obronnymi zadaniami działania województwa.

Celem obrony województwa jest zabezpieczenie jego terytorium przed działalnością przeciwnika, utrzymanie ciągłości pracy gospodarki i administracji oraz zapewnienie ochrony ludności przed skutkami nadzwyczajnych zagrożeń.

Główne zadania obronne województwa to prowadzenie walki zbrojnej siłami wojsk obrony terytorialnej, zabezpieczenie działania wojsk operacyjnych, zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom i likwidacja ich skutków.

Powyższe zadania na obszarze województwa realizować będą następujące organa:

1. **wojewódzkie ogniwa kierowania obronnością** (organa administracji rządowej i samorządowej) z wojewodą jako przewodniczącym Wojewódzkiego Komitetu Obrony (WKO) i szefem obrony cywilnej województwa. Wojewoda jako przedstawiciel rządu koordynuje współdziałanie wszystkich jednostek administracji rządowej i samorządowej w województwie w różnych rodzajach zagrożeń i działań. W czasie pokoju nie podlegają mu Policja i Państwowa Straż Pożarna.
2. **siły wojskowe województwa** - tworzą wojska obrony terytorialnej (OT) przeznaczone do działania na terytorium województwa, podporządkowane terytorialnym organom dowodzenia WSZW. Wojska obrony terytorialnej wykonują zadania dotyczące

współdziałania z ogniwami pozamilitarnymi za pośrednictwem organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, szczebla wojewódzkiego poprzez szefa WSZW - członka WKO (Wojewódzkiego Komitetu Obrony).

3. **pozamilitarne siły województwa** - tworzą organa podporządkowane komendantom wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej., Policji, oddziały Straży Granicznej, delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, formacje Obrony Cywilnej i podmioty gospodarcze.

Organem decyzyjnym w zakresie realizacji zadań obronnych na obszarze województwa jest Wojewódzki Komitet Obrony (początkowo jako organ przedstawicielski KOK). Do jego podstawowych zadań należy koordynacja zadań związanych z obronnością i bezpieczeństwem obywateli, porządkiem publicznym, ochroną ludności i ratownictwem.

Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne w składzie sił ogniw pozamilitarnych na szczeblach lokalnych, w rejonach dyslokacji obiektów, obszarów i urządzeń podlegających szczególnej ochronie będą wykonywały zadania w zakresie ochrony i obrony tych obiektów, a także zadania w zakresie ochrony ludności przed niebezpieczeństwami wynikającymi z działań zbrojnych, klęsk żywiołowych i likwidacji skutków tych działań. Będą to działania polegające na współdziałaniu z siłami zbrojnymi w tym z wojskami operacyjnymi i wojskami OT, siłami ogniw pozamilitarnych i ludnością cywilną.

Istotę współdziałania różnie określają źródła : Słownik języka polskiego definiuje, że jest to działanie, praca wspólnie z kimś, pomaganie komuś w jakiejś działalności, wywieranie wpływu na coś, przyczynianie się do czegoś razem z innymi czynnikami.⁹⁷

Inaczej ujmuje współdziałanie Mała encyklopedia wojskowa, określa je jako skoordynowane działania bojowe żołnierzy i wojsk dla osiągnięcia wspólnego celu walki, jeden z zasadniczych warunków uzyskania powodzenia w działaniach bojowych.⁹⁸

Natomiast pełniejszą definicję podaje Leksykon wiedzy wojskowej, mianowicie jako zasadę sztuki wojennej polegającą na uzgodnionym ześrodkowaniu wysiłków i działań różnych rodzajów wojsk i sił zbrojnych co do zadań, czasu, miejsca, przestrzeni i ich taktyczno - operacyjnych możliwości w myśl ogólnego zamiaru osiągnięcia celu operacji.⁹⁹

Istota współdziałania między terytorialnymi organami dowodzenia, reprezentowanymi przez Wojewódzkie Sztaby Wojskowe (WSzW), i Wojskowe Komendy Uzuppełnień (WKU), reprezentujące siły zbrojne a organami kierowania reprezentującymi siły pozamilitarne (niemilitarne) powinna polegać na uzgodnieniu zadań, zakresu wspólnie wykonywanych

⁹⁷ Słownik języka polskiego. PWN, Warszawa 1979 r., Tom III, s. 768.

⁹⁸ Mała encyklopedia wojskowa, Wyd. MON 1971r., T. III, s. 561.

przedsięwzięć, możliwości oraz sposobów wykorzystania sił i środków, miejsca i czasu ich realizacji - stosownie do potrzeb wynikających z planów obrony państwa.¹⁰⁰

Warunkiem koniecznym dla zapewnienia skutecznej obrony kraju jest efektywna integracja potencjału militarnego z odpowiednio przygotowaną administracją i gospodarką oraz zorganizowanym i przygotowanym do obrony społeczeństwem. Powyższe zmusza jednak do ustalenia zakresu i podziału kompetencji między organami dowodzenia wojsk operacyjnych a terytorialnymi organami dowodzenia oraz organami kierowania układu pozamilitarnego.¹⁰¹

Należy stwierdzić, że dobrze zorganizowane współdziałanie pomiędzy poszczególnymi komponentami sił zbrojnych państwa jest warunkiem skutecznej obrony Polski.

Główną rolę w organizowaniu współdziałania sił zbrojnych z siłami pozamilitarnymi odgrywają terytorialne organy dowodzenia szczebla wojewódzkiego - jako wojskowi gospodarze terenu.

Na szczeblu powiatu, miasta, gminy organizacja współdziałania oparta jest na szefie Wojskowej Komendy Uzuppełnień (WKU) - terenowego organu dowodzenia oraz na staroście, prezydencie miasta, burmistrzu lub wójcie.

Współdziałanie dowództw wojskowych z organami administracji cywilnej będzie opierać się na przepisach prawa wynikających z Konstytucji RP, ustaw i rozporządzeń regulujących odpowiedzialność za realizację zadań obronnych.

W okresie zagrożeń polityczno - militarnych i wojny zadania o tym charakterze będą traktowane priorytetowo.

Wysiłek pozamilitarnych ogniw obronnych ukierunkowany będzie na realizację programu mobilizacji gospodarki, zapewnienie mobilizacji i mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.

Pewne trudności, szczególnie na szczeblu okręgu wojskowego, w zakresie realizacji zadań obronnych mogą wynikać z powodu braku na tym szczeblu odpowiednika w administracji rządowej, tj. organu kierującego i koordynującego realizację zadań na tym obszarze. Dowódca okręgu nie posiada w związku z tym uprawnień decyzyjnych i koordynacyjnych w stosunku do terytorialnych ogniw obronnych oraz kierowników jednostek organizacyjnych resortów gospodarki narodowej, właścicieli zakładów przemysłowych i przedsiębiorstw produkcyjnych. W związku z tym powierzone mu zostanie kierowanie ogniwami pozamilitarnymi i koordynowanie zadań obronnych realizowanych przez ponadwojewódzkie instancje kierowania ogniwami pozamilitarnymi. Zatem koordynatorem

⁹⁹ Leksykon wiedzy wojskowej, Wydawnictwo MON 1979 r., s. 496.

¹⁰⁰ Obrona Niemilitarna RP cz. II AON, Warszawa 1999 r., M. Drost, Gabriel Zmarzliński, s. 46.

przygotowania i wykonywania zadań obronnych przez niemilitarne ogniwa są szefowie WSZW.

Bardzo pomocne w organizacji współdziałania na płaszczyźnie województwa są ustalenia zawarte w Polityce Bezpieczeństwa i Strategii Obronności RP. Określają one, iż wojewodowie w okresie zagrożenia i wojny są upoważnieni do podejmowania decyzji w sprawach obronności, obowiązujących wszystkie jednostki administracyjne, gospodarcze i samorządowe działające w systemie obrony województwa. W znowelizowanej ustawie o terenowych organach ogólnej administracji rządowej na obszarze województwa wojewodzie powierzono zadania w zakresie zapobiegania zagrożeniom życia i zdrowia ludzi, zagrożeń środowiska, utrzymania porządku publicznego i bezpieczeństwa państwa, ochrony praw obywatelskich, zapobiegania klęskom żywiołowym i innym nadzwyczajnym zagrożeniom, a także zwalczania i usuwania ich skutków.

Wojewoda, jako przewodniczący Wojewódzkiego Komitetu Obrony, jest zobowiązany do współdziałania z dowódcą okręgu wojskowego, szefem Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego.

Współdziałanie organów pozamilitarnych z terytorialnymi organami dowodzenia na szczeblu województwa odbywa się ciągle, w czasie pokoju, a szczególnie w okresie zagrożeń polityczno - militarnych i wojny.

Zasady współdziałania między terytorialnymi i pozamilitarnymi organami dowodzenia można podzielić na działania:

1. **W okresie pokoju** - polegające na uzgodnieniach i wymianie informacji w zakresie przygotowań obronnych w sferze militarnej i niemilitarnej (pozamilitarnej), a szczególnie:
 - problematykę realizacji zadań na rzecz sił zbrojnych, wynikających z Konstytucji, ustawy o powszechnym obowiązku obrony i innych dokumentów normatywnych;
 - przedsięwzięć i zadań w zakresie operacyjnego przygotowania obszaru odpowiedzialności, w tym także inżynierskiej rozbudowy terenu;
 - zadań związanych ze świadczeniami na rzecz obronności (osobistymi i rzeczowymi);
 - organizacji systemu wzajemnego ostrzegania i alarmowania o zagrożeniach.
2. **W okresie zagrożenia** - w zależności od rodzaju zagrożenia określenie kolejności realizacji zadań (niezależnie od wcześniej ustalonych), aktualizacja i uzupełnienie planów działania jednostek militarnych i pozamilitarnych, stosowanie do otrzymanych nowych zadań i decyzji podjętych w zaistniałej sytuacji będą dotyczyły:
 - wzmocnienia rejonów koncentracji wojsk;
 - ochrony i utrzymywania porządku na drogach przemieszczania wojsk;
 - ochrony ważnych obiektów;

¹⁰¹ Zeszyty Naukowe, System Obrony Terytorialnej III Rzeczypospolitej Polskiej. AON, Warszawa 1998 r., s. 104.

- prowadzenia rozpoznania i zwalczania grup dywersyjnych oraz rozpoznawczych przeciwnika;
- aktualizacji planów działania wybranych sił wojskowych i niemilitarnych stosownie do nowych zaktualizowanych zadań wynikających z bieżącej sytuacji.¹⁰²

3. **W okresie wojny** - realizacja wcześniejszych uzgodnień dotyczących wzajemnych świadczeń oraz wykonania zadań z uprzednio opracowanych planów, a mianowicie:

- zadań z zakresu propagandowego oddziaływania na mobilizację społeczeństwa do wzmożonego wysiłku obronnego i działań na rzecz walczących wojsk;
- wielkości środków materiałowo - technicznych i medycznych oraz sposobów przekazywania ich walczącym wojskom;
- zasad zachowania się ludności cywilnej w strefie bezpośrednich działań bojowych;
- sposobu wykorzystania dróg i przepraw przez wojsko, siły pozamilitarne i ludność cywilną;
- rejonów zastrzeżonych dla wojska i rejonów do ewakuacji ludności cywilnej;
- udziału w akcjach ratowniczych;
- współudziału w wyszukiwaniu i zwalczaniu grup rozpoznawczych i dywersyjnych przeciwnika.

W przypadku braku takich uzgodnień może dojść do szeregu nieporozumień i sporów w zakresie posiadanych kompetencji z uwagi na istnienie wielu niezależnych od siebie ośrodków decyzyjnych.

W okresie wojny będą zachodziły sytuacje, w których do realizacji zadań militarnych będzie potrzebne wykorzystanie sił układu pozamilitarnego, w tym uzbrojonych formacji MSWiA, Policji, ABW, oraz wojskowych pododdziałów ochrony wchodzących w skład wojsk OT oraz Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych wykorzystywanych do ochrony obiektów podlegających szczególnej ochronie, nadzorowanych i kontrolowanych przez Policję. Pododdziały Straży Granicznej, z mocy ustawy o Straży Granicznej z dnia 12.10.1990r., w razie ogłoszenia mobilizacji w czasie wojny, stają się częścią sił zbrojnych RP.

Z uwagi na ograniczone uprawnienia wojewody w stosunku do organów MSW decyzję o ich użyciu podejmują właściwi przełożeni.

Zadania militarne będą dotyczyły:

- zabezpieczenia mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;
- zwalczania desantów powietrznych i grup dywersyjno - rozpoznawczych poza strefą

¹⁰² Obrona Niemilitarna RP, AON, M. Drost, G. Zmarzliński, Warszawa 1999 r., Cz. II. s. 47.

bezpośrednich działań wojsk operacyjnych, np. w pobliżu obiektów podlegających szczególnej ochronie.

- ochrony i obrony ważnych obiektów, zwłaszcza linii kolejowych, lotnisk, mostów, wiaduktów, urządzeń hydrotechnicznych, telekomunikacyjnych, portów morskich i lotniczych oraz innych obiektów i obszarów podlegających szczególnej ochronie.
- organizacji i prowadzenia działań nieregularnych.

Zadania takie na rzecz walczących wojsk będą wykonywały ogniwa gospodarczo - obronne na obszarze niektórych województw, nie podlegające wojewodzie, a funkcjonalnie dyrekcjom dróg publicznych, kolei państwowych, budownictwa wodnego i hydrotechnicznego. Zadania te będą dotyczyły udziału w następujących przedsięwzięciach:

- inżynieryjne umacnianie terenu, rozbudowa fortyfikacji, pasów i rejonów obrony dla wojsk operacyjnych i OT;
- świadczenie usług telekomunikacyjnych i pocztowych oraz odbudowa zniszczonej w czasie działań wojennych sieci łączności;
- koncentracja transportu kolejowego, samochodowego, morskiego i lotniczego do wykorzystania przez wojska;
- budowa, odbudowa i utrzymanie przepraw promowych i mostowych oraz osłona technicznej sieci transportowej;
- przewóz i przegrupowanie wojsk operacyjnych i OT;
- wydobywanie i oczyszczanie wody na potrzeby wojsk;
- przygotowanie zawałów leśnych, oczyszczanie przedpola broniących się wojsk, dostarczanie drewna i innych materiałów.

Zaznaczyć należy, iż współdziałanie między siłami zbrojnymi i organami ogniw pozamilitarnych realizowane jest na wszystkich szczeblach dowodzenia wojskami i kierowania układem pozamilitarnym, mimo że są różnice w podziale administracyjnym i wojskowym kraju. Spełnia się jednak ona dzięki jednolitemu podziałowi obszarów działania poszczególnych organów i instytucji (obszarów działania administracji specjalnej, zgodną z przebiegiem granic administracji ogólnej).

Dokonując analizy zagrożeń należy liczyć się nie tylko z ochroną i obroną obiektów jako przeciwdziałaniem siłom dywersyjnym przeciwnika, ale również z dążeniem do uchwycenia za wszelką cenę obiektów chronionych przez Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne w stanie nienaruszonym przez jego siły. Dotyczy to przede wszystkim obiektów chronionych, kluczowych dla obronności państwa. W świetle powyższego obiekty te będą ujęte w strukturze obrony wojsk operacyjnych. Ochronę i obronę wspomnianych obiektów powinno się

organizować systemowo - jako zorganizowany, wzajemnie uzupełniający się zespół przedsięwzięć w zależności od charakteru obiektu, stopnia zagrożenia oraz liczebności sił przeznaczonych do jego ochrony, obrony.

Działania ochronno - obronne, jak już na wstępie wspominaliśmy, polegają na przeciwdziałaniu skrytemu wtargnięciu na obiekt chroniony osób nieuprawnionych. Wymusza to funkcjonowanie przepustkowego systemu (w różnej formie) wchodzenia na obiekt.

Obiekt winien być chroniony wartą, - Specjalistyczną Uzbrojoną Formacją Ochronną, posterunkami ochronnymi, obserwatorami, podsłuchami, patrolami, ubezpieczeniem, środkami inżynierskiego zabezpieczenia, elektronicznymi środkami i urządzeniami zabezpieczającymi, a także instalacją sygnalizacyjno - alarmową.

Działania te winny zmierzać do uniemożliwienia zbrojnego opanowania chronionych obiektów lub spowodowania w nich szkód, poprzez zorganizowane systemy ognia, rozbudowę inżynierską oraz prowadzenie nieprzerwanego rozpoznania na kierunkach możliwego podejścia przeciwnika do chronionego obiektu.

Obiekty podlegające szczególnej ochronie (o czym wcześniej wspomiano) powinny być dodatkowo wzmacniane w okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny - obok sił MSWiA siłami OT, na stałe lub czasowo.

Obiekty te można podzielić ze względu na kształt w następujący sposób:¹⁰³

1. Powierzchniowe - rejony przeładunku lotniska, składy, bazy materiałowe.
2. Liniowe - drogi, linie energetyczne, rurociągi paliwowe, linie kolejowe i inne.
3. Punktowe - mosty, wiadukty, budowle energetyczne, hydrologiczne, administracyjne.

Ochrona obiektów powierzchniowych obejmuje:

- działania na przedpolu obiektu chronionego;
- pierwszą linię stanowisk ogniowych oddalonych 200 - 400 m od obiektu;
- drugą linię stanowisk rozmieszczoną wzdłuż ogrodzenia bezpośrednio przylegającą do obiektu;
- ochronę najważniejszych elementów infrastruktury obiektu, mających decydujący wpływ na funkcjonowanie obiektu
- patrole doraźne wysyłane w celu uniemożliwienia prowadzenia ognia zorganizowanego i wcześniej przygotowanego na chroniony obiekt.

Ochronę obiektów liniowych prowadzi się przy pomocy:

- załóg wystawianych przy najważniejszych elementach obiektu;

¹⁰³ System Obrony Terytorialnej III RP. Zeszyty Naukowe, AON, Warszawa 1998, s. 204.

- patroli i posterunków dozorujących i rozpoznających pas przyległy do obiektu.

Dozorowanie organizuje się wtedy gdy Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne mają w swoim składzie dwie zmiany wart.¹⁰⁴

W tym miejscu można zadać pytanie, skąd Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne (obecnie skromne liczebnie) będą w stanie prowadzić różnorodne działania w pobliżu obiektu i na obiekcie.

Odpowiedź jest jedna. Będą w tym celu zasilane przez formacje Policji, MSWiA, oraz wojska obrony terytorialnej w swoim rejonie. Ponadto liczebnie będą wspomagane drogą mobilizacyjnego uzupełnienia powołanymi rezerwistami spośród osób posiadającą broń palną, na którą otrzymali zgodnie z przepisami prawa zezwolenie (byli pracownicy ochrony, myśliwi i osoby prywatne legalnie posiadające broń palną).

Pododdziały wzmacniające Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne rozmieszcza się i określa im rejon do ochrony w taki sposób, by znajdujące się w nim obiekty i teren przyległy do obiektu pozostawały w zasięgu działania tych sił.

Działania manewrowe na przedpolu ochranianego obiektu - to siły załóg ochrony, które mogą z własnego stanu osobowego wystawić trzy zmiany wart.¹⁰⁵

Skuteczność działań ochronno - obronnych obiektów w znacznym stopniu będzie zależała od umiejętnego połączenia ich z działaniami zaczepnymi na podejściach do chronionych obiektów, skuteczności rozpoznawania przeciwnika i jego zamiarów w stosunku do ochranianego obiektu oraz właściwej wymiany informacji z ludnością, organami administracji, Policji, Straży Granicznej i służbami ochrony sąsiednich zakładów.

Zwrócić należy również uwagę na obserwowany w ostatnich latach rozwój technicznych, elektronicznych środków zabezpieczenia chronionych obiektów. Stwarza to warunki skuteczniejszej ochrony i umożliwi zmniejszenie liczby pracowników Specjalistycznych Formacji Ochronnych, użytych do bezpośredniej ochrony fizycznej obiektów, na rzecz sił interwencyjnych - w okresie zaistnienia zagrożeń w strefie ochranianych obiektów.

Współdziałanie Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych z ogniwami militarnymi i pozamilitarnymi odbywa się na różnych płaszczyznach w okresie pokoju, kryzysu i wojny.

1. **Współdziałanie z siłami zbrojnymi** będziemy rozpatrywać w kontekście wspólnych działań z wojskami operacyjnymi i wojskami OT. Z uwagi na przywiązanie do terenu sił Obrony Terytorialnej, zagospodarowanie pod względem bojowym rejonu, zajmowanego również

¹⁰⁴ Tamże.

¹⁰⁵ Tamże.

przez SUFO, działania na rzecz sił zbrojnych będą realizowane przez ogniwa niemilitarne w stosownym czasie i zakresie.

Do zasadniczych zadań SUFO we współpracy z wojskami OT zaliczamy:

A. w okresie pokojowym:

- minimalizację i likwidację skutków katastrof ekologicznych, technicznych;
- likwidację skutków kataklizmów wywołanych gwałtownymi zmianami pogodowymi;
- udział w akcjach ratowniczych;
- opracowanie w swoich rejonach planu współdziałania z wojskami OT, który będzie stanowił podstawowy dokument dotyczący wspólnych działań;
- wykrywanie zagrożeń oraz ostrzeganie i alarmowanie;
- udzielanie osobom poszkodowanym przedlekarskiej pomocy medycznej;
- doraźny udział w gaszeniu pożarów;
- pomoc w usuwaniu skutków klęsk żywiołowych w rejonach dotkniętych klęską;
- wymianę informacji dotyczących podniesienia na wyższy poziom zabezpieczenia chronionych obiektów w czasie pokoju i zagrożeń.

B. W okresie zagrożeń polityczno - militarnych i wojny:

- niesienie pomocy osobom dotkniętym skutkami działań zbrojnych (zawały, pożary);
- wymianę informacji dotyczących przestępczości, terroryzmu i innych zagrożeń czasu wojny;
- umożliwianie wzajemnego korzystania z infrastruktury technicznej, logistycznej, łączności;
- korzystanie z terytorialnego systemu rozpoznawania - sieci posterunków obserwacyjno - meldunkowych i wojennego powiadomienia o zagrożeniach;
- przygotowanie niszczeń na przedpolach obiektów i obszarów;
- współdziałanie w zakresie ujawnienia zagrożeń i wzajemne wsparcie w rejonach uderzeń przeciwnika na ochraniający obiekt lub sąsiednie zakłady;
- współudział w prowadzeniu akcji ratowniczych na rzecz sił zbrojnych;
- współdziałanie na odcinku rozbudowy umocnień, ukryć dla pracowników chronionych zakładów;
- współudział w ewakuacji ludności z rejonów zagrożonych;
- realizację zadań ratowniczych (podobnie jak w okresie pokojowym), a także współudział w naprawie obiektów komunikacyjnych, energetycznych, urządzeń wodnych i gazowniczych;
- współudział w prowadzeniu zabiegów sanitarnych i specjalnych;

- zwalczanie grup dywersyjno - rozpoznawczych przeciwnika i innych działań przestępczych;
- wspomaganie w ujawnianiu szczególnie niebezpiecznych przestępców;
- wymianę informacji w zakresie ujawniania stref skażeń chemicznych, biologicznych, radiologicznych;
- wskazanie rejonów, rubieży chronionych przez system patrolowy do czasu ich ustąpienia;
- rozbudowę inżynieryjną terenu;
- przygotowanie zapór inżynieryjnych;
- wykonanie umocnień wzdłuż przeszkód wodnych i innych przeszkód terenowych, jak wąwozy, lasy, itp.
- wykorzystanie obiektów gospodarczych i usługowych na potrzeby sił zbrojnych;
- zabezpieczenie tras przegrupowania wojsk i transportu na rzecz sił zbrojnych;
- prowadzenie ewakuacji ludności z rejonów zagrożonych użyciem broni masowego rażenia.¹⁰⁶

2. **Współdziałanie z Policją** ujmuje Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie określenia zasad współpracy - Dz U z 1998 r., nr 161, poz. 1108.

4.3.2. Rozporządzenie do Ustawy z dnia 22 sierpnia 1997r. o ochronie osób i mienia Dz U nr 114, poz. 740 określa zasady współpracy Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych z Policją, jednostkami ochrony przeciwpożarowej, strażami gminnymi (miejskimi) w zakresie wykonywanych zadań ochrony osób i mienia.

Współpraca z komendantem jednostki organizacyjnej Policji polega na:

- wymianie informacji o zagrożeniach w zakresie bezpieczeństwa osób i mienia oraz zakłócania spokoju i porządku publicznego;
- współdziałaniu w celu utrzymania spokoju i porządku publicznego podczas zgromadzeń, imprez artystycznych, rozrywkowych i sportowych w zakresie określonym w odrębnych przepisach; (Rozporządzenia wykonawcze do ustawy - jak załącznik nr 1) o ochronie osób i mienia z 22.08.1997 r.
- współdziałaniu przy zabezpieczeniu miejsc popełnienia przestępstw i wykroczeń w granicach chronionych obszarów obiektów i urządzeń;
- wzajemnych konsultacjach doskonalących metody współpracy;
- udzielaniu stałej lub doraźnej pomocy w ochronie i obronie obiektów podlegających

¹⁰⁶ Tamże.

szczególnej ochronie w czasie likwidacji desantów przeciwnika, grup dywersyjno - rozpoznawczych i innych sytuacjach wymagających wsparcia policji;

- rozpoznaniu rejonów lub kierunków zagrożenia dywersją ze strony przeciwnika, miejsc przebywania dywersantów metod obserwacji, nasłuchu czy też wywiadu środowiskowego;
- współdziałaniu w realizacji zadań pościgowych za siłami dywersyjnymi i likwidacji grup dywersyjnych;
- współpracy w zakresie organizowania i niesienia pomocy humanitarnej ludności cywilnej, szczególnie na terenach objętych działaniami wojennymi.

4.3.3. Współpraca Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych z jednostkami ochrony przeciwpożarowej będzie polegała na:

- wymianie informacji o powstałych zagrożeniach;
- wprowadzaniu na teren chronionych obiektów, obszarów i urządzeń jednostek ratowniczych;
- współdziałaniu przy przeprowadzaniu bezpiecznej ewakuacji ludzi i mienia;
- zabezpieczeniu miejsc po pożarach, klęskach żywiołowych, innych zagrożeniach, w tym zabezpieczeniu uratowanego mienia;
- prowadzeniu akcji ratowniczych w czasie pokoju, jak i w czasie kryzysów polityczno - militarnych i wojny.

4.3.4. Współpraca SUFO z obroną cywilną będzie polegała na:

- wymianie informacji w zakresie zagrożeń ludności zakładów pracy;
- wprowadzaniu na teren chronionej jednostki organizacyjnej formacji ratowniczych OC w okresie zagrożeń;
- wykrywaniu zagrożeń, wzajemnym ostrzeganiu i alarmowaniu;
- współdziałaniu w ewakuacji ludności, zabezpieczaniu mienia i dokumentacji zakładów pracy;
- pomocy w przygotowaniu budowli ochronnych;
- pomocy w akcjach ratunkowych;
- udzielaniu poszkodowanym pierwszej pomocy medycznej i posługi religijnej;
- przygotowaniu oraz prowadzeniu likwidacji skażeń i zakażeń;
- organizowaniu doraźnych pomieszczeń dla poszkodowanej ludności;
- działaniach w przywracaniu służb użyteczności publicznej, awaryjnych ujęć wodnych;

- ochronie żywności i innych dóbr niezbędnych do przetrwania;
- współpracy w zakresie zabezpieczania dóbr kultury i ważnych dokumentów w czasie zagrożeń i wojny;
- pomocy w grzebaniu zmarłych.

4.3.5. **We współpracy ze strażą miejską, gminną** realizować zadania polegające na:

- wymianie informacji o zagrożeniach;
- współpracy w celu utrzymywania spokoju i porządku publicznego;
- współdziałaniu w zabezpieczaniu miejsc popełnienia przestępstw i wykroczeń w granicach chronionych miast i gmin;
- wzajemnych konsultacjach w zakresie doskonalenia metod współpracy.

Zgodnie z treścią podstawowego dokumentu dotyczącego obronności państwa „Strategią Bezpieczeństwa RP”, określającego strategię obronności - strategiczny cel zapewnienie bezpieczeństwa państwa spoczywa nie tylko na siłach zbrojnych, ale również na wszystkich elementach jego systemu obronnego. Osiągnąć ten cel można tylko we współdziałaniu i współpracy całego potencjału obronnego.

Współdziałanie pozamilitarnych ogniw obronnych z siłami zbrojnymi polega na uzgadnianiu działań w celu realizacji wspólnych celów i wykorzystania zdolności organizacyjno - wykonawczych tych ogniw.

Głównym koordynatorem w zakresie współdziałania pozamilitarnych ogniw z siłami zbrojnymi są terytorialne organy dowodzenia wojskami Obrony Terytorialnej, które posiadają najlepsze rozeznanie w położeniu i możliwościach układu pozamilitarnego.

Współdziałanie organów dowodzenia OT z ogniwami pozamilitarnymi ma charakter ciągły i winno być zorganizowane już w czasie pokoju.¹⁰⁷

Podstawowym organem koordynującym i zapewniającym powiązanie pozamilitarnych ogniw obronnych z siłami zbrojnymi na szczeblu wojewódzkim jest Wojewódzki Sztab Wojskowy, który w ramach macierzystego WKO zapewnia powiązania ze wszystkimi pozamilitarnymi ogniwami obronnymi.

Wojewódzki Sztab Wojskowy, jako gospodarz, dobrze zna infrastrukturę, zasoby miejscowe i zagrożenia na swoim terenie. Reprezentuje siły zbrojne w swoim obszarze odpowiedzialności w kontaktach z administracją rządową, samorządem terytorialnym i pozamilitarnymi ogniwami obronnymi. Terytorialne organy dowodzenia wykorzystują

¹⁰⁷ Strategia obronności RP przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 23 maja 2000 r., Warszawa 2000, s. 17.

potencjał obronny jednostek podległych administracji rządowej i samorządu terytorialnego na rzecz sił zbrojnych.

Układ pozamilitarny (niemilitarny) jest elementem systemu obronnego państwa, stanowi bazę zaopatrującą i wspierającą siły zbrojne, zapewnia warunki do funkcjonowania struktur państwa i przetrwania społeczeństwa w okresie zagrożenia i wojny.¹⁰⁸

Jak z powyższego wynika, układ pozamilitarny i jego ogniwa odgrywają bardzo ważną rolę w systemie obronnym państwa, zaś miejsce i ich rolę w systemie obronnym wyznaczają stojące przed nimi zadania na rzecz sił zbrojnych i obronności kraju.

W skład podsystemu niemilitarnego (pozamilitarnego) wchodzi wszystkie, poza siłami zbrojnymi, ogniwa wykonawcze administracji publicznej, instytucje państwowe i przedsiębiorcy, na których są nakładane lub którym zleca się wykonanie zadań obronnych w ramach powszechnie obowiązującego prawa.

W systemie organizacyjnym funkcjonują one w ramach resortowych i terytorialnych systemów obronności.

Strategia obronności¹⁰⁹ stanowi, że w ramach utrzymania i doskonalenia ogniw pozamilitarnych uwagę skupia się przede wszystkim na:

- określeniu podstaw prawnych i organizacyjnych, zapewniających skuteczne wykonywanie przez struktury pozamilitarne zadań obronnych;
- zapewnieniu skutecznego współdziałania cywilno - wojskowego, w tym wsparcia wojsk własnych i sojuszniczych w ramach państwa - gospodarza, a także pozyskiwania i zagospodarowania zasobów finansowych w ramach inwestycji NATO;
- optymalnym wykorzystaniu potencjału ochronnego, gospodarczego i informacyjnego do realizacji zadań obronnych w czasie zagrożenia bezpieczeństwa państwa, kryzysu i wojny;
- dostosowaniu przemysłu obronnego do funkcjonowania w nowych warunkach.

4.3.6. Układ pozamilitarny realizuje następujące zadania na rzecz sił zbrojnych:

- prowadzenie rozpoznania specjalnego i przekazywanie uzyskanych informacji właściwym organom wojskowym;
- zapewnienie porządku publicznego podczas rozwinięcia wojsk, w tym zabezpieczenie akcji kurierskiej;
- współdziałanie w kierowaniu ruchem wojsk na drogach przegrupowania i zapewnienie

¹⁰⁸ Tamże, s. 25.

¹⁰⁹ Tamże.

- im osłony przeciwdywersyjnej i przeciwpożarowej;
- współdziałanie w zwalczaniu grup dywersyjno - rozpoznawczych, zbrojnego podziemia i desantów powietrznych przeciwnika;
 - wydzielanie transportu kolejowego lub samochodowego do przewozu ludzi, sprzętu i środków materiałowych wojska;
 - utrzymanie i odbudowa infrastruktury komunikacyjnej (dróg kołowych, kolei, mostów itp.);
 - urządzenie i osłona techniczna przepraw, dróg wodnych, obiektów hydrotechnicznych;
 - urządzenie dodatkowych ujęć wody pitnej;
 - świadczenie usług remontowych w zakresie sprzętu wojskowego;
 - tworzenie rezerw państwowych i specjalnych oraz gospodarowanie nimi;
 - realizacja świadczeń osobistych i rzeczowych, zabezpieczających mobilizacyjne rozwinięcie wojsk oraz świadczeń na potrzeby fortyfikacyjnej rozbudowy rejonów (rubieży) obrony;
 - zaopatrywanie w produkty rolno - spożywcze i specjalistyczne środki materiałowe;
 - wydzielanie styków i łączów oraz utrzymanie traktów i linii telekomunikacyjnych na potrzeby kierowania obronnością;
 - wydzielanie bazy medycznej oraz świadczenie usług farmaceutycznych i hospitalizacyjnych w obiektach społecznej służby zdrowia;
 - zabezpieczenie akcji doręczania dokumentów mobilizacyjnych i dowozu rezerw osobowych do jednostek wojskowych lub rejonów zbiorczych;
 - wydzielanie środków transportu i maszyn inżynierskich dla sił zbrojnych;
 - utrzymanie rezerw drewna, materiałów budowlanych i drogowych;
 - zabezpieczenie przegrupowania wojsk;
 - alarmowanie i ostrzeganie o zagrożeniu uderzeniami z powietrza, skażeniami i zakażeniami i o skutkach oddziaływania przeciwnika;
 - prowadzenie akcji ratowniczych na rzecz porażonych jednostek, obiektów wojskowych w strefach porażenia nie będących rejonami bezpośrednich działań bojowych;
 - udzielanie innej pomocy, np. udzielanie pomocy rannym, grzebanie poległych żołnierzy, likwidacja skażeń i zakażeń;
 - posiadanie informacji o siłach i środkach organizacji pozamilitarnych (Aeroklub RP, związek krótkofalowców, ZHP oraz możliwości ich wykorzystania na rzecz realizacji zadań doraźnych dla OT.

Województwo, a konkretnie jego system obronny, stanowi element systemu obronności

państwa. W jego skład wchodzi ogień kierowania obronnością (wojewoda), siły zbrojne zazwyczaj wojska OT - z zasobów województwa i układ pozamilitarny.

Do podstawowych zadań układu pozamilitarnego województwa należy realizacja zadań obronnych przewidzianych na okres pokoju i działań w warunkach zagrożenia i wojny, a przede wszystkim:

- organizowanie wsparcia, zaopatrywania i obsługi wojsk;
- utrzymanie w sprawności systemu kierowania obronnością;
- ochrona ludności przed zagrożeniami;
- utrzymanie ciągłości funkcjonowania gospodarki;
- zwalczanie różnych form zagrożeń.

W czasie pokoju układ pozamilitarny realizuje zadania związane z uzupełnianiem sił zbrojnych, przygotowaniem i utrzymaniem na odpowiednim poziomie infrastruktury obronnej, zapewnieniem warunków do sprawnego mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych, sił przewidzianych do militaryzacji, sił porządku i bezpieczeństwa wewnętrznego oraz sił OC, ochrony zdrowia i życia ludności.

Zakres zadań realizowanych przez ogień systemu pozamilitarnego w okresie zagrożeń polityczno - militarnych i wojny będzie zależał od sytuacji taktyczno - operacyjnej.

Zadania w zakresie ochrony i obrony określonych regionów, rejonów odpowiedzialności, sprawowanych przez wojska OT (w przypadku braku sił militarnych do ochrony i obrony), będą wykonywać siły ogniw pozamilitarnych w ramach współdziałania.

Ważną rolę w zakresie wsparcia policji w okresie zagrożeń i wojny odgrywać będą Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne, nad którymi Policja sprawuje nadzór, a które ochraniają ważne obiekty zarówno administracyjne jak i gospodarcze.

W strefie bezpośrednich działań bojowych zakłada się podporządkowanie dowódcy wojskowemu całości sił, w tym i układu pozamilitarnego (co nie jest w tej chwili uregulowane prawnie).

Obrona miast, ośrodków przemysłowych, w tym ważnych obiektów i rejonów istotnych ze względów strategicznych (aglomeracje miejskie i konurbacje) a także węzły kolejowe, bazy zaopatrzenia sił zbrojnych, będzie organizowana zgodnie z wcześniej opracowanymi planami obrony okręgu wojskowego, ujętym faktycznym zagrożeniem w planie operacji obronnej.

W przypadku braku możliwości kontynuowania obrony lub opanowania chronionych obiektów przez nieprzyjaciela SUFO przejdą do działań nieregularnych w ramach wcześniej uzgodnionych zadań w rejonie odpowiedzialności wojsk OT i wejdą do tworzonych struktur państwa podziemnego. Będą wykonywać zadania w zakresie utrudniania przeciwnikowi

korzystania z miejscowych zasobów materiałowych. Zmierzać będą do tworzenia oddziałów partyzanckich, grup dywersyjnych i sabotażowych, w celu paraliżowania poczynań przeciwnika. Będą w ten zmuszać sposób przeciwnika do angażowania dużych sił do ochrony obiektów i działań przeciwpartyzanckich i przeciwdywersyjnych.

4.3.7. SUFO we współdziałaniu z siłami obrony terytorialnej będą działać w zakresie minimalizowania i likwidacji skutków napadu powietrznego przeciwnika, likwidacji desantów taktycznych, grup szturmowych, specjalnych, a także dywersyjno - rozpoznawczych, oraz grup zbrojnego podziemia wywodzących się z mniejszości narodowych.

Współdziałanie z siłami zbrojnymi w zakresie walki z desantami przeciwnika winno obejmować:

- wzajemne powiadamianie o uzyskaniu informacji związanych z planowanym przez przeciwnika opanowaniem określonych obiektów;
- opracowanie wspólnego planu ochrony i obrony obiektów w zakresie blokowania oraz rozcinania i niszczenia częściami przeciwnika, we współdziałaniu Policji z wojskami OT,
- wspomaganie działań przeciwdywersyjnych i przeciwsabotażowych ochraniających obiektów,
- rozpoznawanie kierunków ewentualnych działań sił dywersyjnych lub rejonów w pobliżu obiektów chronionych.

W czasie wojny głównym zadaniem układu pozamilitarnego jest zasilanie wojsk oraz zapewnienie porządku i bezpieczeństwa, a szczególnie:

- uzupełnianie stanów osobowych jednostek wojskowych;
- zaopatrzenie wojsk w sprzęt i środki materiałowe;
- wykonywanie usług i świadczenie pomocy ze środków własnych;
- ewakuacja ludności ze stref bezpośrednich działań bojowych;
- udział w utrzymaniu dróg manewru i ewakuacji, mostów, przepraw, dróg;
- udział w zwalczaniu dywersji i zbrojnego podziemia;
- udzielanie pomocy medyczno - sanitarnej wojskom, leczenie w cywilnych placówkach zdrowia.

Zauważyć należy, że zadania dotyczące układu pozamilitarnego realizowane w okresie zagrożenia oraz wojny będą podlegały pewnym zakłóceniom wynikającym z paniki, psychologicznych i innych oddziaływań na społeczeństwo, a także z powodu uszczuplenia zasobów wynikających z mobilizacyjnego uzupełnienia siłami i środkami innych elementów systemu.

Wykonanie tych zadań będzie zależało od posiadanego, odpowiednio przygotowanego potencjału obronnego, sposobów i wariantów uruchamiania i wykorzystania tego potencjału.

Zatem wykonywanie tych zadań będzie zależało od przyjęcia stosownego modelu wzajemnych świadczeń wojsk i organów administracji rządowej i samorządowej.

W działaniach polegających na współdziałaniu SUFO z siłami zbrojnymi przez terytorialne organa dowodzenia zwrócimy uwagę na:

4.3.8. Ewakuację ludności

Evacuatio (z łac.) - opróżnienie, wynoszenie, wywożenie z terenu działań wojennych rannych, chorych i porażonych żołnierzy, usuwanie ludności cywilnej i sprzętu.¹¹⁰

Według Leksykonu wiedzy wojskowej: ewakuacja to celowe i zorganizowane wywożenie lub wynoszenie z terenu działań i zagrożonego zajęciem przez nieprzyjaciela chorych i porażonych żołnierzy, usuwanie ludności cywilnej, jeńców wojennych, sprzętu i materiału wojskowego oraz mienia państwowego i zdobycznego mającego znaczenie dla dalszych działań.¹¹¹

Inną definicję podaje Józef Chęciński. (Ochrona ludności we współczesnej wojnie).¹¹² Ewakuacje to działania polegające na przemieszczeniu po rozpoczęciu działań wojennych ludności zamieszkującej określony teren, bez względu na wiek i przydatność, albo ludności uszkodzonej.

Ewakuacja ludności to jeden ze sposobów zbiorowej ochrony ludności, polegający na przemieszczaniu jej z obszarów (rejonów zagrożonych lub porażonych) do bezpiecznych.¹¹³

Definicja pierwsza precyzyjniej, ujmuje tę problematykę. Celem ewakuacji jest przemieszczenie ludności, wojska z obszarów zagrożonych do bardziej bezpiecznych, i tym samym zmniejszenie strat wśród osób ewakuowanych.

Z uwagi na charakter i rodzaj zagrożeń ewakuację przeprowadzamy w sposób planowy - wcześniej przygotowany i doraźny.

Ewakuacja planowa polega na wcześniej przygotowanym przemieszczeniu ludności z rejonów zagrożonych (obszarów, obiektów) stanowiących potencjalne źródło zagrożeń w razie ich uszkodzenia, awarii, zniszczenia, jak np. hydroelektrownie, zapory wodne, zakłady przemysłowe posiadające substancje niebezpieczne podatne na zapalenie lub wybuchowe, czy też promieniotwórcze.

¹¹⁰ Evacuatio - łac. opróżnienie. Mała encyklopedia wojskowa, wyd. MON 1967 r., s. 380.

¹¹¹ Leksykon wiedzy wojskowej, wyd. MON, Warszawa 1976, s. 115.

¹¹² Ochrona ludności we współczesnej wojnie J. Chęciński wyd. MON, wyd. I Warszawa 1972 r.

¹¹³ Wytyczne szefa OC z dnia 13 maja 1994 r w sprawie ewakuacji ludności.

Ewakuację planową przygotowuje się w czasie pokoju, a realizuje się podczas zaistniałych zagrożeń militarnych i niemilitarnych.

Doraźną ewakuację realizujemy w celu natychmiastowego przemieszczenia ludności z uwagi na nieprzewidziane, bezpośrednie, zagrożenia dla życia, zdrowia i mienia ludności.

W praktyce może zaistnieć sytuacja, że obydwie formy ewakuacji będą realizowane jednocześnie w przypadku nagłych, nieprzewidzianych, zaskakujących uderzeń przeciwnika i powstałych z tego powodu zatopień, zalań i innych trudnych do przewidzenia zagrożeń.¹¹⁴

Zadaniem Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych będzie:

- powiadomienie o czasie i trasie marszu kolumn z ewakuowaną ludnością;
- określenie miejsc nie wskazanych do przemarszu (rejonny zastrzeżone dla wojska);
- wzajemne informowanie o sytuacji w rejonach objętych ewakuacją i na drogach ewakuacji;
- rozważanie możliwości udzielenia pomocy medycznej osobom jej potrzebującym; zaopatrzenie w paliwo i inne środki oraz organizacja ruchu drogowego;
- wzajemne informowanie o zauważonych nieprawidłowościach i naruszeniach zasad porządku publicznego w tym rejonie;
- wzmożenie czujności w rejonach ewakuacji w związku z możliwością napadów środowisk przestępczych na osoby ewakuowane pieszo i samochodami;
- udzielanie pomocy w zakresie zaopatrzenia w wodę pitną, artykuły spożywcze;
- udzielanie pomocy osobom, które podczas ewakuacji doznały uszkodzeń ciała i innych dolegliwości.

4.3.9. W zakresie działań przeciwdywersyjnych i przeciwdesantowych Specjalistyczne

Uzbrojone Formacje Ochronne będą wykonywały następujące zadania:

- zdobywanie i wymiana informacji o przeciwniku zewnętrznym i wewnętrznym;
- ustalanie ewentualnych kierunków działalności dywersyjnej;
- wykrywanie bezpośredniego zagrożenia ochraniających obiektów;
- ustalanie, poprzez zdobywanie informacji z innych źródeł, ewentualnych i faktycznych miejsc desantowania, bazowania i zdobywania innych informacji o tej działalności;
- zapobieganie działalności dywersyjnej, a szczególnie takim formom tej działalności, które powodują zniszczenia i inne nieobliczalne skutki dla ochraniających obiektów i ludności;
- ustalenie skutków tej działalności;

¹¹⁴ Instrukcja ewakuacji ludności, MON, Warszawa 1995 r.

- wzmożenie działań w zakresie wykrywania osób przejawiających zainteresowanie obiektami, przebywających w pobliżu ogrodzeń, posługujących się systemem optycznym i innymi środkami technicznymi do penetracji wizualnej.

4.3.10. W zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego:

- identyfikacja substancji,
- określenie i oznaczenie stref skażenia,
- ewakuacja osób ze strefy skażenia,
- likwidacja źródeł emisji substancji chemicznych i innych,
- neutralizacja środków chemicznych w terenie.

W rejonach objętych klęskami żywiołowymi wiele osób pozostaje bez warunków do życia, nie ma mieszkań, odzieży, żywności, uszkodzona zostaje sieć wodociągowa i kanalizacyjna. Przedłużająca się sytuacja powoduje zachorowalność i wybuch epidemii. zatem podczas trwania prac ratunkowych należy udzielać poszkodowanej ludności pomocy w zakresie:

- dostarczania wody, odzieży, pościeli, kocy;
- zapewnienia warunków przetrwania przez wydanie namiotów lub zapewnienie innych tymczasowych pomieszczeń,
- pomocy medycznej,
- ratowania dobytku i mienia poszkodowanych,
- zabezpieczenia uratowanego mienia,
- wydobywania ludzi spod zawalonych budynków, pojazdów,
- zapewnienia porządku w rejonie prowadzonych prac ratunkowych, ochronę osób i majątku poszkodowanych
- identyfikacji zmarłych i zabitych oraz ich grzebanie.

4.3.11. Powołane do akcji ratunkowej siły porządkowo - ochronne przeznaczone do utrzymania porządku i bezpieczeństwa publicznego w rejonie objętym klęską żywiołową lub katastrofą będą wykonywały następujące zadania:

- izolowanie rejonu objętego akcją ratunkową przed dostaniem się tam osób postronnych;
- organizowanie i regulowanie ruchu kołowego i pieszego w rejonie prowadzonej akcji ratunkowej, szczególnie na drogach domarszu sił i środków ratowniczych oraz drogach ewakuacji poszkodowanych;
- utrzymanie porządku i przeciwdziałanie panice;
- zapewnienie ochrony mostów przepraw, obiektów gospodarki narodowej oraz ocalałych

budynków poszkodowanej ludności;

- zapobieganie przestępstwom, kontrolowanie przestrzegania obowiązujących przepisów prawa w okresie prowadzenia akcji ratunkowej.

Trzon sił ratunkowych będą tworzyć oddziały Państwowej Straży Pożarnej, jednostki Policji, wspomagane przez Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne i formacje OC.

4.3.12. Działania ratunkowe w rejonach klęsk żywiołowych będą obejmowały:

- rozpoznanie inżynieryjne rejonów klęsk żywiołowych, stref awarii przemysłowych i dróg dojazdu do nich;
- gaszenie pożarów, ratowanie ludzi z uszkodzonych, skażonych, zagazowanych i płonących budynków;
- wyszukiwanie i wydobywanie poszkodowanych przy użyciu środków technicznych z zawałów, z uszkodzonych i płonących budynków, zasypanych i zatopionych budowli;
- wyszukiwanie i ratowanie tonących podczas powodzi, wylewów rzek i potoków;
- wykonywanie dojazdów do zagruzowanych - zawałonych pomieszczeń, szczególnie piwnic i ratowanie znajdujących się tam osób;
- ratowanie osób podczas huraganów, pożarów i awarii przemysłowych w zakładach chemicznych, petrochemicznych i innych zakładach o dużym zagrożeniu pożarowym i wybuchowym;
- udzielanie porażonym pierwszej pomocy przedlekarskiej i lekarskiej, kierowanie do odpowiednich zakładów leczniczych;
- ewakuowanie ludności z rejonów zagrożonych w miejsca bezpieczne;
- poddawanie osób porażonych zabiegom sanitarnym, odkażanie odzieży;
- odkażanie terenu, budynków, budowli, środków transportu maszyn, sprzętu technicznego;
- dostarczanie poszkodowanym wody, żywności i odzieży;
- zapewnienie poszkodowanym tymczasowych warunków zakwaterowania;
- pomoc w poszukiwaniu zwierząt domowych, przedmiotów niezbędnych do przetrwania;
- izolowanie i ochrona obszaru, rejonu, który uległ klęsce żywiołowej;
- identyfikowanie, ewidencjonowanie i grzebanie zmarłych.

4.3.13. Likwidacja skutków klęsk żywiołowych, awarii przemysłowych, będzie polegała na:

- tymczasowej odbudowie lub naprawie uszkodzonych budynków, dróg, kolei, mostów;
- wykonywaniu przejazdów w zawałach i rejonach skażonych, np. toksycznymi środkami

przemysłowymi i innymi substancjami;

- ustalaniu przyczyn i miejsc uszkodzeń w czasie awarii przemysłowych, szczególnie w sieci gazowej, elektrycznej, wodociągowej, kanalizacji i instalacji technologicznej;
- pomocy w naprawie linii łączności, energetycznych, szczególnie wówczas gdy prace ratunkowe są prowadzone w porze nocnej;
- wzmacnianiu, ewentualnie wyburzaniu grożących zawaleniem budynków, budowli przemysłowych i innych obiektów narażających lub wręcz uniemożliwiających prowadzenie prac ratunkowych;
- doraźnej odbudowie zniszczonych ujęć wody i ewentualnym jej uzdatnianiu;
- zabezpieczaniu uszkodzonych budynków do odbudowy w późniejszym czasie;
- naprawie uszkodzonych hal fabrycznych produkujących na rzecz sił zbrojnych.

Z przedstawionych wyżej rodzajów prowadzonych prac ratunkowych i sposobów likwidacji skutków klęsk żywiołowych i awarii przemysłowych wynika, że ich cechą szczególną jest wyszukiwanie poszkodowanych i wydobywanie ich z zawałów, płonących, skażonych i uszkodzonych budynków, a ponadto zabezpieczanie budowli i przywracanie do działania dróg, zakładów przemysłowych i urządzeń.

4.3.14. W zakresie informowania, ostrzegania i powiadamiania o zagrożeniach.

Procesy wzajemnego informowania o zagrożeniach, ostrzegania alarmowania i powiadamiania mają istotny wpływ na przetrwanie w okresie kryzysów polityczno - militarnych i wojny.

Wykrywanie zagrożeń dla zdrowia, życia ludzkiego i mienia, spowodowanych działaniami militarnymi, klęskami żywiołowymi, awariami technicznymi i innymi zdarzeniami, a szczególnie określenie rodzaju, miejsca oraz ostrzeżenie stosownych ogniw i powiadamianie o zagrożeniu - zbliżającym się niebezpieczeństwie jest podstawowym obowiązkiem we współdziałaniu ogniw niemilitarnych z siłami zbrojnymi.

W skład elementów systemu ostrzegania, alarmowania i powiadamiania wchodzi następujące jednostki, służby, formacje:

- ośrodki, jednostki (system) analizy danych i alarmowania sił zbrojnych - funkcjonujące na poszczególnych szczeblach dowodzenia,
- ośrodki analizy danych formacji obrony cywilnej - Wojewódzkie Ośrodki Analizy Danych i Alarmowania (WOADA) i Rejonowe Ośrodki Analizy Danych i Alarmowania (ROADA),
- formacje obrony cywilnej i jednostki OC, które realizują zadania w tym zakresie,

- służby dyżurne zakładów, na których terenie przechowuje się wytwarza lub wykorzystuje przy produkcji materiały podatne na zapalenie lub wybuchowe, albo awaria w tym zakładzie może stanowić zagrożenie dla ludzi lub środowiska,
- inne jednostki określone przez terenowych szefów obrony cywilnej, w ramach statutowej działalności.¹¹⁵

Wspominając na początku o wpływie ostrzegania i alarmowania na przetrwanie ludności w okresie zagrożeń i wojny miałem na uwadze, między innymi, czas zwłoki (reakcji systemów dowodzenia), jaki minie od powiadomienia ludności do ukrycia się jej w schronach i innych przystosowanych do tego celu urządzeniach. Wynosi on: w Polsce 1-4 min, a np. w Szwecji 1-3 min.¹¹⁶

Przekazywanie informacji o zaistnieniu zagrożeń może być dokonywane w formie:

- **ostrzegania** - przez odpowiednie organa o grożącym niebezpieczeństwie w formie komunikatów z odpowiednim wyprzedzeniem,
- **alarmowania** - przekazanie ludności komunikatów, sygnałów o niebezpieczeństwie,
- **uprzedzania** - przez organa odpowiedzialne o grożącym niebezpieczeństwie z wyprzedzeniem (30 min.) w postaci komunikatów dla ludności w celu m.in. użycia środków ochronnych,
- **powiadamiania** - informowanie ludzi o sytuacji i zasadach postępowania i zachowania przez wszystkie środki i systemy.

4.3.15. Działanie w zakresie prowadzenia akcji ratowniczej w rejonach skażenia bronią biologiczną.

Działania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych w zakresie udzielania pomocy w akcji ratowniczej w rejonach porażenia bronią biologiczną będą polegały na:

- analizie uzyskanych informacji dotyczących stopnia porażenia, rodzaju użytego środka,
- ustaleniu grup ratowniczych działających w rejonie skażonym,
- przygotowaniu ludzi, niezbędnego sprzętu i środków do pomocy w działaniach wyspecjalizowanych grup lub podejmowanie bezpośredniej akcji ratowniczej w przypadku braku takich specjalistycznych grup,
- ewakuacji osób porażonych z rejonu skażeń i udzielaniu pierwszej pomocy medycznej,
- przeprowadzaniu dezynfekcji, kontroli i zapobieganiu zakażeniom i rozprzestrzenianiu się broni biologicznej.

¹¹⁵ Obrona Cywilna, rozprawa habilitacyjna R. Kalinowski AON Warszawa 1998, s. 110.

¹¹⁶ Tamże, s. 114.

W rejonach porażenia bronią biologiczną, w celu zapobieżenia rozprzestrzenianiu się zakażeń poza rejon skażenia, wprowadza się następujące obostrzenia i ograniczenia:

- zakazuje się do minimum wjazdów na teren skażony i wyjazdów z niego;
- wywożone i przywożone środki żywnościowe i materiałowe podlegają szczególnej kontroli;
- kontroli podlegają kontakty osób zaangażowanych w pracach ratowniczych z osobami niezatrudnionymi i okoliczną ludnością;
- prowadzi się obserwacje osób porażonych w rejonie skażonym i ludności miejscowej, izoluje się chorych i kieruje na leczenie w szpitalach;
- uczestniczenie w prowadzonej profilaktyce a także podawanie antybiotyków i innych środków leczniczych osobom, które uległy zakażeniu;
- wyżej wymienionych zaleceń należy ściśle przestrzegać.

4.3.16. W zakresie likwidacji skutków użycia broni jądrowej

Ogniwa gospodarczo - obronne w warunkach konfliktu zbrojnego (obiekty, obszary, urządzenia podlegające szczególnej ochronie), a konkretnie rejon dyslokacji z uwagi na to, iż produkuje się tam określone dobra, przechowuje zasoby, które zasilają siły zbrojne i ogniwa pozamilitarne, lub świadczy usługi na rzecz ludności, będą narażone na różne formy oddziaływania przeciwnika.

W wypadku użycia przez przeciwnika broni jądrowej na te obiekty należy się liczyć z ich częściowym lub całkowitym zniszczeniem.

Największe straty poniesie wówczas ludność cywilna źle ukryta i nieuprzedzona. Ukrycie ludności w schronach w podpiwniczeniach budynków odpowiednio przygotowanych, zmniejsza liczbę poniesionych strat. Zatem ukrycie i uprzedzenie ludności w jakiegokolwiek formie zmniejsza straty bezpowrotne niekiedy wielokrotnie.

W rejonie porażenia bronią jądrową występować będą pożary pojedyncze i przestrzenne, zagruzowanie ulic, uszkodzenie mostów, linii kolejowych, wiaduktów, zostanie uszkodzona lub zniszczona praktycznie cała infrastruktura rejonu w postaci naruszenia linii energetycznych, instalacji gazowych, wodnych i kanalizacyjnych, systemu łączności.

Likwidacja skutków użycia broni jądrowej będzie obejmowała następujące prace w rejonie porażenia:

- analizę informacji uzyskanych z rozpoznania rejonów porażenia w celu dokonania oceny stopnia skażenia, zniszczeń i strat;
- przygotowanie grup przeznaczonych do likwidacji skutków;
- lokalizację i likwidację pożarów;

- wydobywanie, ewakuację i udzielanie pierwszej pomocy poszkodowanej ludności;
- pomoc w zabezpieczaniu i naprawach uszkodzonych budynków i innych budowli;
- odgruzowanie i odtwarzanie dróg dowozu i ewakuacji;
- przeprowadzanie zabiegów sanitarnych, dezaktywację terenu, posiadanego sprzętu;
- pomoc w kontroli dozymetrycznej ludzi i sprzętu;
- pomoc w działaniach sanitarnych w zakresie wyszukiwania i grzebania zmarłych osób i padłych zwierząt;
- pomoc w odtwarzaniu systemu zaopatrywania ludności w rejonie porażenia; budowa studni, odtwarzanie sieci gazowej, energetycznej i łączności;
- udzielanie pomocy w zakresie zabezpieczenia porządku w rejonie prowadzonych prac ratowniczych, a także zabezpieczenie w zakresie ochrony osób i mienia;
- stworzenie warunków do podjęcia działalności przez mniej uszkodzone przedsiębiorstwa, jednostki organizacyjne, zakłady produkcyjne.

Zadania te specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne będą wykonywać we współdziałaniu z pozamilitarnymi ogniwami obronnymi.

4.3.17. Współdziałanie Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych z siłami zbrojnymi w zakresie inżynierskiej rozbudowy terenu

Obiekty podlegające szczególnej ochronie będą chronione i bronione również przez siły zbrojne, a konkretnie przez pododdziały od drużyny do batalionu włącznie.

W rejonie chronionych obiektów obszarów, urządzeń mogą znajdować się pododdziały wojsk operacyjnych i wojsk OT, które będą wykonywały określone zadania bojowe, a jednocześnie chroniły ważne obiekty, wykonywały też będą prace inżynierskie w zakresie rozbudowy terenu i przystosowania do działań obronnych. Inżynierskie przygotowanie będzie dotyczyło:¹¹⁷

1. rozbudowy fortyfikacyjnej terenu w zakresie:

- a. obiektów fortyfikacji stałej, takich jak:
 - schrony dla ludności;
 - schrony dla wojska;
- b. obiektów fortyfikacji polowej w postaci:
 - okopów dla sił ubezpieczenia własnego,
 - okopy dla sił OT.

¹¹⁷ Informacja uzyskana z konsultacji z szefem Katedry Wsparcia Działań AON płk. prof. dr. hab. Czesławem Jareckim.

- c. przystosowania budynków do prowadzenia ognia i ochrony, będzie to polegało na:
- tworzeniu strzelnic,
 - wzmocnieniu stropów,
 - wykonaniu otworów do komunikacji wewnątrz budynków.

2. W zakresie budowy zapór inżynieryjnych będą wykonywane następujące prace dla obrony obiektów ochraniających:

- a. zapory fortyfikacyjne,
- zapory drutowe (mało widoczne i z drutu kolczastego),
 - rowy,
 - jeże,
 - doły maskowane.
- b. zapory minowe, stosowane w zależności od będących w dyspozycji środków do minowania.
- c. gromadzenie i udostępnianie informacji o zaporach w danym terenie,
- d. maskowanie obiektów.

3. W zakresie przygotowania i utrzymania dróg:

- naprawa i likwidacja zniszczeń dróg w rejonie zainteresowania;
- kierowanie ruchem na drogach;
- ochrona mostów przed działaniem grup dywersyjno - rozpoznawczych.

4. Ochrona stacjonarnych źródeł wody i urządzeń wodociągowych.

5. Udział w dystrybucji wody sposobem awaryjnym (dowóz wody cysternami, beczkowsami i innymi urządzeniami).

Przedstawione wyżej prace w zakresie inżynieryjnej rozbudowy terenu będą realizowały siły zbrojne we współdziałaniu z ogniwami pozamilitarnymi, uczestniczyć w nich będą również Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne.

Dodać należy¹¹⁸, że wszędzie tam, gdzie rozbudowa inżynieryjna terenu będzie wykonywana w warunkach szczególnych - w rejonie urządzeń hydrotechnicznych, takich jak: tamy, zapory, jazy, mosty, śluzy będzie wymagać dodatkowych urządzeń zabezpieczających jak: urządzenia telewizyjne, radiolokacyjne siatki wystające kilkadziesiąt centymetrów nad powierzchnię wody, przegradzające w poprzek rzekę w celu wyławiania min pływających

¹¹⁸ Przegląd Obrony Terytorialnej Kraju, Niektóre problemy Ochrony i Obrony Obiektów, płk. dypl. Ryszard Fołkiewicz, Kwiecień - czerwiec 1978, s. 51

i innych środków napadu kierowanych z prądem rzeki. Można też stosować inne urządzenia alarmowo - ostrzegawcze, jak: sygnalizatory świetlne, sygnalizatory dźwiękowe, miny sygnalizacyjne - jako uzupełnienie pól minowych.

Ażeby Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne były w stanie sprostać wymienionym wyżej zadaniom w zakresie ochrony obszarów, obiektów i urządzeń, obrony przed zagrożeniami militarnymi i pozamilitarnymi, ponadto współdziałać z siłami zbrojnymi i ogniwami pozamilitarnymi na różnych płaszczyznach, w okresie pokoju, kryzysu i wojny, należy SUFO odpowiednio do tego przygotować, wyposażyć, uzbroić i przeszkolić.

Przy wypracowywaniu koncepcji struktury, uzbrojenia i wyposażenia SUFO należy uwzględnić następujące uwarunkowania i zasady:

- Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne, pełniące służbę w zakresie ochrony w rejonach przygranicznych, w rejonach osłony mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych będą musiały uzupełniać się mobilizacyjnie i formować w bardzo krótkim czasie (kilku godzin). W głębi terytorium kraju może ten proces trwać dłużej.
- Do SUFO należy powoływać osoby (będące na przydziałach mobilizacyjnych) z terenów rozmieszczonych najbliżej dyslokowanych przedsiębiorstw, zakładów pracy, obszarów, obiektów, urządzeń.
- Chronione przez SUFO obiekty, obszary, urządzenia szczególnie zagrożone działaniami przeciwnika z uwagi na zadania i funkcję jakie będą spełniały w systemie obronności kraju, będą wspomagane przez specjalistyczne pododdziały zajmujące się ochroną obiektów, wchodzące w skład sił zbrojnych.
- Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne (oprócz zasadniczych zadań ochrony osób i mienia) w czasie kryzysów polityczno - militarnych i wojny będą przeciwdziałały skrytemu wtargnięciu na teren chronionego obiektu osób nieupoważnionych, grup dywersyjno - rozpoznawczych przeciwnika i desantów.

W ocenie możliwości SUFO należy uwzględniać następujące zasady:

- SUFO o stanie liczebnym odpowiadającym batalionowi piechoty, wzmocnionej kompanii piechoty może ochraniać jeden bardzo duży obiekt powierzchniowy (zakład przemysłowy) lub kilka mniejszych w bezpośredniej bliskości ze sobą;
- SUFO ochraniające obiekty liniowe (szosa o istotnym znaczeniu, linia przesyłowa, rurociąg) o stanie liczebnym odpowiadającym kompanii, chroni odcinek o długości kilkadziesiąt km. Zadanie to może wykonywać w sposób rozczłonkowany drużynami, sekcjami, grupy - odpowiadające stanowi liczebnemu plutonu ochraniają odcinek do 20 km lub obiekt średniej wielkości;

- SUFO o liczebności drp. może chronić obiekt, obszar, urządzenie o małej powierzchni (wiadukt, most, budynek).

Przygotowując obiekty, obszary, urządzenia do ochrony na czas zagrożeń i wojny powinniśmy uwzględnić takie elementy, jak:

- posterunki ochronne,
- patrole rozpoznawcze (dalsze przedpole),
- posterunki obserwacyjne,
- podsłuchy,
- posterunki rozpoznania skażeń i zakażeń,
- posterunki rozpoznania radiowego.

Posterunki ochronne będą wykonywały zadania w rejonie obiektu, w pomieszczeniach budynków i innych ważnych miejscach wymagających ochrony (kasy, komputery, przedmioty wartościowe); posterunki obserwacyjne i podsłuchy - w rejonach dogodnych do prowadzenia rozpoznania obiektu przez przeciwnika, na kierunkach umożliwiających skryte podejście do chronionego obiektu sił nieprzyjaciela. Posterunki obserwacyjne powinny być również wyposażone w niezbędny sprzęt optyczny i inne urządzenia służące do śledzenia sytuacji powietrznej, rozmieszczone na terenie obiektu lub na terenie bezpośrednio do niego przyległym. Posterunki rozpoznawcze powinny być również wyposażone w sprzęt do rozpoznania skażeń i zakażeń. Miejsce ich dyslokacji - to teren bezpośrednio przyległy do obiektu. Uwzględnić również należy maskowanie obiektu materiałami naturalnymi (drzewa, krzewy) lub siatkami maskującymi, farbą.

W przygotowanym planie ochrony i obrony obiektu w celu udaremnienia zaskakującego napadu naziemnego należy ująć i w miarę możliwości wykonać (w zależności od usytuowania obiektu i możliwości - teren miejski lub rejon pozamiejski) następujące elementy:

- nanieść na plan stanowiska ogniowe, pole obstrzału, uwzględniając dogodne pole obserwacji, oraz skryte podejścia, okopy, przewidywane rowy łączące,
- na podejściach do obiektu uwzględnić rozmieszczenie zapór mało widocznych,
- zapory z drutu kolczastego utrudniające podejście do obiektu, płoty kolczaste,
- urządzenia sygnalizacyjne, alarmujące w przypadku ruchów osób nieuprawnionych w okolicy obiektu,
- zasadzki, rowy, doły w krzakach, lesie,
- na obiektach takich, jak: zbiorniki retencyjne, zapory, jazy, mosty, na odcinkach przepływających rzek, w celu udaremnienia napadu z wykorzystaniem min pływających, torped, zamontować w poprzek lustra wody siatki wystające ponad powierzchnię lustra

wody, uniemożliwiające przepływ takich urządzeń,

- środki łączności wewnętrznej i zewnętrznej odporne na zakłócenia, a także stosowną łączność dowodzenia, współdziałania, alarmowania. Szef SUFO powinien posiadać łączność z przełożonym - kierownikiem jednostki organizacyjnej, szefem Obrony Cywilnej, posterunkami, wartownią, Policją,
- pola minowe - przeciwpiechotne (uwzględnić w planie, realizować podczas zagrożeń i wojny) na dostępnych trudnych do obserwacji podejściach, przy ogrodzeniach obiektu, wewnątrz dużych obiektów powierzchniowych,
- pola minowe kierowane - lokalizować w miejscach dogodnych do obserwacji, na przedpolach obiektów, gdzie przewidujemy ruch osobowy ludności cywilnej, sąsiadów i naszych sił zbrojnych.

Do wykonania zadań w okresie zagrożeń i wojny Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne planują organizację z następujących sił;

1. Siły przeznaczone do ochrony bezpośredniej obiektu.

2. Siły przeznaczone do działań obronnych na obiekcie.

3. Sił odwodowych (odwodów).

- 1.1. Siły przeznaczone do ochrony bezpośredniej obiektu organizują służbę ochrony (posterunki, patrole) obejmującą swoim zasięgiem obiekt wraz z jego ogrodzeniem. Dokonują kontroli osób, pojazdów, przepustek, dbający o porządek i bezpieczeństwo na obiekcie, przestrzegając zasady powiązania ze sobą ogniw poszczególnych posterunków.
- 2.1. Siły przeznaczone do obrony obiektu opracowują plan obrony obiektu, w którym ujmują stanowiska ogniowe - ich rozmieszczenie, powiązanie ogniem, planują miejsca na zasadzki i w miarę możliwości wykonują, obsadzają patrole rozpoznawcze, podsłuchy. Wykonują lub przygotowują teren pod inżynieryjną rozbudowę. Zakładają lub przewidują miejsca założenia sygnalizacji alarmowej, zapór minowych, jeży, zapór z drutu kolczastego i innych zapór i przeszkód. Przygotowują powiązanie tych elementów systemem ognia z broni ręcznej i maszynowej.
- 3.1. Siły odwodowe - przeznaczone są do wsparcia i udzielania pomocy siłom ochrony bezpośredniej obiektu, oraz siłom działającym na przedpolu obiektu, a w sytuacjach trudnych - do ich zastąpienia. Ponadto w miarę możliwości mogą wykonywać inne zadania, jak np.:
 - pomoc w likwidacji skutków uderzeń konwencjonalnych i skutków uderzeń broni jądrowej,
 - maskowanie obiektu (maski, siatki, farby),
 - budowa niekierowanych pól minowych,

- budowa i przystosowanie ukryć i schronów,
- utrzymanie dróg dojazdowych i ewakuacji ludności,
- zabezpieczenie źródeł wody.

Wielkość sił odwodowych będzie zależała od stanu zagrożenia obiektu.

4.4. Koncepcja wykorzystania Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych w sytuacjach kryzysów polityczno-militarnych i wojny

W końcowych rozważaniach przedstawiamy ostateczne (jedne z możliwych) rozwiązania w zakresie wykorzystania SUFO do działań ochrony i obrony obszarów, obiektów i urządzeń w sytuacji zagrożeń, kryzysów polityczno-militarnych i wojny.

Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne w czasie pokoju wykonują zadania o charakterze ochronnym. Natomiast w okresie zagrożeń i wojny będą realizować również zadania obronne, do czego będą odpowiednio przygotowane, wyposażone i uzbrojone.

Rodzaj i skala zagrożeń będzie inna w rejonie obiektów chronionych przez SUFO w Warszawie i jej otoczeniu - stolicy, centrum administracyjnym kraju, a inna w pozostałych rejonach kraju, niekiedy nie objętych bezpośrednio zagrożeniami dywersyjnymi, działaniem desantów i grup rajdowych przeciwnika.

Z wojskowego punktu widzenia, z uwagi na zagrożenia i znaczenie, obiekty podlegające obowiązkowej ochronie można podzielić na obiekty:

- a. o znaczeniu strategicznym (mosty, przeprawy, zapory wodne),
- b. o znaczeniu operacyjnym (szosy, węzły kolejowe),
- c. o znaczeniu taktycznym (wiadukty, drogi).¹¹⁹

Stwierdzić należy również, że od tego jak będą przygotowane do realizacji zadań Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne w zakresie ochrony i obrony obiektów podlegających szczególnej ochronie zależeć będzie funkcjonowanie sił zbrojnych i innych elementów systemu obronności państwa.

Zatem, aby tym wymaganiom sprostać, proces ich przygotowania, szkolenia, wyposażenia, uzbrojenia należy realizować w okresie pokojowym, bo w okresie zagrożeń i wojny będzie już na to za późno.

Oceniając podział obszarów, obiektów i urządzeń pod względem kształtu, przyjęliśmy go za klasyfikacją ujętą w Zeszytach Naukowych (system obrony Terytorialnej III Rzeczypospolitej) Warszawa 1998r. AON, która je szereguje następująco:

¹¹⁹ Informacja uzyskana z konsultacji z ppłk. Andrzejem Ryszką oficerem WSZW w Warszawie, zajmującym się problematyką ochrony obiektów.

1. powierzchniowe: rejony przeładunku towarów i sprzętu, lotniska, stanowiska startowe, składy i magazyny, przedsiębiorstwa, obiekty gospodarcze i zakłady produkcyjne,
2. liniowe: drogi, linie energetyczne i telekomunikacyjne, rurociągi paliwowe, szlaki kolejowe,
3. punktowe: mosty, wiadukty, śluzy, jazy, ważne budowle energetyczne.

Mając na względzie powyższą klasyfikację, ocenie wielokierunkowej poddaliśmy 26 obiektów, obszarów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie, usytuowanych w rejonie i na terenie miasta stołecznego Warszawy.

Do kategorii obiektów powierzchniowych zaliczyliśmy 16, do punktowych 10. Liniowe nie były przedmiotem naszych badań.

Obiekty powierzchniowe i punktowe przedstawiam w postaci tabeli:

Charakterystyka obiektów powierzchniowych i punktowych

Lp	Charakter obiektu	Liczba obiektów, zakładów	Liczba zatrudnionych pracowników	Zajmowana powierzchnia w ha	Ważność obiektu dla obronności i innych interesów państwa	Usytuowanie obiektu (Warszawa i najbliższe otoczenie)	Liczba pracowników ochrony	Uzbrojenie		Uwagi
								pistolety	pistolety maszynowe	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	komunikacja miejska	1	400	0,5	b. ważny	Warszawa	24	8	4	punktowy
2	produkcja materiałów elektronicznych i prac badawczych w tym zakresie	1	282	17,08	ważny	Warszawa	6	5 paraliz.		powierzchniowy
3	dyspozycja energii elektrycznej zakładów energetycznych	3	170 19 6	5 2,3 1,8	b. ważny	otoczenie	zabezpiecz. techniczne, monitoring			punktowe
4	produkcja pojazdów dla rolnictwa, silników i podzespołów	1	-	9	b. ważny	otoczenie	119			powierzchniowy
5	elektrotechnika - produkcja podzespołów i urządzeń elektronicznych	1	-	4	ważny	Warszawa	14			powierzchniowy
6	gromadzące i wytwarzające dobra kultury narodowej (biblioteki, drukarnie)	2	-	3 1	ważny	Warszawa	64 21			powierzchniowe
7	zajmujące się transportem lotniczym osób i towarów	4	4000	40	b. ważny	otoczenie Warszawa	32 143 19 212			powierzchniowe

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
8	zajmujące się konstrukcją, wytworzeniem urządzeń zabezpieczających budynki, pomieszczenia, drzwi lotnicze instytuty i zakłady naukowe	1	-	2	ważny	Warszawa	13			powierzchniowy
9	lotnicze instytuty i zakłady naukowe	2	-	3,5 2	b. ważny	Warszawa	26 22			powierzchniowe
10	obiekty Telewizji Polskiej	2	-	15 10	ważny	Warszawa	134 21			punktowe
11	produkcja i dystrybucja leków	1	-	9	b. ważny	Warszawa	28			powierzchniowy
12	ciepłownie, elektrociepłownie i elektrownie wodne	2	20 8	13 11	b. ważny	otoczenie	94 monitoring			punktowe
13	wodociągi i ujęcia wodne	2	340 80	45 12,9	b. ważny	Warszawa	14 13			punktowe
14	magazyny usługowe	1	74	12	b. ważny	otoczenie	27			powierzchniowy
15	stacje radiowe	1	1600	9	b. ważny	Warszawa	32			punktowy
16	produkcja urządzeń radiokomunikacyjnych, komputerów i innych urządzeń	1	144	1,3	ważny	Warszawa	26			powierzchniowy

Przy ocenie obecnych możliwości Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych i przygotowań ich do działań w sytuacjach kryzysowych i wojny należy również uwzględnić warunki geograficzne, w jakich się one znajdują (funkcjonują), położenie chronionych obiektów, obszar, kształt, rzeźba i ukształtowanie terenu, oraz jakim dysponują potencjałem ludzkim pod względem przygotowania obronnego, a także rodzaj przewidywanych zagrożeń.

Z punktu widzenia obronnego oprócz wyżej wymienionych czynników należy wziąć pod uwagę różnorodność chronionych obiektów, od małych powierzchniowo usytuowanych w wielkiej aglomeracji warszawskiej, ale bardzo ważnych dla obronności kraju, do obiektów dużych kilkudziesięciu hektarowych bardzo istotnych dla obronności państwa, umiejscowionych na obrzeżach Warszawy. Jedne i drugie znajdują się na obszarze strategicznym w centrum państwa-stolicy. Zatem w mniejszym lub większym stopniu będą narażone na działania przeciwnika z uwagi na położenie w aglomeracji miejskiej. Warszawa, jako centrum polityczno-administracyjne kraju, jest ośrodkiem kultury i nauki, bardzo ważnym węzłem komunikacyjnym i energetycznym. W związku z tym obiekty, obszary, urządzenia zlokalizowane na terenie Warszawy będą skazane na zlokalizowanie przez przeciwnika w pierwszej kolejności. Natomiast takie obiekty, jak: lotniska, hydroelektrownie, zapory wodne będą wymagały szczególnej ochrony, by nie dopuścić do opanowania przez przeciwnika.

Przykłady z historii uczą nas, że istotne bitwy są rozstrzygane już na przedpolach miejscowości, jak np. obrona Warszawy w 1939r., kiedy to nie dopuszczono do zaskoczenia i pokonania z marszu rubieży obronnych stolicy. Podczas opanowywania Warszawy hitlerowcy w pierwszej kolejności niszczyli obiekty administracji państwowej, elektrownie, ujęcia wody, wodociągi.

Z doświadczenia wiemy (Czechosłowacja 1968 r.), że przeciwnik w celu uzyskania przewagi uderzy wojskami lądowymi z użyciem wojsk powietrznodesantowych i lotnictwa w celu opanowania w pierwszej kolejności lotnisk wojskowych i cywilnych oraz innych obiektów o znaczeniu strategicznym. Natomiast w celu złamania woli obrony będzie dążył do dezorganizowania zaplecza, zniszczenia obiektów przemysłowych, elektrowni, ciepłowni, stacji paliw, wodociągów, stanowisk kierowania państwem, węzłów komunikacyjnych, łączności, komunikacji miejskiej, środków masowego przekazu, jak radio, telewizja i innych ważnych obiektów i urządzeń znajdujących się w obrębie Warszawy i na jej obrzeżach. Zniszczenie tam i zapór wodnych przy elektrowniach może spowodować nieobliczalne w skutkach powodzie i zatopienia.

Działania grup specjalnych wymierzane będą w najczulsze punkty Warszawy, jak: zaopatrzenie w energię elektryczną, wodę, gaz i magazyny żywności. Z tych też powodów

główny wysiłek Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych będzie skierowany na ochronę i obronę powierzonych obiektów przed środkami napadu powietrznego, zwalczanie desantów, grup rajdowych i specjalnego przeznaczenia, przez co zapewni wsparcie i zasilanie walczących wojsk.

Obronę takich aglomeracji miejskich, jaką jest Warszawa, przewiduje się organizować w ramach obrony okrężnej na podejściach i bezpośrednio na skraju miasta i na jego przedpolu, przy wykorzystaniu zapór inżynieryjnych i minowych. Przy czym na przedpolach miasta organizuje się 1-2 pasy obrony oraz punkty oporu wzdłuż dróg i arterii komunikacyjnych, głęboko urzutowane, wzmocnione czołgami, artylerią, pododdziałami inżynieryjnymi i przeciwlotniczymi w ścisłym współdziałaniu z siłami pozamilitarnymi. Wszystkie ugrupowania będą powiązane systemem ognia, szczególnie ze skrzydeł.

Broniący się natomiast z uwagi na mniejsze siły winien wykorzystywać lekką broń przeciwpancerną, lekkie przeciwlotnicze zestawy kierowane, powszechnie stosując zapory oraz minowanie.

Jak z powyższych rozważań wynika, Warszawa i znajdujące się na jej obszarze i otoczeniu obiekty, obszary, urządzenia, ze względu na ich przeznaczenie, będą miały znaczenie strategiczne w obronie centrum administracyjno - gospodarczego kraju.

Bezpośrednie działania obronne będą prowadziły wojska operacyjne i Obrony Terytorialnej we współdziałaniu z ogniwami pozamilitarnymi.

Zlokalizowane w Warszawie obiekty, zakłady przemysłowe, podlegające obowiązkowej ochronie, znajdują się w większości w zwartej zabudowie, a solidne konstrukcje budynków pozwalają zorganizować silną obronę, w tym przeciwlotniczą i przeciwpancerną, a ponadto stwarzają dogodne warunki do ukrycia siły żywej i środków ogniowych przed rozpoznaniem i ogniem napastnika.

Obiekty rozmieszczone na przedpolach aglomeracji i dalej należy wzmocnić zaporami inżynieryjnymi (kolce, jeże, zapory mało widoczne i z drutu kolczastego) oraz minowaniem.

Bardzo istotnym elementem organizacji obrony i ochrony obiektów będzie potencjał pracowników ochrony, ich umiejętności organizacyjne w zakresie ochrony oraz predyspozycje i przygotowanie dowódcze kadry kierowniczej SUFO w zakresie obronnym, znajomość terenu (odbyta zawodowa służba w wojsku, czy też Policji).

Innym ważnym elementem w organizacji ochrony i obrony obszarów, obiektów, urządzeń jest odpowiednie ukrycie zmagazynowanych zapasów na potrzeby własne i chronionej ludności.

Zakłada się, że na kierunkach mniej zagrożonych ochronę i obronę obiektów będą

organizować wojska OT z siłami układu pozamilitarnego (SUFO, OC), wspierać w zakresie osłony plot. będą wojska lotnicze i obrony powietrznej.¹²⁰

Wojska lądowe będą bronić aglomeracji warszawskiej siłami od batalionu zmechanizowanego, batalionu OT, do dywizji, nawet korpusu. Obrona aglomeracji warszawskiej będzie organizowana okrężnie na podejściach.¹²¹

Ugrupowanie broniących wojsk będzie składać się z dwóch rzutów, odwodów ogólnowojskowych, artylerii, specjalnych (inżynieryjnych, przeciwchemicznych, przeciwpożarowych i tyłowych). Z tym, że siły OPL rozmieszcza się na przedmieściu, na placach.¹²²

Siły OT organizują okrężną obronę systemem kompanijnych punktów oporu i batalionowych rejonów obrony.

Działanie sił pozamilitarnych w obronie aglomeracji warszawskiej wymaga szczegółowego uzgodnienia z siłami zbrojnymi przez WSZW.

Na głównych kierunkach uderzeń przeciwnika (a na takim będzie znajdowała się aglomeracja warszawska) obrona będzie organizowana przez wojska operacyjne i im będą podporządkowane siły OT i Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne. Na pomocniczych kierunkach obronę będą organizowały siły OT, którym podlegać będą SUFO. Kierować ochroną będą Wojewódzkie Sztaby Wojskowe. W obszarze prowadzenia operacji siły OT będą podporządkowane dowództwu ogólnowojskowemu, w skład ugrupowania będą włączane także ogniwa pozamilitarne.

Mając na uwadze, że obrona aglomeracji warszawskiej będzie organizowana okrężnie na podejściach, a pierwsza rubież obrony znajdować się będzie na wysokości otaczających Warszawę miejscowości, (tutaj będzie przebiegała zasadnicza rubież obrony), jej zadaniem będzie organizowanie obrony okrężnej.

Właśnie to urzutowanie wojsk w obronie będzie miało decydujący wpływ na liczebność, organizację i uzbrojenie Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych znajdujących się na obrzeżach Warszawy i w samej aglomeracji wzdłuż arterii komunikacyjnych.

Biorąc pod uwagę to, iż wojewódzkie ogniwa obronne pozamilitarne organizacyjnie podlegają wojewodzie, który koordynuje ich działanie na terenie województwa, a działanie ich wymaga uzgodnień z siłami zbrojnymi, zadania te wykonywać będą poprzez WSZW.¹²³

¹²⁰ Wydział Strategiczno - Obronny, AON, Praca Studyjna „Aglomeracje miejskie i ośrodki przemysłowe w obronie powszechnej państwa, płk dypl. Franciszek Wilk, pod kierownictwem płk dra Z. Sabaka.

¹²¹ Tamże.

¹²² Tamże.

¹²³ R. Kalinowski, Struktura i zadania pozamilitarnych ogniw obronnych w systemie obronnym RP. Warszawa 1994 r, s. 33-34.

Dokonując oceny obiektów pod względem liczebności pracowników ochrony, podzieliliśmy je na trzy grupy:

1. o stosunkowo nielicznej liczbie pracowników ochrony: około 15-20 (6 obiektów),
2. o średniej liczbie pracowników ochrony: około 20-32 (10 obiektów),
3. o dużej liczbie pracowników ochrony 90-212 (5 obiektów).

Pozostałe 5 obiektów chronionych było przez zabezpieczenie techniczne - monitoring.

Przedstawione liczby pracowników w chronionych obiektach stanowiąc będą trzon nowo formowanych SUFO w przypadku zagrożeń militarnych i wojny. Decyduje to o sformułowaniu na bazie aktualnych liczb pracowników ochrony następujących pododdziałów:

1. **Wersja A** - pluton

15-20 pracowników ochrony, sformować: pluton ochrony (obiekty znajdujące się na obrzeżach Warszawy, gdzie liczebność pracowników ochrony można zastąpić odpowiednim zabezpieczeniem technicznym i rozbudową inżynierską terenu (zapory mało widoczne, płoty z drutu kolczastego, zapory minowe, urządzenia sygnalizacyjne).

Wersja B - pluton ze wsparciem

obiekty o tej samej liczbie pracowników ochrony (15-20) sformowane: pluton ze wsparciem, znajdujący się na terenie aglomeracji warszawskiej, narażone w pierwszej kolejności na atak ze strony przeciwnika, szczególnie w rejonach zabudowanych, oraz te, które były strzeżone w formie zabezpieczenia technicznego.

2. **Wersja A** - kompania

obiekty o średniej liczbie pracowników ochrony (20-32 i więcej), w rejonie aglomeracji miejskiej i otoczeniu, w mniejszym stopniu narażone na uderzenia przeciwnika.

Wersja B - kompania ze wsparciem

Obiekty o tej samej liczbie pracowników ochrony, nieduże, usytuowane na terenie aglomeracji miejskiej Warszawy, narażone na uderzenia sił pancernych przeciwnika i grup specjalnych.

3. **Wersja A** - batalion

Obiekty, obszary o dużej powierzchni, istotne z uwagi na obronność państwa o średniej liczbie 90-212 pracowników ochrony, których opanowanie przez przeciwnika będzie powodować duże straty w potencjale obronnym. (magazyny rezerw państwowych duże zakłady produkcyjne).

Wersja B - batalion za wsparciem

Obiekty, obszary o dużej powierzchni, o średniej liczbie pracowników ochrony 90-212 i więcej, ich opanowanie przez przeciwnika stanowić będzie poważny uszczerbek

w potencjale obronnym. Dotyczy to lotnisk, elektrowni, obiektów radiowych i telewizyjnych. Na ich opanowanie przeciwnik będzie liczył przede wszystkim. Będą one narażone na ataki lotnicze, raketowe i wojsk powietrznodesantowych.

Z wcześniej przedstawionych uwarunkowań mających istotny wpływ na liczebność poszczególnych SUFO należy uwzględnić również takie czynniki, jak: miejsce obiektu w strukturze obrony ogólnowojskowej, czy obiekt jest usytuowany na podejściach, głównych arteriach komunikacyjnych, w rejonie przedpoła, czy na skraju miasta, w rejonie punktów oporu sił zbrojnych.

W ocenie obecnie istniejącej bazy (liczebność SUFO, wyposażenie, uzbrojenie, zabezpieczenie logistyczne) należy uwzględnić:

- **aktualny stan uzbrojenia SUFO.** Z posiadanych informacji wynika, że 1/3 do 1/2 pododdziałów ochrony jest wyposażona w pistolety i bardzo nieliczne egzemplarze broni długiej gładkolufowej, oraz pistolety maszynowe.
- **wyposażenie** w kamizelki kuloodporne i hełmy jest również częściowe (1/2 stanów osobowych), wykorzystywane w zasadzie do konwojowania wartości pieniężnych, przedmiotów wartościowych i niebezpiecznych.
- **logistyka** - większość SUFO posiada na terenie chronionych obiektów pomieszczenia socjalne, w których są urządzenia niezbędne do przygotowywania posiłków, miejsca na punkty opatrunkowe, ponadto stosowne urządzenia higieniczne oraz bieżąca woda, awaryjne ujęcia wodne (studnie głębinowe) oraz w nielicznych obiektach stacjonarne i przewoźne agregaty prądotwórcze.

W kontekście specjalistycznego przygotowania pracowników ochrony do wykonywania zadań w zakresie ochrony i obrony obiektów sytuacja przedstawia się następująco:

- wśród pracowników ochrony znajdują się przeważnie osoby, które odbywały zasadniczą służbę wojskową lub posiadają uregulowany stosunek do służby wojskowej,
- liczne przypadki pełnienia obowiązków szefa służby ochrony przez byłego żołnierza zawodowego lub funkcjonariusza Policji,
- często służbę ochrony pełnią podoficerowie rezerwy, awansowani w służbie czynnej,
- liczbowo na 100 % pracowników ochrony 60-70 % to byli żołnierze służby zasadniczej WP, 10-20 % - to oficerowie i podoficerowie WP i Policji.¹²⁴

W związku z tym postulujemy, by na szefów ochrony w ramach uzupełniania mobilizacyjnego powoływać byłych żołnierzy zawodowych, natomiast zastępców powoływać

¹²⁴ Informacje uzyskane od dyrektora Związku Zawodowego Pracodawców Ochrony Osób i Mienia w Warszawie Stanisława Kochanowicza.

z b. funkcjonariuszy Policji - oficerów i podoficerów rezerwy, jako specjalistów w swoich dziedzinach służby.

Zasadę tę przyjmować wówczas, gdy osoby te będą kierowały SUFO na obiektach bardzo ważnych z uwagi na obronność państwa, a w ich wyposażeniu i uzbrojeniu będą takie środki wzmocnienia, jak: moździerze, wyrzutnie raket ppanc. i plot. oraz inne istotne środki walki, a ponadto gdy osoby te będą też pełniły funkcje dowódcy kompanii, batalionu.

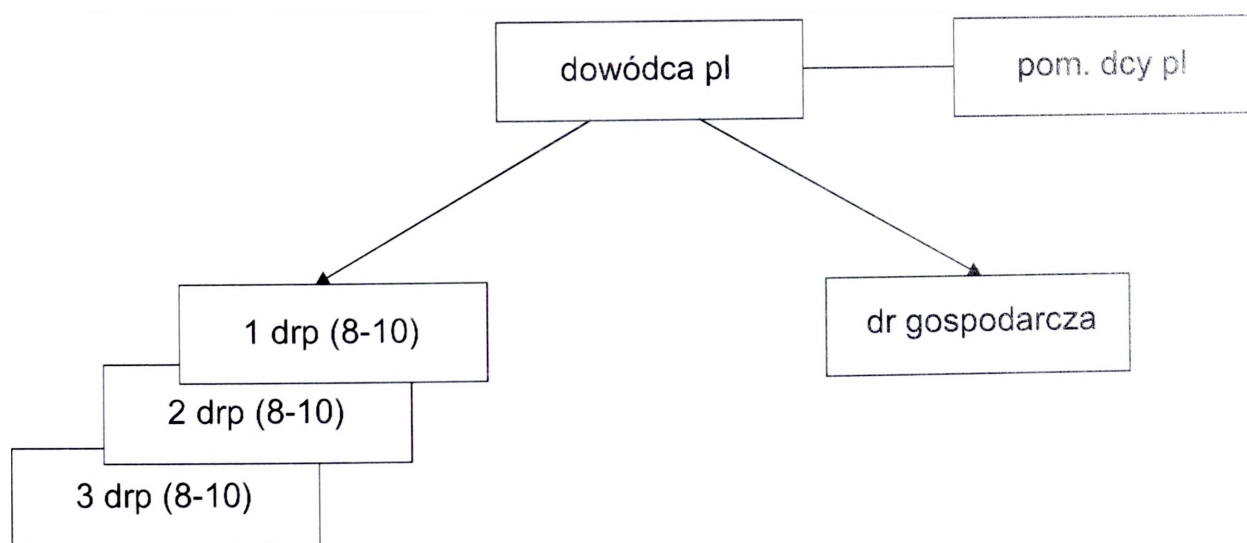
Dowodzone przez szefów SUFO (plutony, kompanie, bataliony) będą uzbrojone w moździerze, karabiny maszynowe, granatniki ppanc., broń przeciwlotniczą, których dostawę zapewni wojsko.

W zakresie uzbrojenia i wyposażenia SUFO postulujemy, że gdy nie ma w uzbrojeniu broni typowo wojskowej należy zobowiązać kierownika jednostki organizacyjnej, szefa ochrony, do zakupu amunicji albo uzbrojenia typowo wojskowego, którego nie posiada w zapasie w uzbrojeniu własnej SUFO. Pozostawić kierownikowi możliwość wyboru stosownego rozwiązania.

W zakresie szkolenia - spowodować objęcie szkoleniem kierownictwa SUFO i stanu osobowego w ramach szkolenia WSZW. Przyjąć zasadę, że szefa ochrony - byłego żołnierza zawodowego, podoficera lub oficera szkolimy w zakresie wykonywania zadań obronnych, a byłego policjanta specjalistę, zastępcę - do wykonywania zadań w zakresie ochrony obiektu.

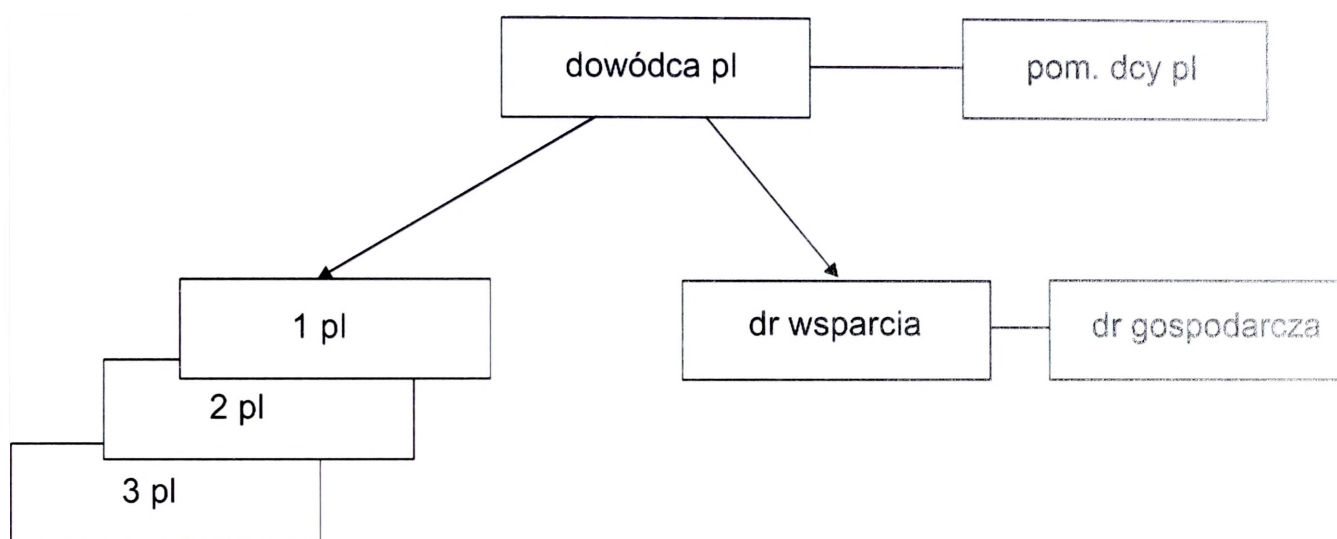
Przedstawione warianty organizacyjne obrazują poniższe tabele:

I Pluton zmotoryzowany

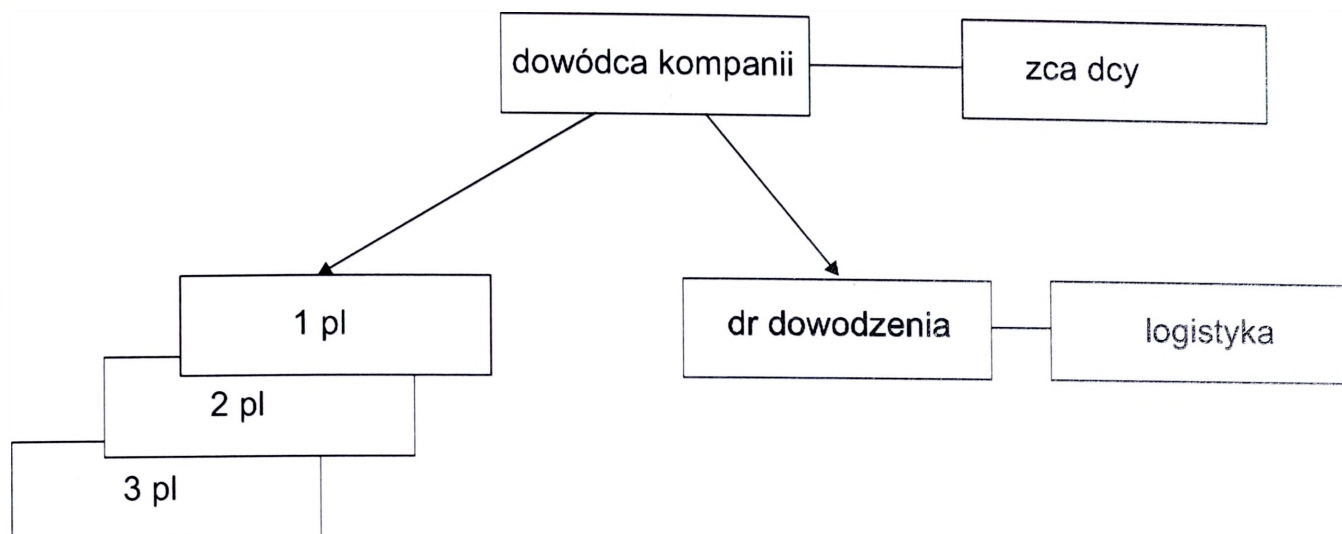
Pluton zmotoryzowany (podstawowe wyposażenie)

Wyszczególnienie	Dowódca	Pomocnik dcy	dr	dr. gosp.	Ogółem
stan osobowy	1	1	24-30	5	31-37
kbk. Ak	-	-	23-29	-	23-29
pistolet wojskowy	1	1	-	-	2
karabin wyb.	-	-	1	-	1
granatnik ppanc.	-	-	3	-	3

II Pluton zmotoryzowany wzmocniony**Pluton zmotoryzowany wzmocniony (podstawowe wyposażenie)**

Wyszczególnienie	Dowódca	Pomocnik dcy	drp	dr. wsp.	dr. gosp.	Ogółem
stan osobowy	1	1	24-30	7	5	38-44
kbk. Ak		-	23-29	7	5	35-41
pistolet wojskowy	1	1	-	-	-	2
karabin wyb.	-	-	1	-	-	-
granatnik ppanc.	-	-	3	-	-	-
zestaw S-Z	-	-	-	1	-	-
PKM-2 (ZU-23-2)	-	-	-	1	-	-

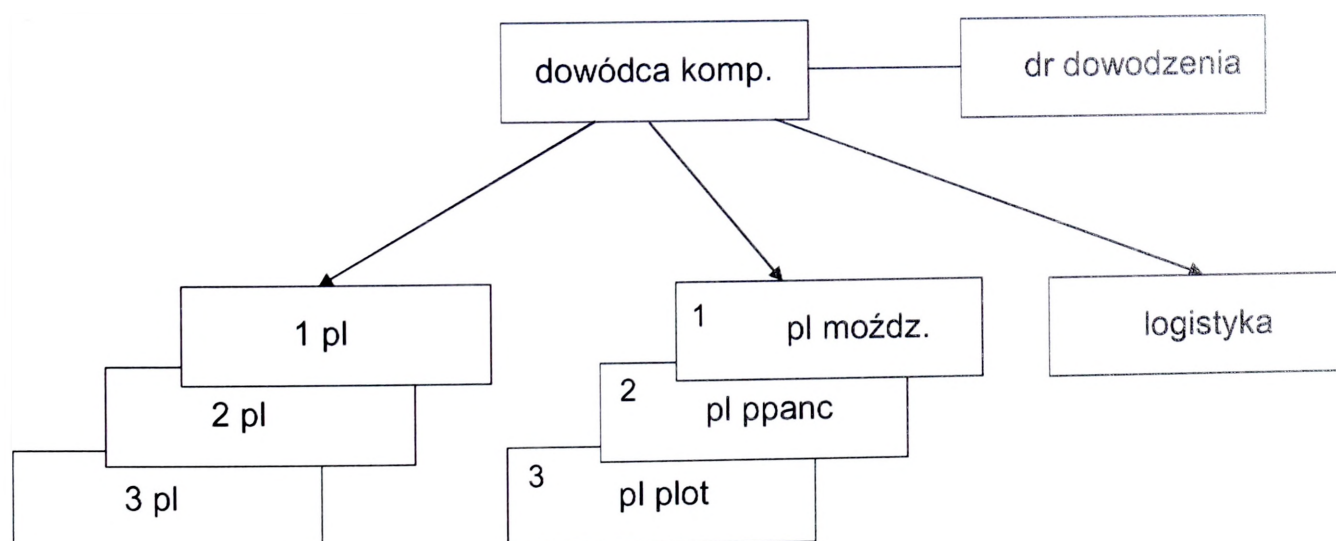
III Kompania zmotoryzowana

Kompania zmotoryzowana (podstawowe wyposażenie)

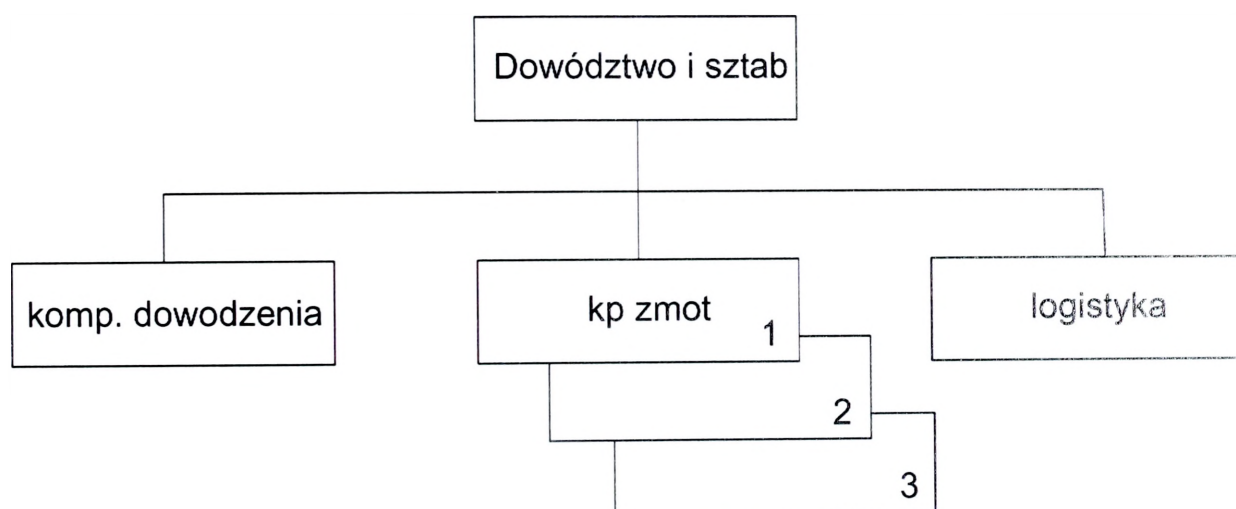
Wyszczególnienie	Dowódca	z-ca dcy	pl. pl.	dr. dow.	logistyka	Ogółem
stan osobowy	1	1	93-111	8	10	113-131
kbk. Ak	-	-	90-108	8	9	107-125
pistolet wojskowy	1	1	3		1	6
karabin wyb.	-	-	3			3
granatnik ppanc.	-	-	9			9

IV Kompania zmotoryzowana wzmocniona

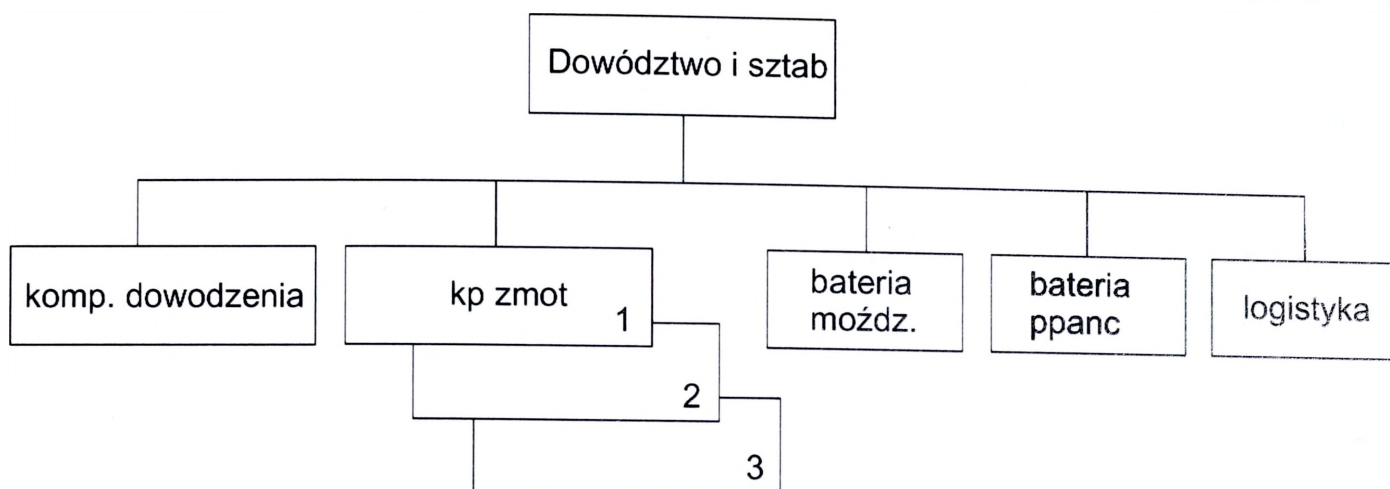
Kompania zmotoryzowana wzmocniona (podstawowe wyposażenie)

Wyszczególnienie	Dca i sztab	dr. dow.	plp	pl. moźdz.	pl. ppanc.	pl. plot.	logistyka	Ogółem
stan osobowy	1	1	93-111	20	19	16	10	150-168
kbk. Ak	-	-	90-108	19	18	15	9	132-150
pistolet wojskowy	1	-	3	1	1	1	1	8
karabin wyb.	-	-	3	-	-	-	-	3
ppk	-	-	-	-	3	-	-	3
moźdz.	-	-	-	3	-	-	-	3
pl. plot (S-2)	-	-	-	-	-	4	-	4

V batalion zmotoryzowany**Batalion zmotoryzowany (podstawowe wyposażenie)**

Wyszczególnienie	Dca i sztab	komp. dowodz.	kp. zmot.	logistyka	Ogółem
stan osobowy	8	76	114/3	23	449
moździerze 82 mm		-	-	-	-
pkm 4-2 (ZW-23-2)	1	2	-	-	2
motocykle		8	-	-	8
samochody	-	-	-	-	-
ppanc. p. kier	-	-	4	-	4

VI Batalion zmotoryzowany (wzmocniony)

Batalion zmotoryzowany wzmocniony (podstawowe wyposażenie)

Wyszczególnienie	Dca i sztab	komp. dowodz	kp. zmot	bateria moźdz.	pl. ppanc.	logistyka	Ogółem
stan osobowy	8	76	114	60	37	43	566
moździerze 82 mm	-	-	-	9	-	-	9
ppk.	-	-	4	-	6	-	18
PKM-2/ZW-23-2)	-	2	-	-	-	-	2
rakieta plot S-2	-	4	-	-	-	-	4
motocykle	-	8	-	-	-	-	8
samochody	-	12	13	11	7	15	84

Druga koncepcja polegała będzie na powołaniu SUFO w jednostkach przewidzianych do militaryzacji, do których w czasie pokoju nadaje się przydziały organizacyjne, a z chwilą zaistnienia sytuacji kryzysowej lub wojny staje się ona jednostką zmilitaryzowaną.

Bazą jest SUFO pełniące służbę ochrony w czasie pokoju.

Ochronę obszaru, obiektu, urządzenia podlegającego obowiązkowej ochronie organizuje dyrektor, kierownik jednostki organizacyjnej na podstawie planu ochrony uzgodnionego z Komendą Wojewódzką Policji i wojewodą, który jest nadrzędny w stosunku do przedsiębiorstw państwowych, dla których jest organem założycielskim oraz obiektów stanowiących własność skarbu państwa, a także własność mieszaną z przewagą kapitału publicznego będącego we własności samorządu terytorialnego oraz stanowiących własność prywatną, także własność mieszaną z właścicielami, których wojewoda zawarł umowę cywilno-prawną. W sprawach szczególnych organem właściwym jest merytoryczny minister, kierownik

urzędu centralnego. Dyrektor - kierownik jednostki organizacyjnej może powierzyć zadanie ochrony i obrony obiektu osobie wyznaczonej przez niego i bezpośrednio mu podporządkowanej.

Kierownik jednostki organizacyjnej nadaje przydziały organizacyjno - mobilizacyjne osobom powołanym do SUFO.

Ponadto wzywa na ćwiczenia osoby, które otrzymały przydziały organizacyjno - mobilizacyjne (nie częściej niż 3 razy w roku do 24 godzin).

Pracownikom ochrony stanowiącym trzon SUFO zdejmuje za pośrednictwem WKU przydziały do innych jednostek wojskowych i zwraca się z prośbą do WSZW o nadanie im przydziałów do SUFO. Sporządza zapotrzebowanie na uzupełnienie jednostki, przeznaczonej do militaryzacji, żołnierzami rezerwy, zamieszkałymi w rejonie chronionych obiektów z kategorii osób wcześniej określonych (gajowi, sportowcy - strzelcy i inne osoby, które potrafią posługiwać się bronią, a są żołnierzami rezerwy lub osobami posiadającymi zezwolenie na broń).

Przyjmuje na ewidencję osoby, które uzyskały zgodę komendanta WKU.

Do jednostek zmilitaryzowanych mogą też być powoływane osoby kierowane z urzędu pracy, jeżeli posiadają kwalifikacje niezbędne w jednostce zmilitaryzowanej; po uzgodnieniu z komendantem WKU.

Kierownik jednostki organizacyjnej dokonuje wyreklamowania (stosownie do potrzeb określonych specjalistów zakładu, obiektu) i proponuje przeniesienie ich do SUFO. Określa strukturę SUFO docelową, przewidywaną na czas „W”.

Na podstawie tych informacji precyzuje przewidywane potrzeby w stanie osobowym i sprzęcie, wyposażeniu i uzbrojeniu z uwzględnieniem następującej zasady:

- 1) na obiektach należących do administracji centralnej - w porozumieniu z ministrami, prezesem Narodowego Banku Polskiego, Krajową Radą Radiofonii i Telewizji, kierownikami urzędów centralnych i innych organów szczebla centralnego.
- 2) na obiektach szczebla wojewódzkiego oraz obiektach których funkcjonowanie ma znaczenie ponadwojewódzkie - w porozumieniu z przedstawicielem władzy - wojewodą, na którego terenie znajduje się siedziba właściciela obiektów.

Proponuje się by potrzeby w zakresie środków finansowych, szkoleniowych i wyposażenia podstawowego realizowali właściciele obiektów, natomiast w zakresie uzbrojenia i wyposażenia na czas wojny - wojewoda, na którego terenie funkcjonują obszary, obiekty i urządzenia; część sprzętu może otrzymać kierownik (samochody, motocykle) jednostki organizacyjnej drogą świadczeń na rzecz obrony.

Procesem szkolenia SUFO na obiekcie kieruje kierownik jednostki organizacyjnej osobiście

lub osoba przez niego wyznaczona, bezpośrednio mu podporządkowana. Bezpośrednio wykonuje jego polecenia w tym zakresie szef ochrony.

Kierownik jednostki organizacyjnej określa również problematykę szkolenia, sposoby i metody, (zajęcia teoretyczne i ćwiczenia praktyczne) oraz zakres niezbędnej wiedzy pracownika SUFO.

W razie ogłoszenia mobilizacji zapewnia zakwaterowanie oraz wyżywienie osobom powoływanym drogą mobilizacji.

Kierownik jednostki organizacyjnej odpowiedzialny za uzgodnienie planu ochrony i obrony obiektu powinien w nim uwzględnić następujące elementy:

- dokument sporządzony przez kierownictwo SUFO, zawierający stwierdzone zagrożenia, istniejące słabe miejsca w ochronie obiektu, możliwe podejścia ze strony przeciwnika do obiektu - wymagające specjalnych zabezpieczeń, (inżynieryjnego, łączności) oraz sygnalizacji, stanowiących między innymi podstawę do wypracowania koncepcji ochrony obiektu,
- organizację służby ochrony i obrony obiektu, stan osobowy, rodzaj wyposażenia i uzbrojenia,
- łączność alarmowania, współdziałania i dowodzenia,
- obsadę personalną stanowisk SUFO,
- plan pomieszczeń na zakwaterowanie z uwzględnieniem elementów socjalnych, sanitarnych, punktu opatrunkowego,
- dokument dotyczący współdziałania ze służbami ochrony i sąsiednimi obiektami i elementami ogniw pozamilitarnych,
- zestawienie potrzeb w podstawowym uzbrojeniu, wyposażeniu i zabezpieczeniu medycznym,
- plan (szkic) ochrony i obrony obiektu,
- tabelę posterunków i podstawowych dokumentów z przebiegu służby ochrony:
- tabelę służby (rodzaj służby, rozmieszczenie pracowników ochrony i zadania dla nich, obsada personalna i zadania),
- dziennik zmiany (rozpoczęcie i zakończenie zmiany, obsada personalna, rozmieszczenie pracowników ochrony podczas służby),
- dziennik wydarzeń (daty, godziny zaistniałych zdarzeń, opis wydarzenia, dane personalne osób uczestniczących w zdarzeniu, dane pracownika ochrony),
- instrukcje współpracy z policją, wojskiem, Państwową Strażą Pożarną, OC, strażami miejskimi, gminnymi,
- dzienniki prowadzonego szkolenia SUFO,

- dokument dotyczący ochrony tajemnicy i dokumentów niejawnych,
- oraz inną dokumentację pomocniczą dotyczącą kontroli ruchu osobowego i materiałowego, konwojowania, obsługi systemu kontroli obiektów, sygnalizacji alarmowej.

Plan ochrony i obrony obiektu powinien ponadto zawierać następujące elementy:

- zadania SUFO na obiekcie (ochrona zakładu, a zwłaszcza tych jego elementów, które są ważne ze względu na obronność państwa (działy, pomieszczenia), które zatem powinny być szczególnie strzeżone przed dostaniem się do nich osób nieuprawnionych. Ochrona obiektu i obrona w przypadku ataku grup dywersyjno - rozpoznawczych i grup specjalnego przeznaczenia oraz pojedynczych agentów przeciwnika na obiekt,
- w zakresie technicznego zabezpieczenia obiektu (stan aktualny urządzeń i dodatkowe wyposażenie obiektu w niezbędną sygnalizację kontrolną, alarmową i sygnalizacyjną na kierunkach i miejscach szczególnie zagrożonych),
- inżynierską rozbudowę i zabezpieczenie obiektu oraz na podejściach i słabych punktach w ochronie (przyjmując, że najbardziej narażony jest na działania nieprzyjaciela obiekt do odległości 1 km od jego rozmieszczenia). Uwzględniamy takie elementy, jak: okopy, rowy, zasieki mało widoczne i z drutu kolczastego, jeże, pola minowe, doły zakryte i inne zasadzki i pułapki uniemożliwiające przedostanie się przeciwnika na obiekt. Uwzględnić również należy maskowanie środkami naturalnymi i sztucznymi: siatki oraz malowanie,
- rozmieszczanie pracowników na posterunkach oraz w miejscach narażonych na podejście przeciwnika w sytuacjach zagrożenia (współdziałanie poszczególnych elementów w sytuacjach zagrożenia),
- określenie sektorów ostrzału dla broni strzeleckiej i maszynowej,
- wystawienie punktów obserwacyjnych,
- środki łączności, powiadamiania, współdziałania, dowodzenia (ile, jakie i gdzie rozmieszczone),
- zabezpieczenie w środki transportu, pojazdy i motocykle, (logistyka),
- współdziałanie z sąsiadami, siłami zbrojnymi i Policją,
- postępowanie w przypadku przerwania dopływu energii elektrycznej.

Inne dokumenty, jak szkic ochrony i obrony obiektu, tabela posterunków, szkic rozmieszczenia środków ogniowych w sytuacjach zagrożeń sporządza się również przy opracowaniu planu ochrony i obrony obiektu.

Dodatkowo powinno się uwzględnić w planie ochrony i obrony takie elementy, jak:

- zabezpieczenie mienia, urządzeń podczas ataku przeciwnika, powstałych pożarów i zniszczeń,

- sposób i kolejność ewakuacji elementów zakładu,
- przewidzenie zapasowych miejsc pracy w przypadku zniszczenia ich w zakładzie,
- postępowanie w przypadku zrzucenia desantu, urządzeń propagandowych, min i materiałów wybuchowych z powietrza,
- postępowanie w przypadku nalotu lotniczego i ataku raketowego,
- podczas skażenia terenu, obiektu (czynności i obowiązki osób funkcyjnych i pracowników ochrony),
- w przypadku zniszczenia obiektu przez przeciwnika.

Zasady organizacji służby ochrony obejmują:

Na okres zagrożenia i wojny wprowadza się dla SUFO dwuzmianowy system służby. Z chwilą ogłoszenia mobilizacji stan osobowy służby ochrony podlega skoszarowaniu w odpowiednio do tego wytypowanych i przygotowanych pomieszczeniach. Pomieszczenia te powinny znajdować się na terenie zakładu lub w pobliżu jego rozmieszczenia.

Podstawowymi rodzajami służby w okresie kryzysów polityczno - militarnych i wojny będą:

1. posterunki stałe,
2. posterunki doraźne wystawiane czasowo i natychmiastowo,
3. patrole (kontrolne i interwencyjne),
4. zasadzki i pułapki (w rejonach szczególnie zagrożonych),
5. konwoje.

Osobom pełniącym służbę w jednostkach zmilitaryzowanych nie wolno opuszczać miejsca zakwaterowania bez zgody szefa SUFO (rygory równe służbie wojskowej).

Zezwolenie na opuszczenie miejsca zakwaterowania (do 24 godz.) wydaje kierownik jednostki organizacyjnej na wniosek szefa SUFO.

Szef SUFO podlega bezpośrednio dyrektorowi przedsiębiorstwa, zakładu, kierownikowi jednostki organizacyjnej, przed którym jest odpowiedzialny dyscyplinarnie za naruszenie obowiązków. Szef SUFO jest bezpośrednim przełożonym całego składu osobowego. Powinien wywodzić się z kadry zawodowej - rezerwy Policji. Odpowiada za realizację wszystkich zadań dotyczących obiektu, a w szczególności spraw ochrony.

Do jego podstawowych obowiązków będzie należało:

- organizowanie i planowanie służby,
- zabezpieczenie broni i amunicji,
- zorganizowanie współdziałania z wcześniej określonymi podmiotami,
- wypracowanie koncepcji zabezpieczenia SUFO w zakresie warunków socjalno - bytowych,

oraz wyżywienia, zakwaterowania, umundurowania i wyposażenia w środki ochrony osobistej - we współpracy z kierownikiem jednostki organizacyjnej,

- kierowanie ochroną obiektu,
- utrzymanie SUFO w ciągłej gotowości, dokonywanie bieżącej oceny zagrożeń,
- informowanie kierownika jednostki organizacyjnej o stanie zagrożeń i stanie zabezpieczenia obiektu,
- sprawowanie bieżącej kontroli przebiegu służby.

Zastępca szefa SUFO podlega bezpośrednio szefowi służby ochrony, jest przełożonym pozostałych pracowników formacji. Powinien to być żołnierz zawodowy rezerwy (podoficer lub oficer) obeznany z problematyką walki i dowodzenia w czasie działań wojennych. Odpowiada za wyszkolenie bojowe pracowników ochrony, organizację łączności, stan uzbrojenia, ochronę tajemnicy i powierzony sprzęt. Do jego obowiązków szczególnie należy przygotowanie i prowadzenie obrony obiektu, a ponadto:

- opracowanie programu szkolenia bojowego i prowadzenie szkolenia ze stanem osobowym,
- kierowanie wypracowaniem koncepcji obrony obiektu,
- zorganizowanie łączności, alarmowania, dowodzenia,
- współdziałania z sąsiadami,
- przechowywanie dokumentów dotyczących obrony i ochrony obiektu,
- kontrola wykonania zadań postawionych przez SUFO,
- stawianie zadań bojowych w wypadku zagrożeń,
- sporządzanie meldunków i sprawozdań.

Pracownika ochrony będzie miał prawo zdjąć, zmienić na posterunku szef ochrony, zastępca szefa ochrony.

Pracownik ochrony jest zobowiązany do wszechstronnej znajomości obowiązków w zakresie ochrony i obrony obiektu, a ponadto powinien:

- znać obowiązki pracownika ochrony na posterunku i podczas wykonywania innych zadań,
- w terminie wykonywać rozkazy przełożonych,
- utrzymywać w sprawności broń, amunicję i sprzęt, a szczególnie środki łączności,
- składać szczegółowe meldunki przełożonym z przebiegu służby na posterunku.

Najwyższą władzę dyscyplinarną posiada przedsiębiorca, kierownik jednostki organizacyjnej, pozostali - stosownie do swoich stanowisk służbowych i posiadanych uprawnień.

W zakresie zabezpieczenia logistycznego, wyżywienia, wyposażenia i zakwaterowania SUFO stosowne zalecenia wydaje kierownik jednostki organizacyjnej z uwzględnieniem

następujących zasad:

- pomieszczenia na zakwaterowanie dla SUFO powinny być zabezpieczone w odpowiedni sprzęt i urządzenia techniczne,
- w miarę możliwości zlokalizowane w jednym budynku o odpowiedniej ilości izb,
- osoby powinny być rozmieszczone zgodnie z przyjętymi w wojsku normami,
- rodzaj sprzętu i środków uzgadnia szef SUFO z kierownikiem jednostki organizacyjnej zgodnie z przyjętymi naliczeniami,
- należy wydzielić zastępcze źródła energii elektrycznej (agregaty prądotwórcze).

W broń i amunicję wyposaża się zgodnie z przyjętymi ustaleniami, normami i obowiązującą w SUFO strukturą organizacyjną.

Osobom pełniącym służbę w jednostce zmilitaryzowanej przysługuje całodobowe wyżywienie według norm i zasad żywienia w tej formacji zmilitaryzowanej. Umundurowanie - jakie przysługuje dla SUFO w czasie pokoju.

Zabezpieczenie techniczne obiektu powinno zapewniać maksimum bezpieczeństwa, uniemożliwiać przedostanie się osób nieuprawnionych na teren ochranianego obiektu i powinno obejmować:

- system powiadamiania i alarmowania, (hasła, znaki, sygnały),
- elektroniczne systemy i środki kontroli dostępu,
- mechaniczne systemy i środki zabezpieczenia obiektu i pomieszczeń.

System zabezpieczenia technicznego powinien polegać na rozbudowie dwóch niezależnych od siebie systemów ostrzegania i powiadamiania, systemu łączności radiowej i systemu łączności przewodowej.

W urządzenia te wyposaża się wartownie, posterunki stałe, punkty obserwacyjne, pomieszczenia na zakwaterowanie (przekazywanie sygnałów, rozkazów, meldunków).

Pomieszczenia, gdzie znajdują się środki informacyjne (radia, głośniki i inne środki), tajne dokumenty, wyposaża się w systemy sygnalizacyjno - alarmowe.

Magazyny materiałów wybuchowych, magazyny broni i amunicji, składowisko materiałów do produkcji specjalnej powinny posiadać dodatkowe ogrodzenie i techniczne zabezpieczenia oraz środki alarmowania i powiadamiania.

Teren siłowni elektrycznych oraz ujęcia wody powinny być ogrodzone i odpowiednio technicznie zabezpieczone. Wartownia znajdująca się na parterze powinna mieć okna okratowane i worki z piaskiem.

Posterunki wyposaża się w urządzenia sygnalizacyjne, a miejsca newralgiczne oświetla się dodatkowo reflektorami.

Dla ruchu osobowego ustala się stosowne dokumenty uprawniające do wstępu na obiekt, których ważność określa się następująco:

- stałe - 12 miesięcy,
- tymczasowe - 6 miesięcy.

Działy produkcji specjalnej w miarę możliwości powinny być zaopatrzone w strefy bezpieczeństwa (I, II, III - administracyjna) i identyfikatory.

Z chwilą ogłoszenia mobilizacji należy wydać pracownikom stosowne dokumenty uprawniające do wejścia na teren obiektu i ewentualnie dostępu do stref bezpieczeństwa.

Szczególne zasady ruchu osobowego i transportowego (materiałowego) określa kierownik jednostki organizacyjnej w odrębnym dokumencie.

Zasady szkolenia SUFO są przystosowane do charakteru zadań wykonywanych w okresie zagrożenia i wojny.

Szkoleniu podlegają wszyscy etatowi pracownicy SUFO oraz osoby, którym nadano przydziały mobilizacyjne.

Szkolenie prowadzi się w formie wstępnego ogólnego podstawowego szkolenia osób i w formie doskonalącej - etatowi pracownicy SUFO, którzy otrzymali przydziały mobilizacyjne. Po pewnym okresie i przeszkoleniu wstępnym należy obydwie grupy połączyć i razem szkolić specjalistycznie w niezbędnym zakresie.

Do szkolenia trzeba przygotować odpowiednich wykładowców, najlepiej wykorzystując specjalistów z batalionów obrony obiektów, a w zakresie ochrony obiektów - z ośrodków szkolenia kandydatów na pracowników ochrony z odcinka cywilnego.

Szkolenie należy prowadzić według rocznego planu opracowanego przez kierownika jednostki organizacyjnej. Oddzielnie należy prowadzić szkolenie doskonalące dla szefa i kierownika SUFO w zakresie dowodzenia i kierowania działaniami ochronnymi na obiekcie.

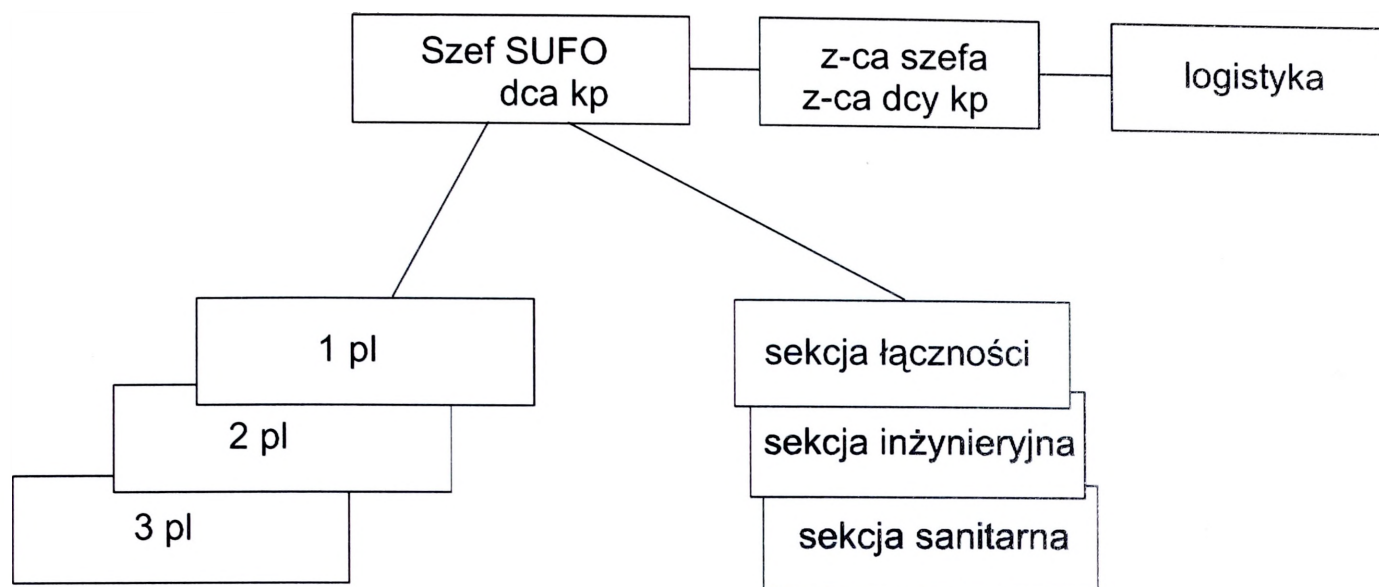
Uczestnikom szkolenia trwającego ponad osiem godzin przysługuje bezpłatne wyżywianie w postaci jednego posiłku, (a w całodzienne, gdy trwa ono ponad 12 godzin) na koszt kierownika jednostki organizacyjnej. W innym przypadku (brak wyżywienia) przysługują diety na ogólnych zasadach.

Szkoleniem obronnym kieruje zastępca szefa ochrony - żołnierz rezerwy WP.

Zmilitaryzowane Specjalistyczne Uzbrojone Formacje ochronne zamierzamy powołać w dwóch wersjach:

- I w sile kompanii,
- II w sile batalionu

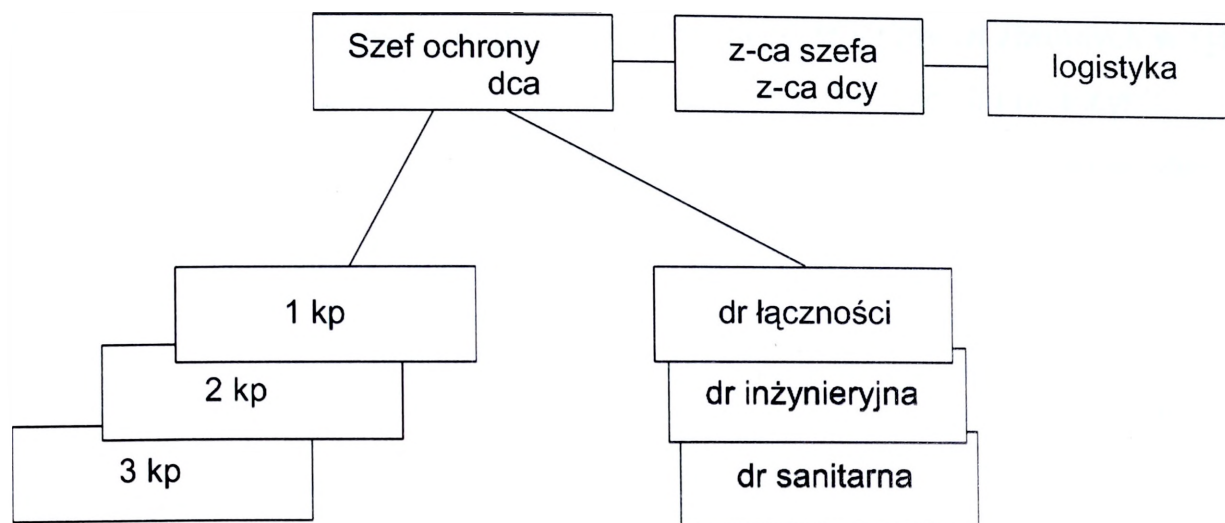
Kompania

Kompania

Wyszczególnienie	Dca	z/ca dcy	pl. pl.	Logistyka	Sek. łączn.	Sek. inż.	Sek. sanit.	Ogółem
stan osobowy	1	1	90-110	10	9	12	11	134-154
kbk Ak	-	-	60-80	9	8	-	-	77-97
pist. wojsk.	1	1	3	1	1	1	1	9
RKM	-	-	3	-	-	-	-	3
pist. masz. „GLAUBERYT”	-	-	30	-	-	11	10	51
motocykle	1	-	3	3	1	1	2-	11
samochody	-	1	6	1	1	3	1	13

Batalion

Batalion

Wyszczególnienie	Dca sztab	z/ca dcy	kp	Logistyka	dr. łączn.	dr. inż.	dr. sanit.	Ogółem
stan osobowy	6	1	270-330	13	13	13	12	327-332
kbk Ak	-		180-240	12	11	12	11	226-286
pist. wojsk.	4	1	9	1	1	1	1	18
RKM		-	9	-	-	-	-	9
pist. masz. „GLAUBERYT”	2	-	-	-	-	-	-	2
motocykle	-	-	9	9	3	3	3	27
samochody	1	1	18	3	3	9	2	37

Włączenie Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych w skład sił zbrojnych stwarza korzystne warunki dla funkcjonowania formacji z następujących powodów:

- umożliwia elastyczne dostosowanie SUFO pod względem uzbrojenia, wyposażenia do zaistniałych zagrożeń i rozwoju sytuacji na ochranianym obiekcie w czasie „W”,
- umożliwia uzyskiwanie w pierwszej kolejności wiarygodnych informacji, sygnałów, w zakresie ostrzegania i powiadamiania o zagrożeniach,
- wyklucza popełnianie błędów w podejmowaniu decyzji z uwagi na wykonywanie rozkazów tylko jednego decydenta - podmiotu - sił zbrojnych,
- umożliwia korzystanie w szkoleniu stanów osobowych z bogatego doświadczenia, w zakresie ochrony i obrony obiektów, przedstawicieli sił zbrojnych,
- niektóre elementy ochrony i obrony obiektów ujęte w przepisach i regulaminach są przedmiotem badań empirycznych na ćwiczeniach i poligonach, a wynikające z nich wnioski są uwzględniane w codziennych działaniach służb ochrony (bezpośrednie przełożenie teorii na praktykę),

- SUFO ma możliwość uzyskania wsparcia logistycznego ze strony sił zbrojnych w sytuacjach zagrożeń i wojny, szczególnie w zakresie pojazdów samochodowych i motocykli.
- jednopodmiotowe dowodzenie przez siły zbrojne ułatwia kierowanie i podejmowanie decyzji dowódczych przez dowództwo SUFO w czasie zagrożeń i wojny,
- SUFO, będąc w składzie sił zbrojnych nie będzie miało trudności w uzyskiwaniu przydziałów mobilizacyjnych i uzupełniania mobilizacyjnego pododdziałów,
- umożliwia korzystanie ze specjalistów w zakresie inżynierskiej rozbudowy terenu chronionego obiektu, obszaru, urządzenia,
- umożliwia właściwe określenie współdziałania ogniowego z sąsiadami (utrzymywanie łączności ogniowej) i szybkie podejmowanie decyzji w tym zakresie,
- pracownik ochrony ma jasny, jednoznaczny status.

Włączenie Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych w struktury funkcjonujących zmilitaryzowanych jednostek administracji, podmiotów gospodarczych i prywatnych podmiotów w okresie zagrożeń powinno mieć charakter alternatywny, a w stosunku do wyżej przedstawionego pierwszego rozwiązania - charakter podrzędny z uwagi na:

- uczestnictwo w decyzjach podejmowanych przez wiele podmiotów (dowodzenie nie znosi wielodecyzyjności w podejmowanych działaniach),
- nie zawsze jasno sformułowane kompetencje decydentów niższych szczebli w obowiązujących przepisach prawnych dotyczących kierowania systemem pozamilitarnym obronności państwa w czasie zagrożeń bezpieczeństwa państwa i wojny,
- niedoprecyzowane uprawnienia i zdania podmiotów i właścicieli przedsiębiorstw w czasie zagrożeń, w zakresie ochrony i obrony obiektów,
- nie do końca określona podległość zmilitaryzowanych SUFO, znajomość problematyki szkolenia, kto organizuje, wyposaża i nadzoruje te formacje w czasie „W”, zaopatrzenie w środki łączności (bardzo istotne w okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa).

W świetle powyższych ocen należy przyjąć jako bardziej realną i skuteczną w realizacji koncepcję włączenia SUFO w skład sił zbrojnych, biorąc pod uwagę zasadę ograniczania rozszerzania zaangażowania wielu podmiotów w powoływanie, organizację i mobilizacyjne przygotowanie SUFO.

ZAKOŃCZENIE

Przedmiotem badań było określenie sposobu zorganizowania i funkcjonowania w podsystemie pozamilitarnym Specjalistycznych Uzbrojonych Formacji Ochronnych, aby zapewniły skuteczną ochronę i obronę obszarów, obiektów i urządzeń.

Wstępne poszukiwania rozwiązań wykazały, że brak jest teoretycznych opracowań dotyczących wykorzystania SUFO do zadań innych niż ochrona osób i mienia, a szczególnie do działań w okresie kryzysów polityczno - militarnych i wojny.

Istotny wpływ na niepodejmowanie w szerszym zakresie w dyskusjach, polemikach i opracowaniach tematu wykorzystania i prawnych rozwiązań problemu umiejscowienia SUFO w systemie obronności państwa miały takie czynniki, jak:

- przygotowania do wstąpienia Polski do NATO i związana z tym przebudowa dotychczasowego systemu obronności,
- zaistniała zmiana przepisów prawa, spowodowana dostosowaniem naszego systemu do wymagań NATO, tak w zakresie problematyki bezpieczeństwa, jak i obronności,
- nieuwzględnianie w początkowym okresie ogniw pozamilitarnych jako ważnego elementu obrony i ochrony państwa.

Te i inne czynniki wpłynęły na to, że problematyka ta nie była przedmiotem szerszych rozważań, co miało wpływ na prowadzone badania i uzyskane wyniki.

Proces badawczy dotyczący przygotowania SUFO do działań w zakresie skutecznej ochrony i obrony obszarów, obiektów i urządzeń ujęty w hipotezie potwierdził słuszność dociekań.

Główną tezę, jaką zweryfikowano w badaniach, jest stwierdzenie, że SUFO w obecnych strukturach organizacyjnych nie jest w stanie w pełni wykonywać zadań w zakresie ochrony i obrony obiektów podczas kryzysów polityczno - militarnych i wojny.

Konieczne stało się w związku z tym wypracowanie takiej struktury i takich metod i form działania, by skutecznie chronić powierzone obiekty przed wszelkiego rodzaju zagrożeniami w czasie pokoju i podczas wojny.

Analiza zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, a szczególnie wzrost przestępczości zorganizowanej, terroryzm i inne formy przestępczości, uzasadnia potrzebę dokonania przewartościowania dotychczasowego spojrzenia na tę problematykę.

Szczególną uwagę w zakresie organizacyjno - mobilizacyjnego uzupełniania tych sił już w czasie pokoju należy zwrócić na przygotowanie ich do działań w warunkach szczególnych.

Przeprowadzone badania pozwoliły na sformułowanie następujących wniosków końcowych:

1. Zaistnienie SUFO w podsystemie pozamilitarnym Systemu Obronności Państwa, spełniających istotną rolę w zakresie ochrony i obrony obiektów szczególnie ważnych dla obronności państwa, bezpieczeństwa publicznego i innych ważnych względów wymaga dostosowania istniejących przepisów prawa lub opracowania odpowiednich przepisów gwarantujących wykonanie postawionych przed nimi zadań w czasie pokoju, zagrożenia i wojny.
2. Z mocy przepisów prawa rolę tę spełniać mogą:
 - a. terytorialne organa dowodzenia - WSzW w zakresie dowodzenia i koordynacyjną w stosunku do sił układu pozamilitarnego,
 - b. ministrowie przez podległe im ministerstwa (na szczeblu centralnym) i nadzorowane jednostki organizacyjne i podmioty gospodarcze,
 - c. wojewodowie jako przedstawiciele terenowych organów administracji rządowej.
3. Ażeby SUFO mogły przedstawione zadania realizować w czasie kryzysów polityczno-militarnych i wojny, należy przygotować je do ich wykonania już w czasie pokoju.
4. Przez prowadzenie ćwiczeń, w których będą uczestniczyły stany osobowe SUFO wraz z uzupełnieniem mobilizacyjnym, należy dokonywać oceny stopnia opanowania wiedzy (w zakresie ochrony i obrony obiektu), a szczególnie jej praktycznego wykorzystania w działaniu.
5. Uzyskane doświadczenia z działań prowadzonych w różnych porach dnia i roku, podczas różnorodnych zagrożeń, pozwoli na wypracowanie optymalnych rozwiązań w zakresie podporządkowania dowodzenia kierowania, uzbrojenia i mobilizacyjnego uzupełniania SUFO.
6. Mając na uwadze potrzebę szybkiego rozwinięcia tych formacji w okresie zagrożeń, postulujemy podporządkowanie ich siłom zbrojnym, zapewniającym jednopodmiotowe dowodzenie i sprawne mobilizacyjne uzupełnienie.

Przeprowadzone badania umożliwiły ocenę stanu obecnego SUFO i przyjęcie rozwiązań w zakresie wykorzystania ich do działań podczas zagrożeń.

Stanowiły materiał do dalszych badań, analiz problemów, a jednocześnie dały impuls do wypracowania kierunków dalszych dociekań, które winny zmierzać do odpowiedzi na następujące pytania:

- w jaki sposób dokonać zmian organizacyjnych oraz w formach i metodach działania SUFO, by w pełni wykorzystać tkwiące w nich możliwości,
- jak dostosować przepisy prawa, by umożliwiły bezkonfliktowe, kierowanie, dowodzenie tymi służbami w różnych sytuacjach nadzwyczajnych,

- w jaki sposób powstałe zagrożenia i współczesne wyzwania wpływają na potrzebę i możliwości wykorzystania SUFO w systemie obronności państwa,
- jak zagrożenia motywują podjęcie zmian w strukturach i działalności SUFO,
- do jakiego stopnia techniczne środki zabezpieczenia obiektów, obszarów, urządzeń mogą zastąpić pracownika ochrony i jaki to będzie miało wpływ na bezpieczeństwo obiektów,
- które z technicznych środków zabezpieczenia obiektów będą odgrywały zasadniczą rolę w wypracowaniu koncepcji ochrony i obrony obiektów w sytuacjach kryzysowych i wojny,
- jaki wpływ na bezpieczeństwo obiektów mają kwalifikacje, wykształcenie pracowników ochrony oraz uzbrojenie i wyposażenie SUFO,
- jakie inne czynniki będą decydowały w przyszłości o zmianie form i metod działania SUFO.

Autor dysertacji pragnie w tym miejscu szczególnie podziękować za twórczą inspirację Panu płk. dr. hab. Józefowi MARCZAKOWI, Panu ppłk. dypl. Krzysztofowi GĄSIORKOWI, który służył swą wiedzą i umiejętnościami autorowi rozprawy oraz Panu płk. dr. hab. inż. Michałowi DROSTOWI za naukowe kierownictwo i pomoc w nadaniu jej ostatecznego kształtu.

BIBLIOGRAFIA

I Dzieła podstawowe

1. Batura A., Wstęp do strategii, Odstraszenie i strategia, Warszawa 1968.
2. Clausewitz C. von, O wojnie, Warszawa 1958.
3. Holicz E., Czy Polacy mogą wybić się na niepodległość, Warszawa 1967.
4. Jakubczak R., Marczak J., Obrona terytorialna Polski na progu XX w., Warszawa 1998.
5. Jasienica P., Polska Piastów, Warszawa 1985.
6. Kaczmarczyk Z., Leśnodorski B., Historia państwa i prawa Polski, Warszawa 1968.
7. Kieniewicz S., Powstanie styczniowe, Warszawa 1983.
8. Kotarbiński T., Traktat o dobrej robocie, Wrocław 1958.
9. Koziej S., Teoria sztuki wojennej, Warszawa 1993.
10. Kukiel M., Zarys historii wojskowości w Polsce, Londyn 1949
11. Łowmiański H. i inni, Historia Polski, Warszawa 1964.
12. Manteuffel T. i inni, Prace z dziejów Polski feudalnej, Warszawa 1960.
13. Tomaszewski T., Psychologia, Warszawa 1979.

II Prace zwarte

1. Balcerowicz B., Marczak J., Pawłowski J., Problemy strategii obrony Polski, opracowanie studyjne, AON, Warszawa 1993.
2. Balcerowicz B., Obronność państwa średniego, Warszawa, Bellona 1997.
3. Drost M., Układ militarny i układ pozamilitarny systemu obronnego państwa, AON, Warszawa 1997.
4. Drost M., Zmarzliński G., Obrona niemilitarna RP, część I i II, AON, Warszawa 1999.
5. Jemioło T., System Bezpieczeństwa europejskiego, AON, Warszawa, 1992.
6. Kutrzeba E., Mossor S., Studium planu strategicznego Polski, Warszawa 1987.
7. Marczak J., Obrona miast siłami OT, AON, Warszawa 1993.
8. Marczak J i inni, Strategia obronna RP, operacyjne przygotowanie obszaru kraju, założenia wstępne, Warszawa 1993.
9. Pytkowski W., Organizacja badań i ocena prac naukowych, PWN, Warszawa 1981.
10. Skobel W., Gąsiorek K., Obrona terytorialna okręgu wojskowego, województwa (regionu), AON, Warszawa 1994.
11. Straszewski K., Pokruszyński W., Terlikowski T., System bezpieczeństwa publicznego Polski, Warszawa 1996.

12. Wróblewski R., Taktyka ogólna jako dyscyplina naukowa (rozprawa habilitacyjna) WAP, Warszawa 1987.
13. Wróblewski R., Podstawowe pojęcia z dziedziny polityki bezpieczeństwa, strategii i sztuki wojennej. AON. Warszawa 1993.

III. Instrukcje, regulaminy, akty prawne, encyklopedie i słowniki

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1997.
2. Konwencja o zakazie prowadzenia badań, produkcji, składowania i użycia broni chemicznej oraz o zniszczeniu jej zapasów (Dz U z 2001 r., nr 76, poz. 812).
3. Leksykon wiedzy wojskowej, MON, Warszawa 1979.
4. Mała encyklopedia powszechna PWN, Warszawa 1974.
5. Mała encyklopedia wojskowa, t. I, II, III., MON, Warszawa 1971.
6. Podręcznik OTK, ASG, Warszawa 1981.
7. Polityczno - strategiczna dyrektywa obronna zatwierdzona przez prezesa Rady Ministrów w dniu 24.01. 2001 r i przez prezydenta Rzeczypospolitej w dniu 25.01. 2001 r.
8. Porozumienie ministrów spraw wewnętrznych i administracji oraz obrony narodowej z dnia 25 marca 1999 r. w sprawie współpracy w przedmiocie funkcjonowania stanowisk kierowania.
9. Regulamin Działań Taktycznych Wojsk Lądowych cz. I, Związek taktyczny, oddział, Warszawa 1994.
10. Rozporządzenia Rady Ministrów z 1992 r. w sprawie odbywania ćwiczeń wojskowych przez żołnierzy rezerwy (Dz U z 1992 r., nr 45, poz. 202).
11. Rozporządzenie ministrów spraw wewnętrznych i administracji oraz obrony narodowej z dnia 22 listopada 1999 r w sprawie przygotowania i przeprowadzenia poboru (Dz U z 1999 r., nr 98, poz. 1149 z późn. zm.).
12. Rozporządzenie Rady Ministrów z 1992 r w sprawie określenia formacji uzbrojenia, w których pełnienie służby jest równoznaczne ze spełnieniem obowiązku zasadniczej służby wojskowej (Dz U z 1992 r., nr 44, poz. 194).
13. Rozporządzenie Rady Ministrów z 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad przeznaczenia i kierowania poborowych do służby w formacjach uzbrojonych nie wchodzących w skład sił zbrojnych oraz przebiegu tej służby (Dz U z 1992 r., nr 80, poz. 412).
14. Rozporządzenie Rady Ministrów z 1993 r. w sprawie nadawania przydziałów organizacyjno - mobilizacyjnych do jednostek przewidzianych do militaryzacji

- i w jednostkach zmilitaryzowanych oraz powoływania osób do odbycia ćwiczeń w jednostkach przewidzianych do militaryzacji (Dz U z 1993 r., nr 26, poz. 87).
15. Rozporządzenie Rady Ministrów z 1993 r. w sprawie reklamowania osób od obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej w razie ogłaszania mobilizacji i w czasie wojny (Dz U z 1993 r., nr 6, poz. 134).
 16. Słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 1978.
 17. Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa, AON, Warszawa 1994.
 18. Strategia Bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 4.01. 2001.
 19. Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 23.05.2000 r.
 20. Uchwała nr 01/75 Komitetu Obrony Kraju z dnia 17 kwietnia 1975 r. w sprawie gotowości obronnej Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst Biuletyn KOK nr 2 z 20 czerwca 1977 r., poz. 8).
 21. Uchwała Rady Ministrów nr 59 z dnia 31.05.1996 r z późniejszymi zmianami w sprawie Centralnego Planu Mobilizacji Gospodarki na lata 1996 - 2000.
 22. Ustawa o powszechnym obowiązku obrony RP z dnia 21.11. 1967 r. tekst jednolity Dz U z 1992 r.
 23. Ustawa o Straży Granicznej z dnia 12.10. 1990 (Dz U, nr 78, poz. 461, 462) oraz z dnia 21.07.1995 (Dz U, nr 104, poz. 515).
 24. Ustawa z dnia 23 września 1999 r o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium RP oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium (Dz U z 1999 r., nr 93, poz. 1063).
 25. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r o administracji rządowej w województwie.
 26. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.
 27. Zasady współdziałania wojsk operacyjnych z wojskami obrony terytorialnej i pozamilitarnymi ogniwami obronnymi, Zarząd OT SG WP, Warszawa 1995.

IV. Inne opracowania

1. Aleksandrowicz T,R., Ustawa o ochronie osób i mienia - Komentarz, Warszawa 2002.
2. Babula J., Sposoby mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, „Myśl Wojskowa” 1990 nr 3.
3. Balcerowicz B, Uwierzyć we własne siły „Polska Zbrojna” nr 116 z 16.06.1964.
4. Balcerowicz B., Pokój i nie - pokój: na progu XXI w. Warszawa. Bellona 2002.

5. Balcerowicz B., Pawłowski J., Marczak J., Koncepcja Strategiczna obrony Polski, „Myśl Wojskowa” 1992 r., nr 3.
6. Balcerowicz B., Rola Polski w NATO, AON, Warszawa 1999.
7. Bieliński M., Agencja ochrony. Bydgoszcz 2001.
8. Gazdór G., Ochrona osób i mienia, Gdańsk 2000.
9. Gąsiorek K., Jakubczak R., Wojska obrony terytorialnej to przyszłość polskiej armii, „Polska Zbrojna” z 20.02.1995 i 21.02. 1995 r.
10. Gąsiorek K., Tworzenie regionalnych sztabów wojskowych jako terytorialnych organów dowodzenia, Wiedza Obronna 1996, nr 2.
11. Grzeszczyk W i inni, Vademecum agenta ochrony i detektywa, Warszawa 1996.
12. Hanausek T., Ustawa o ochronie osób i mienia, Komentarz, Wydawnictwo Rolewski, Toruń 1998.
13. Jakubczak R, Marczak J., Potencjał obronny miast, „Polska Zbrojna” 1995, nr 80.
14. Jakubczak R., Drost M., Wojska terytorialne w obronie terytorium Polski, AON, Warszawa 1998.
15. Jakubczak R., Marczak J., Dlaczego obrona powszechna Polski, „Polska Zbrojna” z 1994 r.
16. Jemioło T., Globalizacja, szanse i zagrożenia. AON. Warszawa 2000.
17. Jemioło T., i inni, Wystarczalność obronna, Warszawa 1996.
18. Kaboka E., Kompetencje i zadania organów władzy ustawodawczej i wykonawczej w zakresie bezpieczeństwa i obronności państwa, BBN, Warszawa 1998.
19. Kalinowski R., Udział sił OT w realizacji zadań OC, Warszawa 1993.
20. Kitler W., Wiśniewski B., Prońko J., Problemy zarządzania kryzysowego w państwie. Studium. AON, Warszawa 2000.
21. Kitler W., Wykorzystanie potencjału pozamilitarnego w czasie kryzysu i wojny, „Myśl Wojskowa”, 2000, nr 4.
22. Koziej S., Podstawowe problemy strategii i systemu obronności na przełomie XX i XXI wieku, AON, Warszawa 2001.
23. Koziej S., Wojsko mniejsze ale sprawniejsze, „Polska Zbrojna” z 11.10.1994 r.
24. Kruczewski A., Środki przymusu bezpośredniego, Warszawa 1998.
25. Kurzepa B., Ochrona osób i mienia, Bielsko Biała 2000.
26. Lampka R., Niektóre problemy organizacji i planowania ratownictwa na obszarze okręgu wojskowego, „Myśl Wojskowa”, 1973 r, nr 4.
27. Ludwiczak J., Wilczkowiak S., Nadzwyczajne zagrożenia środowiska, AON, Warszawa 2000.

28. Łastawski K., Bezpieczeństwo Polski w zmieniającej się Europie, „Wiedza Obronna” 1999 r., nr 2 (189).
29. Pokruszyński W., i inni, System bezpieczeństwa publicznego Polski, Warszawa 1996.
30. Praca zbiorowa pod redakcją Kunikowskiego J., Przygotowanie obronne społeczeństwa, Bellona, Warszawa 2001.
31. Rosa R., Filozofia bezpieczeństwa, Tradycje i współczesność, AON, Warszawa 1994.
32. Rutkowski C., Strategiczne koncepcje przeciwdziałania zagrożeniom - zadania sił zbrojnych, „Myśl Wojskowa” 2000 r., nr 5 (609).
33. Sabak Z., Rozważania o działaniach nieregularnych, „Zeszyty Naukowe AON” 1993 r., nr 2 (11).
34. Skrzyp J., Geostrategiczne aspekty bezpieczeństwa Polski, AON, Warszawa 2000.
35. Sławiński M., Ochrona osób i mienia, Wprowadzenie i objaśnienia, Teksty ustawy, Inne akty prawne. Wydawnictwo Zrzeszenia Prawników Polskich, Warszawa 1998.
36. Stawski W., Organizacja konwoju, Lublin - Warszawa 1998.
37. Stec M., Płoskonka J., Prutis S., System zarządzania państwem w sytuacjach kryzysowych. ISP Warszawa 1999.
38. Stępak J., Potencjały militarne europejskich państw NATO, (analiza porównawcza), AON, Warszawa 2000.
39. Strzygielski Z., ABC pracownika ochrony, Wydawnictwo TELBIT, Warszawa 1998.
40. Szafran H., Wsparcie pobytu i działań wojsk sojusznicznych na terytorium Polski (HNS) AON, Warszawa 2000.
41. Ślęmp W., Obronne przygotowania terenu „Myśl Wojskowa” 1994 r., nr 1.
42. Trzeciński, Elementy prawa dla pracowników ochrony fizycznej, Warszawa 1998.
43. Ura E., Prawne zagadnienia ochrony osób i mienia, Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, Rzeszów 1998.
44. Wiatr M., Prawdopodobny charakter współczesnych operacji, „Myśl Wojskowa” 2000 r., nr 4, (609).
45. Widacki J., Czapska I, Bezpieczny obywatel bezpieczne państwo, Lublin 1998.
46. Wiśniewski E., Metodyka wojskowych badań naukowych, część I, Zeszyt 4. Proces wojskowych badań naukowych, Wydanie II poprawione, AON, Warszawa 1990.
47. Wojnarowski J., Gotowość obronna państwa w systemie bezpieczeństwa narodowego, AON, Warszawa 2000.
48. Wróblewski R., System kierowania obroną państwa i zarządzanie w sytuacjach kryzysowych, „Myśl Wojskowa” 2000 r., nr 4 (609).

49. Wróblewski R., Zarys teorii kryzysu, zagadnienia prewencji i zarządzania kryzysami, AON, Warszawa 1996.

USTAWA
z dnia 22 sierpnia 1997 r.
o ochronie osób i mienia

Rozdział I
Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa:

- 1) obszary, obiekty i urządzenia podlegające obowiązkowej ochronie,
- 2) zasady tworzenia i funkcjonowania wewnętrznych służb ochrony,
- 3) zasady prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia,
- 4) wymagane kwalifikacje i uprawnienia pracowników ochrony,
- 5) nadzór nad funkcjonowaniem ochrony osób i mienia.

Art. 2. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) kierownik jednostki - osobę lub organ przedsiębiorcy lub innej jednostki organizacyjnej, uprawnionych, zgodnie z przepisami prawa, statutem, umową, do zarządzania nią; za kierownika jednostki uważa się również likwidatora lub syndyka,
- 2) licencja - zezwolenie na wykonywanie zadań związanych z ochroną osób i mienia w zakresie wymaganym ustawą,
- 3) obszar podlegający obowiązkowej ochronie - obszar określony przez ministrów, kierowników urzędów centralnych i wojewodów, wydzielony i odpowiednio oznakowany,
- 4) ochrona osób - działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa życia, zdrowia i nietykalności osobistej,
- 5) ochrona mienia - działania zapobiegające przestępstwom i wykroczeniom przeciwko mieniu, a także przeciwdziałające powstawaniu szkody wynikającej z tych zdarzeń oraz nie dopuszczające do wstępu osób nieuprawnionych na teren chroniony,
- 6) pracownik ochrony - osobę posiadającą licencję pracownika ochrony fizycznej lub licencję pracownika zabezpieczenia technicznego i wykonującą zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony albo na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia, lub osobę wykonującą zadania ochrony w zakresie nie wymagającym licencji,
- 7) specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne - wewnętrzne służby ochrony oraz przedsiębiorców, którzy uzyskali koncesje na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia, posiadających pozwolenie na broń na okaziciela, wydane na podstawie odrębnych przepisów,
- 8) wewnętrzne służby ochrony - uzbrojone i umundurowane zespoły pracowników przedsiębiorców lub jednostek organizacyjnych, powołane do ich ochrony.

orzeczenia

Art. 3. Ochrona osób i mienia realizowana jest w formie:

- 1) bezpośredniej ochrony fizycznej:
 - a) stałej lub doraźnej,
 - b) polegającej na stałym dozorze sygnałów przesyłanych, gromadzonych i przetwarzanych w elektronicznych urządzeniach i systemach alarmowych,
 - c) polegającej na konwojowaniu wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych,
- 2) zabezpieczenia technicznego, polegającego na:

- a) montażu elektronicznych urządzeń i systemów alarmowych, sygnalizujących zagrożenie chronionych osób i mienia, oraz eksploatacji, konserwacji i naprawach w miejscach ich zainstalowania,
- b) montażu urządzeń i środków mechanicznego zabezpieczenia oraz ich eksploatacji, konserwacji, naprawach i awaryjnym otwieraniu w miejscach zainstalowania.

Art. 4. 1. Ustawa nie narusza przepisów dotyczących ochrony obszarów, obiektów i urządzeń jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez:

- 1) Ministra Obrony Narodowej,
- 2) Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- 3) Ministra Sprawiedliwości,
- 4) Ministra Spraw Zagranicznych,
- 5) Szefa Urzędu Ochrony Państwa.

2. Ustawa nie narusza przepisów dotyczących organizacji i zasad funkcjonowania innych uzbrojonych służb i formacji ochronnych, tworzonych na podstawie odrębnych ustaw.

3. Ustawy nie stosuje się do Straży Marszałkowskiej podległej Marszałkowi Sejmu.

Rozdział 2

Obszary, obiekty i urządzenia podlegające obowiązkowej ochronie

Art. 5. 1. Obszary, obiekty i urządzenia ważne dla obronności, interesu gospodarczego państwa, bezpieczeństwa publicznego i innych ważnych interesów państwa podlegają obowiązkowej ochronie przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne lub odpowiednie zabezpieczenie techniczne.

2. Do obszarów, obiektów i urządzeń, o których mowa w ust. 1, należą:

- 1) w zakresie obronności państwa w szczególności:
 - a) zakłady produkcji specjalnej oraz zakłady, w których prowadzone są prace naukowo-badawcze lub konstruktorskie w zakresie takiej produkcji,
 - b) zakłady produkujące, remontujące i magazynujące uzbrojenie, urządzenia i sprzęt wojskowy,
 - c) magazyny rezerw państwowych,
- 2) w zakresie ochrony interesu gospodarczego państwa w szczególności:
 - a) zakłady mające bezpośredni związek z wydobyciem surowców mineralnych o strategicznym znaczeniu dla państwa,
 - b) porty morskie i lotnicze,
 - c) banki i przedsiębiorstwa wytwarzające, przechowujące bądź transportujące wartości pieniężne w znacznych ilościach,
- 3) w zakresie bezpieczeństwa publicznego w szczególności:
 - a) zakłady, obiekty i urządzenia mające istotne znaczenie dla funkcjonowania aglomeracji miejskich, których zniszczenie lub uszkodzenie może stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi oraz środowiska, w szczególności elektrownie i ciepłownie, ujęcia wody, wodociągi i oczyszczalnie ścieków,
 - b) zakłady stosujące, produkujące lub magazynujące w znacznych ilościach materiały jądrowe, źródła i odpady promieniotwórcze, materiały toksyczne, odurzające, wybuchowe bądź chemiczne o dużej podatności pożarowej lub wybuchowej,
 - c) rurociągi paliwowe, linie energetyczne i telekomunikacyjne, zapory wodne i śluzy oraz inne urządzenia znajdujące się w otwartym terenie, których zniszczenie lub uszkodzenie może stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, środowiska albo spowodować poważne straty materialne,

4) w zakresie ochrony innych ważnych interesów państwa w szczególności :

- a) zakłady o unikalnej produkcji gospodarczej,
- b) obiekty i urządzenia telekomunikacyjne, pocztowe oraz telewizyjne i radiowe,
- c) muzea i inne obiekty, w których zgromadzone są dobra kultury narodowej,
- d) archiwa państwowe.

3. Szczegółowe wykazy obszarów, obiektów i urządzeń, o których mowa w ust. 2 sporządzają: Prezes Narodowego Banku Polskiego, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, ministrowie, kierownicy urzędów centralnych i wojewodowie w stosunku do podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych jednostek organizacyjnych. Umieszczenie w wykazie określonego obszaru, obiektu lub urządzenia następuje w drodze decyzji administracyjnej.

4. Wykazy, o których mowa w ust. 3, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, ministrowie i kierownicy urzędów centralnych przesyłają do właściwych terytorialnie wojewodów oraz bieżąco aktualizują.

5. Wojewodowie prowadzą ewidencję obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie, znajdujących się na terenie województwa. Ewidencja ma charakter poufny.

6. Wojewoda, w drodze decyzji administracyjnej, może umieścić w ewidencji, o której mowa w ust. 5, znajdujące się na terenie województwa obszary, obiekty i urządzenia innych podmiotów niż określone w ust. 3.

orzeczenia

Art. 6.1 Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, na wniosek Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji oraz zainteresowanych ministrów lub kierowników urzędów centralnych, może wprowadzić dla jednostek organizacyjnych podległych lub podporządkowanych wnioskującemu organowi albo przez niego nadzorowanych regulaminy ogólnych warunków i trybu wykonywania ochrony obszarów, obiektów i urządzeń, o których mowa w art. 5.

2. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z Prezesem Narodowego Banku Polskiego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i wymagania, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne.

akty wykonawcze

Art. 7.1 Kierownik jednostki, który bezpośrednio zarządza obszarami, obiektami i urządzeniami umieszczonymi w ewidencji, o której mowa w art. 5 ust. 5, albo upoważniona przez niego osoba jest obowiązana uzgadniać z właściwym terytorialnie komendantem wojewódzkim Policji plan ochrony tych obszarów, obiektów i urządzeń.

2. Plan ochrony powinien:

- 1) uwzględniać charakter produkcji lub rodzaj działalności jednostki,
- 2) zawierać analizę stanu potencjalnych zagrożeń i aktualnego stanu bezpieczeństwa jednostki,
- 3) podawać ocenę aktualnego stanu ochrony jednostki,
- 4) zawierać dane dotyczące specjalistycznej uzbrojonej formacji ochronnej, a w tym:
 - a) stan etatowy,
 - b) rodzaj oraz ilość uzbrojenia i wyposażenia,
 - c) sposób zabezpieczenia broni i amunicji,
- 5) zawierać dane dotyczące rodzaju zabezpieczeń technicznych,
- 6) zawierać zasady organizacji i wykonywania ochrony jednostki.

3. Komendant wojewódzki Policji przy uzgadnianiu planu ochrony bierze pod uwagę potencjalny stan zagrożenia jednostki oraz wymagania określone w obowiązujących przepisach prawa.

4. Odmowa uzgodnienia planu ochrony następuje w drodze decyzji administracyjnej.

Rozdział 3

Wewnętrzne służby ochrony

Art. 8. 1. Wewnętrzne służby ochrony w szczególności:

- 1) zapewniają ochronę mienia w granicach chronionych obszarów i obiektów,
- 2) zapewniają ochronę ważnych urządzeń jednostki, znajdujących się poza granicami chronionych obszarów i obiektów,
- 3) konwojują mienie jednostki,
- 4) wykonują inne zadania wynikające z planu ochrony jednostki.

2. Wewnętrzne służby ochrony, powołane przez przedsiębiorców, mogą wykonywać usługi w zakresie ochrony osób i mienia po uzyskaniu przez nich koncesji, o której mowa w art. 15.

Art. 9. Wewnętrzne służby ochrony podlegają kierownikowi jednostki lub osobie pisemnie przez niego upoważnionej, bezpośrednio podporządkowanej temu kierownikowi.

Art. 10.1. Właściwy terytorialnie komendant wojewódzki Policji może, w drodze decyzji administracyjnej, wydać zezwolenie na utworzenie wewnętrznej służby ochrony w jednostce, w skład której nie wchodzi obszary, obiekty i urządzenia umieszczone w ewidencji, o której mowa w art. 5 ust. 5, na wniosek kierowników tych jednostek, uzasadniony ważnym interesem gospodarczym lub publicznym.

2. Wniosek powinien zawierać informacje, o których mowa w art. 7 ust. 2.

3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do wewnętrznych służb ochrony, działających na terenach jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej.

Art. 11. 1. Zezwolenie na utworzenie wewnętrznej służby ochrony, o którym mowa w art. 10 ust. 1, nie może być wydane, jeżeli:

- 1) plan ochrony nie zawiera informacji, o których mowa w art. 7 ust. 2,
- 2) jednostka wnioskująca nie zapewnia spełnienia warunków wynikających z przepisów wydanych na podstawie ustawy.

2. Komendant wojewódzki Policji, w drodze decyzji administracyjnej, cofa zezwolenie na działalność wewnętrznej służby ochrony, jeżeli:

- 1) kierownik jednostki złoży taki wniosek,
- 2) nie utworzono wewnętrznej służby ochrony w okresie 3 miesięcy od dnia wydania zezwolenia,
- 3) nie usunięto w wyznaczonym terminie stwierdzonych podczas kontroli rażących uchybień lub nieprawidłowości w organizacji wewnętrznej służby ochrony,
- 4) działalność wewnętrznej służby ochrony prowadzona jest niezgodnie z planem ochrony,
- 5) ustały okoliczności, dla których zezwolenie zostało wydane.

3. Od decyzji, o których mowa w ust. 1 i 2, przysługuje odwołanie do Komendanta Głównego Policji.

Art. 12. Wewnętrzne służby ochrony w zakresie ochrony osób i mienia współpracują z Policją jednostkami ochrony przeciwpożarowej, obrony cywilnej i strażami gminnymi (miejskimi).

Art. 13. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji określi, w drodze rozporządzenia, dla wewnętrznych służb ochrony:

- 1) szczegółowe zasady oraz tryb ich tworzenia,

- 2) strukturę organizacyjną, zakres działania i sposób prowadzenia dokumentacji ochronnej,
- 3) uzbrojenie i wyposażenie,
- 4) umundurowanie i odznaki służbowe oraz sposób tworzenia dla nich nazw.

akty wykonawcze

Art. 14. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, dla wewnętrznych służb ochrony działających na terenach podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych jednostek organizacyjnych:

- 1) warunki i tryb ich tworzenia,
- 2) strukturę organizacyjną i zakres działania,
- 3) uzbrojenie i wyposażenie,
- 4) warunki zatrudnienia pracowników,
- 5) umundurowanie i odznaki służbowe.

akty wykonawcze

Rozdział 4

Zasady prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia oraz kontrola tej działalności

Art. 15. 1. Podjęcie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia wymaga uzyskania koncesji, określającej zakres i formy prowadzenia tych usług.

2. Koncesji nie wymaga działalność gospodarcza w zakresie, o którym mowa w art. 3 pkt. 2, jeżeli nie dotyczy obszarów, obiektów i urzędzeń określonych w art. 5 ust. 5.

Art. 16. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, po zasięgnięciu opinii właściwego komendanta wojewódzkiego Policji, jest organem właściwym do udzielenia, odmowy udzielenia, ograniczenia zakresu działalności gospodarczej lub formy usług oraz cofania koncesji na działalność gospodarczą w zakresie usług ochrony osób i mienia.

orzeczenia

Art. 17.1. Koncesję wydaje się na wniosek:

- 1) przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną, jeżeli osoba ta posiada licencję drugiego stopnia, o której mowa w art. 27 ust. 1 lub art. 29 ust. 1,
- 2) przedsiębiorcy innego niż osoba fizyczna, jeżeli licencję, o której mowa w pkt. 1, posiada co najmniej jedna osoba będąca współnikiem spółki cywilnej, jawnej lub komandytowej, członkiem zarządu, prokurentem lub pełnomocnikiem ustanowionym przez przedsiębiorcę do kierowania działalnością określoną w koncesji.

2. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje dokumentów wymaganych przy złożeniu wniosku o udzielenie koncesji.

akty wykonawcze

Art. 18. 1. Koncesja zawiera:

- 1) oznaczenie przedsiębiorcy i jego siedziby (miejsca zamieszkania),
- 2) imiona i nazwiska współników lub członków zarządu, prokurentów oraz pełnomocników w razie ich ustanowienia, ze wskazaniem osób posiadających licencję drugiego stopnia,
- 3) określenie zakresu działalności gospodarczej i formy usług,
- 4) wskazanie miejsca wykonywania działalności gospodarczej,
- 5) określenie czasu jej ważności,

6) określenie obszaru wykonywania działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia oraz datę jej rozpoczęcia.

2. Koncesja może zawierać szczególne warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia, określone przez organ, o którym mowa w art. 16.

3. Przedsiębiorca jest obowiązany zawiadomić Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, w terminie 14 dni, o zmianie okoliczności prawnych i faktycznych, o których mowa w ust. 1 pkt. 1, 2 i 4.

Art. 19. 1. Przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą w zakresie ochrony osób i mienia obowiązany jest:

- 1) powiadomić organ koncesyjny o podjęciu działalności gospodarczej,
- 2) prowadzić i przechowywać dokumentację dotyczącą zatrudnionych pracowników ochrony oraz zawieranych i realizowanych umów,
- 3) przedstawiać dokumentację, o której mowa w pkt. 2, na żądanie organu upoważnionego do kontroli,
- 4) zachowywać formę pisemną umów w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej,
- 5) spełniać w sposób nieprzerwany warunek, o którym mowa w art. 17 ust. 1 pkt. 2, jeżeli koncesję uzyskał przedsiębiorca inny niż osoba fizyczna.

2. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji określi, w drodze rozporządzenia, dokumentację, o której mowa w ust. 1 pkt. 2, i czas jej przechowywania.

akty wykonawcze

Art. 20. Przedsiębiorca obowiązany jest:

- 1) oznaczyć pracowników ochrony w sposób jednolity, umożliwiający ich identyfikację oraz identyfikację podmiotu zatrudniającego,
- 2) zapewnić noszenie ubioru przez pracowników ochrony, umożliwiające ich identyfikację oraz identyfikację podmiotu zatrudniającego w przypadkach, o których mowa w art. 40.

Art. 21. 1. Ubioru pracowników ochrony zatrudnianych przez przedsiębiorcę powinny posiadać oznaczenia różniące je w sposób widoczny od mundurów pozostających pod szczególną ochroną lub których wzory zostały wprowadzone na podstawie odrębnych przepisów.

2. Identyfikatory i odznaki pracowników ochrony zatrudnianych przez przedsiębiorcę powinny w sposób widoczny różnić się od identyfikatorów i odznak funkcjonariuszy i pracowników służb publicznych.

Art. 22. 1. Koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia cofa się, w drodze decyzji administracyjnej, jeżeli:

- 1) 1) przedsiębiorca:
 - a) poprzez swoje działanie stwarza zagrożenie interesu gospodarki narodowej, obronności lub bezpieczeństwa państwa albo zagrożenie bezpieczeństwa lub dóbr osobistych obywateli,
 - b) nie wykonuje obowiązków, o których mowa w art. 19 ust. 1, lub uniemożliwia przeprowadzenie kontroli przez uprawnione organy,
 - c) nie podjął działalności gospodarczej w ciągu 6 miesięcy od daty jej rozpoczęcia, określonej w koncesji,
 - d) zawiadomił o zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej określonej w koncesji albo okoliczności faktyczne wskazują na zaprzestanie jej prowadzenia,
- 2) wobec kierownika jednostki wydane zostało prawomocne orzeczenie sądu zakazujące prowadzenia działalności gospodarczej,
- 3) przedsiębiorca będący osobą fizyczną utracił licencję drugiego stopnia.

2. Koncesję można cofnąć lub ograniczyć określony w niej zakres lub formę usług, jeżeli przedsiębiorca:

- 1) utracił zdolność należytego wykonywania działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia,
- 2) nie wykonuje obowiązków, o których mowa w art. 20 i art. 25 ust. 2, odnośnie do wymagania posiadania licencji przez pracowników ochrony,
- 3) nie usunął stwierdzonych uchybień, w terminie wyznaczonym przez organ uprawniony do kontroli, w wezwaniu do ich usunięcia,
- 4) rażąco uchybił warunkom wykonywania działalności gospodarczej określonym w koncesji, o których mowa w art. 18 ust. 2.

orzeczenia

Art. 23. 1. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji może upoważnić Komendanta Głównego Policji do kontroli działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia wymagającej koncesji.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1. Komendant Główny Policji może powierzać przeprowadzenie kontroli komendantom wojewódzkim Policji.

Art. 24. W sprawach udzielenia, odmowy udzielenia koncesji, ograniczenia zakresu działalności gospodarczej lub formy usług, cofania koncesji oraz kontroli działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia, nie uregulowanych w niniejszej ustawie, stosuje się przepisy ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 41, poz. 324, z 1990 r. Nr 26, poz. 149, Nr 34, poz. 198 i Nr 86, poz. 504, z 1991 r. Nr 31, poz. 128, Nr 41, poz. 179, Nr 73, poz. 321, Nr 105, poz. 452, Nr 106, poz. 457 i Nr 107, poz. 460, z 1993 r. Nr 28, poz. 127, Nr 47, poz. 212 i Nr 134, poz. 646, z 1994 r. Nr 27, poz. 96 i Nr 127, poz. 627, z 1995 r. Nr 60, poz. 310, Nr 85, poz. 426, Nr 90, poz. 446, Nr 141, poz. 700 i Nr 147, poz. 713, z 1996 r. Nr 41, poz. 177 i Nr 45, poz. 199 oraz z 1997 r. Nr 9, poz. 44, Nr 23, poz. 117, Nr 43, poz. 272, Nr 54, poz. 348, Nr 60, poz. 369, Nr 75, poz. 471, Nr 88, poz. 554, Nr 96, poz. 591, Nr 98, poz. 602, Nr 106, poz. 677 i Nr 113, poz. 733).

Rozdział 5

Wymagania kwalifikacyjne pracowników ochrony

Art. 25. 1. Zadania ochrony osób i mienia realizowane przez wewnętrzne służby ochrony oraz przedsiębiorców, którzy uzyskali koncesję w zakresie usług ochrony osób i mienia, wykonują pracownicy ochrony.

2. Wykonywanie czynności określonych w art. 26 ust. 1, art. 27 ust. 1, art. 28 ust. 1 i art. 29 ust. 1 wymaga posiadania licencji:

- 1) pracownika ochrony fizycznej lub
- 2) pracownika zabezpieczenia technicznego.

3. Licencje, o których mowa w ust. 2, ustanawia się jako licencje pierwszego i drugiego stopnia.

Art. 26. 1. Licencja pracownika ochrony fizycznej pierwszego stopnia wymagana jest do wykonywania czynności, o których mowa w art. 3 pkt. 1, przez:

- 1) członków specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych,
- 2) członków zespołów konwojujących wartości pieniężne oraz inne przedmioty wartościowe lub niebezpieczne,
- 3) pracowników ochrony wykonujących bezpośrednio czynności związane z ochroną osób,

- 4) osoby nadzorujące i kontrolujące pracę pracowników ochrony fizycznej nie posiadających licencji,
- 5) pracowników ochrony mających prawo do czynności określonych w art. 36 ust. 1 pkt. 4 i 5,
- 6) pracowników ochrony wykonujących zadania na obszarach, w obiektach i urządzeniach podlegających obowiązkowej ochronie.

2. O wydanie licencji pracownika ochrony fizycznej pierwszego stopnia może ubiegać się osoba, która:

- 1) ma obywatelstwo polskie,
- 2) ukończyła 21 lat,
- 3) ukończyła szkołę podstawową,
- 4) ma pełną zdolność do czynności prawnych, stwierdzoną własnym oświadczeniem,
- 5) nie była skazana prawomocnym orzeczeniem za przestępstwo umyślne,
- 6) ma uregulowany stosunek do służby wojskowej.

3. Licencję pracownika ochrony fizycznej pierwszego stopnia wydaje się osobie, która spełnia warunki, o których mowa w ust. 2, oraz:

- 1) posiada nienaganną opinię wydaną przez komendanta komisariatu Policji właściwego ze względu na jej miejsce zamieszkania,
- 2) posiada zdolność fizyczną i psychiczną do wykonywania zadań, stwierdzoną orzeczeniem lekarskim,
- 3) legitymuje się dyplomem lub świadectwem szkoły lub innej placówki oświatowej, które potwierdzają uzyskanie specjalistycznego wykształcenia, albo pełniła nienaganną służbę w stopniu podoficera lub chorążego w Biurze Ochrony Rządu przez okres co najmniej 15 lat, albo ukończyła kurs pracowników ochrony pierwszego stopnia i zdała egzamin przed właściwą komisją.

Art. 27. 1. Licencja pracownika ochrony fizycznej drugiego stopnia upoważnia do wykonywania czynności, o których mowa w art. 3 pkt. 1, oraz do:

- 1) opracowywania planu ochrony,
- 2) organizowania i kierowania zespołami pracowników ochrony fizycznej.

2. O wydanie licencji pracownika ochrony fizycznej drugiego stopnia ubiegać się może osoba, która:

- 1) spełnia warunki, o których mowa w art. 26 ust. 2 pkt. 1, 2, 4 i 5,
- 2) posiada co najmniej wykształcenie średnie.

3. Licencję pracownika ochrony fizycznej drugiego stopnia wydaje się osobie, która:

- 1) spełnia warunki, o których mowa w art. 26 ust. 3 pkt. 1 i 2,
- 2) legitymuje się dyplomem lub świadectwem szkoły lub innej placówki oświatowej, które potwierdzają uzyskanie specjalistycznego wykształcenia, albo pełniła nienaganną służbę w stopniu oficera w Biurze Ochrony Rządu przez okres co najmniej 15 lat, albo ukończyła kurs pracowników ochrony drugiego stopnia i zdała egzamin przed właściwą komisją.

orzeczenie

Art. 28. 1. Licencja pracownika zabezpieczenia technicznego pierwszego stopnia upoważnia do wykonywania czynności, o których mowa w art. 3 pkt. 2.

2. O wydanie licencji pracownika zabezpieczenia technicznego pierwszego stopnia może ubiegać się osoba, która:

- 1) ukończyła 18 lat,
- 2) spełnia warunki, o których mowa w art. 26 ust. 2 pkt. 1, 4 i 5.

3. Licencję pracownika zabezpieczenia technicznego pierwszego stopnia wydaje się osobie, która:

- 1) spełnia warunki, o których mowa w art. 26 ust. 3 pkt. 1 i 2,

- 2) posiada wykształcenie zawodowe techniczne o specjalności elektronicznej, elektrycznej, łączności, mechanicznej lub ukończyła kurs pracownika zabezpieczenia technicznego albo została przyuczona do wymienionych zawodów na podstawie odrębnych przepisów.

Art. 29. 1. Licencja pracownika zabezpieczenia technicznego drugiego stopnia upoważnia do wykonywania czynności, o których mowa w art. 3 pkt. 2, oraz do:

- 1) opracowywania projektów zabezpieczenia technicznego,
- 2) organizowania i kierowania zespołami pracowników zabezpieczenia technicznego.

2. O licencję pracownika zabezpieczenia technicznego drugiego stopnia może ubiegać się osoba, która spełnia warunki, o których mowa w art. 26 ust. 2 pkt. 1, 2, 4 i 5.

3. Licencję pracownika zabezpieczenia technicznego drugiego stopnia wydaje się osobie, która:

- 1) spełnia warunki, o których mowa w art. 26 ust. 3 pkt. 1 i 2,
- 2) posiada wykształcenie co najmniej średnie techniczne o specjalności elektronicznej, elektrycznej, łączności lub mechanicznej albo stopień specjalizacji zawodowej przyznawany na podstawie odrębnych przepisów.

Art. 30. 1. Licencje wydaje, odmawia wydania, zawiesza i cofa, w formie decyzji administracyjnej, właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby komendant wojewódzki Policji.

2. Licencje wydaje się na czas nie określony.

3. Za wydanie licencji pobiera się opłatę.

4. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z Ministrem Finansów określi, w drodze rozporządzenia, wysokość i tryb wnoszenia opłaty za wydanie licencji pracownika ochrony.

5. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór i tryb wydawania licencji pracownika ochrony fizycznej i licencji pracownika zabezpieczenia technicznego,
 - 2) tryb i częstotliwość wydawania przez organy Policji opinii o pracownikach ochrony.
- akty wykonawcze

Art. 31. 1. Komendant wojewódzki Policji odmawia wydania licencji, jeżeli osoba nie spełnia warunków, o których mowa w art. 26 ust. 2 i 3, art. 27 ust. 2 i 3, art. 28 ust. 2 i 3, art. 29 ust. 2 i 3 oraz art. 30 ust. 3.

2. Komendant wojewódzki Policji cofa licencję, jeżeli pracownik ochrony:

- 1) przestał spełniać warunki, o których mowa w art. 26 ust. 2 pkt. 1, 4 i 5 oraz ust. 3 pkt. 1 i 2,
- 2) zgłosił pisemnie zaprzestanie wykonywania zadań pracownika ochrony,
- 3) wykonuje zadania pracownika ochrony z naruszeniem przepisów prawa stwierdzone w trybie odrębnych przepisów.

Art. 32. 1. Komendant wojewódzki Policji, w przypadku powzięcia wiadomości o wszczęciu postępowania karnego przeciwko pracownikowi ochrony o przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu i mieniu, zawiesza prawa wynikające z licencji, do czasu wydania prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie.

2. Komendant wojewódzki Policji, w przypadku powzięcia wiadomości o wszczęciu postępowania karnego przeciwko pracownikowi ochrony o przestępstwo inne niż wymienione w ust. 1, może zawiesić prawa wynikające z licencji do czasu wydania prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie.

3. Komendant wojewódzki Policji, w przypadku zawieszenia praw wynikających z licencji, zatrzymuje dokument stwierdzający posiadanie licencji.

4. Pracodawca jest zobowiązany do powiadomienia właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego Policji o każdym przypadku rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika ochrony, z przyczyn określonych w art. 52 Kodeksu pracy.

Art. 33. 1. Licencja wygasa z mocy prawa w przypadku niewykonywania przez pracownika ochrony zawodu przez okres dłuższy niż 2 lata.

2. Do okresu niewykonywania przez pracownika ochrony zawodu nie wlicza się czasu zawieszenia praw wynikających z licencji, o którym mowa w art. 32 ust. 1 i 2.

Art. 34. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministrem Finansów określi, w drodze rozporządzenia, zasady, zakres, tryb i częstotliwość przeprowadzania badań lekarskich i psychologicznych osób ubiegających się o wydanie licencji oraz posiadających licencję pracownika ochrony fizycznej, jednostki uprawnione do przeprowadzania badań oraz wzory druków stosowanych w związku z tymi badaniami, jak również wysokość i tryb wnoszenia opłat za te badania.

akty wykonawcze

Art. 35. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z Ministrem Edukacji Narodowej określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) rodzaje dyplomów i świadectw wydawanych przez szkoły i inne placówki oświatowe, które potwierdzają uzyskanie specjalistycznych kwalifikacji w zakresie ochrony osób i mienia,
- 2) minimalny zakres programów kursów, o których mowa w art. 26 ust. 3 pkt. 3 i art. 27 ust. 3 pkt. 2, oraz zakres obowiązujących tematów egzaminów i tryb ich składania,
- 3) skład komisji egzaminacyjnej i sposób przeprowadzania egzaminu.

Art. 35a.⁽³⁾ Pracownik ochrony, któremu mają być powierzone na podstawie ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. Nr 11, poz. 95) zadania pełnomocnika ochrony lub pracownika pionu ochrony, musi dodatkowo spełnić wymagania określone w tej ustawie.

Rozdział 6

Środki ochrony fizycznej osób i mienia

Art. 36. 1. Pracownik ochrony przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia w granicach chronionych obiektów i obszarów ma prawo do:

- 1) ustalania uprawnień do przebywania na obszarach lub w obiektach chronionych oraz legitymowania osób, w celu ustalenia ich tożsamości,
- 2) wezwania osób do opuszczenia obszaru lub obiektu w przypadku stwierdzenia braku uprawnień do przebywania na terenie chronionego obszaru lub obiektu albo stwierdzenia zakłócania porządku,
- 3) ujęcia osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla chronionego mienia, w celu niezwłocznego oddania tych osób Policji,
- 4) stosowania środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 38 ust. 2, w przypadku zagrożenia dóbr powierzonych ochronie lub odparcia ataku na pracownika ochrony,
- 5) użycia broni palnej w następujących przypadkach:
 - a) w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie pracownika ochrony albo innej osoby,

- b) przeciwko osobie, która nie zastosowała się do wezwania natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego narzędzia, którego użycie zagrozić może życiu lub zdrowiu pracownika ochrony albo innej osoby,
- c) przeciwko osobie, która usiłuje bezprawnie, przemocą odebrać broń palną pracownikowi ochrony,
- d) w celu odparcia gwałtownego bezpośredniego i bezprawnego zamachu na ochraniane osoby, wartości pieniężne oraz inne przedmioty wartościowe lub niebezpieczne.

2. Użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób.

3. Broni palnej nie używa się w stosunku do kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, osób w podeszłym wieku oraz o widocznej niepełnosprawności.

4. Czynności, o których mowa w ust. 1, powinny być wykonane w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, w stosunku do której zostały podjęte.

5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb działań, o których mowa w ust. 1 pkt. 1-3.

akty wykonawcze

Art. 37. Pracownik ochrony przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia poza granicami chronionych obiektów i obszarów ma prawo do:

- 1) wykonywania czynności, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt. 3,
- 2) użycia podczas konwojowania wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 38 ust. 2 pkt. 1-3 oraz 5 i 6, lub broni palnej, w przypadku gwałtownego, bezprawnego zamachu na konwojowane wartości lub osoby je ochraniające.

Art. 38. 1. Pracownik ochrony może stosować środki przymusu bezpośredniego w przypadkach określonych w art. 36 ust. 1 pkt. 4 i art. 37 pkt. 2 wyłącznie wobec osób uniemożliwiających wykonanie przez niego zadań określonych w ustawie.

2. Środkami przymusu bezpośredniego, o których mowa w ust. 1, są:

- 1) siła fizyczna w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony,
- 2) kajdanki,
- 3) pałki obronne wielofunkcyjne,
- 4) psy obronne,
- 5) paralizatory elektryczne,
- 6) broń gazowa i ręczne miotacze gazu.

3. Pracownik ochrony może stosować środki przymusu bezpośredniego odpowiadające potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji i niezbędne do osiągnięcia podporządkowania się wezwaniu do określonego zachowania.

4. Środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w ust. 2 pkt. 3-6, nie stosuje się wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat, osób w podeszłym wieku oraz o widocznej niepełnosprawności.

5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i sposoby użycia środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w ust. 2.

6. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje obiektów, w których mogą być stosowane paralizatory elektryczne.

akty wykonawcze

Art. 39. 1. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i sposób postępowania pracowników ochrony przy użyciu broni palnej.

2. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji określi, w drodze rozporządzenia, zasady uzbrojenia specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych i warunki przechowywania oraz ewidencjonowania broni i amunicji.

akty wykonawcze

Art. 40. 1. Pracownik ochrony nosi, z zastrzeżeniem art. 41, przydzieloną broń palną tylko wtedy, gdy występuje w umundurowaniu lub ubiorze używanym przez specjalistyczną uzbrojoną formację ochronną.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w przypadku, gdy pracownik ochrony wykonuje zadanie ochrony osób w miejscu publicznym.

Art. 41. Pracownik ochrony nie może nosić przy sobie broni palnej, jeżeli wykonuje bezpośrednio zadania w zakresie utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas trwania masowych imprez publicznych.

Art. 42. Pracownik ochrony podczas wykonywania zadań ochrony obszarów, obiektów i urzędzeń podlegających obowiązkowej ochronie korzysta z ochrony prawnej przewidzianej w Kodeksie karnym dla funkcjonariuszy publicznych.

tezy z piśmiennictwa

Rozdział 7

Nadzór nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi oraz kontrola stanu ochrony obszarów, obiektów i urzędzeń przez nie chronionych

Art. 43. 1. Komendant Główny Policji sprawuje nadzór nad działalnością specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych, z zastrzeżeniem art. 44, w zakresie:

- 1) zasad i sposobów realizacji zadań ochrony osób i mienia,
- 2) sposobów użycia przez pracowników tych formacji środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej,
- 3) posiadania przez pracowników ochrony niezbędnych kwalifikacji.

2. Nadzór, o którym mowa w ust. 1, polega na:

- 1) kontroli organizacji i zasad działania, uzbrojenia, wyposażenia oraz współpracy z innymi formacjami i służbami,
- 2) kontroli zgodności aktualnego stanu ochrony jednostki z planem ochrony,
- 3) wstępie na teren obszarów i obiektów, a także innych miejsc, w których jest prowadzona ochrona, oraz żądaniu wyjaśnień i udostępniania bądź wglądu w dokumentację ochronną,
- 4) wstępie na teren siedziby przedsiębiorcy prowadzącego działalność w zakresie ochrony osób i mienia, w takich dniach i godzinach, w jakich jest prowadzona lub powinna być prowadzona działalność,
- 5) wydawaniu pisemnych zaleceń mających na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości i dostosowanie działalności specjalistycznej uzbrojonej formacji ochronnej do przepisów prawa.

3. Kierownik jednostki, w skład której wchodzi obszary, obiekty i urządzenia chronione przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne, lub osoba przez niego upoważniona są obowiązani do usunięcia w terminie określonym w zaleceniu uchybień i nieprawidłowości stwierdzonych podczas kontroli.

Art. 44.1. Minister Obrony Narodowej, w zakresie określonym w art. 43, sprawuje nadzór nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi działającymi na terenach, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt. 1.

2. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady ochrony terenów podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych jednostek organizacyjnych, chronionych przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne.

akty wykonawcze

projekty ustaw

Art. 45. Przepisy art. 43 i 44 nie naruszają uprawnień właściwych ministrów, kierowników urzędów centralnych w zakresie sprawowania przez nich nadzoru nad działalnością wewnętrznych służb ochrony oraz pracowników przedsiębiorców świadczących usługi ochrony osób i mienia w podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych jednostkach organizacyjnych.

Art. 46. 1. Funkcjonariuszowi Policji przysługuje prawo do wykonywania czynności, o których mowa w art. 43 ust. 2, po okazaniu legitymacji służbowej i pisemnego upoważnienia.

2. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady wydawania upoważnień do kontroli oraz tryb wykonywania czynności, o których mowa w art. 43 ust. 2.

akty wykonawcze

Art. 47. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady współpracy specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych z Policją, jednostkami ochrony przeciwpożarowej, obrony cywilnej i strażami gminnymi (miejskimi).

akty wykonawcze

Rozdział 8

Przepisy karne

Art. 48. Kto wbrew obowiązkowi nie zapewnia fizycznej lub technicznej ochrony obszaru, obiektu lub urządzeń,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 49. Kto prowadzi działalność gospodarczą w zakresie usług ochrony osób i mienia bez wymaganej koncesji,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 50. Pracownik ochrony, który przy wykonywaniu zadań przekroczył upoważnienia lub nie dopełnił obowiązku, naruszając w ten sposób dobro osobiste człowieka,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.

Rozdział 9

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Art. 51. W ustawie z dnia 31 stycznia 1961 r. o broni, amunicji i materiałach wybuchowych (Dz.U. Nr 6, poz. 43, z 1983 r. Nr 6, poz. 35, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 35, poz. 192 oraz z 1997 r. Nr 6, poz. 31 i Nr 88, poz. 554) w art. 14 po ust. 1 dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. Pozwolenia na broń na okaziciela mogą być wydane również:

- 1) przedsiębiorcom i jednostkom organizacyjnym, którzy na podstawie odrębnych przepisów powołali wewnętrzne służby ochrony, jeżeli broń jest im niezbędna dla wykonania zadań tych służb wynikających z planu ochrony,

- 2) przedsiębiorcom, którzy uzyskali koncesje na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia, jeżeli broń jest im niezbędna w zakresie i formach określonych w koncesji.
- 1b. Zasady uzbrojenia wewnętrznych służb ochrony oraz przedsiębiorców, o których mowa w ust. 1a pkt. 2, a także warunki przechowywania i ewidencjonowania broni i amunicji przez te osoby określają odrębne przepisy”.

Art. 52. W ustawie z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 41, poz. 324, z 1990 r. Nr 26, poz. 149, Nr 34, poz. 198 i Nr 86, poz. 504, z 1991 r. Nr 31, poz. 128, Nr 41, poz. 179, Nr 73, poz. 321, Nr 105, poz. 452, Nr 106, poz. 457 i Nr 107, poz. 460, z 1993 r. Nr 28, poz. 127, Nr 47, poz. 212 i Nr 134, poz. 646, z 1994 r. Nr 27, poz. 96 i Nr 127, poz. 627, z 1995 r. Nr 60, poz. 310, Nr 85, poz. 426, Nr 90, poz. 446, Nr 141, poz. 700 i Nr 147, poz. 713, z 1996 r. Nr 41, poz. 177 i Nr 45, poz. 199 oraz z 1997 r. Nr 9, poz. 44, Nr 23, poz. 117, Nr 43, poz. 272, Nr 54, poz. 348, Nr 60, poz. 369, Nr 75, poz. 471, Nr 88, poz. 554, Nr 96, poz. 591, Nr 98, poz. 602, Nr 106, poz. 677 i Nr 113, poz. 733) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 11:
 - a) w ust. 1 pkt. 11 otrzymuje brzmienie:

„11) usług ochrony osób i mienia”,
 - b) po pkt. 11 dodaje się pkt. 11a w brzmieniu:

„11a) usług detektywistycznych oraz w sprawach paszportowych”,
- 2) w art. 22b wyrazy „w art. 11 ust. 1 pkt. 2a, 3 i 11” zastępuje się wyrazami „art. 11 ust. 1 pkt. 2a, 3 i 11”.

Art. 53. W ustawie z dnia 31 stycznia 1989 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. z 1992 r. Nr 72, poz. 360, z 1993 r. Nr 6, poz. 29, z 1994 r. Nr 1, poz. 2, Nr 80, poz. 369, Nr 121, poz. 591 i Nr 136, poz. 703, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 79, poz. 484) w art. 52 skreśla się pkt. 3 i 4.

Art. 54. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z Ministrem Edukacji Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, zakres wiadomości obowiązujących na egzaminie dla pracowników specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych, którzy na podstawie przepisów obowiązujących do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy uzyskali świadectwa wydane przez właściwą terytorialnie komendę wojewódzką Policji, potwierdzające zdanie egzaminu z zakresu znajomości pełnienia służby strażniczej z bronią.

akty wykonawcze

Art. 55.⁽⁴⁾ 1. Zgody na powołanie Straży Przemysłowych (Portowych, Bankowych) oraz Straży Poczтовых tracą moc z dniem 31 grudnia 2000 r.

2. Koncesje na działalność gospodarczą w zakresie usług ochrony osób i mienia, po spełnieniu przez przedsiębiorcę warunków określonych w ustawie, podlegają wymianie w terminie do dnia 31 grudnia 2000 r.; w pozostałych przypadkach tracą moc.

3. Przedsiębiorcy ubiegający się o wymianę koncesji, o których mowa w ust. 2, obowiązani są złożyć organowi właściwemu do udzielenia koncesji wnioski o wymianę koncesji w terminie do dnia 30 września 2000 r.

Art. 56. Wnioski o wydanie zgody na powołanie albo rozwiązanie Straży Przemysłowych (Portowych, Bankowych) oraz Straży Poczтовых lub o wydanie koncesji na świadczenie usług ochrony osób i mienia, złożone, lecz nie rozpatrzone do dnia wejścia w życie ustawy, podlegają rozpatrzeniu w trybie i na zasadach określonych w niniejszej ustawie.

Art. 57. Tracą moc:

- 1) dekret z dnia 17 października 1946 r. o Straży Pocztowej (Dz. U. Nr 59, poz. 323),
- 2) ustawa z dnia 31 stycznia 1961 r. o Straży Przemysłowej (Dz. U. Nr 6, poz. 42 i z 1989 r. Nr 35, poz. 192).

Art. 58. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Załącznik 2

Akty prawne związane z ochroną osób i mienia

1. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 listopada 1998 r. w sprawie wewnętrznych służb ochrony DZ.U. z 1999 r., nr 4 poz. 31 określa:
 1. szczegółowe zasady i tryb tworzenia wewnętrznych służb ochrony,
 2. strukturę organizacyjną i zakres działania,
 3. sposób prowadzenia dokumentacji ochronnej,
 4. uzbrojenie i wyposażenie,
 5. umundurowanie i oznaki służbowe,
 6. sposób tworzenia nazw.
2. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 maja 1998 r. w sprawie rodzajów dokumentów wymaganych przy składaniu wniosku o udzielenie koncesji na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia DZ.U. z 1998 r., nr 69, poz. 457, który określa:
 1. dokumenty jakie winien dołączyć do wniosku o udzielenie koncesji przedsiębiorca,
 2. jakie dokumenty winien dołączyć dodatkowo przedsiębiorca nie będący osobą fizyczną.
3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 maja 1998 r. w sprawie dokumentacji wymaganej przy prowadzeniu działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia oraz czasu jej przechowywania DZ. U. z 1998 r., nr 69, poz. 458 określa:
 1. dokumentację dotyczącą zatrudnionych pracowników ochrony,
 2. zawieszonych i realizowanych umów w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę,
 3. czas przechowywania tej dokumentacji.
4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 lipca 1998 r. w sprawie wysokości i trybu wnoszenia opłaty za wydanie licencji pracownika ochrony DZ. U. z 1998 r., nr 98, poz. 627, określa:

1. wysokość i tryb wnoszenia opłaty za wydanie licencji pracownika ochrony, zwanej dalej „licencją”,
 2. w jakim przypadku nie pobiera się opłaty.
5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 4 czerwca 1998 r. w sprawie wzoru i trybu wydawania licencji pracownika ochrony fizycznej i licencji pracownika ochrony fizycznej i licencji pracownika zabezpieczenia technicznego oraz trybu i częstotliwości wydawania przez organa Policji opinii o pracownikach ochrony DZ. U. z 1998 r., nr 78, poz. 511, określa:
1. miejsce składania wniosku,
 2. formalne wymogi składanego wniosku,
 3. załączniki do wniosku,
 4. postępowanie w przypadku utraty licencji zmiany miejsca zamieszkania, zmiany imienia i nazwiska i inne.
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 23 marca 1999 r. w sprawie badań lekarskich i psychologicznych osób ubiegających się o wydanie licencji oraz posiadających licencję pracownika ochrony fizycznej DZ.U. z 1999 r nr 30, poz. 299 r. określa co następuje:
1. zasady, zakres, tryb i częstotliwość przeprowadzania badań lekarskich i psychologicznych osób ubiegających się o wydanie licencji oraz posiadających licencję pracownika ochrony fizycznej,
 2. jednostki uprawnione do przeprowadzenia badań,
 3. wzory druków związanych z przeprowadzanymi badaniami,
 4. wysokość i tryb wnoszenia opłat za te badania.
7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 sierpnia 1998 r. DZ.U. z 1998 r. Nr 113, poz. 731, określa:
1. rodzaje dyplomów i świadectw wydawanych przez szkoły i inne placówki oświatowe, które potwierdzają uzyskanie specjalistycznych kwalifikacji w zakresie ochrony osób i mienia,
 2. minimalny zakres programów kursów pracowników ochrony fizycznej pierwszego i drugiego stopnia,
 3. obowiązujące tematy egzaminów i tryb ich składania,
 4. skład komisji egzaminacyjnej i sposób przeprowadzania egzaminu.
8. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 listopada 1998 r. DZ.U. z 1998 r. Nr 144, poz. 933 określa:

1. szczegółowy tryb działań pracowników ochrony podejmowanych wobec osób znajdujących się w granicach chronionych obszarów i obiektów,
2. sposobu ustalania uprawnień do przebywania na obiektach,
3. legitymowanie i dokumentowanie legitymowania.
9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 1998 r. DZ. U z 1998 nr 89, poz. 563 określa:
 1. szczególne warunki i sposoby użycia przez pracowników ochrony środków przymusu bezpośredniego,
 2. zasady użycia środków przymusu bezpośredniego,
 3. rodzaje środków przymusu bezpośredniego i ograniczenia w ich użyciu,
 4. dokumentowanie użycia środków przymusu bezpośredniego.
10. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 9 września 1998 r. DZ.U. z 1998 r., nr 120, poz. 780 określa:
 1. rodzaje obiektów, w których mogą być stosowane paralizatory elektryczne,
 2. ograniczenia w tym zakresie.
11. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 czerwca 1998 r. DZ.U. z 1998, nr 86, poz. 543 ustala:
 1. szczególne warunki i sposób postępowania pracowników ochrony przy użyciu broni palnej,
 2. sposób postępowania pracownika ochrony przed użyciem broni palnej,
 3. postępowanie pracownika ochrony w przypadku zranienia osoby, spowodowania śmierci osoby lub szkody w mieniu,
 4. dokumentowanie użycia broni palnej.
12. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 sierpnia 1998 r. DZ.U. z 1998 r. nr 113, poz. 730 w sprawie:
 1. zasad uzbrojenia specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych,
 2. warunków przechowywania oraz ewidencjonowania broni i amunicji, wydawania,
 3. definicja broni palnej długiej i krótkiej,
 4. amunicji, zasady przechowywania, normatyw,
 5. uzyskania pozwolenia na broń,
 6. warunki jakie powinien spełniać magazyn broni,
 7. prowadzenie ewidencji broni i amunicji.
13. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 sierpnia 1998 r. DZ.U. z 1998 r. nr 116, poz. 752, określa:

1. szczegółowe zasady wydawania uprawnień do kontroli oraz trybu wykonywania czynności nadzoru Komendanta Głównego Policji nad działalnością SUFO,
 2. zasady uzyskiwania uprawnień do kontroli,
 3. do czego uprawnia upoważnienie,
 4. rodzaj kontroli ze względu na zakres i tryb ich wszczynania,
 5. zasady przeprowadzania kontroli jednostki chronionej,
 6. dokumentowanie kontroli przy pomocy technik audiowizualnych i innych,
 7. zasady udostępniania i wglądu do dokumentacji ochronnej.
 8. zasady wstępu na teren kontrolowany.
14. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 grudnia dotyczące:
1. szczegółowych zasad współpracy SUFO z Policją, jednostkami ochrony przeciwpożarowej, obrony cywilnej, strażami miejskimi i granicznymi,
 2. form współpracy z tymi ogniwami,
 3. rodzajów podejmowanych działań,
 4. okoliczności i sytuacji zmuszających strony do podejmowania współpracy.
15. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 sierpnia 1998 r. DZ.U. z 1998 r nr 113, poz. 732 określa:
1. zakres wiadomości obowiązujących na egzaminie dla pracowników SUFO, którzy uzyskali świadectwa potwierdzające zdanie egzaminu z zakresu znajomości pełnienia służby strażniczej z bronią,
 2. wymogi stosowane do osób ubiegających się o wydanie licencji pracownika ochrony fizycznej, pierwszego i drugiego stopnia.
16. Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r o bezpieczeństwie imprez masowych DZ.U. z 1987 nr 106, poz. 680 zm. DZ.U. z 1998 r. nr 106, poz. 668 ustala:
1. warunki bezpieczeństwa imprez masowych,
 2. tryb wydawania zezwoleń na przeprowadzenie takich imprez,
 3. zasady odpowiedzialności organizatorów imprez, za szkody wyrządzone w miejscu i czasie trwania imprezy masowej,
 4. zasady odpowiedzialności organizatorów i uczestników imprez masowych w przypadku naruszenia przepisów ustawy.
17. Rozporządzenie Rady Ministrów do ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych z dnia 10 marca 1998 r. DZ.U. z 1998 nr 32, poz. 169 w sprawie szczegółowych warunków i sposobów działania służb porządkowych organizatora imprezy masowej.

18. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 lipca 1999 r. DZ.U. z 1999 r. nr 61, poz. 672 w sprawie:
1. szczegółowych zasad ustalania szkód poniesionych przez Policję Państwową Straż Pożarną i inne jednostki ochrony przeciwpożarowej oraz służbę zdrowia w miejscu i czasie odbywania imprezy masowej,
 2. trybu wypłaty odszkodowania przez organizatora.
19. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 kwietnia 1998, DZ. U z 1998 r. nr 62, poz. 397 dotyczą:
1. szczegółowych zasad i trybu dokonywania wpisów do prowadzonego przez Komendanta Głównego Policji rejestru prawomocnych orzeczeń o ukaraniu karą dodatkową, zakazu wstępu na imprezę masową,
 2. prawomocnych orzeczeń zobowiązujących do powstrzymania się od przebywania w miejscach przeprowadzania imprez masowych oraz sposobu prowadzenia rejestru.
20. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 sierpnia 1998 r DZ. U. z 1998 r. nr 105.poz. 665 w sprawie:
1. określenia szczegółowych zasad ustalania minimalnej sumy gwarancyjnej ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej organizatorów imprez masowych za szkody wyrządzone uczestnikom imprez masowych, na które wstęp jest bezpłatny,
 2. sumy gwarancyjnej zależnej od liczby uczestników, miejsca przeprowadzonej imprezy,
 3. położenia obiektu, organizacji i stopnia zabezpieczenia imprezy.
21. Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji DZ.U. z 1999 r. nr 53, poz. 548 określa:
1. zasady wydawania i cofania pozwoleń na broń,
 2. nabywania, przechowywania, zbywania i deponowania broni i amunicji,
 3. zasady przewożenia przez terytorium RP oraz przewozu z zagranicy i wywozu za granicę broni i amunicji,
 4. zasady posiadania broni i amunicji przez cudzoziemców,
 5. zasady funkcjonowania strzelnic.
22. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 marca 2000r. DZ.U. z 2000 r nr 19, poz. 240 w sprawie:
1. rodzajów szczególnie niebezpiecznych broni i amunicji oraz rodzajów broni odpowiadającej celom, w których może być wydane pozwolenie na broń,
 2. niebezpiecznej automatycznej broni palnej,
 3. broni przerabianej, z tłumikiem huk, laserowej,

4. amunicji niebezpiecznej,
 5. miotaczy gazu, broni bojowej, paralizatorów elektrycznych,
 6. pistoletów maszynowych, strzelb powtarzalnych, broni wojskowej, automatycznej i broni sportowej, na powietrze i CO₂, gładkolufową broń śrutową i inną.
 7. broń pamiątkową i szkoleniową dla szkół.
23. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 marca 2000r DZ. U. z 2000 r, nr 19, poz. 241 w sprawie:
1. egzaminu ze znajomości przepisów dotyczących posiadania broni,
 2. umiejętności posługiwania się bronią.
24. Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 r o ochronie informacji niejawnych DZ.U. z 1999 r. nr 11, poz. 95 określa:
1. zasady ochrony informacji, które wymagają ochrony przed nieuprawnionym ujawnianiem stanowiący tajemnicę państwową lub służbową, niezależnie od formy i sposobu ich wyrażania, a także w trakcie ich opracowywania, a szczególnie:
 2. organizowania ochrony informacji niejawnych,
 3. klasyfikacja i ich udostępnianie,
 4. postępowania sprawdzającego, czy osoba nim objęta daje rękojmię zachowania tajemnicy,
 5. szkolenia w tym zakresie,
 6. ochrony informacji w różnych zakładach i urządzeniach,
 7. organizowanie i zasady pracy kancelarii,
 8. środki ochrony fizycznej informacji niejawnych,
 9. zasady nadawania klauzuli tajności,
 10. zasady informacji niejawnych,
 11. ewidencjonowanie i udostępnianie informacji niejawnych także przesyłanie adresatom oraz inne informacje w tym zakresie.
25. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 października 1998 r DZ.U. nr 129, poz. 858, określa:
1. zasady i wymagania jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych, transformowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne,
 2. wartości pieniężne,
 3. przechowywanie wartości pieniężnych,
 4. transport wartości pieniężnych,

5. jednostka obliczeniowa,
 6. klasa odporności na włamanie,
 7. posterunki doraźne,
 8. konwojent - definicja,
 9. środki łączności zewnętrznej i wewnętrznej,
26. Ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r o działalności gospodarczej DZ.U. nr 41, poz. 324 z poprawkami z dn. 2 sierpnia 1997 r określa, że:
1. prowadzenie działalności gospodarczej jest wolne, dozwolone każdemu na równych prawach z zachowaniem warunków określonych w przepisach prawa,
 2. wytycza obowiązki przedsiębiorcy,
 3. określa zasady zatrudniania pracowników,
 4. uzyskiwania koncesji na prowadzenie działalności gospodarczej,
 5. stosuje się zakaz konkurencji w stosunku do osób pełniących kierownicze funkcje i przedsiębiorców.
27. Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 października 1997 r. DZ.U. nr 130, poz. 872 w sprawie przewozu drogowego materiałów niebezpiecznych określa:
1. materiały niebezpieczne,
 2. sztuka przesyłki,
 3. zasady przewozu materiałów niebezpiecznych, obowiązek zgłaszania odpowiednim organom o zamierzonym przewozie, po trasie na terytorium Polski,
 4. wymagania podczas kontroli przewozu:
 - a. klasyfikacja materiału,
 - b. opakowanie, cysterna,
 - c. oznakowanie,
 - d. stan techniczny,
 - e. sposób przewozu,
 - f. kwalifikacje kierowcy i inne.
28. Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. DZ.U. nr 10, poz. 48 z późn. zmianami „o ochronie dóbr kultury” określa:
1. zadania organów państwowych i samorządowych w ochronie dóbr kultury,
 2. definicję dobra kultury,
 3. jakie dobra kultury podlegają ochronie prawnej (wpisane do rejestru zabytków, wpisane do inwentarza w muzeach, w bibliotekach poza zasobem archiwów państwowych i inne

jeśli ich charakter zabytkowy jest oczywisty),

4. wykazy rzeczowe przedmiotów będących obiektem ochrony,
5. organy ochrony, zakres ochrony,
6. obowiązki wojewodów i organów gminy w zakresie ochrony dóbr kultury i inne,
7. wywóz dóbr kultury za granicę.

29. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. DZ.U. nr 5, poz. 24 „o muzeach”, określa:

1. definicję muzeum,
2. muzealia,
3. organizacja muzeów i ich tworzenie,
4. nadzór nad muzeami,
5. prowadzenie działalności,
6. rola i zadania rady muzeum i kolegiów doradczych,
7. rola i zadania Państwowego Rejestru Muzeów i Rady Powierniczej,
8. zasady ewidencjonowania muzealiów,
9. likwidacja muzeum,
10. ochrona muzeów przez organa władzy - województw i organa samorządowe podczas przenoszenia i przewożenia muzealiów.

30. Ustawa z dnia 26 października 1982 r o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, DZ.U. nr 34 poz. 230 z późn. zmianami określa:

1. miejsca w których zabrania się sprzedaży, podawania i spożywania alkoholu,
2. zakaz wnoszenia alkoholu do zakładów pracy i innych obiektów,
3. obowiązki kierowników zakładów w stosunku do osób spożywających alkohol w miejscu pracy,
4. postępowanie w stosunku do osób będących w stanie nietrzeźwości,
5. postępowanie z zatrzymanym alkoholem w miejscu pracy.

31. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 11 maja 1983 r. DZ.U. nr 25, poz. 105 w sprawie zasad i trybu postępowania w razie wnoszenia napojów alkoholowych na tereny objęte zakazem ich wnoszenia, określa:

- przekazywanie napojów przed wstępem na imprezy do depozytu,
- nie wpuszczanie osób na te imprezy, które wnoszą alkohol,
- zasady przekazywania, przechowywania i wydawania alkoholu z depozytu,
- pobieranie opłat za deponowanie alkoholu i napojów alkoholowych.